Hayatın ve aşkın yasaları

CONNIE PALMEN

CONNIE PALMEN

1955'te doğdu. Felsefe ve Hollanda dili edebiyatı okudu. Amsterdam'da yaşıyor.

Ayrıntı: 295
Edebiyat dizisi: 102

Hayatın ve Aşkın Yasaları
Connie Palmen

Almancadan çeviren
İlknur İğan

Yayıma hazırlayan
Can Kurultay

Kitabın özgün adı
De Wetten

Çeviride kullanılan metin
Die Gesetze
Çev.: Barbara Heller

Diogenes Verlag/1993
basımından çevrilmiştir.

© Kesim Ajans

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Ayten Koçal

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. Tel: (0 212) 212 03 39-40

Birinci basım *2000*

ISBN 975-539- 259-9

AYRINTI YAYINLARI
Dizdariye Çeşmesi Sk. No. 23/1 34400 Çemberlitaş-İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Connie Palmen

Hayatın ve Aşkın Yasaları

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

GÜLÜNESİ AŞKLAR/*Milan Kundera* ◢ KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ/*Peter Handke* ◢ YÜZBAŞI VE KADINLAR TABURU/*Mario Vargas Llosa* ◢ BİZ/*Yevgeni Zamyatin* ◢ KESİK BİR BAŞ/*Iris Murdoch* ◢ YENİ TANRILAR/*Alberto Vasquez-Figueroa* ◢ İNFAZA ÇAĞRI/*Vladimir Nabokov* ◢ EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?/*Woody Allen* ◢ ÇALI HOROZU/*Michel Tournier* ◢ BANYO/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ BALKON/*Jean Genet* ◢ GÜNEŞ İMPARATORLUĞU/*J.G. Ballard* ◢ BEYAZ ZENCİLER/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ SİYAH MADONNA/*Doris Lessing* ◢ KAPANDA ÜÇ KAPLAN/*G. Cabrera Infante* ◢ ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN/*Marge Piercy* ◢ ANARŞİNİN KISA YAZI/*Hans Magnus Enzensberger* ◢ FOTOĞRAF MAKİNESİ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ GÜLÜN GÜNLÜĞÜ/*Ursula K. LeGuin* ◢ HOTEL DU LAC/*Anita Brookner* ◢ AZİZLER ve ÂLİMLER/*Terry Eagleton* ◢ VEDA YEMEĞİ/*Michel Tournier* ◢ ORLANDO/*Virginia Woolf* ◢ UTANÇ BİTTİ/*Anja Meulenbelt* ◢ YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI/*J. G. Ballard* ◢ KARANLIĞIN SOL ELİ/*Ursula K. LeGuin* ◢ AĞ/*Iris Murdoch* ◢ WATT/*Samuel Beckett* ◢ EKOTOPYA/*Ernest Callenbach* ◢ GECEYİ ANLAT BANA/*Djuna Barnes* ◢ İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK/*Ingvar Ambjörnsen* ◢ CUMA/*Michel Tournier* ◢ AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI/*Lawrence Durrell* ◢ GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA/*Anja Meulenbelt* ◢ MURPHY/*Samuel Beckett* ◢ MASAL MASAL İÇİNDE/*Khimaira/John Barth* ◢ ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI/*Robert M. Pirsig* ◢ PARFÜMÜN DANSI/*Tom Robbins* ◢ SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI/*J. G. Ballard* ◢ FRANSIZ TEĞMENİN KADINI/*John Fowles* ◢ BEYAZ OTEL/*D.M. Thomas* ◢ MYRA/*Gore Vidal* ◢ DALGALAR/*Virginia Woolf* ◢ ATLANTİK ÖTESİ/*Witold Gombrowicz* ◢ HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ◢ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ◢ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ◢ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ◢ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ◢ ROCK LANETİ/*Iain Banks* ◢ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ◢ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ◢ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Sören Kierkegaard* ◢ KONFIDENZ/*Ariel Dorfman* ◢ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ◢ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P./*Brian O'Doherty* ◢ NIETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ◢ KIZILAĞAÇLAR KRALI/*Michel Tournier* ◢ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ◢ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ◢ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ◢ 62-Maket Seti/*Julio Cortázar* ◢ ÇARPIŞMA/*J.G. Ballard* ◢ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ◢ DUR BİR MOLA VER!/*Tom Robbins* ◢ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ◢ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ◢ LILA/*Robert M. Pirsig* ◢ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ◢ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ◢ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ◢ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ◢ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ◢ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ◢ MERCIER İLE CAMIER/*Samuel Beckett* ◢ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ◢ /BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ◢ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ◢ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ◢ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ◢ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ◢ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ◢ AĞAÇKAKAN/*Tom Robbins* ◢ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ◢ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ◢ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ◢ 101/2 BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ◢ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ◢ MANŞ ÖTESİ/*Julian Barnes* ◢ ADA/*Aldous Huxley* ◢ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ◢ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ◢ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ◢ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ◢ YARATIK/*John Fowles* ◢ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ◢ ZENCİLER/*Jean Genet* ◢ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ◢ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ◢ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ◢ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ◢ HAYATIN VE AŞKIN YASALARI/*Connie Palmen*

H A Z I R L A N A N K İ T A P L A R

CENNETE BİR KOŞU/*J.G. Ballard* ◢ DİŞİ ADAM/Joanna Russ ◢ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ◢ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sábato* ◢ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ◢ GÖKTAŞLARI/*Michel Tournier* ◢ BİR KOMÜNİSTLE EVLENDİM/*Philip Roth* ◢ YOL AYRIMINDAKİ AYDIN: BENJAMIN/*Joy Parini*

Düşersem ağlayacağım... mutluluktan
Samuel Beckett

İçindekiler

I
Astrolog
9

II
Saralı
36

III
Filozof
62

IV
Rahip
90

V
Fizikçi
115

VI
Sanatçı
137

VII
Psikiyatr
164

I
Astrolog

Astroloğu 1980 yazında tanıdım. Ayın on üçüydü, bir cuma günü. Böyle şeyleri hep sonradan fark ederim. Ayın on üçüne denk gelen bir cuma, herhangi bir gün gibi geçebilir, ama birçok şey peş peşe gelir de olaylar çoğalırsa, isim ve sayı arasında gizli bir bağ var gibi görünür ve sadece kendi küstahlığımız kaderin bu işaretini görmezlikten gelmemize neden olabilir.

Üniversiteye başladığımdan beri her cuma öğleden sonra De Pijp semtindeki modern bir sahafta çalışıyordum. Çok az işim oluyordu ve rahatlıkla kitap okuyabiliyor ya da gazeteleri karıştırabiliyordum. Asla gazete okumam, sadece karıştırırım. Haberi anlamak için başlıklar yeterlidir, başlığın altındaki öykü, zaten hep bildik öyküdür.

Çoğunlukla da eski tanıdıklarıma mektuplar yazıyordum. Hâlâ yaptığım gibi.

Sıcak bir gündü. Gazete stantları dışarıda duruyordu, kapı da açıktı. İçeriye sessizce biri girmişti, yarım çerçeveli gözlüğü olan, sakallı, kısa boylu, tıknaz bir adam. Başını eğmiş, gözlerinin akını nahoş bir şekilde dışa uğratarak, araştıran bakışlarını, gözlüğünün üstünden bana dikmişti. Adamın ne kadar zamandır orada dikilip beni izlediğini fark etmemiştim. Bu beni öfkelendirdi.

İnsanların gözlerini devirerek böyle bakmasına sinir olurum.

Öfkemin ölçüsünden dolayı, aslında o gün keyfimin hiç de yerinde olmadığını ve kimseyi görmek istemediğimi ilk kez anladım. Sakin ol, dişlerini sık, sus.

Gülümseyerek selam verip tekrar yazmakta olduğum mektuba eğildim. Beynimin içinde dönüp duran, "Öküz herif, bana öyle bakıp durma!" cümlesi bir dırdıra dönüşmemeliydi. Eğer bunu tekrarlayıp durursam sadece kendi canımı sıkmış olacaktım. Bir başkası hiç farkına varmasa da, duyarlılığım bazen aşırı ölçüde artabiliyor.

Mektubumdaki son cümleleri okudum ve satırbaşı yapmadan şunları ekledim:

"Şu anda dükkânda birden bir öküz peydahlandı. Beni tanırsın, hayvanlarla aramın pek iyi olmadığını bilirsin. Bir öküze nasıl davranmalıyım?"

Bunun yararı oldu.

Dükkânda tuhaf, neredeyse tıpırtılı bir yürüyüşle dolaşıyordu. Eğer uzun süre bir yerde çalışırsanız, insanları, onlara hissettirmeden izlemesini öğreniyorsunuz. Onları göz ucuyla görebiliyor ve her kaçamak hareketi hızla kaydedebiliyorsunuz.

Hırsızlık ondan bekleyeceğim son şey olabilirdi. Tereddütlü, sarsak yürüyüşü, çalmak üzere cesaretini toplayan bir insanınkinden çok, ürkek bir hayvanın yürüyüşüne benziyordu. Kitaplara neredeyse bakmıyordu bile. Bir rafın veya masanın önünde durduğunda, sanki beni daha önce nerede gördüğünü kendi kendine sorar gibi, düşünceli düşünceli inceleyerek, bana baktığını hissediyordum.

Bir kere gördüğüm birini asla unutmam, bu konuda belleğim mükemmeldir. Onu daha önce hiç görmemiştim.

Bir yerde tehlike kokusu aldınız mı, en iyisi doğruca düşmanın gözlerinin içine bakmaktır. Eğer sizi korkutan bir şeyden bakışlarınızı kaçırırsanız, korku ölçüsüz derecede büyür ve gereğinden uzun sürer. Ama insan, doğası gereği bunu yapar. Bu motor kullanmak gibi bir şeydir. İnsan toplumsal bir yaratık olarak, virajda doğrulmaya ve bedenini yoldan mümkün olduğunca uzaklaştırmaya eğilimlidir. Oysa tam tersini yapmalı; ivmeyle birlikte hareket etmeye çalışmalı, burun yere sürtünene kadar viraja yatmalıdır. Korktuğunuz bir şeyi yapmalısınız, en güvenlisi budur.

Doğruca adamın yüzüne baktım ve ona yardımcı olup olamayacağımı sordum. Bu soru onu iyice şaşkına çevirdi. Bedeninde beklenmedik bir hareketlenme oldu ve şiddetle başını sallayarak, sanki soluk alamıyormuş gibi,

"Hayır, hayır," dedi.

Bu denli şaşkınlık katlanılmaz bir şey; tekrar sakinleşmesi için ona hafifçe gülümsedim. Yeter ki heyecanlanma, pişşşt, otur dostum!

Gergin insanlar birdenbire çok saldırgan olabilirler.

Mektubumu yazmaya devam etmek istiyordum.

"Şeyy, aslında belki de yardım edebilirsiniz," diye kekeledi. Birkaç hafta önce bu çevredeki kitapçılardan birinin vitrininde, tam emin olmamakla birlikte büyük ihtimalle burada, her halükârda De Pijp'de bir yerlerde, Van Gogh üzerine bir kitap görmüş. Şimdi bu kitabı aramaktaymış. Ama Van Gogh'u çok takdir ettiğinden değil, aksine Van Gogh'a niye karşı olduğunu kendi de anlamak için kitabı okumak istiyormuş.

Hızlı hızlı, ama çok alçak sesle konuşuyordu. Nefes almadan sürdürdüğü mırıldanması aksanlıydı ama nereli olduğunu kestiremedim. Zaten bunu hemen hemen hiç beceremem.

"Eğer kitap bizde varsa oradadır," diyerek, oturduğum masanın solundaki rafı gösterdim.

"Ah!" dedi ve saf bir ifadeyle, gösterdiğim yöne baktı. Sonra bana birkaç kez daha sorarcasına bakarak, kararsızlık içinde öylece

durmaya devam etti.

Ne istiyordu? Anlattığı hikâye kulağa ilginç geliyordu gerçi ama istiyorsa bir başkasıyla Van Gogh üzerine saatlerce tartışabilirdi. Benim böyle bir şeye hiç niyetim yoktu.

Sırtını kamburlaştırarak masamın önünden geçti. Burnuma keskin bir koku geldi. Şimdi, yüzünü sanat kitaplarının bulunduğu rafa çevirmiş, bir metre uzağımda duruyordu.

"Yay-Akrep," dedi.

Doğruydu.

Buna alışkındı. İnsanlar, daha ilk bakışta onunla aralarına bir direnç duvarı örüyorlardı, sanki onda bir terslik varmış gibi, bir tuhaflık, hayır, daha da kötüsü, itici bir şeyler varmış gibi. Gayet iyi görüyordu. Bunu, insanların gözlerinden, yüz ifadelerinden, ağız çevresi kaslarından okuyordu –hepsi de ret anlamı taşıyordu. Ama insanlara burçlarını söyler söylemez tutumları tümüyle değişiyordu. Eğer gözlerinde bir şeyler pırıldamaya başlamıyor ve yakıcı bir merak esintisi, bakışlarındaki ilk sertliği dağıtmıyorsa, durumlarında bir tuhaflık var demekti.

Tam isabet. Astrolog, istekliliğimi yüzümden okudu, sahte müşteri ilgisinin son kalıntıları da yüzünden silindi ve benim masama doğru geldi. Aynı anda da kesif bir koku aldım, tozlu, kurumuş bir kadavranın kokusu.

"Bin dokuz yüz elli beş mi?" diye sordu.

Şaşkınlıkla başımı salladım ve ben de ona, beni hiç tanımadığı halde, bütün bunları nereden bildiğini sordum. O da bunun bir bilme değil, görme tarzı meselesi olduğunu söyledi –giysilerimin rengi, yüzümün ay biçimli çizgileri ve, "le petit grain de folie dans tes yeux".*

"Ve bir de bu," diyerek masanın üzerini gösterdi.

"Ne?"

"Yazdıkların," diye yanıtladı.

Yine tam isabet! Ne olursa olsundu: Pes ettim ve gazeteyi, ki-

* Fr. Senin gözlerindeki küçük delilik tohumu. (ç.n.)

tapları ve mektubu kendi hallerine bırakmaya karar verdim. Yabancıya, görmenin ve yargılamanın bu türü üzerine, yıldızlarda yazılı olanlar üzerine, bir yerlerde yazılı olmasını istediğim ve kaçınılmaz görünen şey üzerine –benimle, belki de Akrep-Yay özelliklerimle yazmak arasındaki ilişki üzerine– her şeyi öğrenene kadar onu dinleyeceğimi göstermek için, masanın üzerindeki bütün kâğıtları kışkırtıcı bir tavırla kenara ittim.

Omzunda, tıka basa dolu ucuz bir çanta asılıydı. Çantayı yere bıraktı ve içinden kalın bir kitap çıkarttı. Kitabın, eski püskü çantadan sık sık çıkartılıp kullanıldığı belliydi. Cilt sırtının alt ve üst uçları yırtılmıştı ve kitabın çeşitli yerlerinde, sayfaların arasına işaret kâğıtları konmuştu.

Ona doğum saatimi ve yerimi söyledikten sonra, "Hadi bakalım, şu senin ıvır zıvırına bir göz atalım," dedi. Beni eğlendirmeye başlamıştı. Ivır zıvır sözcüğünü kullanması hoşuma gitmişti.

Kendi alanında olmaktan hoşnuttu ve duruma hâkimdi. Yüzüne neşeli, aydınlık bir ifade yerleşmişti ki, böylesi daha iyiydi. Birisi karşınızda sürekli baş sallar, eğilip bükülür, ezilir büzülürse, kısa sürede konuşacak söz tükenir ve ölesiye sıkılmaya başlarsınız. Artık o kişi örneğin daha önceki yaşamında Mata Hari'nin ta kendisi olduğunu söylese ve inandırıcı kanıtlar gösterse bile, artık kılınız kıpırdamaz.

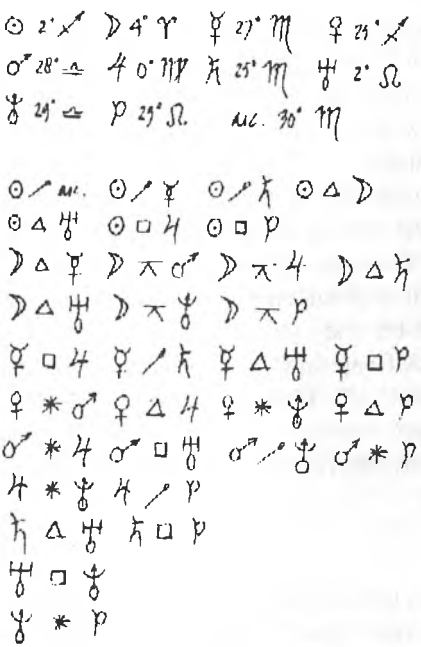
Kitapta yalnızca tablolar vardı. Benden kâğıt-kalem istedi, sayfaları ileriye ve geriye doğru karıştırarak, kâğıdın üzerine bir dizi işaret not etti. Arada sırada hafifçe oflayarak ve kendi kendine, "Şuraya bak" veya "Vay canına!" diye söylenerek sanki ne olup bittiğini bilmem gerekiyormuş gibi, sanki ondan, eninde sonunda ortaya çıkarttığı bir günahı yıllardır saklamışım gibi, anlamlı anlamlı yüzüme bakıyordu.

Bu arada dükkâna birkaç kişi girmişti ve dikkatimi müşterilerle önümdeki adam arasında bölmek zorundaydım. Onun gözü ise sadece sayıları ve işaretleri görüyordu. Bu işaretler ve sayılar, beni etkileyen, onu şaşırtan, oflayıp puflamasına, zaman zaman da: "Ne

biçim bir yıldız haritası bu!" veya "Bir üçgen daha!" gibi laflar etmesine neden olan anlamlara bürünüyorlardı. Adamın tepkileri, az sonra kendime ilişkin bir hikâye dinleyeceğimi vaat ediyordu.

"İşte, senin kozmik damgan," dedi sonunda ve baştan aşağı işaretlerle doldurmuş olduğu kâğıdı burnuma dayadı.

Kâğıtta şunlar vardı:

Bu işaretler bana hiçbir şey ifade etmiyordu.

Gerçi Venüs'ü, Mars'ı ve Ay'ı tanımıştım, ama bunların anlamları ne olabilirdi? Hangi işaretler onu şaşırtmıştı ve niçin? Şimdi aklından hangi sözcükler geçiyordu ve nasıl olmuştu da bu sözcükler aklına gelmişti?

Kâğıttaki hikâye benim hikâyemdi, ama benim çözemeyeceğim bir şifreyle yazılmıştı. Bu çok sinir bozucuydu!

Büyük işler için mi seçilmiştim, yoksa böyle bir şeyi hemen aklımdan çıkartıp, sıradan bir yaşam kâbusunu geleceğimin yegâne hayali haline getirmem daha mı iyiydi; iyi ve kötü özelliklerim nelerdi? Astroloğun elinde, bu soruları yanıtlayan ve benim yapı planımı içeren bir metin vardı. Kendimi yağmalanmış gibi hissettim. Onun elinde bana ait olan bir şey vardı, ama benim kendi hikâyeme ulaşma şansım yoktu.

Temkini elden bırakmamakla birlikte, düş kırıklığımı da gizlemeden bunun benim için esrarlı bir dil olduğunu söyledim ve ondan, kim olduğumu benim de okuyabilmem için, kâğıttakileri normal dile çevirmesini rica ettim.

"Vay, vay, vay!" dedi ve tahminlerinin doğru çıktığını gören biri gibi güldü, "Amma da talepkâr bir kızsın sen."

"Bu nerede yazıyor, göster bakalım," dedim ben de.

İşaretleri normal dile çevirmeyi göze alamadı. Açıları ve gezegenlerin birbirlerine göre durumlarını yazmıştı, ama her astrolog, gezegenlerin konumunu farklı yorumlardı. Bana yardımcı olmak için işaretlerin altlarına ve üstlerine anlamlarını not etti, hangisinin Ay, hangisinin Güneş olduğunu, sekiz gezegeni gösteren simgelerin neler olduğunu, gezegenlerin birbirine göre konumlarının anlamını ve on iki burcun hangileri olduğunu anlattı.

Tablolarla dolu kitabı eline aldığı andan itibaren, teklifsizce, dosdoğru bana yönelmişti. Ben ise, onun kim olduğunu, nereden geldiğini, ne yaptığını, kaç yaşında olduğunu ve şu Van Gogh'la ne yapmaya çalıştığını kendi kendime sormaya başlamıştım.

Ama kendimi tanırım. Her zaman, ben farkına bile varmadan, karşımdaki sadece kendisinden söz etmeye başlar. Aslında başka insanların hikâyelerine dalmaya bayılırım, kendimden söz etmek zaten zor gelir bana ama bu kez durum farklıydı. Karşımda duran kişi, benim hikâyemin yazarı, tanrıların gönderdiği bir haberciydi ve benim sadece dinlemem gerekiyordu. Benim hikâyem ondaydı ve eğer ben onun yaşamına yönelik meraklarımı bastırmayı; onun o kıymetli mevcudiyetini, ayrıca da, gökyüzündeki yıldızların veya

yeryüzündeki yaşamın ona ne türden damgalar bastığını öğrenmek isteyen şu gülünç alışkanlığımı dizginlemeyi başarırsam, kendi hikâyemi dinleyebilecektim.

Ne istediğini bilmek insana güç verir ve güç, kişiyi dürüstleştirir. Benim için önemli olan dükkânın kapanma saati gelmeden hikâ-yemi dinleyebilmekti, gerisini sonra düşünürdüm. Böylece ona, "Güneş-Üçgen-Ay" işaretlerini okuyabilmekle birlikte bunları okuyamazkenki halimden daha fazla bir şey anlamadığımı söyledim.

Bana, "Sen filozofik bir orospu meleksin," deyip kıkırdadı.

O zaman oturması için bir sandalye göstererek, "Bir kahve içer misin?" diye sordum.

"Bu çok güzel bir yıldız haritası. Biraz şıngırtılı, biraz zor ve birazcık da tuhaf, ama temelde çok uyumlu. Her şey yolunda. Senin yıldız haritan tümüyle Satürn'ün etkisinde ve Satürn kolay bir gezegen değildir. Ama sende hoş olmayan her şeyi tutan bir başka gezegen var. Eğer Satürn bir yıldız haritasını belirliyorsa bu epeyce bir melankoliyi de beraberinde getirir. O melankoliklerin simgesidir. Ama sen oldukça rahat bir melankoliksin. Sendeki melankoli daha çok, bilgiye sahip olmaktan ve Satürn insanlarına özgü bir biçimde, mantığını gizlilikten çıkartır gibi kullanmandan kaynaklanıyor. Sen öğrenmekten zevk alıyorsun; zevk senin kafanın içinde. Senin için tutku ruhun tutkusu. Filozofik orospu melek derken bunu kastettim. Sen en değerli malını takasa koyuyorsun: Bir parça bilgi için ruhunu satıyorsun. Beynini yüksek devirde çalıştırma olanağını bulduğun ölçüde müteşekkir ve mutlu oluyorsun. Düşünmek seni rahatlatıyor. Satürn düzeni sever ve sen de ancak her şey bir şemaya ya da çerçeveye oturduğunda rahat ediyorsun. Ve bütün bu didiklemelerinin ve düzenleme çabalarının sonucunda ortaya yalnızca melankoli çıkıyorsa, bunu da göze alıyorsun. Senin için nesneleri adlandıramamaktan daha kötü bir şey olamaz.

Bu oldukça tuhaf ama senin tek bir karşıt açın bile yok. Pek çok yıldız haritası gördüm ama hayatımda ilk kez karşıt açısı olmayan

bir yıldız haritası görüyorum. Belki de ben yanılıyorum," dedi ve sakallarını sıvazladı, "bu da olabilir. Evde bir kere daha gözden geçireceğim. Herkesin en azından bir tane karşıt açısı vardır, peki senin niye yok? Ama on tane trigonun var, bu da olmayacak bir sayıda. On! Trigon bir üçgendir; gezegenlerin birbirlerine karşı çok uyumlu bir konumu, çünkü burada hep aşırılıklar arasında bir orta yol vardır. Sen gerçekten şanslı birisin. Güneş'in, Ay'ın ve Venüs'ünle güzel bir üçgen içinde konumlanıyor ve Plüton'la bir üçgen daha oluşturuyor. Bu harika. Benim için de elverişli, çünkü bu durumda benim Mars'ıma ve benim Güneş'ime dönüksün. Bununla birlikte bana kişisel olarak bunun bir yararı var mı, işte soru bu, çünkü sen sahip olduğun Venüs nedeniyle, bütün erkeklerle iyi dostsun. Onlara iyi geliyorsun. Gerçi onları tekmelediğin de oluyor, ama sonradan yaralarını sarıyorsun.

Karmaşık bir kadın olmadığın senin için söylenebilecek en son şey. Ölümcül yanların var. Plüton'la kare yapan bir Satürn bir insanı epey saldırganlaştırır, ama bununla birlikte sendeki bu sert Plüton, Venüs'ünde korunmuş durumda. Ama bu konum acımasızca saldırgan kadınlar da yaratabilir; iyi bir şey yaptıklarına inandıkları için tahripkâr olurlar, yani sevgi yüzünden. Senin yıldız haritanda yıkmak ve kurmak iki önemli unsur. Bu haritada ölüm kol gezer, her yan akrep kaynar. Bu arada yıldızının, yani Akrep'in doğma noktasında Satürn var.

Gerçekten de hayranlık verici olduğunu söylemeliyim. Temelde seni ilgilendiren tek bir şey var: Sen insanların ve nesnelerin çekirdeğine ulaşmak için üzerlerindeki kabuğu her yandan çatlatmak istiyorsun. Çünkü seni çeken tam da bu: ruhu ele geçirmek."

"Peki, ya yazmak?" diye sordum.

"Ah, bu, yıldız haritanda her yerde görülüyor," diye yanıtladı, "her kıyıda, her köşede. Önce bir Merkür'üne bakalım. Merkür, Hermes'tir, Yazı Tanrısı, ama bunu sen de bilirsin elbette. Hermes'in bukalemunsu bir yapısı vardır. Ancak bir başkası, içinde bir düzen kurabileceği ya da –nasıl söylesem– yanında yer alabileceği bir kişilik varsa, o da birisi olur. Hermes, bir insanda bulduğu her şeyin biçimine girer, o insanı oluşturan çeşitli kimliklere bürünür

ve ona bir yapı kazandırır ya da bütün, netleşip elle tutulur hale gelene kadar, onu bir kez daha köklü bir çözümlemeden geçirir. Özü olmayan, boş bir insanla Hermes'in işi yoktur. Buna karşın sende, seninki kadar duyarlı bir Ay'a sahip birinde, işten başını alamaz. İzlenimlere çok açıksın ve zihnine ulaşan bir şey bir şekilde işlenmelidir, çünkü eğer izlenimlerini işleyemezsen ya da üzerinde durmazsan sanki hiç var olmamışlar gibi kaybolurlar. Bunun karşısında elinden bir şey gelmez. Hermes'in senin yıldız haritandaki konumu, izlenimlerin nasıl işlendiğini ve kişinin çözümlemelerinin sonuçlarından nasıl yararlandığını; öğrendiklerini başkalarına nasıl aktarmaya çalıştığını çok açık bir şekilde gösteriyor.

Merkür sende Akrep burcunun ardında duruyor ve senin on ikinci evinde bulunuyor. On ikinci ev saklı bilginin evidir, gizli olanın örtündüğü köşedir. Eğer bir insanda Hermes, gizemin evindeyse, yani insanın en fazla saklandığı ve yalnız olduğu evdeyse, bu, insanın öğrendiklerini ve bilgilerini, bir başkasına doğrudan aktaramayacağı anlamına gelebilir. Pek çok insan için on ikinci ev pek de hoş olmayan bir evdir, ama kimisini ürküten bu durum, bir yazar için vazgeçilemeyecek kadar gerekli olabilir. Dünya üzerine düşünebilmek için yalnız olmak gerekir, ama aynı zamanda diğerleriyle temas kurabilmek ve onların, bilgisinden yararlanmalarını sağlamak için de yalnız olmalıdır. Anlıyor musun? Başkalarıyla karşılaşmadan –fiziksel anlamda demek istiyorum– onlarla iletişim kurmak ve kendi mesajlarını onlara aktarmak için bir çözüm bulmak zorundasın.

Bu noktada senin için bir sorun çıkabilir, çünkü senin yıldız haritan aynı zamanda seni başkalarının kollarına iten unsurlar da içeriyor ve bu başkaları da seni, ihtiyacın olan şeyden ve mutluluğunu bulacağın yerden uzaklaştırabilir."

Gerçi ben Hermes'le, Satürn'le, sürüyle Akrep'le ve gizli acıların on ikinci eviyle hiç uğraşmamıştım ama astroloğun söyledikleri bana inanılmaz ölçüde doğru geldi.

Ayrıca bunlar hakkında düşünürken benim için en tatsız durum sık

sık ikilemlerle karşılaşmaktı. Örneğin yazmak bana her zaman kendi çelişkisini içinde barındıran bir istekle ilişkili gibi gelmiştir. İnsan yazarak ulaşmak istediği her ne olursa olsun –aşk, avuntu, anlayış, ün– istediğine ulaşmak için başkalarından mümkün olduğunca uzak kalmak ve tümüyle kabuğuna çekilmek zorundadır, ama diğer yandan, insana en çok istediği şeyi de ancak başkaları verebilir. Birisine, gerçeğin sizin için ne olduğunu anlatmak istediğinizde, aynı zamanda onun yüzüne bakmak zorundaysanız, gerçeği bu şekilde dile getirmek neredeyse imkânsız olduğundan, bu zahmetli bir girişim olacaktır. Bu durumda sürekli yeni gerçekler ortaya çıkar. Ama en kötüsü de şudur: Gerçek ve yazma eylemi birbiriyle bağdaşamaz. Eğer insan dünyanın emme gücüne karşı yeterince direnç göstermiş ve sonsuz yolculuklardan sonra sessiz odasındaki masasının başına varmışsa, bunu çabuk fark eder. Orada otursunuz ve içtenlikle dürüst olmak istersiniz, dünyanın inceleyen gözleri karşısında, yapmakta sürekli başarısız kaldığınız şeyi yapmak istersiniz. Dürüst olmak çok zordur. İnsan yazarken bu konuda daha az sorun yaşandığını sanır, çünkü yazarken, sizi yalan söylemeye, hiçbir zaman yapmayacağınız ve söylemeyeceğiniz şeyleri yapmaya ve söylemeye zorlayan insanların seslerinden, gözlerinden ve kulaklarından uzaktasınızdır. Yani öylece oturur ve yazarsınız, her şeyi gerçeğe sadık kalarak yazarsınız, yazdıklarınızı bir kez daha okursunuz ve dehşetle fark edersiniz ki, yazıya dökülmüş gerçek, gündelik yalanlardan daha kötü ve çok daha çirkin bir yalan gibi görünmektedir. Bu nedenle, çok sayıda insan yazdığı halde, az sayıda insan yazar olur. Çoğu kişi tam bu noktada bırakır. Bu gerçekten de iç bulandırıcı bir durumdur. Sayfaları, yazmış olmanın yazana kötü geldiği ve sonuçta okunması mümkün olmayan satırlarla doldurmaya yıllarca katlanacak hiçbir insan yoktur. Devam etmek isteyen kişi, yeni baştan yalan söylemek zorundadır. Gerçeğe duyulan özlem aynı kalır, ama asıl beceri, gerçeği, üzerinde yalan söyleyerek ifade etmektir.

Astroloğa bunun benim için de geçerli olup olmadığını sormaya cesaret edemedim.

Bana bakarken gözleri parıldıyordu. Söyledikleri etkisini göstermişti. Heyecanlanmış, şaşırmış, keyiflenmiştim ve ona müteşekkirdim. Bunun rövanşını alabilmek için nasıl boş atıp dolu tuttuğunu, felsefe öğrenimi gördüğümü, yazmaya bayıldığımı, düzen takıntılı olduğumu ve bir fahişe-melek kavramından da kafamda bir şeyler canlandırabileceğimi söyledim.

Kafamı kurcalayan tek şey şuydu: Satürn, Hermes ve on ikinci evin rol oynadığı bir hikâyenin içinde, kim olduğumu nasıl aklımda tutacaktım?

"Haritandaki dokuzuncu evde neler olduğuna bir kez daha kısaca göz atabilirim," dedi astrolog, benim coşkum onu da harekete geçirmişti. "Bu hem felsefenin evidir, hem de kamusal olanın. Ne kadar şanslı olduğunu anlıyor musun şimdi" dedi ve birbiri ardına bir dizi işareti gösterdi.

"Jüpiter de Plüton da dokuzuncu evde. Jüpiter dokuzuncu evdeyse ait olduğu yerde demektir ve bu her zaman güçlendirici bir etkendir. Tanrı'nın kendi evinde olduğu söylenebilir. Yazdıklarını yayınlamak istemen ve felsefe eğitimi görmen şaşılacak bir şey değil. Ama yine de üniversiteye devam etmek senin için belki de zaman israfı. Çünkü belirleyici özelliklerine göre sen zaten filozofsun. Bak, dokuzuncu evin efendisi Yay'dır ve burçlar arasında, filozof olan Yay'dır. Güneş sende birinci evde olduğu için insan ister istemez niçin hâlâ tereddütte olduğunu soruyor. Çoktandır farkındasın kendi özelliklerinin. Plüton sende Aslan burcunda, Aslan ise Güneş'in etkisi altında ve Güneş'in sendeki yeri Yay Burcu. Gördün mü?"

"Hayır."

Bir şey gördüğüm yoktu. Önemli bir şeyler söyleyeceğini, duymaktan çok hoşlanacağım ama aynı zamanda da beni ürkütecek şeyler söyleyeceğini hissediyordum.

"Güneş'i birinci evinde bulunan biri, doğduğu andan itibaren kim olduğunu bilir. Olası her şey ters gitse de bu bilinç vardır. Birinci evde filozofik bir işaret var, tüm enerjisiyle senin Güneş'ini

etkileyen inatçı bir Plüton ve üstüne üstlük bir de filozof gezegen sende kendi evinde bulunuyor –bu durumda insana başka seçenek kalmaz. Güneş'in senin kişiliğin ve sen bağımsız bir kişilik olarak doğmuşsun. Ve her şey tek bir yönü işaret ediyor. Niçin bunu kabul edip rahatlamıyorsun? Keşke ben de bu kadar şanslı olsaydım. Büyük bir olasılıkla Satürn, seni benim sandığımdan daha fazla rahatsız ediyor ve bütün akışı yavaşlatıyor. İnsan bunca bedava şansı sınama zorunluluğu duyuyor, yoksa tembelleşme ve âtıllaşma söz konusu olabilir. Ama tam da emin değilim –sadece burada gördüklerimi söylüyorum."

Ruh durumu insanı yarı yolda bırakabilir. Bende de başlangıçtaki coşku kalmamıştı. Birden yüreğime bir ağırlık çökmüştü. Eğer durumum burada gördüğü kadar net ve belliyse ben niçin öylece oturmuş, hakkımda söylediklerini aç bir kurt gibi, yutarcasına dinliyordum? Eğer bu başlangıçta öngörülmüşse niçin evimde kalıp masamın başına geçip yazamıyordum? Niçin olduğum gibi kalmamıştım –aklımı karıştırmaktan başka bir işe yaramayan ve sonuçta giderek daha fazla kayba uğrarken aslında zenginleştiğimi sanmama neden olan bütün bu tuhaf yan yollara girmeden niçin doğruca amacıma yönelmemiştim? Zavallı bir cep harçlığı karşılığında De Pijp'deki bu kitapçı dükkânında ne arıyordum, eğer kim olduğumu ben zaten biliyorsam ve aslında hiçbir şeye inanmıyorsam değerli zamanımı niçin tuhaf bir adamın gökkubbedeki yıldızlar hakkında anlattığı çılgın şeyleri dinleyerek harcıyordum?

"Bütün bunlar ne anlama geliyor?" diye astroloğa çıkıştım. "Her şeyin olması mümkün, ama o şeyin gerçekleşmesi söz konusu olduğunda insan kendisi istemeli, kendisi yapmalı, kendisi karar vermeli. Hem de gerçekleşeceğinden emin olarak. Bence bu, kulağa fazlasıyla güzel geliyor. İnsanın her şeyin kendiliğinden olacağını, parmağını bile kıpırdatmasına gerek kalmayacağını sandığı dönemlerindeki bir gençlik yanılsamasına benziyor?"

Gençlik aldatıcı bir şeydir. Gençlikte yaşam bize, ara sıra şöyle bir okşadığımız için ayaklarımızın dibinde kıvrılıp yatacak ve bize sonsuza kadar sadık kalacak, ehlileştirilmiş bir hayvan gibi gelir.

On dört yaşındayken bir rüya görmüştüm. Köyümdeydim, yolda yürüyordum ve yanlarına yaklaştığım insanların heyecana kapıldığını görüyordum. Bana el sallıyorlar ve dostça selamlıyorlardı, iyicil ve aynı zamanda saygılı davranıyorlardı. Sonra kafa kafaya verip hakkımda konuşmaya başlıyorlardı. Bende bir şeyler vardı ama ne olduğunu bilmiyordum. Merak içinde eve koştum. Annem her zaman her şeyi bilirdi.

Mutfak kapısı açıktı ve annem yanında erkek kardeşlerimle birlikte karşımda duruyordu. Bana bakarak ellerini çırptı. Hayretle, haberin yok mu, diye sordu. Hayır, hiçbir şeyden haberim yoktu.

Daha bir saat önce radyoda Nobel Ödülü'nü alacağım duyurulmuştu. Böyle bir şey mümkün değildi. Yazdığım tek bir hece bile yayınlanmamıştı.

"Yazar olduğunu biliyorlar," dedi annem, "bütün gün sadece yazmakla uğraştığını biliyorlar. Ödülü sana peşinen veriyorlar, çünkü iyi olduğunu biliyorlar."

Demek istediğim işte buydu. Gençlik yanılsaması. İnsan gençken, yapmak veya olmak istediği şeye kendi gücüyle ulaşmak zorunda olduğunu aklından geçirmiyor. Bir şeyi yürekten istemenin yeterli olacağını sanıyor. Gençken her şey kendiliğinden olur ve insan bunu geldiği gibi alır, iyisiyle, kötüsüyle. Günün birinde, isteğin, gerekli olmakla birlikte insanın hedeflediği yaşama ulaşması için yeterli olmadığı gerçeği, insanın suratına bir tokat gibi çarpar. İstek sıçramalara eğilimlidir ve düşe dönüşür. Sadece sonuçtaki etkiye ve bir edimin yan koşullarına yöneliktir. Film yıldızı olmayı herkes ister, ama mesleğin koşullarından kimsenin haberi yoktur. İstek çalışma zorunluluğunu gözardı eder, spotların sıcaklığı başka film yıldızlarını terletir, setteki kıskançlıklar ve can sıkıntısı başkaları için geçerlidir. Arzu edilen, film yıldızının payına düşen ve insanın onu perdede gördüğünde kendisinin de hissettiği hayranlıktır. Bir idole ihtiyaç duyanlar, öncelikle kendileri de idole duyulan bu yoğun özlemin nesnesi olmayı isterler. Yıldız olmanın gerçek koşullarını görmeyi ise kimse istemez.

Çalışmanın güzelliğinin ve gerekliliğinin, çalışmanın gerçekliğinin –gerekirse sonuçlarını gözardı ederek– bilincine vardığınızda gençlik bitmiştir.

Eğer mutlaka yazar olmak istiyorsanız, kitap yazmalısınız, başka türlü olmaz.

Astrolog birdenbire büyük bir umutsuzluğa düşmüş gibiydi.

"Bu kadar denetimsiz davrandığım için bağışla," dedim.

Elini sallayarak kaygımın gereksiz olduğunu belirtti.

"Önemli değil," diyerek elindeki kâğıda baktı, "bu senin Mars'ın. Sen bir tanrı çocuğu olma özelliğine sahipsin, ama bu tanrısallık seni kötücülleştiriyor."

"O zaman bana engeller ve zorluklar hakkında daha fazla şey anlat," dedim.

Her şeyin bir nedeni olmalıydı.

"Ah, trajik olan bile senin için bir armağan," dedi astrolog rahatlamış olarak, "bütün bunlar fazla güzel. Yıldız haritasında sadece uyum görünen biri, hiçbir şeye ulaşamaz. İnsanın olgunlaşabilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi için bazı sert açılara gerek vardır. Bir dizi 150°'lik açın var, yani istediğin gerçekleşecek. Bazı astrologlar 150°'lik açıları bir yıldız haritasında gezegenlerin birbirine karşı en zor durumu olarak kabul ederler. Sende bunların hepsini Ay oluşturuyor. Ay dişil olandır, senin duygundur ve burada epey kaygı taşıyorsun. Ay senin yüreğini temsil ediyor; yüreğin de Mars'ın, Jüpiter'in ve Neptün'ün baskısı altında. Şimdi görüyorum, Plüton da var. Bu oldukça fazla ve hiç de sevindirici değil. Örneğin Ay Jüpiter'e bu denli yakın olduğunda, yaşamdan büyük olasılıkla sana verebileceğinden daha fazla iyilik, güzellik ve sahicilik beklersin. Bütün bunların senin beklediğin ölçüde mevcut olduğunu sanırsın ve neredeyse her gün bir yerlerde onlarla karşılaşmayı beklersin ama hiçbir zaman onu bulamazsın. Bu seni çileden çıkartır ve işte bu yüzden yıkıcı bir yanın da var. Sende Akrep burcu Merkür'ün evinde ve Satürn de Akrep'te yer alıyor. Bu, senin şeyleri, parçalarından yeni bir şey yaratmak için bozabilme gücüne sahip olduğunu gösteriyor. Bu nedenle, Mars'ı seninki gibi 150°'lik açı yapan biri aynı zamanda ne yapacağı önceden kestirilemeyen, hem sert hem yumuşak olabilen, kolay parlayan ve çabuk

incinen biridir. Sendeki pek çok özellik ikililik taşıyor. Farklı görünümler altında tekrar tekrar ortaya çıkan Ay, aynı zamanda hem yersel hem göksel olan ve İkizler'le karşıt açı yapan Yay, üstüne üstlük Ay'a karşı güçlü bir konumda bulunan bölünmüş bir Plüton. Bir de Güneş, sendeki gibi, Plüton'la bir kare oluşturuyorsa, aslolanın ne olduğunu kendin bile unutacak kadar dönüp dolaşırsın. Ama vahşi Plüton'un Venüs'üne karşı güzel bir konumda ve bütün Plütonik enerjisiyle kamusal olana ilişkin bulunuyor. Yani sen bir ağır işçi gibi çalışmak zorunda kalacaksın, tam da hem duygularının bulunduğu, hem de kendine bir isim yapmak istediğin alanda çaba göstereceksin."

"Sağol," dedim ona minnet duyduğum için.

Elini kaldırarak başının üzerinde bir daire çizdi.

"Benim sana verdiğim bir şey yok," dedi çekinerek, "bunlar yıldızlarında var."

Dükkânın kapanma saati geçmişti ve ben farkına bile varmamıştım. Onu dinliyordum. Bir yandan da, uyuşma ve heyecan karışımı bu duruma "dinlemek" denebilir mi diye düşünüyordum. Dünyadaki hemen hemen her durumun optimal biçiminin nasıl olması gerektiği bir kez olsun bir uzman, bir profesör veya bir filozof tarafından tanımlanmıştır. Bir şeyi iyi dinleyebilmek önyargılardan kurtulmayı ve duygudaşlığı gerektirir. Bu tür kurallar karşısında her zaman çok duyarlı olmuşumdur. Herhangi bir kitap okumadan önce, doğru davranma ve doğru düşünmenin her türlü biçimi ile ilgili kuralları rahatlıkla aklımda tutabiliyordum. Kurallar olmayınca çaresizlik hissediyordum. O zamanlar herkesin böyle olduğunu sanıyordum. Zorluklar, daha fazla kitap okumaya başlayınca ve aynı şeye ilişkin olarak birden fazla ve farklı kuralların geçerli olduğunu görünce ortaya çıktı. Başkalarının da kafalarında kurallar olduğu halde, çoğu kişinin neredeyse hiç kitap okumadığını fark etmek de benim için sarsıcı oldu. Onlar kuralları başka bir yerlerden biliyorlardı. Nereden olduğuysa benim için bir bilmeceydi. Bazı insanlar kuralları doğuştan içlerinde taşıyor gibiydiler. Kitap okumama-

larına rağmen dünyanın nasıl olması gerektiğine dair bir görüşleri, bir inançları, bir tasarımları vardı. Görüşlerinin doğruluğundan emindiler ve herhangi bir şey hakkında nasıl düşünmeleri gerektiğini öğrenmek için kitaplara bakma ihtiyacı duymuyorlardı.

Bunun nasıl mümkün olabileceğini kavrayamıyordum. Kendime özgü bir mizacım olmadığından korkmaya başlamıştım. En iyi ihtimalle, bir zamanlar olmuşsa bile onu herhangi bir zamanda, bir yerlerde kaybetmiştim.

O öğle sonrasında astroloğu dinleyiş biçimimin bence bir başkasının öyküsü karşısında duygudaşlık göstermekle hiçbir ilgisi yoktu. Burada söz konusu olan bendim, benim öykümdü ve dinlediklerimin yüzde seksenini anlamıyordum. Art arda gelen cümlelerin anlamı bana kapalı kalıyordu. Ama dinliyordum. Astroloğun konuşmasına hâkim olan şive, kareler, altıgenler, alçalan burç kavuşumları ve ilk evin trigonları arasında peltek peltek geziniyordu. Aceleden Hollandacısını bulamayıp da Fransızca bir sözcük kullandığında veya gezegenlerin benim davranışlarım üzerindeki etkilerini bir benzetmeyle açıklamak istediğinde onu anlayıp anlayamadığım aklına geliyordu; ama o anlaşılmaz hesaplar söz konusu olduğunda bunu hiç düşünmüyordu.

Ertesi cuma dükkânın kapısını açmamın üzerinden beş dakika geçmeden eşikte belirdi. İçeriye duraksayarak girdi, suçunu kabul edercesine bana baktı ve beklentiyle yüzümü inceledi. Ben bisikletle köşeden dönene kadar karşıdaki kafede beklediğinden ve kahvesini bitirme sabrını bile göstermeden peşimden dükkâna gelmiş olduğundan kuşkulandım.

Onu gördüğümde yine ilk karşılaşmamızda olduğu gibi bir öfkeye kapıldığımı hissettim. Buna şaştım, çünkü bir hafta önce anlattıklarından çok hoşlanmıştım. Sahip olduğu arkaik bilgileri bana cömertçe aktarmıştı. Şimdiki duygumun nedeni neydi? Davranışlarındaki köpeksilik miydi, zayıflığını ele veren hayvansı bir koku yayması mıydı, boyun eğişi miydi, bağımlılığı mıydı?

Onu düzenli olarak gördüğüm, hatta bir keresinde onunla Pa-

ris'e gittiğim daha sonraki yıllarda, bana tanıştırdığı az sayıdaki dostunun ve seviştiğini söylediği kadınların da ona karşı benimkine benzer bir tepki gösterdiklerini gördüm. Bu, saniyeden daha kısa bir süre devam ediyordu ama hepsinin bakışlarında da onu ilk gördüklerinde bir ret ifadesi oluştuğunu gördüm. Buna üzüldüm ve sonraları da kendimi yüzlerce kez suçladığım oldu ama elimden gelen bir şey yoktu. Ya bu duruma alışacaktım ya da bir gün kendiliğinden ortadan kalkacaktı. Yaşam astrolog için oldukça tatsız olmalıydı ve bunca süre buna nasıl katlanabildiğini anlamıyordum. En önem verdiği insanları bile her seferinde yeni baştan elde etmek zorunda kalıyordu, yıllardır tanıdığı ortamlarda bile, ilk karşılaşma anını savruk bir beceriksizlik belirliyordu. Ancak annesini tanıdıktan sonra, bazı şeyler benim için açıklık kazandı.

Astrolog bir süre önce yeni bir eve taşınmıştı ve annesi onu görmeye gelecekti. O sıralarda, artık onu tanıyalı bir veya iki yıl olmuştu ama ara sıra Fransa'da bir yerlerde yaşadığı için bazen aylarca görüşmediğimiz oluyordu. Adres bırakmıyordu. Bazen bir kart veya kısa bir mektup gönderdiği oluyordu. Bana *Monsieur Lune* adını vermişti. Benim Rubens'in resimlerindeki asker giysili kadınlara benzediğimi düşünüyordu ve Ay'ımla Mars'ım birbiriyle mücadele içinde olduklarından bu ona son derece mantıklı geliyordu. Bense kendimle ilgili bir şeyi hiçbir zaman mantıklı bulmamışımdır ve ayrıca her soruna karşı, mümkün olduğunca çok sayıda kuramla, fikirle ve düşünceyle atağa geçmek hoşuma gider.

Kadın ve erkek ilişkileri üzerinde kafa yordum gerçi, ama böylesine basitleştirmek mümkün değil. Âdem ile Havva'ya bakalım: Sorun birbirlerine uyup uymadıkları ve birbirlerini yeterince sevip sevmediklerinden çok, tanımlanmamış mutluluklarının yabancı bir şey tarafından, bir üçüncü kişi, kendini beceriyle gizlemiş bir şeytan tarafından, her şeye müdahale eden ve yalnızca şeytanı rahat bırakan bir Tanrı tarafından bozulmasında; bilginin çalınmasıyla bozulmasında. Ayrıca kolayca baştan çıkarılarak, asla yememesi gereken bir şeyi yiyip yasayı çiğneyen ve Âdem'i de kendisine uy-

maya zorlayan da Havva. Ne kadar çok veri bir araya gelirse benim için o kadar iyi. Eğer kadınla erkek arasındaki ilişkiyi şeytanla Tanrı arasındaki, bilgiyle ilk günah arasındaki ilişkiyle bağlantılandırabiliyorsam, bunu gözden uzak tutmam. Astrologla birlikte buna bir Güneş ve bir Ay daha katıldı; bu bana iyi geldi, düş gücümü canlandırdı. Sırf Güneş ve Ay'la fazla bir şey yapabilecek durumda değildim.

Ama Astrolog yapabilirdi ve itiraf etmeliyim ki, bu muazzam basitleştirmenin onun hayatını daha kolay ya da daha saydam kılmıyor oluşundan memnundum.

Astrolog, bir seyahatten sonra tekrar Hollanda'ya döndüğünde, önce bana gelirdi. Bana her zaman bir şeyler getirirdi, bir veya birkaç kitap, bir parça peynir ya da kurutulmuş sucuk. Bunların hepsi, üzerine keçeli kalemle "Monsieur Lune için mama" yazdığı, kahverengi bir kesekâğıdına konmuş olurdu. Dönüşünden sonraki ilk günlerde onunla birlikte bir şeyler yapmak kolay olmazdı. Hollandalıların soğukluğundan ve onlara yaklaşmanın zorluğundan ("ils ne sont pas tactiles"),* burasıyla orası arasındaki farklılıktan yakınırdı. Sınırı geçer geçmez Hollanda sırtına yükleniyordu, ağır bir şeyi, kendisine dik yürüyemeyecek ve nefes almakta zorlanacak kadar basınç yapan bir şeyi yanında sürüklediği duygusuna kapılıyordu. Giderek daha sık ağlar olmuştu.

Oradaki yaşamına, yolculuklarda tanıştığı Fransızlara dair anlattıkları gözümün önünde hep atmışlı yılların görüntülerini canlandırıyordu. Altmışlı yıllar bana sezgisel olarak itici geliyor. Bu imge de, bu iticilik duygusu kadar sezgisel olsa bile, bu yıllar benim için yirminci yüzyılın ortaçağını simgeliyor. Ortaçağ ortaçağdır ve bu noktada tarihte yerini alır. Eğer ortaçağ yirminci yüzyılda ortaya çıkıyorsa, bu durumda zaman zıvanasından çıkmış ve gerçek olmayan, sahte bir şeyler, uygunsuz bir tekrar yaşanıyor demektir. Bence sorun burada. Altmışlı yılların benim üzerimdeki etkisi zamanın tiyatrosunda oynanan yanlış bir sahne gibi gerçek

* Fr. Onlara dokunulmaz bile. (ç.n.)

dışı. Gerçek dışı olansa bir sarhoşluk gibiydi ve herkes yalanın çekim alanında yaşıyordu. Yalan yirminci yüzyılın inkârıydı ve insanların bedenlerine, davranışlarına, ilişkilerine ama her şeyden önce de sözcüklerine sızıyordu.

Astroloğa bazen ortaçağda yaşamanın ona daha uygun olduğunu söylüyordum. Oradan oraya dolaşabilir ve yıldızları okuyup insanlara ürünü ne zaman toplamaları gerektiğini, doğacak çocukların kız mı erkek mi olacağını söyleyebileceği için her zaman barınacak bir yer bulabilirdi. İnsanlar bunlara o zamanlar bugünkünden farklı bir tarzda inanıyorlardı. İstediği sürece istediği yerde kalır ve karnı doyurulurdu, çünkü sonuçta sevecen bir adamdı ve insanlar o zamanlar gezgin yaşayanlara daha iyi davranıyorlardı.

Bu astrolog için bir şey değiştirir miydi bilmiyorum.

Bazen buna inanıyorum.

O gün benim de orada bulunmamı istemişti, hem de annesi gelmeden mümkün olduğu kadar önce. Tam zamanında onun evindeydim ve onun için pişirdiğim elmalı keki verdim. Onda görmeye alışık olmadığım bir dağınıklıkla keki aldı ve tezgâhın üzerine bıraktı. Gergindi.

Odası eşya kolileriyle doluydu. Ocağın üzerinde bir çorba tenceresi duruyordu. Yeni duş almıştı ve ıslak saçlarını ayırarak taramıştı; bu haliyle bir okul çocuğuna benziyordu. Birdenbire onun için üzüntü duydum ve kolunu tuttum. İçinde şiddetle bir şeyler hareketlendi. Zor yutkunuyordu. Sanki göğsünde, preslenmiş hava topakları bir kalkana çarpıyordu. Sol eliyle omzumu tuttu, sağ eliyle ağzını kapatıyordu. İnlemeye benzer, boğuk bir ses çıkartıyordu.

"Başaramayacağım," diye inledi, "başaramayacağım. O kazanacak."

"Neyi başaramayacaksın," diye fısıldadım, çünkü korkmuştum.

"Ekim'e kadar."

"Ekim'de ne olacak?"

"O zaman koşullarım yeniden düzelecek." Soluk almaya çalışıyordu ve gökyüzündeki kaymalardan, gezegenlerin elverişli ko-

numlara geçmelerinden, engellerin kalkmasından ve serbest kalacak enerjilerden söz ediyordu.

"İnsanda senin Mars'ın olmalı! Benimki umutsuzca yere serilmiş durumda. Sadece gölgelere karşı mücadele edebilirim. Düşmanlarımı ancak cesetleri zaten soğumuş olduğunda öldürebilirim. Bazen babamın cesedini gömülü olduğu yerden çıkartacağımı ve gecikmeli olarak bıçaklayacağımı düşünüyorum. Bu korkunç bir şey ama onu paramparça etmek için annemin ölmesini bekliyorum. Sen en azından canlılar üzerinde yıkım yaratıyorsun ve bundan bir sonuç alıyorsun. Şu anki duruma bakılırsa tek bir adım bile ilerleyemiyorum ve hayatım geçip gidiyor. Annem yaşadığı sürece bana hayatta yer yok, benim hayatımın gerçekleşmesi mümkün değil. Bu böyle, bunu yıldız haritalarımızda da görüyorum. İkimizden biri gitmeli, ya o ya ben. Ve o benden daha inatçı."

Sesindeki öfke giderek artmıştı. Bunun beni korkuttuğunu ve ne söyleyeceğimi bilemediğimi anladı. Elimi tutarak sıktı.

"Yapılması gerekli her şeyi yapıyorum. Ortalıkta dolaşıyorum, bakınıyorum, alışveriş yapıyorum, sokaktaki insanlarla havadan sudan konuşuyorum; senin gibi insanlarla daha karmaşık şeyler hakkında konuşuyorum ve buna rağmen sanki yaşam bensiz olup bitiyormuş, sanki beni hiç ilgilendirmiyormuş gibi geliyor, anlıyor musun? Bu benim kendi hayatım ama onu yaşamıyorum."

Astroloğa, gerçekten kaçma, ana-baba kompleksi, Ödipus ve durumu biraz aydınlatmak için diğer insanlara getirilebilecek bütün bu tür açıklamalarla yaklaşamazdım elbette. Dünyanın üzerine, düğümleri gökyüzüyle, yıldızlarla, açılarla, sayılarla bağlantılı olan bir ağ atmıştı. Kendi kendisini de bu ağın içinde bırakmıştı ve bu düğümlerden birinin ipini çeksem, bütün ilmeklerden dışarı delilik taşacaktı.

Yarım saat sonra annesi kapıyı çaldı. Kısa boylu, açık havanın yüzünde iz bıraktığı, düz, bembeyaz saçlı bir kadındı. Yetmişini çoktan geçmişti ama genç bir kızın pembe tenine sahipti.

Astrolog onu oturma odasının kapısında karşıladı ve o zaman gördüm.

Bende uyandırdığı duyguyu annesinde de uyandırmıştı.

Bu ellilik adamı doğurup emzirmiş olmasına kendisi de şaşırmış gibi oğlunu isteksizce selamladı. Astrolog bu duyguyu yansıtan bakışları bende; arkadaşlarında kabul edebilirdi. Başka tür bir bakışla karşılaşma şansı yoktu. Bunu biliyordu.

Ama Tanrı aşkına, bu kadın onun annesiydi!

Ekim'e kadar direnmeyi başardı ve bu dönemde çeşitli değişimlerin olacağı güveniyle belirsiz bir süre için Fransa'ya gitti; ne tür değişiklikler olacağını bilmiyordu ama kendisine iyi geleceğine inanıyordu.

Noel sırasında ondan bir mektup aldım.

Arles, 19 Aralık 1982

Cher Monsieur Lune,

Gelişmeler düşündüğümden farklı oldu. Gerçi, çok şey olduğunu hissediyorum ve bir süre gerçekten de daha iyi gibiydim, çünkü daha hareketli yaşıyordum, pek çok hoş insanla tanıştım. Ama her zaman varlığını koruyan, tohum halinde, embriyo halinde içimde saklı duran ve sükûnetle zamanını bekleyen ve her girişimimde benim için değerli olan her şeyi tahrip etmek üzere ortaya çıkan o şey hâlâ yerli yerinde. Benim mutluluğum kurt yenikleriyle dolu. Kurt dışarı atılmalı coute que coute. Ama nasıl? Et quand?** Yıldız haritamda duruyor. Asla sağlam bir şey yok, her şeyin içine bu çöküntü sızmakta.*

*Ya sen nasılsın? Ça va?*** Sen de yalnızsın, ama bunun tadını çıkartıyorsun. Ben yapamıyorum. Kendini en büyük eleştirmeninle (☉☌☿) birlikte içine kapatmışsın, ama benim içimde bir özyıkıcı var. İnsan güven duyabilmeli.*

*Burası güzel, çok kar var. Bon Noël. Je t'embrasse.*****

Moi.

---

* Ne pahasına olursa olsun. (ç.n.)
** Ya ne zaman. (ç.n.)
*** Nasılsın. (ç.n.)
**** İyi Noeller. Öpüyorum. (ç.n.)

İlkbaharda onu tekrar gördüm. Hollanda'da sadece üç hafta kadar kalmak istiyordu, çünkü Fransa'da büyük bir işle uğraşmaktaydı. Loto oynuyordu ve büyük ikramiyeyi kazanmak için hangi sayıları seçmesi gerektiğini önceden bilmesini sağlayan bir sistem geliştirmişti. Bu sistemi mükemmelleştirmek için her hafta kazanan sayıların yayınlandığı bir dergiye ihtiyacı vardı.

Çok heyecanlıydı. Evde saatlerce zar atıyor ve sayı dizilerini not ediyordu. İlk kez üç saatten daha uzun bir süre evinde kalmaya katlanabildiğini söyledi.

Yoğunlaşabilmek iyileştiricidir; ben de her ziyaretinde ona yeni tanıdığım bir insanın doğum tarihini veriyordum. Kendi hikâyemi artık siyahla-beyaz arasındaki fark kadar net biliyordum ve benim yıldız haritama duyduğumuz merak sönmüştü. Ayrıca astroloğun ikimizin doğum haritaları arasındaki bir kombinasyonla özellikle ilgilendiğini fark etmiştim. Onun düşüncesine göre gezegenlerimizin birbirlerine karşı konumları oldukça elverişliydi, sadece benim Mars-Neptün kavuşumum, aramızda olası bir ilişkiye engel oluşturuyordu. Bana kalırsa aramızda çok daha başka engeller de vardı ama bu konuda onunla tartışmak istemiyordum.

Astrolog birisiyle tanıştığında ona hemen gerekli verileri soruyordu. Sonra evde bundan kendisi için bir olasılık çıkıp çıkmayacağını gözden geçiriyordu. En çok istediği şey, kendisininkiyle tamamen kaynaşan bir yıldız haritasını, iki kaderin, eksik tarafları dengeleyen ve yozlaşmayı karşılıklı frenleyen mükemmel bileşimini keşfetmekti. İlişkiler onun uzmanlık alanıydı.

Bana geldiğinde bazen ona ayıracak zamanım olmadığını belirtiyordum, ama ziyaretini kabul edersem de *onun* konuşmasını sağlıyordum. Bana her zaman yeni fikirler veriyordu, benim onun kadar çabuk kuramayacağım bağlantıları ortaya çıkartıyordu, bütün imgelerini, benim de o sırada uğraştığım konularla bağlantısını kurmak istediğim tanrılar ve tanrıçalara armağan ediyordu. Size mitosları, onları hâlâ gerçekliğin canlı bir parçası olarak gören bir insandan daha iyi öğretecek başka bir kaynak yoktur.

Böylece zamanla, alışveriş içinde olduğum insanlar da astroloğun o kendine özgü hikâyelerindeki figürlere dönüştüler. Ben ona

koordinatları veriyordum o da onların yıldız haritalarının coğrafyasını çiziyordu. Profesör Waeterlinck, Daniel Daalmeyer ve Clemens Brandt, astrolog onlarla hiç karşılaşmamış ve karşılaşmayacak olmasına rağmen, onun sihirbazlığıyla karşımıza geldiler.

Bazen onun kafasının içinden geçenleri hayal etmeye çalışıyorum. Aslında böyle bir alışkanlığım pek yoktur; pek çok insan için bu aklımdan bile geçmez. Astrolog söz konusu olduğunda durum tümüyle farklı. Bir açıklama getirmeye çalıştığında ya da benim ricam üzerine şu veya bu kişinin doğumu sırasında gökyüzünün koşullarının neler olduğunu saptamaya çalışırken gözlerini yukarı çevirir. O zaman bana, gözlerini tamamen içe döndürerek kendi zihnindeki bir dia perdesinin üzerindeki resmi görmeye uğraşıyormuş gibi gelir; bu resim hep aynıdır: Bir çember.

Çember, bir pasta gibi on iki parçaya bölünmüştür. Bu şekilde oluşmuş üçgenlerin tepelerinde sayılar vardır. Çemberin içinde ve dışında çepeçevre sonsuz bir değişim içindeki işaret ve sayı dizileri bulunur. İşaretler yıldızlardır. Onlar başlangıçtan beri hareket halindedirler ve her gün yer değiştirirler. Astrolog dönen çarkı zahmetsizce durdurabiliyor ve gökyüzünün, örneğin 25 Aralık 1934'te gece saat 24.00'teki durumunu gösteren bir çemberi perdeye kafasından yansıtabiliyordu.

Lucas Asbeek, özyaşamöyküsüne göre, 25 Aralık 1934'te gece saat 24.00'te doğmuştu ve astrolog onunla bir gün karşılaşacağımızı, kendimizi tutamayıp birbirimizin giysilerini parçalayarak çıkaracağımızı ve benim zırhımın delineceğini iddia ediyordu.

Ve haklı çıktı.

Astroloğun ikinci ziyareti sonbahara denk düştü. Bana sucuk ve Roland Barthes'ın *Yazından Alınan Zevk*'ini getirmişti. Lotoda uğradığı başarısızlıktan söz etti. Geliştirdiği sistem mükemmel işlemişti ve kazanmak için hangi sayıları işaretlemesi gerektiğini tam olarak saptamıştı, ama bazı koşullar nedeniyle başka sayıları işaretlemişti. Ve büyük ikramiye tam olarak kendi sisteminin gösterdiği sayılara isabet etmişti. O da kendisine ve içindeki kurda lanetler et-

mişti. O kadar şansa sahipken hepsini berbat etmeye mahkûmdu. Kendi yıldız haritasından iğreniyordu. Yorgundu.

Bir sonbahar günü kapımı çaldı ve merdivenlerden sürüklenerek yukarı çıkıp, mırıldanarak içeriye girdi. Ben yukarıda kapıda bekliyordum ve niyetim, ona zamansız geldiğini ve eğer işime ara verirsem tempomu kaybedeceğimden korktuğumu söylemekti. Daha merdivenin yarısına kadar çıkmışken bulunduğum yerden seçemediğim bir nesneyi yukarı kaldırarak bana doğru tuttu.

"Şuna bir bak!" diye heyecanla bağırdı. "Ne kadar tuhaf!"

Selam vermeden önümden geçip içeri girerek çantasını omzundan aşağı kaydırdı. Astroloğun nezaket kurallarını dikkate almaması ender yaşanan bir durumdur, ama o anda bakışları o kadar vahşiydi ki kısa bir süre de olsa onu dinlemeye karar verdim. Avucunu açarak az önce yukarı kaldırdığı şeyi bana gösterdi. Bu bir rujdu.

"Bak," dedi ve alt kısmındaki altın yaldızlı etiketi görebileceğim şekilde ruju bana çevirdi.

"Fruity Sorbet," diye yüksek sesle okudum.

"Otuz üç numara," diye öfkeyle söylendi.

Korktum. Umulmadık canlılığını bozmamak için, otuz üçün gerçekten de okunduğunu söyledim.

Son haftalarda durmadan otuz üç sayısından bahsetmişti. Bu sayının çocukluğundan beri yaşamında bir yeri olduğunu iddia ediyordu. Bu sayının geçtiği apartman numaralarını, tarihleri, saatleri hatırlıyordu ve bunlarla, o anda dünyanın neresinde bulunursa bulunsun veya kaç yaşında olursa olsun, yaşamındaki önemli olaylar arasında bağlantılar kuruyordu.

Bunun onun için ne kadar önemli olduğunu ancak, yeni bir eve taşınmaya karar vermek üzere olduğunu söylediğinde anladım. Ona önerilen ev şu anda oturduğundan daha iyiydi ve bana göre kaçırmaması gereken bir fırsattı. Bir başkası olsa bir saniye bile duraksamazdı, ama astrolog panik içindeydi. Bu eve taşınmaya niye karşı olduğunu ona sorduğumda evin kapı numarasının kaç olduğunu henüz öğrenmediğini söyledi. Evin numarası muhtemelen on üçtü ve şu sıralar bu sayıdan bahsedildiğini bile duymak istemiyordu. Bir hafta sonra dairenin üçüncü katta olduğunu öğrendi.

"Gördün mü yine otuz üç," dedi zafer kazanmışçasına. "Ben 13 C'de oturuyorum ve aslında C bir 3'e karşılık düşüyor."

Bunun üzerine hemen eşyalarını toparladı ve taşındı.

Önümde duruyordu. Paltosu hâlâ üzerindeydi. Yüzü parlayarak bana uykusuz bir gece geçirdiğini anlattı, çünkü kafasını durmadan Hollanda'da kalmasının mı yoksa Fransa'ya gitmesinin mi daha iyi olacağı sorusu meşgul etmişti. Ancak sabaha karşı hafif bir uykuya dalmış ve Hollanda'dan ayrılmaya karar verdiğine inanmıştı. Ama yine de çok emin değildi.

Sabah uyanmış ve erzak dolabında yiyecek bir şeyler aramıştı, çünkü her zamanki alışkanlığının tamamen tersine, canı normal ekmek yemek istememişti. Ancak ne istediğini de bilmiyordu. Dolaptaki birkaç paket ve kavanozu sağa sola iterken birdenbire koskocaman bir otuz üçle karşılaşmıştı. Bu bir keresinde Fransa'dan aldığı ama o güne kadar elini sürmediği bir kurabiye markasıydı. Bu buluşu onu doğru kararı vermiş olduğuna inandırmıştı. Hollanda'dan bir an önce ayrılması gerekiyordu.

Kurabiyeler bayatlamıştı, ama o yine de hepsini iştahla yemişti. "Otuz üçü mideye indirmiş olmak için," dedi.

Artık hiçbir terslik olamazdı. Bavullarını toplamaya başlamıştı ve vedalaşmak için bana uğramıştı. Benim kapımın eşiğinde ayağı yuvarlanan bir şeye çarpmıştı ve o şey, altında o büyülü sayıyı gördüğü bu rujdu.

Sanki bir zafer kazanmış gibi bana bakıyordu. Gözlerinin etrafında mor halkalar vardı, dudakları şişmişti ve kırmızıydı, ama gözleri son derece parlaktı ve ona ne düşündüğümü söylemeye cesaret edemedim.

Aynı gün Hollanda'dan ayrıldı. O akşam kendimi kötü hissettim ve kustum. Onu bir daha göremeyeceğimi biliyordum.

Öyle de oldu.

İnsan bir yeteneğe hayata sarılır gibi sarılmalıdır, çünkü günün birinde ikisi iç içe geçer. O zaman hayat bizim yeteneğimiz olur, ye-

teneğimiz de hayat. Sadece yanıltıcı bir vaat olarak kalan yetenek bizim ölümümüzdür, bundan eminim. İçimize yerleşir ve hayatın nasıl olabileceği konusunda, belli bir zamandan sonra da hayatın nasıl olması *gerektiği* konusunda ortalığı birbirine katar. Bizi kendi hayatımızın bir kereliği ve güzelliğine doğru yükseltmesi gereken şey, zamanla bizi aşağı doğru, ölüme, büyük eşitleyiciye doğru çeker.

Astrolog elinde o rujla, gittikçe büyüyen bir acıyla büzüşmüş olarak öylece karşımda dururken birbirimize nerelerde benzediğimiz ve nerelerde birbirimizden ayrıldığımız benim için bir anda netleşmişti. Edimlerimizin bizi götürdüğü yön aynıydı ama her birimiz farklı bir nedenselliğe bağımlıydık. Kendisine hayatının bir anlamı olduğu, buna hakkı olduğu, yaşama kabul edilmiş olduğu, işini iyi yaptığı ve hayatının doğru olduğu inancını dışındaki yaşamın vermesini bekliyordu. Her gün dünyadan bir onay bekliyordu; rastlantının kendisinin bir yasa olduğunu ortaya çıkartacak ve kör, kayıtsız bir tanrıçayı, gözü sürekli çocuklarının üzerinde olan ve sürekli onları koruyan, sevecen, kaygı dolu bir anneye dönüştürecek rastlantının işaretini bekliyordu. Astrolog kaderin kayıtsızlığına katlanamıyordu ve bu nedenle hayatın kendisine de katlanamıyordu. Onunla iç içe geçemiyordu.

Hayat onu, büyük bir tarihin içine alarak ve ona varlığının gerekliliğinin kanıtını vererek, acımasız yalnızlığından kurtarmalıydı.

Bende durum tersineydi. Ben, hayatı anlamsızlığından kurtarabileceğim ve bütün yalnız ve ruhsuz şeyleri, bir yerlerde, kurgulanmış bir bağlantı içinde yine de anlam kazanabilmeleri için işaretlere dönüştürebileceğim biricik konumun yalnızlık olduğuna inanıyordum.

Hayatın bana ihtiyacı vardı. Bensiz savrulup giderdi.

II
Saralı

Felsefe seminerleri, kent merkezinde bulunan iki eski binada veriliyordu ve bunları filmlerden tanıdığım Oxford ve Cambridge'in saygınlık uyandıran üniversite binalarıyla boy ölçüşebilecek binalardı. Bu binalar benim kafamda, bir üniversite binasının nasıl olması gerektiği hakkında temel bir imge oluşturmuşlardı. Gerçi benim öğrencilik halimin, bu filmlerin kahramanlarının yaşamlarıyla hiçbir benzerliği yoktu, ama ana girişin sütunları arasından her geçişimde bahçenin sessizliği beni sararken, sanki bir filmin içinde geziniyormuşum ve filmde önemli bir rolüm varmış gibi gelirdi bana.

Küçük yeşil alanın ortasında yüksek bir ağaç vardı. Ağacın dibinde, yapraklarının gölgelediği bir kaide üzerinde Minerva'nın

büstü duruyordu. Bir yay çizerek yanından geçerken, Minerva'nın gözleriyle beni izlediği duygusuna kapılırdım. Bu nedenle gözlerimi hep kaçırırdım ama sonra, Vossius ve Balreus'un başlarının yontulmuş olduğu çirkin taşı görmekten kaçınamazdım. Bana göre başarılı bir çalışma değildi bu, ama bu iki ünlü melankoliğin isimleri bile, seçilmiş olma duygumu hâlâ koruduğumu ve bunun beni, bir yazarlar ve düşünürler kentinde yaşadığım için onurlandırarak mutlu ettiğini hissettiren bir etki yapardı üzerimde. Ama camlı kapıyı açıp da büyük amfiye girer girmez, bütün yücelik duyguları uçup giderdi. Burada yirminci yüzyılın demokrasi ruhu hâkimdi.

Kamu binaları, geçmişi dış görünümleriyle koruyabilirler, iç mekânlarıysa –hâlâ kullanılıyorlarsa– içinde yaşanan zamanın renklerini alır. Bunu yaratan, tuhaf biçimde şeylerin ve insanların dış görünümleri, biçimleri, giysileri, çıkarttıkları sesler ve jestleridir. İnsanlar modaya tabidirler; insanın özünün yüzyıllar boyunca değişip değişmediğini ise burada sorgulamak istemiyorum. Ancak her yüzyıl, sinsice de olsa insanların giysilerinin kıvrımlarına, jestlerinin koreografisine, sözcüklerinin tınılarına, duygularının dramatik yapısına sinmeyi başarmıştır. On yıllık devirler ise, sonsuza kadar aynı olanın sürüp gidişini kendine ait bir yüz maskesi ardına gizleyerek, zamanın anonimliği dışında kalır ve her yüzyıl, insanları zamanın maskesini taşımaya ve böylece onun tarzının sorumluluğunu üstlenmeye hazır bulur.

Büyük giriş holünün her köşesinde insanlar küçük gruplar halinde toplanmıştı ve her renk ve biçimde çanta etrafa yayılmıştı. Ne zaman bu kadar çok insanın toplandığı bir mekâna girecek olsam, ne istediğimi önceden bilmem, insanlara veya nesnelere doğru kararlı adımlarla ilerlemem ve yanılmadan kendi yolumu bulmam gerektiğini düşünürüm. Önce sakince bekleyip, hedefimi mekâna girdikten sonra saptamayı bir türlü başaramadım.

İlk bakışta tanıdık birini görememiştim ve doğruca, giriş holüne bağlanan koridorlardan birindeki asansöre gittim. Asansörün yanında bina planını gösteren bir levha asılıydı. Büyük amfinin nu-

marasına baktım: A. 211. Profesör de Waeterlinck, çağdaş felsefe seminerlerini burada verecekti.

"De Waeterlinck bir mitostur," demişti Daniel Daalmeyer bir keresinde. Onun profesör hakkında anlattıkları ve verdiği seminerler benim de merakımı uyandırmıştı. O güne kadar hakkında hayranlık dolu yorumlar yapıldığını duyduğum tek felsefe profesörü, De Waeterlinck olmuştu. Hollanda, özgün filozoflarının fazla olmamasıyla ünlüdür ve o güne kadar izlediğim seminerler de bana, bu görüşü doğrulayacak yeterince gerekçe sağladı. Doçentlere gelince, o güne kadar karşılaştıklarım sadece, yabancı bir filozofun yapıtlarını dipnotlarına kadar ezbere bilen ve öncelikli olarak, filozofun kendisinin çok daha güzel bir dille kâğıda döktüklerini başka sözcüklerle tekrarlayarak kendilerini gösteren, büyümüş okul çocuklarıydı. Hiçbirisinin sunacağı kendine özgü bir şeyi yoktu. Kendi düşünceleriyle ortaya çıkmaları sanki yasaklanmış gibiydi. Konferansların çoğu öğrenci etkinliği adı altında seminerlere dönüştürülmüştü; bunun sonucu ise öğrencilerin, kendilerine ait olmayan düşünceleri, yine kendilerine ait bir düşünceye sahip olmayan diğer öğrencilerin önünde savunmak zorunda kalmaları olmuştu. Böyle bir seminerde her zaman kendini özgün bir düşünür sanan ve her oturumda dünya görüşünü bütün ayrıntılarıyla ortaya koyma veya daha on iki yaşındayken Kant'ın kategori imperatifinin saçmalığını kanıtlamış olduğunu belirtme fırsatı bulan, kendine hayran bir yirmilik bulunur.

Doçentlerin yöntemleri bana işkence gibi geliyordu ve seminerlere girmekten kaçınmamın nedeni buydu. Eğitimimi, evde kitapları okuyacak ya da sesimi çıkartmadan konferansları izleyecek şekilde düzenlemeye çalışıyordum.

Binaların içi gibi konferanslar da, benim kafamdaki asıl üniversite imgesine uymuyordu. Başından beri hoşuma gitmiş olan tek şey kitaplardı.

Daniel Daalmeyer'le, 1981'de felsefecilerle edebiyat bilimcilerin ortak bir projesi olan Thomas Mann'ın *Büyülüdağ*'ı üzerine bir

konferans dizisinde tanıştım. Program tanıtımında konferansların amacı şu cümleyle belirtiliyordu: "Günümüz nihilizminin ve çağdaş yazarlarla filozofların katı estetik anlayışlarının kökenlerini, birlikte bulmak için bir deneme." Bu cümle benim bilmediğim o kadar çok şey içeriyordu ki bu konferanslara katılmaya karar verdim.

Her salı öğleden sonrası, romanın farklı açılarını bir başka doçent ele alıyordu ve bu toplantılardan birinde, koyu renk saçları olan ve ona bir kalem ödünç verip veremeyeceğimi sorana kadar dikkatimi çekmeyen genç bir adamın yanındaki sandalyeye oturmuştum.

Oysa benim sadece dolmakalemlerim vardır.

Onları ödünç vermeyi de sevmem, ama ancak günler öncesinden hazırlanmışsam yalan söyleyebilirim.

O anda birisinin kalem ödünç istemesi beklemediğim bir şeydi. Çantamda her zaman birden fazla dolmakalem bulundururum. Komşum bunu bilemeyeceğinden başımı iki yana sallayıp üzüntüyle ona doğru bakmak hiç de zor olmazdı. Ama ben eğilip içinde Lamy marka güzel dolmakalemimin bulunduğu deri kılıfı çıkartmıştım bile. Dolmakalemi ona yine de, yüzümde, yaptığım jestin önemini belirten bir ifadeyle uzattım. Bana ya da kaleme bakma gereği bile duymadan onu elimden aldı. "Sağol" diye mırıldanarak yine kendisini kaybetmiş gibi, küçük not defterine bir şeyler yazmaya devam etti. Büyük amfilerdeki oturma blokları amfitiyatrolardaki gibi düzenlenmiştir. Her sandalyenin sol kolçağında, yazı yazmak için bir kapak vardır. Komşum solaktı. Dirseği neredeyse benim yazı alanımın kenarına kadar dayanıyordu ve benim sağ dirseğime yetecek kadar alan kalmadığından konferans başladığında kendi kalemimle kâğıda yazabilmem mümkün değildi.

Büyük zorluklarla karşı karşıya olduğumu gördüm, gerginleştim ve kendimi, bana yer açması için, konferans başlar başlamaz onu uyarmaya hazırladım. Aslında dolmakalemimi de hemen geri almak isterdim.

Bu arada düzgün giyimli, kırk yaşlarında bir adam kürsüye çıkmıştı. Deriden yapılma pahalı bir evrak çantasından notlarını çı-

karttı. Bunu yaparken dikkati çekecek sıklıkta bana doğru bakıyordu, ama bakışlarını izlediğimde aslında o bakışların bana değil komşuma yöneldiklerini anladım. O ise dolmakalemimi eline geçirdiğinden beri kafasını önündeki bloknottan kaldırmamıştı ve ben kendi kendime sayfaları dolduran onca cümlenin ne üzerine yazıldığını sormaya başlamıştım. İleri geri kayan dirseğinin çarpmasından kaçınmak için sandalyemde karnımı içime çekmiş, dimdik oturuyordum. İstediğim sadece adamın artık konferansı başlatması ve benim için harekete geçme fırsatının doğmasıydı. Ama o, son gelenler de amfide yerlerini alıncaya kadar bekledi ve bu arada komşumun saçlarını seyretmeyi sürdürdü.

Bu, konferanslar dizisinin üçüncü konferansıydı ve konusu Hans Castorp ile Clawdia Chauchat arasındaki ilişkiydi. Bugünkü konuşmacının adını tam olarak hatırlayamıyordum; programda gördüğüm, Muden ya da Uden gibi bir şeydi. Buna karşın adının altındaki, yayımladığı yazılar listesinin uzunluğunu ve ne kadar genç yaşta doktor olduğunu gayet iyi hatırlıyordum.

Komşumun dirseği hâlâ ileri geri gidip duruyordu. Konuşmacı kürsüsündeki adam öğrencilerden birisine kapıyı kapatmasını rica ettiğinde rahat bir nefes aldım. Yanı başımdaki yazıcının omzuna dokundum ve yüzümde çaresiz bir ifadeyle ellerimi açarak yerimin darlığına işaret ettim. Sanki onu derin bir transtan çekip çıkarmışım gibi şaşkınlıkla yüzüme baktı, kendi dirseğine ve bana kalan yazı alanına baktıktan sonra yüksek sesle "Ah, özür dilerim," dedi. Önümüzdekilerden birkaçı dönüp arkaya baktılar. Ancak kilisede kızarabileceğim kadar kızardım. İçimde bir gülme isteği ve rahatsız olanlara başımı sallayarak karşılık verme dürtüsü hissettim. İnsanın ne gülebildiği, ne konuşabildiği ne de herhangi bir ses çıkarabildiği durumlarda olduğu kadar gülme isteği duyduğu başka bir durum yoktur. Gülme dürtümü zorlukla bastırabildim. Yanımdaki adam ise hiçbir şeyden rahatsız olmuyordu. Sandalyesini bana da yazmak için yeterli alan bırakacak şekilde çevirmeye çalışıyordu, eğer sağ kolumu sıkı sıkı kaburgalarıma bastırırsam yazmayı başarabilirdim. Uzlaştığımızı belirtmek için birbirimize başımızla işaret ettik. O tekrar bloknotuna eğildi. Ben de bu arada kendisini tanıta-

rak adının Stefan Duden olduğunu belirten ve konuşmasının başlığını veren konuşmacıya döndüm.

Bunun ne anlamı olduğunu da, nedenini de bilmiyorum, ama ne zaman birisi konuşmak için ağzını açsa, konu ilginç olmasa da söylenenlerin tek bir sözcüğünü bile kaçırmak istemem. Sözcüklere yapışıp kalır ve çevremdeki her şeyi unutarak kendimi bir yolculuktaymış gibi hissederim. Diğerinin söylediklerini hakkını vererek dinlerken, aynı zamanda içime dönerim ve kafamda bir şeyler harekete geçer; sözcüklerin uğultusu, yuvarlanışı, konuşmacının herhangi bir sözcüğüyle çözülen ve aynı sözcüğü ben kullansaydım benim oturtamayacağım bir raya oturtulan temaların ve imgelerin iç içe geçişi. Telefon bağlantılarının karıştığı bir anda duyduğum bir konuşmadaki kişinin seçtiği sözcüklerle bir ailenin yapısı hakkında bilgi sahibi olabilirim –bunu bir örnek olarak söyledim.

Bunda yanıltıcı bir taraf var, çünkü sadece konuşmaya devam etmesi için sürekli sorular ve yorumlarla onu desteklediğim için, konuşma partnerimin giderek hararetlendiği çok olmuştur. Konuşanın benim coşkumun, anlattığı öyküye duyduğum gerçek bir ilgiden kaynaklandığını sandığını sonraları fark ettim, oysa beni hayran bırakan öncelikle, onun anlattığı öyküye paralel olarak benim kafamdaki öyküyle birleşerek şekillenen ve kapalı bir bütün haline getirmeye çalıştığım diğer öyküdür.

Duden, konferansına devam ettikçe komşumun huzursuzluğu artıyordu. Ara sıra kendi kendine bir şeyler söylüyor ve bunu her seferinde önümüzdeki sırada oturanların şaşırarak arkalarına bakmalarına neden olacak kadar yüksek sesle yapıyordu. Başını kızgınlıkla iki yana sallayarak küçümseyici yakıştırmalarda bulunuyordu.

Bu duruma öfkelenmekle birlikte Stefan Duden'le bu öğrenci arasında neler geçtiğini merak da ediyordum. Duden konuşmaya başladıktan sonra bir daha ondan yana bakmamış olsa da, birbirlerini tanıdıkları kesindi. Komşumsa sürekli olarak konuşmacıya bakıyor ve dilini şaklatarak Duden'in dikkatini kendi üzerine çekmeye çalışıyordu.

Konferansa ara verilmeden aşağı yukarı on dakika kadar önce

komşum birdenbire yüksek sesle: "Hayır, hayır ve bir kere daha hayır!" dedi, ağır ağır yerinden kalktı, bloknotunu ve dolmakalemimi hoyratça paltosunun cebine tıktı ve sıraların arasından geçerek dışarıya çıktı. Bu arada Duden'e hiç bakmadan şunları söyledi: "Bırak bunları. Söylediklerinin gerçek anlamını ben biliyorum, Stefan." İsmi, onun hakkında daha çok şey bildiğini düşündürtecek şekilde ve sanki adının aslında Stefan olmadığını herkese ilan etmek ister gibi vurgulamıştı.

Amfinin kapısını arkasından gürültüyle çarparak kapattığında "Dolmakalemim de gidiyor," diye geçirdim aklımdan. Duden arkasından ona baktı, yüzünü tekrar salona çevirdi ve gülümseyerek, biraz daha erken ara vermeyi önerdi.

"On beş dakika sonra hepinizi tekrar burada bekliyorum," dedi. Kendisi ise önündeki kâğıtlara eğilerek kürsüde kaldı.

Dışarı çıktığımda yanımda oturmuş olan öğrenciyi bir yerlerde görebilir miyim diye etrafıma bakındım ama koridor boştu.

Aradan sonra yanımdaki sandalye boş kaldı, ama Oudejids Voorburgwal yolundan eve dönerken onun yan yollardan birinden geldiğini gördüm. Gözlerini yere dikmiş, elleri ceplerinde, on metre kadar önümde yürüyordu. Adımlarımı hızlandırdım, çünkü birden dolmakalemimi geri isteme fırsatı doğmuştu.

Ayağı kaldırım taşına mı takıldı göremedim, ama birden sendelediğini ve sağ eliyle alçak bir parmaklığa sarıldığını gördüm. Oraya tutunmasına rağmen sol bacağı son derece yavaş bir şekilde büküldü ve tuhaf bir biçimde dizüstü yere düştü. Orada başı öne eğik oturup kaldı. Sanki dileniyormuş gibi bir görünümü vardı.

Koşarak yanına gittim ve omzuna vurdum. Başını zorlukla kaldırdı ve yüzünü bana çevirdi. Yüzü ölü kadar solgundu, alnında ve dudağının üzerinde ter damlacıkları birikmişti.

"Yardım edebilir miyim? Canın yanıyor mu?" diye sordum.

"Daha bilmiyorum. Biraz daha böyle oturacağım, bekle."

Onun yanına mı oturmalıyım, yoksa ayakta mı durmalıyım, diye düşündüm. İnsan cüceler ya da kısa boylularla konuşurken yüzlerine aynı mesafeden bakabilmek için hep eğilmek, onlarla aynı boya gelmek dürtüsünü hisseder. Ama bu dürtüyü bastırmak

gerekir, çünkü cüceler de, kısa boylular da bu davranışı bir aşağılama olarak algıladıklarından öfkelenirler. Durumun o anda farklı olduğunu anlayana kadar kafamdan bu tür düşünceler geçti. Onun yanına çömeldim.

"Canın yandı mı?" diye sordum.

Başını salladı. Eli hâlâ demir parmaklığı kavramış durumdaydı, şimdi parmaklığın çıkıntılarından birini tutmakta olduğunu görüyordum. Başını kaldırdı, bakışlarımı izledi ve sırıttı. Sanki artık durumundan bıkmış gibi doğruldu, derin bir nefes aldı ve elini parmaklıktan çekti.

"Şuraya bak," diyerek bana avcunu gösterdi. Avcunun ortasında küçük bir kırmızı leke vardı ama cildi sıyrılmamıştı.

"Güzel," dedi, "gerçekten güzel. Gerçek bir simge. Simgeselliğin bundan ötesi mümkün değildi herhalde."

Alayla güldü, ben de onunla birlikte güldüm. Simgelere değer veren insanlardan hoşlanırım ve simgeden dolayı gülmesinin Stefan Duden'e karşı aldığı tavırla bir ilişkisi olduğunu hissettim. Ayağa kalkmasına yardım ettim ve tam ona dolmakalemimi cebine koyduğunu anımsatmak üzereydim ki, "Theresa," dedi, "geçmiş olsun, bir içkiyi hak ettin."

Böylece o öğle sonrasında kendimi Hoogstraat'daki küçük bir kafede onunla otururken buldum, orada bana kendisini tanıttı.

"Daniel Daalmeyer, saralı. Otuz iki yaşındayım, dokuz yıldan beri saralıyım, ilk yedi yıl hastalığın seyri aktifti, şimdi emekli saralıyım."

Ayağının bir şeye mi takıldığını, yoksa geçici bir bilinç kaybı mı yaşadığını kendisinin de bilmediğini ama bir kazayı önlemek ve yere yıkılmamak için önlem olarak hemen dizüstü çöktüğünü anlattı. Aslında bu tümüyle gereksizdi. İlaçları giderek geliştiriyorlardı ve iki yıldır eskilerine benzeyen, gerçek nöbetler geçirmemişti. Ona öyle geliyordu ki, aklı onu yıllar boyunca artık düşmemeye koşullandırmıştı ama bedeni sanki hâlâ ilaçların etkisine güvenmemek için körü körüne direniyordu. Eski alışkanlıklarına sıkı sıkı sarılıyordu, aklıyla aynı başarıyı gösterememişti. Özellikle bacaklarının güvenme ve öğrenme zorluğu çektiği ortaya çıkmıştı. Bacak-

ları onun ruh halini pek anlamıyorlardı ve en küçük, en önemsiz bir duyarlılığı düşmek için bir mesaj olarak kabul ediyorlardı. Bacakları, her korku duygusunu ve her türden heyecan belirtisini aynı kaba koyuyor ve bükülmek için bir işaret olarak algılıyorlardı.

Sohbetimizin başlangıcında Daniel yorgun görünüyordu ama anlattıkça gözleri daha fazla parlamaya, sesi daha berrak ve daha güçlü çıkmaya başlamıştı.

Hastalığından, güzel bir günde davetsiz olarak ve kendisini bir daha bırakmamak üzere içine giren başına buyruk bir varlıkmış gibi söz ediyordu. Onu kendi tarzında bağrına basmıştı. Bu varlık yüzünden –kendi davranışı kendisi için önceden tahmin edilemez hale geldiğinden– kendi kendini şaşkınlık ve merakla gözlemleyebilen bir insan olmuştu. Kendisini, bilmediği bir mekânda, daha önce hiç görmediği kaygı dolu insanlarla çevrelenmiş bir durumda bulduğu oluyordu. Böyle şeyler durduk yerde başına geliyordu, ama bu olayların asıl yöneticisi kendisinin dışında değil, kendi beninin içindeydi. Bu varlığı, daha önce hiçbir insanı sevmediği kadar koşulsuz seviyordu. Ona, en küçük bir kıskançlık bile duymadan, kendisiyle alay etme, sinir sistemini yanıltma ve bedenine muziplik yapma eğlencesini bağışlıyordu. İlaçlar, bu şakaların artık yanlış hareketlerin ufak çaplı yarışlarının ötesine geçmesine izin vermeseler de, orada, içinde durup oynayacağı oyunları özenle hazırlamayı sürdürüyordu.

"O, küçük, zehirli bir peri; bazen hipozif bezimin üzerinde oturup çıngıraklı kahkahalar atarak ellerini kalçasına vurduğunu görür gibi oluyorum. Daha önce hiç kimseyi bu kadar eğlendirmediğime emin olabilirsin. Bununla birlikte son yıllarda eğlence azaldı, artık benimle yaşayabileceği o kadar çok şey kalmadı. Delice bir şey ama bazen buna üzülüyorum. İlaçlar bir nimet ama aynı zamanda periyle aramdaki bir şeyleri de bozdular. Bazen onu öldürdüklerinden ve yittiğinden korkuyorum, ama bugünkü gibi günlerde, hâlâ yaşadığını ve espri anlayışının orijinalliğinden hiçbir şey yitirmediğini anlıyorum. Düşme bağımlılığına âşığım," dedi ve bir kahkaha patlatarak devam etti: "Yaşasın sara!" Sonra da kendisine bir bira, bana da bir kırmızı şarap daha almaya gitti.

Kimi zaman birisiyle tanıştığımda kendi kendime ona âşık olup olamayacağımı sorarım. Böylece sorun hallolur, çünkü bundan sonra düşündüğüm başıma gelmez. Daniel Daalmeyer'in, önce diğer kadınların bakışlarında görerek fark ettiğim türden bir çekiciliği vardı. Başkalarının, yaşam süreçlerinde çağdaş sanat, tarih ya da Afrika bereket simgelerinden hoşlanmayı öğrenmeleri gibi, benim de erkek güzelliğini algılamayı öğrenmem gerekti. Bu, o zamana kadar görüş alanımda olmayan bir şeydi.

Kız-erkek karışık bir sınıfta okumaya başladığım günden itibaren, birisi bana âşık olduğunda bunu anlamam için her seferinde kız arkadaşlarımın söylemesi gerekti. Kendim fark etmezdim, çünkü sınıftaki oğlanlara hiç dikkat etmezdim. Ben çoğunlukla öğretmene âşık olurdum. Öğretmenlerin çoğu yakışıklı değildi, ama çok kitap okuyorlardı ve çok şey biliyorlardı. Onlara, kız arkadaşlarımdan sakladığım gizli aşklar duyduğumdan, bana âşık olan oğlanlara niçin benim de âşık olmadığımı kızlara bir türlü anlatamazdım. Ne kadar da güzel gözleri var, derlerdi, saçlarının dalgaları ne hoş, gülüşü ne sevimli. Ancak o zaman söz konusu oğlanın gerçekten de kızların söylediği her şeye sahip olduğunu fark ederdim ama benim gözümde bu da oğlana bir ayrıcalık sağlamazdı. Hayranlığımı kazanması için yeterli olmazdı, çünkü bir kusuru vardı: Gençti.

Daniel'in düz, kumral, ortadan ikiye ayrılan saçları, başının her hareketinde yüzüne dökülüyordu. Bir perde gibi gözlerini örttüklerinde eliyle geriye ittiği ağır, karışık saç tutamları bir an hareketsiz kaldıktan sonra tekrar gözlerine düşerdi. Yüzü ince ve hatları çok düzgündü. Çıkık elmacık kemikleri ve hafifçe badem biçimli gözleriyle kızılderilileri andırıyordu; bronz ışıltılı kusursuz teni de bu ifadeyi güçlendiriyordu. Daniel Daalmeyer yakışıklıydı, hatta çok yakışıklıydı, ama Daniel Daalmeyer gençti.

Genç nitelemesi, yaşa ilişkin bir şey değil, çünkü Daniel'in yaşı benden büyüktü. Genç nitelemesi bir yargı.

Daniel içkilerle geri döndüğünde "Anlatmaya devam et," dedim. Hastalığına ilişkin anlattıkları beni büyülemişti ve peri imgesi beni

düşündürmüştü. Bu arada yine, mutlaka anlamak istediğim bir şeye açıklık kazandırmak için kafa yormuştum.

İlk nöbetini yirmi dört yaşındayken geçirmişti. Tıp okuyordu, Rietvel Akademisi'nin akşam bölümü resim kurslarına katılıyordu, bir tiyatro grubundaydı ve mutsuzdu. İstediği her şeyi gerçekleştirebileceğini hissediyordu ve hiçbir şeye karar veremiyordu. Doktor, cerrah, psikiyatr, ressam, tiyatrocu, yönetmen –neye el atarsa atsın, bu alanların tümünde de büyük başarılar göstereceğine inanıyordu, yeter ki karar verebilsin. Ameliyata girmek, resim yapmak, tiyatroda oynamak –onun için hepsi de aynı derecede kolaydı. Benliğine bir anlamsızlık duygusu egemendi. Çünkü eğitimini gördüğü konuyu zaten biliyordu. Yaşamı, içinde kendisini asla bir bütün olarak göremediği, yalnızca parça parça algılayabildiği, pırıldayan cam kırıklarıyla dolu bir bardağı andırıyordu. Tek bir isteği vardı: Bütün olmak, parçalarını birleştirmek, kendi merkezini bulmak.

"Ve sonra o geldi."

Sara, onun kurtuluşu olmuştu. Onunla tanıştığından beri yaşamı sadece onun çevresinde dönüyordu. Hastalığı onu yekpare bir insan haline getirmişti. O ana kadar önünde seçenek olarak duran ne varsa –tıp ve sanat– hepsini eritmişti. Şimdi sadece, hastalık üzerine söyleyecek sözü olan filozoflar ve yazarlarla ilgileniyordu, herhangi bir özrün acısını çekmiş insanların biyografilerini ve otobiyografilerini okuyordu, tıp ansiklopedilerini ilk sayfasından son sayfasına kadar inceliyordu ve özellikle de kendi hastalığına ilişkin kuramları okumaktan zevk alıyordu, ama diğer hastalıklarla ilgili olanları da ihmal etmiyordu. Bir saralı olarak kendi yaşamının odak noktası ve aynı zamanda en önemli araştırma nesnesi haline gelmişti.

"Ya sen, Theresa? Senin de böyle hoş bir hastalığın yok mu?" diye sordu aniden. "Böyle bir şey beni sana müthiş çekerdi."

Kızardım. Ama niye? Onu kendime çekmek istiyor muydum yoksa? Ona adımı yüksek sesle ve açık bir biçimde söylediğim halde bana "Theresa" diye hitap etmesini mi yadırgıyordum? Yoksa kendimi, sorduğu soru karşısında afallamış mı hissediyordum? Bu soru, onu dinlemekten duyduğum zevki dağıtmış ve ilk

fırsatta, bugün *Büyülüdağ* üzerine konferans veren adamla olan ilişkisinin ne olduğunu sorma niyetimi mi engellemişti?

Belki de saranın şiirsel çekiciliğinin karşısına çıkartabileceğim bir şey yoktu. Diğer her hastalık sara karşısında zavallı kalırdı, bense sapasağlamdım. Gerçi on sekiz yaşımdan beri cilt doktorunda tedavi görüyordum, ama cildimdeki sorunu asla bir hastalık olarak görmedim, olsa olsa bir rahatsızlıktı benim için.

"Hayır," diye yanıtladım, "içimdeki her şey yolunda, sadece dışımda aksama var."

"Mükemmel," diye bağırdı Daniel yüksek sesle. "Uyuz, kaşıntı, sedef, egzama, deri döküntüleri, akne, çıban, siğil, hemoroid: Cilt hastalıkları, dokunun dış yüzeyinin bir eksikliği –çok ilginç bir durum. Gerçekten de," diye ilave etti ona şaşkınlıkla baktığımı görünce.

"Cilt hastalıkları, içsel olarak bölünmüş bireyciler için tipiktir, ah, ben ne söylüyorum, yani aşırı bireyciler için demek istedim. Bu konuda çok şey söylenebilir. Bu hastalıklar da en az sara kadar gizemlidir, yalnızca filozoflar üzerlerinde daha az düşünmüşlerdir. Ama bu konuda da pek çok spekülasyon, mitos ve metafor vardır. Şu Susan Sontag'a çok öfkelenmiştim. Sanki hastalığın kendisi zaten yeterince kötü değilmiş gibi bir metafor olarak hastalığa karşı savaş açıyor. Hastalığın tek yararı, benin kapsamlı bir imge dili içinde kristalleşmesidir. Hastalık sadece metafor yoluyla bir yaşantı haline gelir, insan aksi takdirde asla girememiş olacağı bir topluluğa, yani duruma göre şeytanlar veya melekler topluluğuna ancak bu yolla katılabilir."

"Ya ben hangi kategoriye dahilim?"

"Bak dinle, belli bir bakışla her ikimiz de hastalıklarımızın mantığına göre birbirimize karşıt bir zıtlık içindeyiz. Bir yanda beynin saklı, karanlık mekânizması, diğer yanda tenin arsız, sergilemeci görünürlüğü. Biz, saralılar, çevremizdekilerin acıma duygusuna mecburuz. Temelde başkalarının hakkımızda ne düşündüğüne aldırmamız gerekmiyor, çünkü kaçınılmazlaştığında hiç utanmadan en içimizdekini dışa çıkartıyoruz. Görünüşünün, yani sarsılan kaslarının, allak bullak yüzünün, ağzındaki köpüklerin ve belermiş

gözlerinin başkaları üzerinde nasıl bir etki yapacağı konusunda kaygı duyan biri kendisine saradan başka bir hastalık seçmelidir, çünkü böyle birine sara kötü gelir. Çünkü sonuçta, düşerken sizi tutacak ya da düştüğünüzde yerden kaldıracak birinin her zaman bulunacağına güvenmek zorundasınızdır.

Durumun gülünç yanı, her hastalıkta olduğu gibi görünüşün bizde de aldatıcı olmasıdır. Gizemli, bilmecemsi bir hastalık gibi görünen sara, aslında kendini hiç çekinmeden, çığırtkanlıkla sergileyen bir hastalıktır. Sara, en derinimizdekini istemimiz dışında herkesin gözleri önüne serer. Gizli bir şey kalmaz. Kaynağı görünmez olan bu sergilemeci hastalığın tam karşıtı ise tendeki, yani dışımızdaki hastalıklardır. Bir cilt hastalığı, bu sergilemeci imgeyi bir kez daha zorlamak için sürekli olarak sahne ışıkları altında kalır. Eğer yüz, hep sivilcelerle doluysa bu silinmez bir makyajdır. Dıştaki hastalık kendini dolaysız olarak sunar, burada gizleyecek pek bir şey yoktur. Ancak bununla birlikte, açıkça görünen bu dıştaki zedelenmenin, aşırı kapalı ve kuşkucu insanlara özgü bir hastalık olduğu bilinir. Cilt hastalıklarının, dünyadaki kirliliğin hassas bir cildin içine nüfuz etmesi ve hastanın zararlı dış etkenlere karşı kendini yeterince koruyamaması sonucu oluştuğuna inananlar yanılıyorlar. Durum burada da tümüyle tersine, Theresa. Cilt hastalıkları, tam da kendisini dünyaya karşı kalın bir zırhla koruyan ve ruhlarını kimsenin dokunamayacağı kadar kalın bir kabukla sarmak isteyen insanlarda görülür. Cilt rahatsızlıkları çeken insanlar ölü hücrelerini atmazlar, aksine sistematik olarak derilerini kalınlaştırırlar, böylece iltihaplanmalar, döküntüler, kaşıntılar, sivilceler için ideal bir beslenme zemini oluşur. Cilt, altındaki hava ve alan ihtiyacı duyan her şeyin gelişimini engelleyip boğacak kadar kalınlaşır. Yani apaçık ortada, dışsal, gizlenmemiş bir hastalık gibi görünen bu hastalıklar, aksine, kendisini olabildiğince gizleyenlere özgüdür. Ve sen de böyle birisin, kendisini örten bir kadın. Doğru mu, değil mi?"

Hastalığın böyle bir yorumu karşısında öylesine şaşkınlaşmıştım ki, doğru olup olmadığını düşünemedim bile. Örtmek sözcüğü bana haz vermişti, böylesine çözümleme gerektiren bir hastalığım

olduğu için sevinmiştim neredeyse. Bunlar hangi kitapta yazılıydı? Bu bilgilere ulaşmanın yolu neydi? Bunları Daniel'e sordum, kitapların isimlerini ve yazarlarını, tıp seminerleri veren profesörlerin isimlerini öğrenmek istiyordum.

"Bunların hepsini bulabileceğin bir kitap yok," diye yanıtladı. "Bunlar bir saralı olarak benim yaşamımdan çıkan sonuçlar ve korkarım bunları kâğıda dökebilecek olan tek kişi de benim. Büyük bir açlıkla okuduğum bütün o hastalık hikâyelerinden sonra hasta insanın paradoksu benim için açıklık kazandı. Görünen o ki, hastayı yere seren, her zaman, en yaralanabilir noktasını korumak için ihtiyaç duyduğu şey oluyor. Hegel'in, yaşamın hilesi dediği şey, hastanın hikâyesinden çıkartılma bir kopyadır."

Bardaklarımız yine boşalmış, kafe ise dolmaya başlamıştı. Daniel'e son bir bira daha içmek isteyip istemediğini sordum, sonra servis tezgâhına gittim ve o kesintisiz sözcük selinin yorgunluğunu atmak için önce tezgâha dayanıp bir süre öyle kaldım. Belli ki daha saatlerce böyle konuşabilirdi. Kendi anlattıklarından kendisi de benim kadar zevk alıyordu ve bazen, onun konuşurken yeni bağlantılar keşfettiğine ve kendi buluşlarının coşkusuyla kendisini en çok ilgilendiren konudaki gerçeğe –Daniel Daalmeyer'e ilişkin gerçeğe– daha da yaklaştığına inandığı izlenimine kapılıyordum.

Şarap ve birayla masaya döndüğümde, birdenbire heyecanı sönmüş gibiydi ve sohbet önceki kıvamını bulamadı. Hikâyesinin ucunu kaçırmıştı ve anlatımına o coşkuyu veren ritmi bir daha yakalayamadı. Bir süre daha, ne zamandır üniversiteye devam ettiğimiz, bunun dışında neler yaptığımız gibi şeylerden konuştuk, sonra birbirimize adreslerimizi verdik. Bana yakın oturuyordu ve hafta sonunda beni yemeğe davet etti. Defterimi çıkarttığımda aklıma yeniden dolmakalemim geldi.

"Dolmakalemim ceplerinden birinde olmalı," dedim ve bunu söylediğim için biraz da utandım. Tekrar, amfideki davranışlarını, Stefan Duden karşısında takındığı anlaşılmaz tavrını hatırladım, ama artık bunlar hakkında soru sorma fırsatını kaçırmıştım.

Saat yediye çeyrek vardı. Kendi evimden Daniel Daalmeyer'in evine on beş dakikada gidebileceğimi tahmin ediyordum. Bickerseiland'a, Haarlemmerdijk üzerinden giderek yolu kısaltabilirdim ve sonra rahat rahat Daniel'in sözünü ettiği eski bir depodan bozma evi arayabilirdim.

Bir kadının bir erkekle olan randevusuna on dakikayla yarım saat arası bir gecikmeyle gitmesinin yerinde olacağını o zamanlar henüz bilmiyordum. Her zaman tam saatinde buluşma yerinde olurdum.

Evini ve nasıl bir yemek pişirmiş olduğunu merak ediyordum. Böyle şeyler, insanlar hakkında fikir verir.

162 numara, boyaları yer yer dökülmüş, koyu yeşil renkli kepenkleri olan büyük bir binaydı. Kapıdaki zillere bakılırsa binada ondan fazla daire vardı. Daniel'in adını aradım. Zillerdeki isimleri gözden geçirirken birdenbire bir tanesini takıldım, bu ismi tanıyordum: Duden.

Bunda nasıl bir bağlantı olduğunu anlayamamakla birlikte, "Demek böyle," diye düşündüm. Bu isim içimde, daha amfideyken duyduğum ama ne olduğunu kendime açıklayamadığım tuhaf gerilimi yeniden uyandırdı.

Duden'in altındaki zilde DD harfleri vardı, noktasız. Bunlar bir başka ismin baş harfleri de olabileceğinden isimleri gözden geçirmeyi sürdürdüm, ama Daniel'in tam adını hiçbir zilde göremediğimden DD yazılı olanı çaldım. Şarap şişesini de çantamdan çıkarttım. Kapı hemen açılmayınca içimde beliren korkulu önseziyi bastırmaya çalıştım. Belki de yanlış zili çalmıştım. Bir kez daha denedim ve bu kez oldukça kuvvetli çaldım. Aynı zamanda da zilin çalıp çalmadığını duymak için nefesimi tuttum, bir şey duyulmuyordu. Birkaç adım geri gidip yukarıya baktım. Kepenkleri açık pencerelerde bir kıpırtı yoktu, kapalı olanlar da açılmadı.

Karnımda tuhaf bir duyguyla zili bir kere daha çaldım, artık cesaretim kırılmıştı ve hemen gitmeye kararlıydım, çünkü bir yığın gizli gözün beni izlediği duygusuna kapılmıştım. İyice gülünç görünmemek için şişeyi tekrar çantama soktum.

Randevumuzu unutmuş muydu? Ben mi yanılmıştım, acaba bir sonraki pazar günü için mi sözleşmiştik? Beklenmedik bir şey

olmuş ve adımı hatırlamadığından telefon numaramı rehberde bulamamış mıydı?

O ana kadar tek bir şeyi düşünmek istememiştim, ama bu artık bütün ayrıntılarıyla gözlerimin önünde canlanmaya başlamıştı: Daniel Daalmeyer, evinde iki büklüm yerde yatıyordu, ağzı köpükler içindeydi, kapı kilitliydi ve yanında ona yardım edebilecek hiç kimse yoktu.

Olayların önceden düşünmüş olduğum gibi gelişmemesi benim için katlanılmaz bir durumdur.

Bu, bir merdivenden inerken basamak sayısını şaşırmak gibidir. Sonunda bir basamak daha olduğunu sanırsınız ve bacak kaslarınız da buna hazırlanmıştır. Bir anda basamakların bittiğini anlarsınız, ayağınızı şiddetle vurarak aynı noktaya basmışsınızdır; kasların tüm gerilimini anında gereksiz ve gülünç kılan bir tepinme. İşte, o zaman aynı böyle bir şey hissediyorum ve bu beni deli ediyor.

Bir kez daha yukarı doğru evin cephesine baktım, sonra geri döndüm ve tam giderken birinin bana seslendiğini duydum. Pencerelerden birinden konferansı veren adam bakıyordu.

"Daniel Daalmeyer'i aramıştım," dedim. "Randevumuz vardı, ama evde yok."

"Bir dakika," dedi adam ve pencereden çekildi.

Ardından hemen kapı açıldı. Geniş, karanlık bir hole girdim. "İkinci kat," diye seslendi ve ben daha ilk basamağa adımımı atarken yukarıdan ışığı yaktı. Duden ikinci katın sahanlığında durmuş beni bekliyordu. Bana elini uzattı.

"Merhaba, ben Stefan, memnun oldum. Karım Daniel'in evde olup olmadığına bakmak için yukarıya çıktı. Bu arada içeride bekler misin?"

Nasıl davranmam gerektiğini bilemiyordum, ayrıca tanımadığım insanların benim için zahmete girmesinden hiç hoşlanmam. Ama merakım ağır bastı ve onun önü sıra evinin koridoruna girdim. Orada durdum ve Duden'in kapıyı kapatarak beni oturma odasına götürmesini bekledim.

Oturma odası bir balo salonu kadar büyüktü ve hayranlık uyandırıcıydı, ben de bu duygumu belirtmekten kaçınmadım. Tam bir

Jugendstil müzesiydi. Zemin açık renk ahşaptı, iki duvarı boydan boya kütüphane kaplıyordu. Nereye baksam Jugendstil bezemeleri vardı, mobilyalarda, masalarda, aynalarda, lambalarda, desenlerde ve mermer sütunlardaki heykelciklerde.

"Güzel bir eviniz var," dedim, "çok estetik."

"Evet, evden biz de çok memnunuz."

Durum, dolaşıp her şeyi yakından incelemeye uygun değildi. Ben de oturduğum yerden görebildiğim kadarını görmeye çalıştım. Duden bir şeyler içmek isteyip istemediğimi sordu. Benim için zahmet etmemesini söyledim.

"Beklenmedik ziyaretleri severiz," diyerek beni rahatlatmaya çalıştı, "ayrıca Daniel'in arkadaşları kapımızın onlara her zaman açık olduğunu bilirler." Durumumu kolaylaştırmak için seçebileceğim içecekleri saydı. Campari istedim. Kakmalı ceviz dolaba gitti.

"Mutfaktan hemen buz getiriyorum," dedi ve elinde iki dolu bardakla dışarı çıktı. Daire kapısı açıldı ve tekrar kapandı. Ardından bir kadın sesi işittim. Alçak sesle konuşuyorlardı, birbirlerine ne söylediklerini duyamadım. Yazık.

Daha Duden içecekleri getirmeden, ince bir kadın kıvrak hareketlerle odaya girdi, enerjik adımlarla bana doğru gelirken uzaktan kalkmamamı işaret etti. Kuvvetle elimi sıkarak beni selamladı, adının Lisa olduğunu söyleyerek kendisini tanıttı ve "Daniel'in evde olmaması tuhaf," dedi.

"Bu, DD için alışılmış bir şey değil," derken bu arada beni ne denli dikkatle incelediğini konuşarak örtmeye çalışıyordu.

"Eğer bir söz verdiyse unuttuğu hiç olmaz aslında. Ne olduğunu ben de anlamıyorum. Uzun zamandır mı tanışıyorsunuz?"

Lafı biraz fazla uzatarak Daniel'le yeni tanıştığımızı, aynı bölümde okuduğumuzu anlattım ve felsefeden ve benzeri konulardan başka bir şey düşünmediğimizi sezdirmeye çalıştım.

Bilmediğim bir nedenle onu sakinleştirme gereği duyuyordum.

Kadınlarla iyi iletişim kuramadığımı düşünürüm. Beni tedirgin ederler ve tedirginlik duyduğumda dinlemekten hoşlanacaklarını sandığım bir sürü şey söylerim. Sonra ne söylediğimi kendim bile düşünmem. Aynı şekilde diğer kadınların da beni sakinleştirmeye

ve benim hoşlanacağım şeyler söylemeye çalıştıkları kanısındayım. Buradan bir yere varılmıyor elbette.

Kadın odaya girdiğinden beri kendimi bir kapana sıkışmış gibi huzursuz hissediyordum. Daniel'e ilişkin olaraksa, artık nerede kaldığından, randevuya niçin gelmediğinden çok Duden ve karısıyla tanışmış olmamı nasıl karşılayacağını düşünüyordum. Buna kızacağını hissediyordum.

"Bu Thomas Mann'da sizi..." diye dikkatle konuşmaya başlarken, Stefan Duden, "Seni," diye düzelterek sözümü kesti.

"Pardon, evet... bu Thomas Mann'da seni asıl ilgilendiren ne?"

"*Bu* Thomas Mann da ne demek?" diye sordu ve dostça gülümseyerek bana baktı. "Sen Thomas Mann'dan hoşlanmıyor musun?"

"Doğrusunu söylemek gerekirse, hoşlanmıyorum," diye yanıtladım ve aynı zamanda da ona adıyla ve "sen" diye hitap etmenin bana hiç zor gelmeyeceğini düşündüm. Gerçi bir doçentti ama hiçbir şekilde otoriter bir havası yoktu. Bir doçent olarak çok gençti ve hâlâ bir öğrenci olduğu izlenimini bırakan, terbiyeli ve dersini ezberlemiş bir hali vardı. Ona bir kere olsun şöyle dolu dolu bir "yetersiz" notu vermek insanın hoşuna giderdi doğrusu.

"Anlatımını fazla ayrıntılı ve dolambaçlı buluyorum. Romanları sıkıcı ve onun, denemelerinde yazdıklarının daha iyisini başka yerlerde de okumak mümkün. Ayrıca aşırı titiz bir yaklaşımı var. Bence istediği sadece çok fazla okumuş olduğunu ve aynı zamanda bütün felsefe ve kuramları uygulayabildiğini göstermek. Romanlarını da beğenmiyorum."

"Evet," dedi, "bunlar bilinen gerekçeler. Ama Mann'ın kitaplarının kimilerince beğenilmemesine neden olan unsur, tam da onu diğerleri için çekici kılan unsurdur. Felsefe ve edebiyatın bu iç içe geçişi, çeşitli metin türlerinin bu karışımı benim çok hoşuma gidiyor. Mann, bir entelektüelin, yüzyılımızın çok iz bırakmış bir döneminde, zamanının bilimlerine nasıl yaklaştığını gözler önüne seriyor. Onun romanları, başlamakta olan yirminci yüzyıl düşüncesinin biriktiği bir hazne gibidir, ayrıca kimlik sorunsalının çeşitli tarihsel koşullarla belirlenen özgül bir biçimini de yansıtırlar. Elbette Mann'ın, kendi kimliğine ilişkin olarak da büyük sorunları

vardı, ama kişisel olanı daha üst bir düzeye yükseltmeyi ve kendi kimlik sorununu dünya edebiyatının bir parçasına dönüştürmeyi başardığına inanıyorum."

Duden konuşurken Lisa odadan çıkmıştı. Bu beni huzursuz etti ve yanlış bir davranışta bulunmuş olmaktan korktum. İnsan çifterle olan ilişkilerinde, dikkatini eşit olarak bölmelidir. Hiç fark etmeden daha parlak bir konuşmacı olan tarafın ağzına bakmaya başlarsınız ve diğeri kendinin dışlandığını, ciddiye alınmadığını düşünür.

Lisa'ya daha sonra ne iş yaptığını sormaya karar verdim. Bunu merak ediyordum aslında ama insan her şeyi aynı anda yapamıyor.

"Kimlik sorunu benim çok ilgimi çekiyor, ayrıca diğer yazarlar tarafından nasıl ele alındığı da beni ilgilendiriyor. Ve bence Thomas Mann bu konuyu üç ana temasıyla çok başarılı bir şekilde bağlantılandırıyor, yani hastalık, ölüm ve sanatçı oluşla."

Lisa mutfaktan döndü ve elindeki zeytin dolu küçük kâseyi sehpanın üzerine bıraktı.

"Thomas Mann'da tuhaf olan da bu," dedim. "Diğerlerinin onun hakkında söylediklerini romanlarından çok daha fazla heyecan verici buluyorum. Üniversitedeki seminerde de aynı duyguya kapılıyorum. Dinlerken her seferinde, *Büyülüdağ*'ı artık gerçekten de sonuna kadar okumalıyım diye düşünüyorum, çünkü Thomas Mann bu kitabında beni ilgilendiren ne varsa hepsine değinmiş gibi geliyor. Ama kitabı tekrar elime aldığımda bunların hiçbirini göremiyorum. En çok on sayfa okumak yetiyor. Devamı bir türlü gelmiyor. Sen de edebiyatla mı ilgilisin?" diye sorarak teklifsizce Lisa'ya döndüm.

"Hayır," dedi Lisa ve gülümsedi, "bazen öyle sanılıyor ama benim işim farklı."

Ne iş yaptığını ise söylemedi.

Ben de sordum.

Psikoterapistti.

Niçin kızardığını kavrayan, gerçekten kavrayabilen birisi var mıdır acaba? Varsa ortaya çıksın. Bazıları belki de sadece, meslekleri söylediklerinde karşılarındakinde yarattıkları bu paniksi sıkıntıyı görme tutkuları yüzünden terapist olmayı seçiyorlar.

İnsan, ağır bir kaza sırasında öleceğini sandığında bütün yaşamının bir film şeridi gibi gözünün önünden geçtiği söylenir. O anda ben de aynı duygu içindeydim, tek fark tüm yaşamımın değil de Lisa odaya girdiğinden beri yaşanan kısa zaman diliminin gözlerimin önünden geçmiş olmasıydı. Nasıl davranmıştım? Davranışlarımdan nasıl bir sonuç çıkartabilirdi? Kemirilmiş tırnaklarım hakkında ne düşünmüştü? Onunla el sıkışırken avucum fazla mı nemliydi? Çok fazla gülmüş ya da yüzümü fazlasıyla asmış mıydım? Niçin kızardığımı anlamış mıydı?

Yüzümün kızarıklığının daha da artmasından korkup artık bir özür bulmam gerektiğini düşünürken kapı çaldı.

"İşte geldi bizimki," dedi Stefan ve ayağa kalktı. Lisa ondan daha hızlı davranıp kapıya varmıştı bile.

Daniel'in, "Küçük Theresa'yı gördünüz mü," diye yarı gülerek sorduğunu duydum. Lisa daha alçak sesle konuşuyordu, onun ne söylediğini işitemedim. Çantamı alarak kalktım. Stefan'a dostça daveti için teşekkür ettim ve dışarıya çıktım. O da beni izledi. Daniel açık daire kapısının dışında duruyordu beni görünce selamlamak için Lisa'nın cümlesini yarıda kesti.

"Geliyor musun?" diye sordu ve elindeki naylon torbayı salladı. "İki kişilik akşam yemeği."

"Tekrar çok teşekkürler," diyerek Lisa'nın elini sıktım. Yüz ifadesinde hiçbir değişiklik olmadan bana baktı. Bu içimde tatsız bir duygu uyandırırken ona da benim gözümde bir tür gizem kattı. Daniel, Lisa ve Stefan'la daha fazla ilgilenmeden arkasını döndü ve geniş basamaklardan yukarıya çıkmaya başladı.

Başkaları saygısızlaştıkça bu bendeki yerinde davranma duygusunu daha da güçlendirir. İkisini de gülümseyerek başımla selamladım ve bir kez daha "Teşekkür ederim," dedim, "sizinle tanıştığıma sevindim." Ve bir üst basamakta beni bekleyen Daniel'i izleyerek yukarı çıktım.

Daniel basamakları çıkmaya devam ederken "Sıkıldın mı?" diye sordu. Bu soruyla beni bekletmiş olduğunu mu yoksa arkadaşlarına yaptığım kısa ziyareti mi kastettiğini anlamadığım için yanıtlamadım.

Kapıyı coşkulu bir hareketle açmadan önce, Duden'lerin lüks Jugendstil müzesinden sonra epey bir hayal kırıklığına uğrayacağımı söyledi.

Hayal kırıklığı doğru ifade değildi: Hayal kırıklığı büyük beklentilere bağlıdır ve insanın beklentilerinin olmasıyla sadece merak duyması arasında bir fark vardır.

Az sonra öğrendiğime göre Daniel, Lisa ve Stefan'a ait olan tavanarası yüklüğünde oturuyordu. Eski depo binasının devasa tavanarası ahşap bölmelerle ayrılıp her bir daire için birer yüklük bölmesi oluşturulmuştu. Lisa ve Stefan, Daniel'in "koruyucuları", kendi bölmelerini Daniel'e bırakmışlar ve yandaki bölmeyi de kullanmasını sağlamışlardı. O soğuk mekânı yeniden yaptırarak, kentteki çoğu öğrencinin kaldığı tek odalı dairelere benzeyen yaşanabilir bir yer haline getirmişlerdi.

Bunları bana hızlı hızlı anlattı, sonra hemen Stefan Duden ve Lisa'yla olan dostluğunun dışındaki konulara geçti. Demek ki bu üç insanın birbirleriyle olan ilişkisi hakkında olabildiğince çok şey öğrenebilmek için taktik becerime güvenmem gerekecekti. Gerekirse bu noktada oldukça inatçı davranabilirdim.

Sık sık başına gelen bir şey bugün yine tekrarlanmıştı: Kullandığı ilaçları hafta sonu için yedeklemeyi unutmuştu. Benim gelmeme yarım saat kala durumu fark etmiş ve aceleyle babasına gitmişti. Daniel'in "şair doktor" diye söz ettiği babası psikiyatrdı ve aynı zamanda onu tedavi eden doktorlardan biriydi.

"Sağlıksız bir baba-oğul ilişkisi," dedi. "Bunu bana söylemene gerek yok. Freud'u yeterince tanıyorum."

Babası kanal boylarından birinde oturuyordu, muayenehanesi de aynı dairedeydi. Şiir yazmaya başladığından ve genç bir sevgili edindiğinden beri kapıdan dışarıya adımını atmıyordu.

Daniel ne zaman zor durumda kalsa ilaçlarını ondan sağlayabiliyordu ama bununla birlikte bu sefer de, babasının ondan kuşkulandığına, ilaçlarını kasten unuttuğuna, hasta olmak istediğini düşündüğüne ve benzeri şeylere dair bir söylev dinlemişti. Böylece

zaten kısıtlı olan zamanı daha da azalmıştı ve randevuya geç kalmaktan kaçınamayacağını kabul etmişti.

"Artık olan olmuşsa pes ederim," dedi.

Yolda bir de pizzacıya uğrayıp iki pizza almıştı. Birbirimizi kaybetmeyeceğimizden emindi. "Etrafım koruyucu meleklerle sarılı."

Bir dahaki sefere benimle ilgili olarak meleklerin bu kadar yardımcı olacaklarına güvenmemesi gerektiğini söyledim. Moralim sıfıra inmişti. Ayrıca pizzayı da pek sevmem.

Odada fazla mobilya yoktu ama olanlar antikaydı. Herhalde ailesinin kullanmadığı mobilyalardır, diye düşündüm ve böyle seçkin bir ortamda yetişmenin nasıl bir şey olabileceğini hayal etmeye çalıştım.

Büyüdüğüm kasabada yaşayan insanların çoğu benim ailemin bireyleri gibi sıradan insanlardı. Kasabanın ileri gelenleri belliydi: Belediye başkanı, doktor, noter ve kasabanın dışındaki şatolarda yaşayan birkaç baron. İleri gelenlerin çocukları bizlerden farklıydı. Bizim toplarımız, çemberlerimiz ve sapanlarımız vardı, onlarınsa domino oyunları, düzgün yürümelerini sağlayan, başlarının üzerinde dengede tuttukları kitapları vardı, yaşları biraz ilerleyince de onlara birer at hediye edilirdi.

Bizler on yaşından itibaren kasaba bandosuna girerdik, onlar evlerinde piyano dersleri alır ve pazar günleri radyoda masal dinlerlerdi. Aramızda dünyalar vardı, bu hemen belli olurdu. Ama biz çoğunluktuk ve gururumuzu ve gücümüzü çoğunluğa dahil oluşumuzdan alırdık.

Sonradan bunlar bana tuhaf gelmeye başladı.

Üniversitede, taşradan gelen bütün eşraf çocukları birbirlerini buldular; artık çoğunluk onlardı. Hepsi de başlarının üzerinde kitap taşımıştı, radyo masallarını ezbere biliyorlardı. Aristokrasinin çöküşü üzerine bazıları gülünç olan –gerçi bu nasıl anlatıldığına bağlıydı– bir yığın hikâye biliyorlardı.

Kendime benzer birini aramalıydım, ama bunu yapmadım.

Kendim gibi biriyle karşılaşmak istemiyordum.

Azınlıkta olmak bana güç veriyordu.

Çöküş, anlamını kavramadığım bir sözcüktü. Çöküşe uğrayabilecek neyimiz vardı ki bizim. Bedenimizden başka hiçbir şey, ama bu ötekiler için de geçerliydi. Ölüm kimseyi kayırmaz. Herkes için geçerlidir. Ama çöküşten bahsederken kastettikleri bu değildi.

Deniel'in tabakları, çatal bıçağı ve pizzaları hazırlayış tarzı da onu Duden'in dersinden önce ilk gördüğümdeki yazı yazma tarzına benziyordu. Eyleminin içine biçimsel olarak giriyordu, bakışları elinde tuttuğu nesnede sabitleşiyor ve onun dışındaki her şeyi unutmuş gibi görünüyordu. Yemek yiyişi de öyleydi: Pizzasını eline alıp gözlerini tabağından ayırmadan yedi.

Yemek yemek bende birçok anıyı çağrıştırır. Bazen de bitirip kurtulduğuma sevinirim. Daniel'de de böyle oldu.

Ancak ikimiz de elimizde birer bardak şarapla, rahat koltuklarımızda karşılıklı oturduktan sonra gerginliğimden kurtulup sakinleştim.

Daniel'e baktım ve hoşuma gitti. İçimden, keşke onunki gibi bir bedenim olsa dedim: uzun, sırım gibi, kalçalar dar, omuzlar geniş, hepsini saran gergin, pürüzsüz, esmer bir ten. Daha önce, merdivende önümden çıkarken kendimi onun hareketlerini, bacaklarını ileri atışındaki rahatlığı ve bedeninin üst kısmının yaylanır gibi yürüyüşünün ritmiyle salınışını taklit ederken yakalamıştım. Üzerindeki deri motosiklet ceketini rasgele, sandalyenin üzerine atmıştı.

Ona ceketini bir kere deneyip deneyemeyeceğimi sordum.

İzin verdi.

"Gerçekten de erkek kokuyor," dedim Daniel'e, çünkü öylece aynanın önünde durup hiçbir şey söylemeden kendimi incelemekten utanıyordum. O ceketin içinde kendimi güçlü ve dokunulmaz hissediyordum ve en kısa zamanda kendime de böyle bir ceket bakmaya karar verdim. Bu düşünce moralimi yükseltti.

Daniel benim üzerimdekilere bakmamıştı bile. Yerdeki bir kâğıt yığınının önünde çömelmişti.

"Biraz araştırma yaptım, Theresa," dedi.

Tekrar koltuğuma oturdum. Daniel elinde bir makaleyle yanı-

ma, koltuğun kenarına oturdu ve önceden altını çizmiş olduğu bazı bölümleri birlikte okumak için öne doğru eğildi. Konu dil, hastalık ve düşünceydi. Birisi cilt hastalığı olan insanlar üzerine bir araştırma yapmıştı. Daniel, belli tiplemelerden birinde kendi özelliklerimi bulup bulamayacağımı heyecanla beklediğini söyledi. Yazıyı elime tutuşturdu ve ben okurken birlikte okuyabilmek için bana yaslandı.

Bir türlü yazıya yoğunlaşamıyordum.

Makalede, dünyada sürekli zulüm görmekten, gerçek dışı bağımsızlık ve yegânelik duygularından ve bu sözüm ona bireysellik otoriteler tarafından tehdit edildiğinde ortaya çıkan acılardan söz ediliyordu. Kullanılan jargon hoşuma gitmese de, yorumlanan durumlar beni ürküttü. Yazıyı rahatsız edilmeden ve sükûnet içinde, o an kapıldığım telaşa kapılmadan okumak isterdim. İnsan okurken savunmasızdır.

Daniel'in koltuğumun kenarından kalkmasını istiyordum, yazıyı onun koltuğunun üzerine bıraktım. "Ruhun bir sivilce yüzünden tümüyle altüst olması eskimiş bir görüş," dedim.

Alınacağına güldü ve çenemi tuttu. Yüzümü iyice kendi yüzüne yaklaştırmak istiyordu. Ama ben istemiyordum.

"Olmaz," dedim.

"Niçin olmaz?"

"Aşk senin için bir şey ifade etmiyor."

"Aşktan söz eden kim?"

Elimde olmadan güldüm.

"İşte bu yüzden olmaz," dedim.

Bunun üzerine o da güldü.

"Doctora mystica,"* dedi, böylece mesele hallolmuştu. Güzel şeyler hazırlamak için saatlerce mutfakta kalmadığı, bana birbiri ardına lezzetli yemekler sunmadığı, özenli kaplarla servis yapmadığı, dokunaklı derecede beceriksizce soslarla süslemediği ve sonunda da tatlı ikram etmediği için hoşnuttum. Buna katlanamazdım. O zaman, hayır demek daha zor olurdu.

---

* Lat. Gizemli doktor. (ç.n.)

O akşam Stefan ve Lisa'ya olan dostluğu hakkında Daniel'in tanımıyla, bir zamanlar güzel bir üçlü oluşturmuş olduklarının dışında fazla bir şey öğrenemedim.

"Lisa, hasta olduğum için beni seviyor, Stefan ise onu en çok hasta birisini sevdiği zaman seviyor, bense birini sevip sevmediğimi uzun zamandan beri artık sormuyorum bile, yani durumu oluruna bıraktım. Eski hikâye, üçlü ilişki, her sevginin bir aracıya ve bir üçüncü kişiye ihtiyacı vardır, tutku klişesi; üzerinde düşünmeye değmez."

Bu konuda ağzından daha fazla laf almak mümkün değildi.

Ona babasını sorduğumda da aynı şekilde kestirme yanıtlar verdi. Bu ses uyumlu ismi, ona babasının verdiğini anlattı isteksizce.

"Kız kardeşimin ismi de Dana, yani babamın ne tür şiirler yazdığını tahmin edebilirsin. Bunlarla ilgili duygu ve ruh hallerini ancak şiirlerinden biliyoruz, bu yüzden de inanmıyoruz. 'Şiirlerinde yaşadıklarını kendin de yaşamak isterdin herhalde,' diye düşündüm hep onun için. Ona gelip, dünyaya aşırı gergin bakışlarından, çılgın zihinsel hayaletlerinden, tam bir delilikten söz eden zavallıların hissettiklerini bizzat hissedebilmeyi çok istediğinden eminim. Ama adam tek başına sokağa çıkmaya bile cesaret edemiyor ve elbette kontrolü elden bırakma ve kendini zihnindeki karmaşaya terk etme cesaretini gösteremiyor."

Daniel bana bakarak konuştu: "Doktor konusunu artık kapatalım, Theresa. Şimdiye kadar hiç bir ruh tamircisine gittin mi? Babam seni mutlaka çok etkilerdi. Kadınlar ona bayılıyorlar. Çok az konuştuğu, bir şey söylediği zaman da onların ruhları hakkında söylediği için, kadınlar onu çekici, büyüleyici birisi olarak görüyorlar. Kadınların tek derdi budur zaten: Bütün gün kadın ruhundan başka bir şey düşünmeyen bir erkek. Doğru mu, değil mi?"

Bir kadın olarak ne yanıt vermeli?

"Ama belki de sen ondan hoşlanmazsın. Birbirinize çok benzer yanlarınız var. Sen de büyük bir tarafsızlıkla dinleyebiliyorsun."

Daniel'le geçirdiğim o gece, içimde pek çok kez, bir an sonra iz bı-

rakmadan kaybolan ve geride büyük bir rahatlama bırakan bir öfkenin kabardığını hissettim. Hakkında ne düşüneceğimi bilemiyordum. Onu bazen, tamamen çözülmüş, içe dönük, alay edilecek denli gülünç, kendisini oynadığı oyunda kaybeden ve çevresinden korunma ve ihtimam bekleyen bir çocuk gibi gördüm. Sonra yine, keskin gözleriyle dünyayı izleyen, aslında nasıl yaratılmış olduğunu hayvansı bir içgüdüyle kavrayan ve bu nedenle çevresindeki insanları koşulsuz kendine bağlayan yalnız bir şeytan gibi göründü bana. Bu durumda elbette elinden, kendisine yardım eden herkesi gizliden gizliye küçümsemekten başka bir şey gelmiyordu, çünkü hilelerini göremeyenler, onun için birer budalaydı.

III
Filozof

Amfi 211'in girişi en yukarıdaydı. Oradan, sandalyelerin ve masaların, amfinin zeminine doğru alçalan dizilerle oluşturduğu yarım aya baktım. Oldukça erken gelmiştim ama amfinin yarısından çoğu dolmuştu bile. Oturanların sırtları bana dönüktü ve ben Daniel Daalmeyer'i seçebilmek için onları rahatça inceleyebiliyordum. Eğer görebilirsem ne yapacağımı henüz bilmiyordum –yanına mı gidecektim, uzak mı duracaktım. Şimdi benim üzerimde de aynı onunkine benzer bir motosiklet ceketi vardı ve bunun üzerine yapacağı alaycı, ama zekice olacağı kuşkusuz yorumdan korkuyordum.

Kapıdan girerek önümden geçen insanlar giderek çoğalıyor ve amfi yavaş yavaş doluyordu. Daniel'i aramaktan vazgeçtim ve görebildiğim en iyi boş yere doğru gittim. Bir salonda oturmak ve

orada bir konuşmacıyı dinlemek üzere bulunmak, daha önceden de tanıdığım, özel bir zevktir. O zamanlar sık sık tek başıma kiliseye gider ve bir banka otururdum. Herkes aynı şeyle baş başa kalmak üzere orada olurdu. Başka bir şeyle karşılaştırılamayacak bir durumdu bu. Aynı şeyi tiyatroda da duyumsamayı beklerdim, ama orada böyle bir şey hissetmedim. Ve herhangi başka bir yerde de; sadece kilisede ve amfide.

Konferansın on biri çeyrek geçe başlaması gerekiyordu; on biri yirmi beş geçe kürsü hâlâ boştu. Amfi şaşırtıcı derecede sessizdi. Gerçi hafif mırıldanmalar duyuluyordu, ama konferanslarda daha önce hiç yaşamadığım beklenti dolu bir sessizlik bunu bastırıyordu. Herkes, Daniel'in, bir mitos olduğunu söylediği adamı bekliyordu, o bilim ve hitabet mucizesini.

"Öyle kendine özgü bir felsefe sunmaz, ama iki saat içinde önünde dünyalar açar, seni bir yola çıkartır, bütün yaşamın boyunca okuyamayacağın kadar kitap ve yazarla tanıştırır. Birbirinden çok farklı şeyler arasında bağlantılar kurar ve buna rağmen insan, hep doğruca kendisine, hem de tam o sırada ilgilendiği konularla hitap edildiği duygusuna kapılır."

"Peki, bu filozofu mitos haline getiren nedir?"

"De Waeterlinck, mitleşmek *zorunda* olan bir insan. Bunu kavramak kolay değil. Bunu nasıl başarıyor bilmiyorum, ama tek bir sözcüğü bile kâğıda geçirmekten kaçınıyor. Profesör olduğundan beri tek bir hece bile yayımlamadı ve doktora çalışmasının bütün basılı nüshalarını yok etmek üzere ele geçirmek için yeri göğü birbirine katmayı göze alabileceğini söylüyorlar. Hatta sanki kendi imzasını atmakta bile isteksiz. Seminer belgelerini tek bir okunmaz karalamayla imzalıyor, o bile her seferinde farklı bir görünümde oluyor."

Şimdi yan kapılardan birinden De Waeterlinck salona giriyordu. Birkaç kişi alkışladı. Köşeli bir başı, sık, kırlaşmış saçları vardı;

uzun boylu, güçlü bir adamdı. Daniel bana ondan bahsettiğinden beri bunu beklemiş miydim, yoksa mitos mu etkisini göstermişti bilmiyorum –her halükârda beni şaşırtmadı: De Waeterlinck'in yüzü o yüzlerdendi.

Bu, başka erkeklerle de paylaştığı bir yüzdü, âdeta tek bir yüz, hep aynı. Bu yüzü tanıyorum ve zaman zaman da onunla karşılaşıyorum: dinleyicileri olan bir adamın yüzü –ve ben, dinleyicilerinden biri, onun tarafından fark edilmek istiyorum. Diğerleri arasından beni seçmeli, beni ayırmalı, özel bir yere koymalı, içinde bulunduğum ve onu gördüğüm andan beri artık bana yetmeyen bu yığından çekip çıkartmalı. Bir Carmen sendromu. Nereden bulaştı kim bilir.

Kürsüye yerleşti, öksürdü ve bizi selamladı. Flamanca konuştuğunu duyduğumda kulaklarıma inanamadım.

"Sizleri yine böyle kalabalık görmek beni sevindirdi. Bunu belki de hiç söylememeliyim. Eğer Nietzsche haklıysa ve acı, kuşku, melankoli ve derin elem özgün düşüncenin *Conditio sine qua non*'u* ise o zaman burada sevinç duymam yersiz demektir. Burada oturan sizlerin derin bir düş kırıklığı içinde olmadığını ve sürekli, bütün dünyanın size tuzaklar kurduğu, sonradan sırt çevirmek üzere baştan çıkarmaya çalıştığı gibi paranoyakça duygular beslemediğinizi; kendi kendinizi gülünç bulmadığınızı ve karakterinizin zayıf olduğuna inandığınız için derin acılar içinde kıvranmadığınızı; sonsuz ihanetlerinden dolayı diğerlerine karşı intikam duyguları içinde olmadığınızı kim bilebilir? Bunlar pekâlâ da akla gelebilecek şeyler, öyle değil mi?

Ama içiniz rahat olsun: Her halükârda doğru yoldasınız, çünkü aynı Nietzsche, eğer düşünme sanatına hâkim olmak istiyorsanız bütün bunlardan kurtulamayacağınızı da söyler. Ona bir kez hâkim oldunuz mu, size mutlulukların en büyüğünü vaat eder. Ama burada Nietzsche'ye katılmadığım ve size böyle bir vaatte bulunmadığım için lütfen bana kızmayınız.

Size mutluluk vaat etmiyorum. Size düşünme sanatını öğretece-

ğimi bile vaat etmiyorum. Konuya nasıl girmem gerektiği hakkında hiçbir fikrim yok. Sizi en fazla, diğerlerinin varoluşunu kolaylaştıracakları konusunda kendilerine güvenen adamlarla tanıştırabilirim, ama daha fazlası elimden gelmez. Bu adamların çabaları onları benim gözümde yüceltiyor, ama farklılıkları ve karşıtlıkları, sizlere, vaat edilen mutluluğa ulaşmakta yardımcı olmaktan çok, büyük olasılıkla filozofik düşüncelerle dolu karanlık bir ormanda yolunuzu şaşırarak yürümenin çaresizlik duygusunu yaşatacak. Yolunuzu kaybetmenizi istemem.

Söylediğim gibi, sizleri bu ormanın bir bölümünden geçirmekten başka bir şey yapamam. Mutluluğu bulmak için –eğer buna hâlâ inanıyorsanız– başka yollardan geçmek zorunda kalacaksınız."

Amfide hafif gülüşmeler duyuldu. Ben gülmüyordum. Yıllardan beri aradığım şeyi bulmuş olma duygusu beni daha çok, hassas ve ağlamaklı bir ruh haline sokmuştu.

İnsan ne olduğunu bilmediği bir şeyi arayabilir mi?

Ben ne aradığımı bilmeden arıyordum.

Eğer bulursam ne olduğunu bilmeden de onu tanırım. Sürekli aynı biçim altında, aynı kılık içinde, sözcükler şeklinde, o yüze sahip olan adamın söylediği sözcükler veya ardında yine o yüzün gizli olduğu, kâğıda basılı sözcükler şeklinde karşıma çıktığı için tanırım. Adam ve sözcükler bende, dindirmek istediğim ama yitirmek istemediğim, bana acı ve zevk veren, hem anlamak hem de gizemini korumak istediğim bir ihtiyaç yaratıyorlardı. Bazen, bu yaşamın ta kendisi, diye düşünüyordum, sonra yine bunların sözcüklerden başka bir şey olmadığını ve yaşamın onlarsız hiçlik olduğunu, var olmadığını düşünüyordum.

Ara.

Dinleyiciler amfiden çıkarak kafeteryaya doğru gittiler. Ben oturduğum yerden kalkmadım.

İlk sırada da dışarı çıkmayan birkaç kişi vardı, şimdi onların yaşlıca insanlar olduklarını görüyordum. De Waeterlinck kürsüden

aşağı inmiş, sırayla onların ellerini sıkıyordu. Onlarla konuşuyor, onları dinliyor, dostça gülümsüyordu. Ulaşılabilir biriydi.

Onlara baktım. Mutluydum. Bugün, kalıcı olacak, özel ve bir kerelik, şu anda henüz yaşarken bile bir anı gibi düşündüğüm bir şeyler başlamıştı.

İki yaşlıca adam ayağa kalkmıştı, filozofun yanında durmuş heyecanlı el kol hareketleriyle bir şeyler anlatıyorlardı. Birisi kısa boylu, zayıf ve yanık tenliydi, kafası neredeyse dazlaktı ve keskin hatlara sahipti. Giyimi sade ama olağanüstü özenliydi. Diğeri daha uzun boylu, yapılı ve biraz kiloluydu. Uzun, kır saçlarının dalgaları ensesine kadar uzanıyordu, boynuna parlak renkli bir fular bağlamıştı. Üzerine iyi oturmayan bol ceketinin altından, cart kırmızı bir kazak veya yelek görünüyordu. Her iki adam da gözlüklüydü.

Duruş biçimlerinden ve ağırlıklarını sürekli bir ayaklarından diğerine aktarmalarından ayakta durmakta zorlandıklarını, ama buna rağmen eski vakur tavırlarını korumaya çalıştıklarını anladım. Yetmişlerinde olmalıydılar.

Sabırla gülümseyen De Waeterlinck'i etkilemeye çalışarak sözü birbirlerinin ağzından almaya çalışmaları, hem dokunaklı hem de gülünç bir görüntü oluşturuyordu. De Waeterlinck'in durmadan gülümsemesi ve başını sallaması hoşuma gitmedi. O yüzün, belli bir mesafelilik barındırması gerekirdi. Bir dahaki sefere daha önlerde oturup yüzün sahici olup olmadığını görmeliydim. Yüzler konusunda titiz olmak gerekir.

Şimdi, zayıf olan adam konuşuyordu. Aristokrat bir havası vardı. De Waeterlinck ilgiyle dinler gibiydi ve adamı desteklercesine başını sallıyordu. Ama bakışlarının aniden yıldırım gibi amfiye çevrildiğini gördüm. Korktum, çok beklenmedik bir şekilde olmuştu, ama ne yapmam gerektiğini biliyordum.

Bana baktı ve bakışlarını hemen konuşmakta olan adama çevirdi. Kısa bir süre sonra tekrar amfiye baktı, bu kez hazırlıklıydım. Bana baktı. Ben de ona baktım. Bu bir karşılaşma, bir oyunun başlangıcıydı.

Zamanım vardı. 1982 kışının bütün salı günleri ne yapacağım belli olmuştu.

Yüzü ilk kez görmek asla mümkün değildir. İlk kez, her zaman bir daha geri gelmeyecek şekilde geçip gider. Bu bir erkek yüzüdür. Ellisine kadar yaşlanır ve hep öyle kalır. Bu yüze sahip olan erkeklerin yüzü çocukken de böyledir, bu hemen görülür. Bu aksi bir yüzdür. Bir yaklaşım olarak: Richard Burton, Ludwig Wittgenstein, Samuel Beckett, Lucas Asbeek ve Witold Gombrowicz'in yüzleri böyledir.

Ve Marius'unki. O yüze ilk kez Marius'ta dokundum, okşadım ve belki de sevdim. Ben on yedi yaşındaydım, o kırk sekiz. Yurttaşlık bilgisi derslerine giriyordu.

Bana bir felsefe kitabı armağan eden ikinci erkekti. Platon'un diyaloglarının ciltsiz bir baskısıydı. Kendisi için özellikle *Apologie* bölümünün önemli olduğunu söyledi, o bölümü okursam onu daha iyi anlayacaktım.

Sonraları pek çok erkek bana, okuduğumda kendisini daha iyi anlayacağımı söylediği kitaplar armağan etti. Bu kitapların kahramanlarında kendilerini buluyorlar ve onlara benzediklerine inanıyorlardı.

Bu çoğunlukla bir yanılgıydı.

Sokrates'in yargılanmasının hikâyesini ilk kez okuyordum. Marius'u okulun giriş holünde yürürken, daha sonra sınıfın önünde dururken gördüğümde Sokrates'i görür gibi olurdum.

Marius bana öylesine gülerdi ki, gülerken gözlerinden yaşlar gelirdi.

"Sokrates de böyle gülebiliyor muydu?" diye sorardım ona. "Bir kız onu da bu kadar güldürebilir miydi?"

Sabahları okula geldiğinde gözlerinin altı torbalaşmış olurdu. Ama gülmekten değil. Okulun içinde onu izlerdim, ta ki onu bir köşeye

çekip –tuvaletlere, yüklüğe, kilere, boş sınıflara– sadece kendime ayırabileceğim bir fırsat çıkana kadar.

"Kaygılısın," derdim ona ve gözaltlarındaki torbacıklara dokunurdum.

"Canım," derdi, "ne yapıyorsun sen? Bu ne demek oluyor? Benim gibi yaşlı bir adamdan ne istiyorsun?"

Canım –bunu bana hiç kimse söylememişti.

Bu, yöre ağzıyla değil, elit dille söylenmişti!

Sonra kendini tutamaz, gülerdi. Süpürgelerin, temizlik bezlerinin ve kovaların arasında duruyor olurduk. Ortalık Vim kokardı. Bu ona heyecan verici gelirdi. Benim için de öyleydi.

Derslere geç girmelerim giderek sıklaşmıştı.

Sabahları evden daha erken çıkmaya başlamıştım. O, okul yakınlarındaki bir park yerinde arabanın içinde beni beklerdi. Ben köyümden oraya kadar olan on kilometrelik yolu bisikletle giderdim. Bisikleti yolu kenarına devirir ve arabaya koşardım.

Sabahları çöküntü içinde olurdu. Karısından ayrı yaşıyordu. Ayrılmaktan söz eden birini ilk defa görüyordum. Benim yaşadığım köyde kimse ayrılmazdı. Ayrılmak kentlilere özgüydü.

Hava soğuksa motoru çalıştırır, tutulmuş parmaklarımı ovardı. Bazen bacaklarımın üzerine bir örtü örterdi. Onu kucağıma yatırır, anlattıklarını dinlerdim, başını okşar, yavaşça şakaklarını ovardım. Yüzüne uygun, gergin bir bedene sahipti. Uzun zamandan beri ona kimse dokunmamıştı. Onun rahat olmasını istiyordum. Bir gece öncenin acılarını unutturmak istiyordum.

"Çok kıpırtılısın," derdi o zaman.

Sık sık anlamlarını bilmediğim sözcükler kullanırdı. Evde sözlüğe bakmak zorunda kalırdım.

O da beni okşardı, fazlasıyla sakınarak. Bana dokunduğunda, tanıdığı ve tekrar bulmak istediği bir resmin konturlarını arar gibi olurdu. Elleri daha bana dokunmadan şeklimi alır, beni öyle bulurdu. Bu ellerin içlerine iyi uyardım. Elleri beni sakinleştirirdi. Hiç korkmazdım. Bunlar vahşi olmayan, tutkulu olmayan dokunuşlardı.

Hiçbir zaman ilişkimizden söz etmemem gerektiğini hatırlatmak zorunda kalmadı. Sırlarım olmasına alışkındım.

Ders sırasında durmadan bana bakardı, sanki sadece benim için konuşurmuş gibi. Bunu herkes fark ederdi ama kimse bir şey sormaya cesaret edemezdi.

Karısı evden taşındıktan sonra birbirimizi bazen akşamları da görmeye başlamıştık. Okuldan sonra beni de şehre götürürdü, bana içki içmeyi öğrettiği liman bölgesine veya dışarıda yemek yemeyi öğrettiği pahalı restoranlara. Şarap, viski, salyangoz, kurbağa bacağı, St. Jacques midyeleri, ıstakoz. Ama yemek ve öğrenmek, yemek ve erkekler, yemek ve aşk arasında bu çözülmez düğümü o yaratmamıştı. Düğüm zaten vardı.

Günün birinde, "Çok akıllısın," dedi bana.

Ona inanmadım. "Akıllı" sözcüğü erkek kardeşlerime ait bir sözcüktü. Abim deyimler sözlüğünü ezbere bilirdi, küçük kardeşim kâinatın sonsuzluğu üzerine düşüncelere dalardı. Akıllı olmak böyle bir şeydi. Bu, oğlanlara özgü bir sözcüktü.

"Buna inanmak zorunda kalacaksın," dedi. Bana okulumuzun üniversitenin bir araştırma projesinde yer aldığını ve yakın zamanda birkaç psikoloğun bir zekâ testi uygulamak üzere okula geleceğini anlattı. Buna benim de katılmamı istiyordu. Benim üniversiteye, batıdaki o şehirlere gitmemi istiyordu.

Benden kurtulmak istediğini düşündüğüm için teste katılmak istemediğimi söyledim; üniversiteye gitmek de istemiyordum. Bunu yapamayacağımı ve her şeyin böyle, onun yanında daha iyi olduğunu ve her şeyi ondan öğrenebileceğimi söyledim. Kendisinin yaşlı bir adam olduğunu, geleceği de düşünmem gerektiğini söyledi; yaşam benim önümdeydi ve istediğim her şeyi yapabilirdim.

"En çok yapmak istediğin şey nedir?" diye sordu.

"Kitap yazmak," dedim alçak sesle, çünkü utanıyordum.

Eğer istediğim buysa buradan, ondan, Güney'den ayrılmam gerektiğini söyledi. Başka erkekler tanımalıydım, başka kentler görmeliydim, özgürlüğümle yüzleşme cesareti göstermeliydim, yoksa yazmayı unutmalıydım.

Böyle konuşarak beni ağlattı.

Akşam sona erdiğinde beni eve bıraktı. Ona teste katılacağıma dair söz vermiştim.

Test bütün bir gün sürdü. Her yeni bölümden önce içimi yine bir korku sarıyor ve korkunç gerginleşiyordum. Marius bende, bende olmayan bir şeyler görmüştü. Aldığım notlar gözlerini kamaştırmıştı, ama notlarımın o kadar iyi olmasının nedeni okulumuzda okutulan ders programının zaten çok zayıf olmasıydı. Bir başka okulda olsaydım başarısızlığım çoktan ortaya çıkmış olurdu. Zaten bunu test sonuçlarında da görecekti.

Sonuç onu bile korkuttu.

Psikologlar rapora bir de büyük bilginlerin ve yazarların isimlerini içeren bir liste eklemişlerdi. İsimlerinin yanında dünya nüfusunun yüzde kaçını temsil ettikleri yazılıydı.

Testten sonra Maurius bana, "Benim küçük Einstein'ım," demeye başlamıştı.

Çok gururlanıyordu. Benimse böyle bir duygum yoktu. Test sonucundaki o komik sayı beni dünyaya atacak, ondan uzaklaştıracaktı. O sayıyı bende var olan bir hastalık gibi kabullendim.

De Waeterlinck'in ilk dersinden sonra her seferinde olabildiğince erken bir saatte Amfi 211'de olmaya çalıştım. Ama ne kadar erken gidersem gideyim, yaşlılar grubu hep benden önce gelmiş ve ilk sıraya yerleşmiş oluyordu.

Yanlarına yaklaşmaya cesaret edemiyordum ve ilk haftalarda

hep metrelerce uzaklarında kaldım. De Waeterlinck'in kürsüye çıkarken bana yönelttiği bakışın tadını çıkartabilmek için özellikle hep aynı yere oturdum. Önce ilk sırada oturanları gülümseyerek selamlıyor, sonra bana bakıyordu. Beni arıyordu ve ben oradaydım. Ben hep oradaydım.

Hiç not almıyordum ve bakışlarından hiçbirini kaçırmamak için sürekli ona bakıyordum. Kâğıda hiç bakmadan kitapların başlıklarını, yazarların isimlerini ve birkaç gerekli uyarıyı el yordamıyla yazmaya çalışıyordum. Ve bunda epey beceri kazandım.

Bazen ikimizden söz ettiğini düşünüyorum. Ficino'nun felsefesinden söz ediyor ve aşk ve mutluluk duygusunu görebilmenin ne denli önemli olduğuna değiniyor.

"Tat alma ve dokunma duyusunun aksine," diyor, "gözün ve kulağın mesafeye ihtiyacı vardır. Kulak ve göz bir şey harcamaz, bir şey tüketmez, seni kemirmezler. Onlar, yapıları itibarıyla melankolik ve ölüm tutkunudurlar. Sevilen bir insanın bakışı seni tutsak edebilir, ama tutsak ederken aynı zamanda özgürleştirir. Seni büyüler ve aşkla ürpertir, ama sadece uzaktan bir bakış olarak kalır. Ötekinin yalnızlığına saygı duyar, farklılığı anlar ve aynı zamanda yeterince kendisidir. Ficino, görmek, aşk ve düşünmek arasında çözülmez bir bağ kurar. İnsan düşünmeye başlayabilmek için bir kez ölümsüz bir aşkı yaşamış olmalı."

Yılın son ayları bu salı konferanslarının rengine büründü. Her sokağa çıkışımda, De Waeterlinck'e serbest av sahasında rastlayabilmek umuduyla etrafıma bakınıyordum. Evdeyken odamda onun sözünü ettiği kitapları okuyordum, ancak bu kitaplarda okuduklarım, De Waeterlinck'in, metinleri dönüştürme, başka metinlerle karıştırma, onlara kendi baharatlarını katıp, kendine özgü Flamancasının tuhaf tınılarına dökerek aktarma tarzına yaklaşamıyordu.

Salı günleri her zamankinden farklı giyiniyordum. Yıllardan beri etek giymiyordum, giydiğim zaman da kendimi kadın kılığına girmiş bir travesti gibi hissediyordum. Konferanslara giderken özel olarak giyinmiş olmanın bu tuhaf, huzursuz edici duygusu bana çok uygun geliyordu, böylece yıllardan beri ilk kez pantolon ve ceket yerine etek, ince çorap ve yüksek topuklu ayakkabılar giydim. Kendimi çok gözüpek hissediyordum ve bu yürüyüşümü de değiştirmişti.

Yaşlı dinleyicilerin merakı artıyordu. Amfiye girdiğimde ya da ders aralarında yerimde kaldığımda beni giderek daha belirgin bir şekilde izliyorlardı. Kadınlardan biri zamanla küstahlaştı. De Waeterlinck bakışlarını ne zaman uzunca bir süre bana çevirse kadın bütün gövdesiyle arkaya dönüyor onun bakışlarını izleyerek hiç çekinmeden doğruca bana bakıyordu. Aynı kadın De Waeterlinck'e her arada içinde bir sandviç olduğunu tahmin ettiğim bir kesekâğıdı veriyordu. De Waeterlinck, bunu hiç değişmeyen bir teşekkür ifadesiyle alıyor, sonra bir kenara bırakıyordu.

Onun aralarda bir şey yediğini hiç görmemiştim.

Amfideki yerimden onlara bakıyor ve suskun kalıyordum. Bir keresinde oturduğum yerde kalma cesaretini bulamayınca diğerleriyle birlikte dışarıya çıktım.

Noel tatilinden birkaç hafta önce, rolümden sıkılmaya başladığımı fark ettim. Bir şeyler yapmam gerekiyordu, daha gerçek olmam, mesafeyi azaltmam, tanışmam, konuşmam, bir isim edinmem gerekiyordu. Bu düşüncelerle o kadar gerginleşmiştim ki, bazen De Waeterlinck bana baktığında yüreğim çarpmaya başlıyordu. İlk kez, bakışlarımızın o kadar sık karşılaşmaması için not tutmaya başladım.

Yılın son dersinde de durum aynıydı.

Hava çok soğuktu, don olabileceği bildirilmişti. O gün okula yürüyerek gittim. Üniversite binasının hemen yakınındaki köprünün üzerinde, bir taksi şoförünün yaşlı dinleyicilerden bir kadının arabadan çıkmasına yardım ettiğini gördüm. Şoför kadını koluyla

destekleyerek bastonunu uzattı. Uzun boylu, kızıl saçlı olan kadındı bu. Üzerinde bir kürk manto vardı. Temkinli adımlarla kemerli kapıdan geçti ve onu gözden kaybettim. Girişin ön kısmının çatısı yoktu, orada da yerler buz tutmuş olmalıydı.

Olabildiğince hızla kapıya doğru yürüdüm, bu arada onu ne şekilde selamlayabileceğimi ve koluna girip yardım etmeyi nasıl teklif edebileceğimi düşünüyordum, ama köşeyi döndüğümde birinin ona yardım ettiğini gördüm –bu uzun kır saçlı adamdı. Henüz birkaç metre yürümüşlerdi, ben de adımlarımı yavaşlattım. Adamın başında yün bir bere vardı ve kadınla kol kola yürüyordu. Dikkatlerini tümüyle küçük, tereddütlü adımlarına yöneltmişlerdi ve zemini ayaklarıyla yoklayarak yürüyorlardı. Bir an için düş kırıklığına benzer bir duygu yaşadım, çünkü bu uygun tanışma fırsatını kaçırdığımı görüyordum ve kendimi, kendi yarattığım ulaşılmazlıktan, yaşlı dinleyicilerin yardımı olmaksızın kendi gücümle çıkartarak De Waeterlinck'le temas kurabileceğime artık inanmıyordum.

Onları geçmek istemedim ve benim için alışılmamış bir durgunlukla arkalarından yürüdüm.

Onlar girişin çatılı kısmına girmeden önce ikisini aniden bir fotoğraftaymış gibi gördüm, çerçeveyi giriş kapısı oluşturuyordu. Bu resim içimi acıma duygusuyla doldurdu. Yaşlıydılar ve böyle bir günde, profesörü dinleyebilmek için, güçsüz kemiklerini tehlikeye atıyor, hatta kelle koltukta kapıya varmaya çalışıyorlardı. Yetmiş yaşında hâlâ benim sorduğum soruları mı soruyorlardı, içlerinde hâlâ bilgi açlığı; kendi kafalarındaki kemirici muhalifin sesinden daha berrak bir sese duydukları özlem mi vardı? Bunun hiç sonu yok muydu?

Yeni yılda konferanslar yine ocak ayının kasvetli, yağışlı bir salı gününde başladı. Soğuk bir yağmur yağıyordu ve hava iç karartıcıydı. Deri ceketimi giyip, şapkamı başıma taktım. Bu, çok ucuza aldığım ve ilk kullanışımdan itibaren benim için vazgeçilmezleşen Borsalino modeli, kahverengi bir erkek şapkasıydı.

De Waeterlinck, bir keresinde konferanslarından birinde, "İnsanın giyimi ruhudur" demişti. Kulağa hoş gelse de buna inanmıyorum. Yakanı kaldır, bir şapka tak ve bir anda bir İtalyan mafya babasının ulaşılmaz ruhunu kazan. Giysiler de sözcükler gibidir: Zaten ikinci elden vardırlar, kitleleri ve tarihi içlerinde taşırlar, saf kişisel olan için bir araç olarak hiç de uygun değildirler, böyle bir şey varsa elbette.

Don Carleone'nun ruhu ve kendi ürkek tavşan yüreğimle üniversiteye gittim. Panoda, De Waeterlinck'in konferanslarının bu dönem Amfi 211'den, birinci kattaki başka bir mekâna alındığını okudum. Merdivenleri çıktım ve iç rahatlığıyla panoda numarası belirtilmiş olan salona doğru yürüdüm. Her şeyin eskisi gibi kaldığını, bu binadaki bütün mekânların birbirinin aynı olduğunu sanıyordum. Ama açık kapıdan içeriye şöyle bir baktığımda mekânın tümüyle farklı olduğunu görerek korkuya kapıldım. Sıralar aynı düzlemde dizilmişti. Ortada bir masa vardı, yaşlı dinleyiciler bunun etrafında oturuyordu. Doğruca kır saçlı adamın gözlerinin içine baktım.

"Hah, işte geldi," dedi adam ve eliyle beni çağırdığını belli eden abartılı bir jest yaptı.

"Ne muhteşem bir şapka, çocuğum. Harika. Gel, buraya otur."

Sessizce sırıtarak içeriye girdim ve bana gösterdiği yere oturdum. Diğer ihtiyarlar da başlarıyla dostça selamladılar ve hepsi bir ağızdan konuşmaya başladılar. Tek bir kelime bile anlamam mümkün değildi. İnce dudaklarını sımsıkı kenetlemiş, konuşmadan duran tek kişi, ufak tefek esmer adamdı. Başımla verdiğim selamı almadan, inceleyen bakışlarla beni süzdü ve başını tekrar kitabına eğdi. Hiçbirine uzun süre bakmaya cesaret edemiyordum ve kendimi uzun saçlı adamın sözcük seline bıraktım. Şapkamdan ve mekâna giriş tarzımdan söz ediyordu.

"Muhteşem bir girişti, çocuğum," dedi "Karşı konulmaz, doğuştan tiyatro yeteneği bu. Ben deli ihtiyarın biriyim, ama gözlerim görüyor. Şapkanı alnına indirmiş, o içeri girişin unutulmazdı, tek kelimeyle unutulmaz."

"Yaşlı çılgın," dedi kızıl saçlı kadın.

Başka bir kadın beni kolumdan çekerek onu dikkate almamamı söyledi. Güçlü bir Alman aksanıyla, "Kaçığın biridir o," dedi. Teni parşömen gibiydi, yanaklarında açık renk lekeler vardı, alnındaki lekeler daha büyüktü. Bu, sandviç getiren kadındı. Yüzü kapıya dönük oturuyordu. Gözlerindeki pırıltıdan De Waeterlinck'in o anda kapıdan girdiğini anladım. Sırtımı dikleştirerek oturdum.

Masamıza bir başka masa daha yaslanmıştı. Bu, De Waeterlinck'in masasıydı. Onu hiç bu kadar yakından görmemiştim. Neredeyse kokusunu duyuyordum.

Ani yakınlığım onu ürküttü. Şaşkınlıkla bana bakarak başını salladı, sonra ihtiyarları selamladı.

Her mitos gibi, *femme fatale*'ın* da mesafeye gereksinimi vardır. Mutlaka bir giz olmak istiyorsa, gizemiyle baştan çıkartmak istediği kişiden uzak durmalıdır. Eğer mesafeyi kaldırıp boşluğu kendi varlığıyla doldurursa, mitin yaratıcısına hayal edecek bir şey bırakmaz.

Bu yakınlığım, kadın tiplemesini düpedüz katlediyordu.

Benim adım ne Carmen'di, ne Rosa Fröhlich ne de Nastasia Filippovna.

Edebiyattaki bu kadın kişilikleriyle yakından uzaktan bir benzerliğim yoktu. Ama hiçbir ilişkiniz olmayan tiplemeler bile örtük etkilerini gösterirler ve insanın, yaşamında çok eski bir senaryoya göre davrandığını ve bir keresinde bir yerlerde duyduğundan ve etkilerini gördüğünden emin olduğu sözcükleri söylediğini fark ettiği anlar olur.

İhtiyarların canlılığı, son üç ayın senaryosundan uzaklaşmamı kolaylaştırmıştı. Beni aralarına kabul ettiklerini hissediyordum ve artık olacakları önceden söyleyemeyecek oluşuma aldırmıyordum.

Profesör De Waeterlinck, elektrik düğmesini çevirerek ışıkları yaktı ve derin bir iç çekişle sandalyesine oturdu. Eski derslerinde olduğu gibi bu sefer de önünde herhangi bir kâğıt yoktu.

Alman aksanıyla konuşan kadının arkasında iki öğrenci heye-

* Fr. Vamp kadın. (ç.n.)

canlı bir konuşmaya dalmışlardı. Kadın arkasına dönerek onları susmaları için uyardı. Çıkarttığı "pışşş" sesi bile Alman aksanlıydı.

De Waeterlinck, hepimize iyi yıllar diledi ve o gün iyice karanlığa bürünmüş gibi olduğumuzu söyledi.

"Buna rağmen biz bir çıkış yolu arayacağız. Denemekten vazgeçmemek gerekir –çaba her zaman sonuç verir."

Şimdi, böylesine yakınında oturduğumdan De Waeterlinck'in yüzünü inceleyebiliyordum. Yanılıp yanılmadığımı düşünüyordum. Onda, yüzün kaçınılmaz parçası olan bir şey eksik değil miydi? Ama kendimi ne kadar zorlasam da bunun ne olduğunu bulamıyordum. Aradığım şeyi, adlandıramadığım, ama bir zamanlar Marius'un bana olan yaklaşma biçimine benzer o şeyi, De Waeterlinck'te bulabilecek miydim?

Marius, üşüdüğümü hemen fark eder, ceketini çıkartıp tek bir söz bile etmeden omuzlarıma örterdi. Benim için yemek seçmek Marius'un hoşuna giderdi ve benim yeni bir armağanla tanışmamı seyretmek ona zevk verirdi. Marius, bana hep işe yarar önerilerde bulunurdu: "Kendini daha iyi korumalısın," ya da "Havadan sudan bahsetmeyi de öğrenmelisin."

Marius, bir yazarın yalnız kalabilmesi gerektiğini söylerdi, iyi bir romanda her şeyin her şeyle ilişkisi olurdu, modern edebiyatın nesnesi sadece dilin kendisi olabilirdi, akıllı insanlar asla evlenmemeliydi, insanlar bakışları çakıştığında birbilerinin gözlerine bakabilmeliydi ve yirminci yüzyıl, insan ilk kez Ay'a ayak basmış olduğundan, diğer hiçbir yüzyılla karşılaştırılamazdı. Ayrıca Marius'un bana ihtiyacı vardı.

Mesele, De Waeterlinck'in benim vereceğim teselliye katlanmaya yetecek kadar mutsuz olup olmadığıydı. Ona daha yakından baktıkça bundan kuşku duymaya başlamıştım. Gözlerinde eksik olan bir şey vardı, bir özlem, dindirilmez bir ihtiyaç, Marius'un gözlerinde gördüğüm ve zaman zaman bir an için silebildiğim o çıplak panik onda yoktu. Verebileceğim daha fazla bir şey yok, diye düşündüm ve ona bu azıcık şeyi de veremezsem onun tarafından seçilmiş olmanın bir anlamı yoktu.

De Waeterlinck bize Noel tatilini nasıl geçirdiğini anlattı.

"Zamanımı çağdaş Fransız filozoflarıyla geçirdim. Gerçekten de incelikli, özenli metinler, ama her seferinde, bütün bunları onlardan çok daha önce Hegel'in ve on dokuzuncu yüzyılın diğer filozoflarının düşünmüş olduğu duygusuna kapılıyorum. Öncelikle de Hegel, bu Fransızlardan gelen ağır darbelere maruz kalıyor. Bunları okumak insanı bazen gerçekten de zorluyor. Fransızların üniversitemizde giderek artan bir rağbet gördüğünü biliyorum, ama yine de Hegel'in felsefesini, bütün bu beceriksiz ve hatalı yorumlara rağmen gözden kaçırmayacağınızı ve modern düşünce birikimi içinde yapacağınız tüm yolculuk boyunca içinizde geliştireceğinizi umuyorum.

Gerçekten özgün bir akıl, yenilemek ister ve yenileyebilmek için eskisini söküp çıkartmak gerekir, bu açık. Ama sökülmesine karar verilenin önce esaslı bir şekilde incelenip anlaşılması gerekir. Siz de bu yolu izlemelisiniz. Şahsen ben on yıl Fransız filozoflarını okuduktan sonra on dokuzuncu yüzyıl filozoflarıyla daha yakından dost oldum." Bir an durup sonra altını çizerek devam etti: "Ve öyle de kalacağım!"

Kır saçlı adam, "Bravo!" diye bağırarak birkaç kez ellerini çırptı. Bu arada gülerek bana bakıyor ve kendi coşkusuna katılmamı bekliyordu, bunu elbette yapmadım.

İhtiyarların defterleri açıktı ve De Waeterlinck'in giriş konuşması sırasında hararetle not tutmuşlardı. Esmer adamı bulunduğum yerden masanın üzerine doğru eğilmeksizin göremiyordum. Tabii böyle bir şey yapmadım. Onun tarafından gözlendiğim duygusuna kapılmıştım. Ayrıca ben içeriye girdiğimde okumakta olduğu kitabı bir kenara bırakmış olduğunu görüyordum. Goethe'nin şiirleriydi bu.

De Waeterlinck verdiği konferansın konusuna geri döndü –Schopenhauer'in estetiği. Fransız filozoflara yönelttiği saldırılara son vermesinden ve onları rahat bırakmasından dolayı hoşnuttum.

Foucault beni çok derinden etkilemişti.
Foucault'ya müptelaydım.
Bazen rüyalarıma girerdi.

Birkaç yıl önce, astrolog arkadaşım Fransa yolculuklarından birinden dönerken bana bir kitap getirmişti. Paris'te yanında kaldığı bir arkadaşı benim için tavsiye etmişti. Foucault. *Nesnelerin Düzeni*'ni önermişti arkadaşı. Benim için bir başka filozofu değil de Foucault'yu seçen o adamı o zamandan beri hep merak ettim.

Daha önceleri de sık sık düşünmüş olduğum gibi yine, bu kitabı okuduktan sonra yaşamımın temelden değişeceğini düşünüyorum. Daha önce hiç böyle bir şey okumamıştım. Bunları kendim düşünmüş ve yazmış olmayı isterdim. Monsieur Foucault'nun felsefesi bir roman sürükleyiciliğiyle okunuyordu. Yazarın bir edebiyatçı mı yoksa bir filozof mu olduğunu sorma ihtiyacı hissediyordunuz.

Monsieur Foucault benim kuşağıma ruhundan geldiği gibi sesleniyordu: Monsieur Sartre'ın ve Frankfurt Okulu'ndaki beylerin kuşağına. Onların sözünü ettikleri ruhu, ortalıkta başka bir şey olmadığı için, benim kuşağım zorunlu olarak devraldığında, bu ruh zaten miyadını epeyce doldurmuştu. Monsieur Sartre'ı, kitabını okuduğum ilk filozof olduğu için, hep baş tacı ettim. Ve her ne kadar Sartre'cı ruhun ağırlığı altında kaldımsa da, gene de çok hoşlanmıştım ondan; çünkü modern bir ruhtu bu; yirminci yüzyıla ait bir ruhtu. Başka her ruh, benim gözümde çağdışıydı ve çağdışı olan her şey bana aptalca geliyordu; kısacası, bu ruha uygun şekilde, özgür ve sorumluluk sahibi olmaktan gurur duyuyordum ve birisi kalkıp da insanın özgür değil de belirlenmiş olduğu anlayışını ve daha önceki düşünce birikimlerini savununca şaşırıp kalıyordum; çünkü bir tür kıyamet inancı, yirminci yüzyılın inancına artık denk düşmüyordu. Nasıl olup da kişinin bu kadar demode olabileceğini soruyordum kendi kendime ve çoğu zaman, insanın belirlenmiş olduğunu savunan determinizm yanlılarının, doğru kitapları henüz okumamış olduklarını düşünüyordum.

Sartre'ın ruhu ile karşılaştırıldığında, Monsieur Foucault'nun ruhu, onunkinden daha hafif ve boşlukta salınan bir ruhtu. Utanarak, bizzat gün ışığına çıkardığım bir davranışımın, içimde kendiliklerinden doğup ortaya çıktıklarını sandığım düşüncelerin Monsieur Foucault tarafından betimlendiğini ve Foucault'nun, kişinin bu eylem ve davranışlara; bu fikirlere kendiliğinden değil de, dil ve bilimin zorlamasıyla farkında olmadan ulaştığını iddia ettiğini gördüm. Kişilik de, tıpkı Monsieur Sartre'ın özgürlüğü gibi mitostu ve ben bir kişiliğe sahip olmayı istediğim kadar hiçbir şey istemediğimden, hiç değilse, biraz değişiklik adına, kişilik diye bir şeyin belki de hiç mevcut olmadığını ve başka şeylere yönelebileceğimi bir kez olsun düşünebilmek beni rahatlatmıştı.

Monsieur Foucault'yla, Monsieur Sartre'daki kadar özgür olmak zorunda kalmadığım için hoşnuttum ve bir rahatlama duygusu içinde eski ruhumu yenisiyle değiştim. Sonuçta determinizm o kadar da yanlış değildi.

Alman aksanıyla konuşan kadın birkaç kez göze çarpacak biçimde saatine bakmıştı, şimdi de de Waeterlinck'in dikkatini çekmek için tırnaklarıyla bardağı tıklatıyordu. De Waeterlinck, kadının işaretini anladı, başını sallayarak konuşmasını bitirdi ve bir ara verdi.

Bir kadının baskısına nasıl böyle hiç direnmeden boyun eğer, diye düşündüm kendi kendime. Kendisini parmaklarında oynatmalarına izin mi veriyordu? Kılıbığın biri miydi? İnsanlar arasındayken sürekli uzlaşmalara mı giriyordu ve bu nedenle kendisini onların etkisinden korumak için bütün insanlardan uzak durmaya mı çalışıyordu?

Şimdi, çok yakın bir mesafeden kaçamak bakışlarını, sinirli tiklerini (sol gözü sürekli seğiriyordu, bazen alt dudağı titriyordu) ve itaatkârlığını gördükten sonra Daniel'in sözünü ettiği mitos pırıltısını yitirmişti.

De Waeterlinck ulaşılması zor biri değildi, aksine fazlasıyla somuttu. Öyle olmamasını umut ediyordum ama aslında göreceğimi görmüştüm. Eğer ben haklıysam ve o dünyaya karşı büyük ölçüde

savunmasız bir insansa; dürüst olabilmek için saklanmak zorundaysa, o zaman benim türümün bir temsilcisiydi. Bizim türümüzse, olsa olsa acıma uyandırırdı, hayranlık uyandırması ender bir durumdu.

Buna rağmen, verilen arada neler olacağını görmek için sabırsızlanıyordum.

Sınıf boşalıyordu. Uzun, kır saçlı adam ayağa kalktı ve yerlere kadar eğilip, abartılı bir jestle kendisini tanıttı; adı Aaron Mendes da Costa'ydı. Kızıl saçlı kadını sanki ikisi aynı tiyatro grubunun üyeleriymiş gibi tanıttı. Eliyle onu işaret ederek adını söyledi: "Değerli dostum Katherina Riwalski." Yerinden kalkmadan ama gülerek ince elini bana uzattı ve bacakları söz dinlemediğinden ayağa kalkamadığı için özür diledi. Aaron, Alman aksanıyla konuşan kadının adını yanlış telaffuz etti ("Ida"); kadın sertlik ve anlayış karışımı bir ifadeyle yanlışını düzeltti ve elimi kuvvetlice sıkarak adının Ilda Müller olduğunu söyledi. Sonra elini çantasına sokarak bir kesekâğıdı çıkartıp De Waeterlinck'in yanına gitti. Her şeyin ters gideceğini düşünüp korktum.

Ben içeriye girerken Goethe'nin şiirlerini okumakta olan ufak tefek adam doğruca De Waeterlinck'in yanına gitmişti ve şimdi sırtı bize dönük olarak duruyordu. Bu haliyle sanki bizi uzak tutmak ister gibi görünüyordu. Küçük grubumuzun çıkardığı gürültünün ve De Waeterlinck'le aramıza girmeye çabalamasının onu öfkelendirdiğini sırtından okur gibiydim. Adı Mendes da Costa olan adam, gerçekten de söylev verircesine yüksek sesle, hiç ara vermeden ve keyifle konuşuyordu. Zaman zaman Waeterlinck'e bakıyordum ve onun da kısa boylu adamın omuzları üzerinden bize doğru baktığını görüyordum. Sonra gözlerini tekrar, hemen önünde duran adama çevirdi, ben de yine Mendes da Costa'ya döndüm.

Eğer Aaron Mendes da Costa, o kadar anlayışlı ve incelikli davranmamış olsaydı gerçekten de her şey ters gidecekti. De Waeterlinck'i görebilmek için, zaman zaman dikkatimi onun anlattıklarından koparttığımı herhalde başından beri fark etmişti, ama kendi

sözcüklerinden büyük keyif aldığı için de bu sezgi yeteneğini açığa vurmayı biraz geciktirmişti. Aranın bitmesine az bir zaman kala aklımdan neler geçtiğini bildiğini söyledi. "Bana bir şey söylemene gerek yok çocuğum, neler olduğunu ben görüyorum. Hikâyelerimle seni sıkıyorum ve sen başka bir şey yapmak istiyorsun. Gel benimle."

Konuşmasına ara vermeden, De Waeterlinck'in ve kısa boylu adamın yanına gitti, onlara iyi yıllar diledi ve gösterişli bir tavırla beni Guido De Waeterlinck'le ve László Kóvacs adındaki adamla tanıştırdı.

"Sınav tarihime sizinle birlikte karar vermek istiyorum," dedim De Waeterlinck'e. "Sizden sınav danışmanım olmanızı rica ediyorum."

Ders bittikten sonra Mendes da Costa, hep birlikte aşağıdaki kafeteryada kahve içmeyi önerdi. Bu öneriye diğerleri de katıldılar, sadece László Kóvacs bizimle birlikte gelmedi. O andan itibaren eğitiminin sonuna kadar De Waeterlinck'in derslerine girdim ve salı günü öğle sonralarımı, Aaron Mendes da Costa, Katherina Riwalski ve Ilda Müller'in oluşturduğu renkli toplulukla birlikte geçirdim. László Kóvacs, günün birinde ortadan kayboldu ve bir daha da görünmedi.

Aaron, artık benim en yaşlı arkadaşımdı. Tutkuyla konuşan biriydi. Sözünü kimsenin kesmesine izin vermeden, bütün bir öğle sonrası boyunca konuşabiliyordu. Her seferinde uzun bir hikâye anlatacağını bildirerek konuşmaya başlıyordu, sonra belli bir olayı anlatıyor ve sonunda şunu söylüyordu: "Bu girizgâhtı, birinci bölümün sonu." Bunu söylerken de zarif elleriyle bir orkestra şefinin ritmi vermesi gibi dairesel bir hareket yapıyordu. Ardından tümüyle farklı bir olaya ilişkin bir anekdot geliyordu ve bunu da "İkinci bölümün sonu" sözleriyle bitiriyordu. Sonunda kendi hikâyesinin muhteşem anafikrine duyduğu hayranlıkla, birinci ve ikinci bölümdeki kişilerin tesadüfen karşılaştıkları ve birbirleri için yaratılmış olduklarını anladıkları üçüncü bölümü, çoğunlukla büyük bir telaş-

la anlatıyordu. Sonra, "Güzel bir hikâyeydi, değil mi?" diye soruyordu ve ben başımı sallayınca, "Görüyor musun, çocuğum," diyordu, "benim tuhaf bir hayatım var."

Aaron'un hikâyeleri hep mutlu sonla bitiyordu.

İhtiyarlarla tanıştıktan birkaç gün sonra László Kóvacs'la üniversite kütüphanesinde karşılaştım. Sol kolunun altına sıkıştırdığı bir kitapla merdivenlerden iniyordu; ben de en az bir o kadar kitabı yenileriyle değiştirmek için yukarı çıkıyordum. O kış önlisans çalışmamı tamamlamaya karar vermiştim ve De Waeterlinck'le, son sözlü sınavımı iki hafta içinde onda vermek üzere anlaşmıştım.

Sınav tarihini belirler belirlemez, kendimi daha iyi hissetmeye başladım. Hem kendimi hem de başkalarını, hayalcinin, kendisine ve onun fantezilerinde bir rol oynamak zorunda olan kişilere dayattığı donukluktan ve hareketsizlikten kurtarmıştım. Hakiki düşler ve hayaller önceden nasıl ki kestirilemezlerse; güpegündüz görülen düşler de o ölçüde değişmez, hep aynı kalan düşlerdir. Hayalci, fantezilerinde hep aynı figürü canlandırır durur: Kahramana, kurbana, *femme fatale*'a, dâhiye, hükmedene ve aynı zamanda değişip duran rakiplerine çok az değişen roller atfetmiştir. Kahraman, hayatının fırsatına kavuşur ve düşmanları ona hayran olup dururlar; kurbanın başına gelmeyen kalmaz; ama teselli de bulur; *femme fatale* acı veren bir arzuyla istenir; sonra da âşığını mutsuzluğun içine çeker; deha takdirle karşılanırken, hükmeden bir köle bulur kendine.

Hayalcinin bütün figürlerini tanıdıktan sonra, rastlantıları artık organize etmek istemediğim için, hayat, kendine özgü, önceden kestirilemez yoluna gidebilirdi bundan böyle.

Kóvacs, gözlerini dikkatle merdivene dikmişti ve her basamağı ayağıyla yokladıktan sonra basıyordu. Birisiyle tanışıklığım varsa selam vermeden geçip gidemem ve merdivende karşılaşınca Kóvacs'a da birkaç söz söyledim. Rahatsız olmuş gibi başını kaldırıp baktı. O zamana kadar onu ya konuşurken ya da dinlerken gör-

müştüm ve yüzünde hep ciddi, yoğun bir ifade olurdu; bazen de aksi ve isteksiz görünürdü.

Kısa, keskin bir bakışla bana baktı ve ince dudaklarında şaşkın bir gülümseme belirdi. Gülümsemek yüzünü tümüyle değiştirmişti; sanki bir sınavı vermişim gibi büyük bir rahatlama duydum.

"Merhaba," dedi ve sağ elini bana doğru uzattı. Aksansız ve düzgün bir Hollandacayla hemen hangi kitapları bırakacağımı ve hangilerini alacağımı sordu. Sonra kendisinin ikinci kez aldığı bir kitabı mutlaka okumamı tavsiye etti; bazı gizli araştırmaların sonuçları, yanlış teşhisler ve bilimde büyük buluşlara temel hazırlayan yanlış hesaplamalar üzerine çok eğlendirici bir kitaptı bu.

Bana sorular sorarken ve kendi okuma keyfinden söz ederken duyduğu coşku karşısında şaşkınlığa düşerek ondan bir basamak aşağıda durup merdivenin korkuluğuna yaslandım.

İkimiz de nerede olduğumuzu unutmuş gibiydik ve bakışlarını bir kez bile benden kaçırmadığını fark ettim. Bakışlarını yüzüme dikmiş, konuşurken beni inceliyordu.

Yukarıya doğru bakmaktan boynum tutulmuştu ve sonunda ya bir yerde oturup bir kahve içmeyi ya da sohbetimizi başka bir zaman sürdürmeyi önerdim.

Bunu söylerken onu kırmaktan korkuyordum ve gerçekten de yüzü anında alındığını belli eden bir ifade aldı. Saatine baktı ve bu durumda başka bir zaman buluşabileceğimizi, fazla zamanı olmadığını söyledi. Yapacağı başka şeyler vardı.

Vedalaşırken gülümsemeye çalıştı ama pek de başarılı olamadı.

Bense içtenlikle gülümsedim.

Sınavdan sonra Guido de Waeterlinck, "Sizi kendime o kadar yakın hissediyorum ki," dedi, "sanki yıllardan beri tanışıyormuşuz gibi."

Aynı şeyleri hissettiğimi söyledim.

Rahatlamış bir tavırla koltuğuna yaslanmıştı. Sınava başlarkenki gerginliği kalmamıştı. Olayların mantığına uyarak bana iyi bir not verdikten sonra bürodan çıkıp dışarıda bir şeyler içmeyi önerdi.

O günkü işleri bitmişti ve diploma çalışmamı da onunla birlikte yapmayı isteyerek kendisini onurlandırdığım için birbirimizi artık daha yakından tanıyabilirdik.

Kafede otururken, hakkında anlatılan hikâyelerde gerçek payı olup olmadığını, yazdıklarını gerçekten yakıp yakmadığını ve yazmaya karşı eğilimi olup olmadığını sordum.

"Bu, mizantropunkine benzer bir durum," dedi. "İnsanları çok sevdiği için sürekli ihanete uğrar ve bu nedenle en önemli sevgi nesnesine karşı, tersine bir nefret geliştirir. Hakkımda anlatılanlar elbette oldukça abartılı. Hiçbir şeyi yakmış değilim. Sadece bir yığın eski kâğıdı çöpe attım ve bu gerçek bir özgürleşme, ruh halimin bir ifadesiydi. Bazı görüşlere, acılar, işkenceler ve eskinin tahrip edilmesi eşlik eder. Ve benim görüşümce ben efendi değil, uşağım. Dile duyduğum sevgi çok büyük. Kalemi elime alır almaz acınası sözdizimimin altında ezilmesine ve yüreğimdeki iki ruh arasında, sanatçı ve filozof arasında yıpranmasına seyirci kalamayacak kadar çok seviyorum dili. İkisi de değilim ben ve bu durumumla uzlaştım. Ben dilin kölesiyim, yazarlar benim suflörlerim ve ben onların sözcüklerini aktarıyorum. İnsanın nasıl ölmesi gerektiğini bilmesi sonuçta sezginin gizemidir ve bu senteze vardığım için de hoşnudum. Ben bir okuyucuyum, konuşmacıyım, oyuncuyum, fazlası değil. İzleyiciyle dolaysız temas, benim için vazgeçilmez bir şey.

Sizde benim tümüyle kaçırdığım, ama herhalde her sanat için önkoşul olan bir şey var: Tutku ve mesafeliliğin bir tür sentezi. Siz bir miktar öfke ve acıma barındırıyorsunuz, ustayı yumuşaklıkla geride bırakma isteği."

"Gerçekten mi?" diye sordum. "Bunu nereden biliyorsunuz?"

"Bunu gördüm," dedi. "Uzun zaman gerilimi canlı tuttunuz. Ama şimdi mücadele açıkça gözlerimin önünde devam ediyor. En sadık dinleyicilerimin yüreklerini fethettiniz ve onların da benim kadar etkilenmiş olduklarını görüyorum. Hemen hemen hepsi mültecidir ve bana sık sık tarihle bir bağları olduğu, geçmiş acıların sonradan hafifletilebileceği duygusunu verirler –yaşamın zıtlıklarını birbiriyle uzlaştıramayan ve sürekli suçluluk duygusunun acısını

çeken nevrotik bir insanın ruh hali bu kuşkusuz. Sizde suçluluk duygusu yok. Sizi harekete geçiren başka bir şey."

"Ne peki?"

"Bunu ben de bilmiyorum. Bunu bana siz söylemelisiniz." Ama ben de bilmiyordum. En azından tam olarak bilmiyordum.

"Sizinle konuşmak güzeldi," dedi Guido vedalaşırken ve bunu daha sık yapmamızın mümkün olup olmadığını sordu.

"Ne kadar sık olursa o kadar iyi," diye yanıtladım.

László Kóvacs'ın duygularını ciddiye almam konusunda beni uyaran da Guido oldu.

Bir süredir, beylik sözlerden kaçınmaya karar vermiştim. Sanırım bir keresinde şunları söyleyen Marius'tu: "Klişe, edebiyatın ölümüdür, dil fakirliğinin ve özgünlükten yoksun olmanın belirtisidir." Ve bu kuralı daha sonra okuduğum bütün edebiyat eleştirmenleri de onaylıyordu.

Yani László Kóvacs'la temasa girip, yıpranmış sözcüklerin, dili zavallılaştırmaktan daha kötü şeylere de yol açtığını anladığımda, basmakalıp ifadelerden kaçınmak için bir çaba göstermekteydim.

Uzun zaman, insanları yönlendiren şeyin kendi arzuları, kendi tutkuları, kendi inanç ve düşünceleri, yani içlerindeki bir şey olduğunu düşündüm. László Kóvacs'ı tanıdıktan sonra, bizi isteklendirenin tutkularımız değil, aksine tutkunun sözel ifade biçimleri olduğunu ve bizi harekete geçirenin saf istek değil de istek üzerine edilen genel geçer laflar olduğunu giderek daha çok düşünmeye başladım. Yaşamak ancak gerçek yaşama ilişkin klişelerle örtüştüğünde ve biz dilin koruyuculuğuna sığınabildiğimizde, gerçeklik duygusuna benzer bir şeyler; doğru yerde bulunuyor olma, gerçekten var olma, gerçek olma inancı oluşuyor.

László Kóvacs, insanın kendisini hissettiği yaşta olduğu klişesine teslim olmuştu. László Kóvacs, onu tanıdığımda yetmiş dört yaşındaydı, ama kendini on sekizinde gibi hissediyordu.

Aaron ve Guido, olabilecek gelişmeleri önceden görmüşlerdi, ama ben bunu hiçbir zaman olurlayamadım, çünkü utanıyordum ve László Kóvacs ortadan kaybolduktan sonra onlarla bir daha László hakkında konuşmadım.

Aaron'u László'nun tam karşıtı olarak görüyordum. "Ben gevezenin biriyim," derdi, "elbette ben de sana hayranım, ama gerçekten ciddi olup olmadığımı sorarsan –hayır değilim. Ben yaşlı delinin biriyim, ama gerçeklik duygumu koruyorum. Kóvacs farklı, daha şiddetli, daha tutkulu, gerçeğe yabancı belki de, kim bilir. Seni istiyor ve bu, onun için yeterli. Bunların hepsi bir tür ölüme karşı savunu, bana hiçbir şey anlatmana gerek yok çocuğum, ben biliyorum. Sen içimizde yeni bir yaşam uyandırıyorsun, durum bu. Ama aslında bu yine de muhteşem bir hikâye –senin bir anlık dikkatin için, çekici gözlerinin bir bakışı için, gül dudaklarından bir öpücük için her şeyi feda edebilecek iki deli ihtiyar."

Aaron, bu tür cümleleri büyük bir alaycılıkla kurardı. Sesine yapmacık bir ifade verir ve dolgun dudaklarıyla sözcükleri ağır ağır şekillendirerek törensi bir şekilde abartırdı.

Yine de haklıydı. László Kóvacs, beni istiyordu –tümüyle. Kütüphanede karşılaşmamızdan sonraki salı günü, arada bize katıldı ve dersten sonra da bizimle birlikte kafeteryaya geldi. Hemen hemen hiç konuşmadı, ama her zamanki gibi beni incelemeye devam etti. Bu, birkaç hafta böyle sürdü ve bu durumun László için hiç de eğlenceli olmadığı belliydi.

Bu salı günlerinden birinde eve döndükten sonra cebimde katlanmış bir mektup buldum, zarfı yoktu.

Mektup László'dandı. Derslerden sonraki her zamanki kalabalığın içinde kaynayıp gitmeyecek biçimde, doğru dürüst bir sohbet edebilmek için dersten bir saat önce kafeteryada buluşmamızı öneriyordu. Mektubun sonunda adresini de yazmıştı. Önerisini kabul ettiğimi bildirdim. Derslerden önceki zamanlarda nasılsa doğru dürüst bir şeyle uğraşamıyordum.

O günden sonra her salı sabahı saat onla on biri çeyrek geçe arasındaki zamanı, bir masanın başında, László'nun karşısında otururak geçirdim. Aaron'un aksine kendisi hakkında konuşmayı pek

sevmiyordu. Hiç kimse bana László Kóvacs'ın sorduğu kadar çok soru sormamıştı. Sık sık âşık olur musun? Ne tür erkeklere? Bir erkeğin çekici olması senin için önemli mi? Erkekler sende cinsel istek uyandırır mı? Kim? Nasıl? Ne zaman? Cinsel isteğini etkileyen herhangi bir şey var mı, hormonlar, edebiyat, sinema? Bir erkek senin yanında tutkulu mu olmalıdır, temkinli mi? Aşkın senin için anlamı nedir?

Bu sorulara ne yanıt verilir?

Bu soruların alışılmamışlığı, soruş tarzındaki içtenlikli ilgi ve ben ona soru sorduğumda gösterdiği açıklık, bana bir emniyet duygusu veriyordu ve epey zorlansam da sorularını olabildiğince dürüst yanıtlamaya çalışıyordum. Ama ona ve öncelikle de yorumlarına güveniyordum.

László bana ne kadar hoş, dostça, nazik, özenli, içtenlikli, neşeli, duyarlı, akıllı ve dürüst olduğumu söylemiyordu; bunlar, yine birisinin bana tosladığını ve gerçek özümü (bunun ne olduğunu benim de bildiğim yoktu, ama en kötüsüne ihtimal veriyordum) göremediğini düşünmeden dinleyemeyeceğim şeylerdi. László sözü hiç dolandırmadan benim fazla kapalı, burnu büyük, seçici, saldırgan, saplantılı, melankolik, kötümser, güvensiz, tahripkâr, megaloman, mesafeli ve narsist olduğumu söylüyordu. Benim aşk isteğimi "esrime özlemi," aşk şiarımı ise "eğer ben sana âşıksam bundan sana ne" olarak tanımlıyordu. Gerçekten âşık olduğum nadirdi, çünkü seversem, "âşık olduklarında ölen" Asra kavmi erkekleri gibi seviyordum.

Ona inanıyordum.

Benim niçin böyle olduğumu anlamaya çalışıyordu.

Buluşmalarımızı özlüyordum. Salı günleri arasında birbirimize giderek daha sık, sonunda haftada birkaç mektup yazmaya başlamıştık. Mektuplarında bana, salı sabahları beni selamladığı gibi hitap ediyordu: "Szervusz kislany." Bunun anlamının "tatlı kız" gibi bir şey olduğunu söylemişti. Kendisi de mektuplarını "Bolond," diye imzalıyordu, bu ise "ihtiyar deli" anlamına geliyordu. Ama ben

ona hiçbir zaman bu şekilde hitap etmiyordum, çünkü dilimi, onun adını söylerken yaptığı kırbaç darbesine benzer akrobatik hareketten mahrum bırakmak istemiyordum.

László, âşık olduğunu söylüyor, yazıyor ve haykırıyordu, ama ben durumun zararsız olduğunu, onun aslında bana ihtiyaç duymadan bundan hoşlandığını düşünüyordum. Aaron da durmadan aşkını ilan ediyor ve Ilda Müller'i bile büyülediğimi söylüyordu.

Bir keresinde kafeteryada otururken Ilda Müller'e, "Savaştan önceki en güzel film hangisiydi?" diye gelişi güzel sormuştu.

Ilda, hiç duraksamadan "*Maedchen in Uniform*,"* diye yanıtlamıştı.

"Bırak bunları," demişti Aaron, "bana bunları anlatmana hiç gerek yok." Bunları söylerken Ilda'nın kolunu tutmuştu. Törensel bir andı ve aralarındaki bu kısa alışverişin benden öteye gittiğini, aralarındaki bir dayanışmayı, ortak bir geçmişi, ortak bir hikâyeyi, benim daha doğmamış olduğum bir zamanı hatırlattığını çok iyi anlamıştım. László'nun âşk ilanlarını da aynı şekilde algılıyordum: Bunları sanki bana değil, daha üstün, kişiselliği aşan, geçmişteki bir şeye yöneltiyordu.

Küskün ve inançlı László vazgeçmiyordu. O benim aşkımı istiyordu. Sohbetlerimizin tınısı giderek sertleşti, onun mektupları yakınmalara, benimkiler savunulara ve reddedişlere dönüştü. Her sözcüğü aklında tutuyordu, beni benim yanıtlarımla izliyordu, her bakışımı, her dokunuşumu, her noktayı ve virgülü yorumluyor ve yorumları her seferinde benimkilerden farklı oluyordu. Ben de bunu ona yazılı ve sözlü olarak belirtiyordum.

"Herkesi etkiliyorsun ama seni etkilemelerine izin vermiyorsun," diyordu.

"Eğer beni terk edersen bu Marius'la olan ilişkine sonradan gösterilmiş bir tepki olur" diyordu.

"Beni zorlamaktan vazgeç," diyordum. "Bana hayranlık göstermekten vazgeç. Sinirlerim bozuluyor. Beni suçluyorsun."

Mektuplarımız giderek yorumların yorumlarına dönüştü, sonun-

* Alm. Üniformalı Kızlar. (ç.n.)

da artık kendime ait tek bir cümle bile yazamaz oldum ve sadece alıntılarla yetinmeye başladım.

Beni, davranışlarımla kendisine aynı ölçüde hayranlık duyduğum izlenimini yaratmakla suçladığında Kierkegaard'dan alıntı yapıyordum:

"Günlüklerinden, hayranlık duyduklarının tümüyle iradi şeyler olduğunu –örneğin bir selam– ve söz konusu kişide en güzel bulduğu bu olduğu için daha fazlasını istemediğini anlıyoruz."

Ne yapacağımın belli olmadığını ve şımarık olduğumu söylediğinde bir Kafka alıntısıyla yanıtlıyordum:

"Ben kendi içimde barınmıyorum, her zaman 'bir şey' değilim ve eğer bir zamanlar 'bir şey' olduysam bunun bedelini aylarca 'hiçbir şey' olmayarak ödedim."

Bunlar son mektuplardı. Nisan ayında bir pazartesi sabahı ondan bir kart geldi.

"Bitti. Vazgeçiyorum. Yarın sabah gelmeyeceğim ve sana daha fazla yük olmayacağım. Bolond."

IV
Rahip

1983 yılında bir pazar öğleden sonrası Clemens Brandt'ın kapısını çaldım. Notlarımın bulunduğu dosyayı sıkı sıkı kucaklamıştım. İçimden sürekli tekrarladığım kalıplaşmış selamlaşma cümlesinin yerine bir yenisini bulmak için artık çok geçti. Günlerden pazar ve kendisi bir rahip olduğundan, bunlar birbiriyle ilişkili olduğundan ve bir kez oraya vardıktan sonra böyle bir buluşma için daha iyi bir gün bulunamayacağını düşündüğümden, dünyanın bana hoş bir düzen içinde göründüğünü ona söyleyemezdim. Zili çaldıktan sonra sağ elimi etekliğime sürterek terini sildim ve elimin olabildiğince kuru kalmasına gayret ettim.

Brandt ünlü biriydi. Yıllar önce bir de rahiplik unvanı aldığını onunla randevulaştığımda ve kütüphanedeki tek kitabını aceleyle

ödünç aldığımda fark ettim. Bu ilk kitabıydı, doktora çalışmasını yayımlamıştı. Daha sonraki kitaplarındaki biyografik bilgilerde ise rahip olduğuna hiç değinilmiyordu.

Yazarlık ve rahiplik bence birbirine uyan şeyler değildi. Yıllardır bir rahiple karşılaşmamıştım ve bendeki rahip imgesini belirleyen, sadece kendi köyümdeki rahip olmuştu.

Rahiplerin bir görevi, bir kâhya kadınları ve balmumu solgunluğunda elleri olurdu. Sabahları kilisede dua okur, vaftizleri yapar, günah çıkartanları dinler ve ancak bir çocuk doğduğunda veya birisi ölüm döşeğinde yattığında evlere giderlerdi. Çoğunlukla konuşmazlardı. Okurlar ve dua ederlerdi. Hep aynı kitabı okurlar ve zamanla ezbere öğrenirlerdi. Babalarımızdan farklıydılar. Onlar normal erkekler değildi.

Bir yazarla konuşmak ürkütücüydü ama imkânsız değildi. Bir rahiple konuşmak ise imkânsızdı. Clemens Brandt kimdi? İnsan aynı zamanda hem yazar, hem rahip olamazdı, bunlardan biri bir anlamda diğerinin belli bir şekilde deforme olmasıydı. Clemens Brandt ya normal bir yazar değildi, ya da normal bir rahip değildi.

Kapı, kapıyı açan adama oranla büyük ve ağırdı. Adam kısa boyluydu, topluydu, diğer her yanına baskın gelen büyüklükte bir kafası vardı, yanakları sarkıktı, gıdığı ikinci bir çene gibiydi, kafası yukarı doğru sivriliyordu, fazlaca uzun olan saçları yağlı tutamlar halinde başına yapışmıştı. Gözlüğünün ağır bir çerçevesi vardı ve camları kirden bulanıklaşmıştı.

O güne kadar gördüğüm en çirkin erkekti.

Beklenmedik tınıdaki bir ses tonuyla beni içeriye davet etti. Çirkin erkeklerin sesi güzel olamayacağından değil, hayır, bu değil, ama bir başka çelişkiyi ortaya çıkartıyordu bu, gözler ve bu sesin tınısı, bu yumuşak ve derin tonlar arasında bir uçurum vardı. çünkü gözler farklıydı.

Ona elimi uzatarak hazırladığım cümleyi söylediğimde gözlerinde aniden bir can sıkıntısı ifadesi, belli ki yüzlerce kez duymak zorunda kaldığı bu selamlaşma kalıplarına karşı bir isteksizlik duy-

gusu belirdi. Korktum. Hoşnutsuzluğunu gizlemek ve sanki ilk kez birisi ona saygı ve hayranlığını belirtiyormuş gibi davranmak için hiçbir çaba göstermiyordu.

Davranış şeklime ve cesaretimin azlığına lanet ettim ve çizgimi radikal bir biçimde değiştirmeye karar verdim. Bu kadar aşağıdan alarak tek bir adım bile atılmazdı.

Mantomu aldı ve gardroba asmak için bana arkasını döndü. O zaman birden olmaması gereken bir yerde bir gölge gördüm, omuzlarının arasında bir noktada. Brandt kamburdu.

Koridordaki kapılardan birini açtı ve o kahve pişirirken içeri girerek oturmamı istedi.

Oturma odasında boğazıma çöreklenen ve bir süre orada kalan ağır bir acıma duygusuna kapıldım. Yuvarlak bir masanın üzerinde dandel bir örtü vardı. Sanırım neden buydu.

Kaba kumaştan yapılma kalın storlar, içeriye giren ışığı loşlaştırıyordu. Mekânda, duvarlardaki ağır meşe kitap raflarında da devam eden tarifsiz bir düzen hâkimdi. Kitapları merak etmiyordum ama odanın bir köşesine dik açıyla yerleştirilmiş koltuklardan birine mi yoksa masanın başına mı oturmam gerektiğine karar veremediğim için sonunda kitaplığın karşısında ayakta durdum. Kitaplardan herhangi bir sonuç çıkartmak mümkün değildi. Clemens Brandt'da hemen hemen herkesin toplu eserleri vardı: Aristoteles, Augustinus, Hume, Hobbes, Hegel, Platon –hepsi vardı.

Koridordan tabak bardak sesleri geldi. Başımı yana eğerek kitapların isimlerini okuyormuş gibi yaptım. Kitaplığı hakkında hiçbir yorumda bulunmamaya karar vermiştim.

Clemens Brandt elinde bir tepsiyle içeriye girdi ve tepsiyi dikkatle taşıyarak koltukların önündeki sehpanın üzerine bıraktı. Sehpanın üzerinde okunmamış yeni kitapların oluşturduğu belli olan bir yığın ve yanında üzerinde benim elyazım olan büyük kahverengi bir cilt vardı.

Guido, daha iyi bir hocayı hak ettiğimi söylemişti, iflah olmaz bir Hegelci ve on dokuzuncu yüzyıl hayranlığı etine kemiğine işlemiş

birisi olarak bana daha fazla yardımcı olması mümkün değildi.

"Sen umutsuz bir şekilde yirminci yüzyıla tutkunsun," dedi ve bana Clemens Brandt'ın adresini verdi. Diploma çalışmamı önceden ona göndermemi önerdi. Bu adı telaffuz ettiğinde kulaklarıma inanamamıştım, gerçekten de "Clemens Brandt" dediğinden emin olamamıştım.

"Şu Clemens Brandt'ı mı kastediyorsun?" diye sordum. Evet, sözünü ettiği oydu.

"Clemens Brandt'ın daha önce başka sözcüklerle yazmış olduklarından ya da yazmış olabileceklerinden daha başka bir şey yazmış değilim," dedim Guido'ya. "Her beş sayfada bir ondan alıntı yaparım. Kendime ait bir düşüncem varsa da bu ancak onun tenezzül etmemiş olduğu bir şeyi biraz geliştirebilir."

"Mesele de bu ya," dedi Guido. "Sen, Brandt'a yazar olarak hayranlık duyuyorsun ve ona orijinallik katıyorsun. Ama onun kitapları da sadece başka yazarların tenezzül etmemiş olduklarını geliştiriyor."

İki hafta sonra cevap aldım.

Groningen, 25 Mart 1983

Sevgili Bayan M. Deniet,

Dostane mektubunuz ve eleştirel bir ilgiyle okuduğum çalışmanız için teşekkürler. Çalışmanızın bir tartışma için yeterli zemin sağladığını ve dergimizde basılabileceğini tereddütsüz söyleyebilirim. Yine de bazı noktalar üzerinde sizinle görüş alışverişinde bulunmayı isterim. Bunu yazılı olarak yapmak bence fazla zaman kaybettirir, söz konusu noktaları karşılıklı olarak tartışabilmek için sizinle bir kez görüşmek isterim. Kuzeye gelme imkânınız varsa sizi karşılamak beni sevindirecektir. Ancak önceden telefon etmenizi rica ediyorum.

Değinmek istediğim bir şey daha var: Edebiyat ve felsefe ilişkisi uzun yıllardan beri özellikle ilgimi çeker. Sizin çalışmanızda

–olasılıkla Foucault'un eserlerinde de– böyle bir metnin edebi metin denen bir metinden farklılığının nerede olduğu sorusuna yanıt verilmiyor. Bir diğer ifadeyle: Edebiyatı edebiyat yapan nedir?

Sevgi ve selamlarımla,
Prof. C. Brandt

Mektubu okuduktan sonra yaşadığım onca gerilim, heyecan ve sinirlilikten şimdi eser kalmamıştı. Clemens Brandt'ın oturma odasının dört duvarı arasında onun karşısında bir koltukta oturuyordum ve bu bana dünyanın en normal şeyi gibi geliyordu. Hazırlıklı olmadığım hiçbir şey olamazmış duygusu içindeydim, çünkü Brandt tuhaf bir yaratık değildi, benim ulaşamayacağım bir gizli örgütün üyesi değildi, kurallarını bilmediğim bir oyun oynuyor da değildi. Brandt, normal, dünyevi bir adamdı, gerçi biraz fiziksel özürlüydü, ama bunun dışında tanıdığım diğer erkekler gibi bir erkekti. Kadınlara bakışı oldukça rahattı. Ben konuşurken ağzıma, karşısında otururken de dizlerime bakıyordu. Yani olağandışı bir durum değil. Onunla tanışmadan önce bana karmaşık ve olağandışı gelen her şeyi açıklayan, kitaplarında ve biyografisinde belli olmayan fiziksel özrüydü sanırım. İlk karşılaştığımızda can sıkıntısını gizlemeyişindeki rahatlık ve şimdi bakışlarının yönünü hiçbir şekilde gizlemeye çalışmadan beni inceleyişindeki duyarlı tarz, en fazla çirkinliğiyle ilişkilendirilince gizemliydi, ancak bu pazar günü başka bir umulmadık gelişim beklemiyordum.

Oysa daha önce de sık sık yanıldığım olmuştu.

Kahveyi, çiçek desenli bir kaptan İngiliz malı incecik fincanlara boşalttı. Bunu bütün dikkatini işine vererek yaptı. Kristal bir şekerlikte çikolata kaplı şekerlemeler vardı. Kahvelerimizi doldurduktan sonra bana hiç teklif etmeden önce kendisi şekerlemelerden bir tane aldı, iştahla ısırdı ve başını eline dayayarak koltuğa yaslandı. Ağzındakini bitirmeden, çenesindeki kırıntılara aldırmadan höpür-

deterek bir yudum kahve içti. Bu sırada bana bakıyordu. Güldüm.

"Niçin gülüyorsunuz?" diye sordu.

"Ağzınızı şapırdatıp kahvenizi höpürdettiğiniz için," derken ne yaptığımın pekâlâ farkındaydım.

Bir saniye için bana taşlaşmış gibi baktı, gözleri şaşkınlıkla açılmıştı. Sonra güldü. Gülerken, aralarına çikolata parçacıkları yapışmış bir dizi sarımsı, iri diş ortaya çıkmıştı.

"Çalışmanız iyi yazılmış, Bayan Deniet," dedi. "Okuduktan sonra sık sık üzerinde düşündüm. Adınızı hiçbir yerde tam yazmamışsınız. Ben de hep bayan M.'nin çalışması olarak düşündüm. Şimdi annemle aynı adı taşıdığınızı öğreniyorum ve doğrusunu söylemem gerekirse bunu tahmin etmiştim de. Eğer karşı çıkmazsanız ben yine M.'yi kullanmaya devam edeceğim."

Karşı çıkmadım, buna alışkındım. Bunu ona da söyledim.

"Bunu iyi bilirim," dedi. "Psikolojik açıdan bakıldığında isim değişimi tuhaf bir şeydir. Ben, Petrus Hendrikus adıyla vaftiz edilmişim ve evdekiler beni Piet, diye çağırırlardı. Bir Cizvit rahibi olarak Clemens adını aldım. Gabriel'i tercih ederdim, ama onu başkasına vermişlerdi."

Konuşurken dudaklarına sürekli bir parça salya bulaşıyordu, o da bunu tekrar yutuyordu. Bunu yaparken çok çocuksu, neredeyse memede bir bebek gibi görünüyordu. Buna rağmen onu çocuk olarak gözümde canlandıramıyordum, ama bir zamanlar adı Piet ya da Pietje olan bir delikanlı olduğu düşüncesi bende dokunaklı bir duygu yaratıyordu.

Ona hâlâ rahiplik sıfatı taşıyıp taşımadığını sordum.

"Dönmüş bir rahip," dedi.

"Yazık," dedim. "Bu sesle en katı ateistleri bile yolundan döndürebilirdiniz."

Dişlerini göstererek yüksek sesle güldü ve bana şükranla baktı.

"Çalışmanız gerçekten iyi, Bayan M. Tarzınızın bende yazarı hakkında merak uyandırdığını, ama bu karşılaşmadan fazla bir şey de beklemediğimi itiraf etmeliyim. Metin çok ilgi çekici ama aynı

zamanda sağlam bir üslupla yazılmış. Bu nedenle sizin gibi birini göreceğimi beklemiyordum, aksine daha ciddi, daha katı bir öğrenci olduğunuzu, öncelikle de yaşınızın daha büyük olduğunu düşünüyordum. Tam olarak kaç yaşındasınız?"

"Yirmi yedi yaşındayım ve çok ciddiyim," diye yanıtladım isteksizce. Sözlerine devam etmesini, çalışmamın içeriğine değinmesini ve öncelikle de mektubundaki soruyu tekrarlamasını yeğlerdim.

Okuduğum andan itibaren soru üzerinde düşünmüştüm. Sorunun yanıtını bulduğuma inanmadan Clemens Brandt'la görüşmek üzere telefon açmaktan kaçınmıştım. İyice hazırlıklı olabilmek için yeni bir deneme yazmış, pek çok yazar ve filozoftan alıntılar yapmış ve sonunda kendi yorumumu da katmıştım. Fazlaca cesur davranarak, denemeye "Edebiyat Budur" başlığını vermiştim ve Clemens Brandt'ın denememi basmaya değer bulacak kadar beğeneceğini umuyordum. Çantamda duruyordu. Brandt'ın kendi yazmış olduğum bir şey hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere beni evine davet etmiş olması gururumu okşamıştı. İki saatlik tren yolculuğu sırasında yapacağımız konuşmayı sürekli aklımdan geçirmiştim. Zihnimde ona zekice yanıtlar verdiğimi, sorunları açımladığımı, onun kitaplarını eleştirel bir bakışla yorumladığımı duyar gibiydim. O da dikkatli bir dinleyiciydi, benden daha akıllıydı ve gözüpek tezlerimi sabırla düzeltip, beni tanımadığım yazarlarla tanıştırıyor ve hayranlık verici düşüncelerle besliyordu.

Tek başına konuşmak kolaydır.

Brandt'ın istemediği bir şey varsa o da hayalimde onunla yapmış olduğum türden bir konuşmaydı bence, bundan emindim. Benimle kesinlikle dil, edebiyat ve felsefe hakkında veya niçin *Madame Bovary*'yi roman olarak nitelerken *Ecce Homo*'yu felsefe olarak nitelediğimiz üzerine konuşmak istemiyordu. Brandt, bir yazar olarak bende uyandırdığı saygı ve etkiden bir an önce kurtulmak ve kitapları üzerinden dolambaçlı bir yol takip etmek yerine doğrudan doğruya kişi olarak yaşayan Brandt'a ilgimi çekmek istiyordu.

Bir rahiple karşılaşacağımı neredeyse son anda fark ettiğim

için, şu anda yaşamakta olduğum ve normalde hazırlıklı olacağım her şeyi ihtimal dışı bırakmıştım. Daha çok bir huşu ortamı, iffet, inanç ve özen dolu bir atmosfer ve Tanrı'yı tanısın tanımasın derinliklerinde rahip kalmış, fedakârca kendi kendini reddeden bir insan beklemiştim.

Çantamdaki makale direncimi artırıyor ve olayların kaçınılmaz akışını biraz daha engelleme cesaretini veriyordu. Kendimi, yaşam hikâyelerinin yardımıyla gerçekleştirilmek istenen bayağı bir baştan çıkarma oyununa itirazsızca bırakmayacak denli zihinsel bir şölene hazırlamıştım.

Brandt'tan, edebi metnin yapısına ilişkin sorusuna yazılı olarak hazırladığım yanıtı okuyup fikrini belirtmesini rica ettiğimde, sevecen bir tavırla, "Tabii, elbette," dedi. Yazıyı çıkarıp edebi metnin tanımıyla ilgili pasajı bulmak için çantama eğildim.

"Niçin kendiniz okumuyorsunuz?"

Evet, niçin olmasın?

Bitirdiğimde ona bakarken aniden kızardığımı hissettim. "Derrida'yı okudunuz mu?" diye sordu.

"Hayır," dedim. Gerçi Derrida'yı biliyordum ve hakkında yazılmış birkaç şey okumuştum, ama yaşayan filozoflardan birinin daha eserlerine dalamayacak kadar Foucault'yla doluydum ve Derrida'yı sürekli ertelemiştim.

"Tuhaf," dedi Brandt, "çok tuhaf. Edebiyatın özü üzerine yazdıklarınız, *öz* sözcüğünü asla kullanmamış olsa da, pekâlâ Derrida tarafından da yazılmış olabilirdi. Adamın tek bir kelimesini bile okumamış olduğunuza inanamıyorum. Gerçekten emin misiniz?"

Elbette emindim. Başımı salladım. Eğer Derrida iyi bir filozofsa Brandt bana övgüde bulunuyordu ve benim duymak istediğim de buydu. Öte yandan bu övgü tüm sevincimi yok etmişti, çünkü sonuçta yazdığım her şeyi bir başkası da düşünmüştü, hem de benden önce.

"Dürüst olmam gerekirse," diye devam etti Brandt, "Foucault artık uzun zamandan beri o kadar da ilgimi çekmiyor. Derrida'nın

yaptığı bin kez daha ilginç; heyecan verici aynı zamanda ve bence felsefi olarak da daha içerikli. Çalışmanızda Foucault'dan, düşüncelerinizi geliştirmek ve ondan uzaklaşmak için yararlanmışsınız. Gerçekten de Derrida'yı okumalısınız. Onda ne kadar tanıdık düşüncelerle karşılaştığınızı ve sizin yorumunuzda temelde söz konusu olan fikirleri onda da bulduğunuzu görünce şaşıracaksınız, yani daha iyi bir yazma eylemi anlayışı. Tek fark sizin metafizik düşünmeniz. Siz yazmayı kutsal bir şey haline getiriyorsunuz. Bu bana Platon'un yorumunun Hıristiyanca bir çeşitlemesi gibi geliyor, epeyce bayağılaştırılmış olması bir şans olsa da. Sizin için yazar, arandığında bulunamayan bir tanrı gibi, kendisini dünyaya kitap aracılığıyla sunan bir türlü gizli baştan çıkarıcı. Yorumunuz bana biraz da hüzün verdi. Bu, kendim de yazar olduğum için değil yalnızca, bunun yanı sıra eğer sizin yorumunuzdan yola çıkarsam, yazar, dünya ve kitap arasındaki üçlü ilişki saf zihinsel düzeyde kalmak zorunda olduğundan, aslında benimle karşılaşmamanız gerektiği için. Hâlâ tutkuyla nesnelerin özünü aramakta olduğunuzu görüyorum ve bunu metinler dünyasının dışında yapıyorsunuz. Benim için metinler ötesinde bir dünya artık düşünülebilir bir şey değil."

Clemens Brandt, koltuğun ucuna kadar öne doğru kaydı ve hararetle kâğıt üzerinde varoluştan, gizemli yaratıcısının sadece sözcükler olduğu bir varoluştan söz etmeye başladı. Zaman zaman ayağa kalkıyor, kütüphaneden bir kitap alıyor ve bana bir bölüm okuyordu; sonra bu alıntıyla heyecanlanarak yeniden ayağa kalkıyor ve hızlı, küçük adımlarla yeni bir kitap almaya gidiyordu. Üst raflara uzanırken gömleği yavaş yavaş pantolonunun dışına çıkmıştı ve şimdi buruşuk bir mendil gibi kemerinin üzerinden sarkıyordu. Olası bütün alıntıların birbiriyle bağlantılarını kurmak ve Augustinus'dan Derrida'ya uzanan –dile aşırı övgüleri üzerinden birbiriyle akraba olan bütün diğerlerini de kapsayacak şekilde– güzel bir yorum oluşturma çabasına kendisini o kadar kaptırmıştı ki, kendisini tamamen unutmuş gibiydi ve giderek daha dağınık, daha delikanlımsı göründüğünün farkında değildi.

Ancak masanın üzerinde bir kitap yığını oluştuktan ve yorgun-

lukla oturup arkasına yaslandıktan sonra gömleğinin sarktığını fark etti ve özene bezene tekrar pantolonunun içine sokmaya koyuldu. Bunu yaparken koltuğun sırtından kuvvet alıp kalçasını öne doğru kaldırmak zorunda kaldı. Bunu yapış tarzı utanç duygusundan uzak olduğunu ele veriyordu.

"Bakıyorum, sizin için tamamen soyunmuşum," dedi gülerek.

Gülerek karşılık veremeyecek kadar müteşekkirdim. Bana tamamen hayal ettiğim şeyi vermişti: olabilecek en farklı yazarlardan derlenmiş coşku verici bilgiler, edebi metnin özünde ne olması gerektiğine dair yeni tanımlar, okuma eylemine eşlik eden saplantı ve zevkle; bu zevkin yalnızlığının bir başkasıyla nasıl paylaşılabileceğine yönelik bir bakış. Bu durumda, bu başkası bendim.

Karşımda, bebek gibi ağzının suyu akan, neşeli ve utanmaz bir cüce oturuyordu, ama ben ona kendisi de teselli bulmuş bir insan olarak bakıyordum. Clemens Brandt, olası bir geleceğin; beni bekleyen, verimli ve katlanılabilir gibi görünen, bir tür mutluluğa benzeyen bir yalnızlığın benim gözümde berraklaşmasını sağlamıştı.

Bunu aynen bu şekilde kendisine söyledim.

Konuşmanın birdenbire yön değiştirmesinden, beklenmedik bir şekilde onun hakkında ve yaşamdaki somut değişimler hakkında konuşma eğilimine girmemden ürktü.

"Gidip bir yerde bir şeyler yiyelim, Em," dedi.

Clemens Brandt saklambaç oynamıyordu. Eğer huzursuz olmuşsa, huzursuz görünüyordu.

Üzerine lavicert bir kaban giydi. Yolda sağımdan yürüyordu. Yüzümü ona çevirip onu yandan incelediğimde, gövdesinin üst kısmını oluşturan okkalı et yığınını görüyordum. Parmak uçlarının üzerinde yaylanarak, düzenli adımlarla yürüyordu. Sanki hiç boynu yokmuş; başı, amorf gövdesinin üzerinde iri bir balçık tıpaymış gibi görünüyordu.

Ellerini kabanının ceplerine soktu. Ben de aynı şeyi yaptım. Ondan daha uzun boylu olmadığım halde, kendimi öyle hissediyordum. Aslında o daha uzun boyluydu.

Yoldan geçenler açıkça bizi süzüyorlardı. Bakışlarından bizi yan yanayken nasıl algıladıklarını anlayabiliyordum. Ne filmini

gördüğüm ne de kitabını okuduğum halde aklıma *Beauty and the Beast** geldi elimde olmadan. İnsan nedenini anlamadan bazen aklına bir şeyler geliveriyor işte.

Bir köprüden geçtik. Karşıdan kol kola girmiş genç bir çift geliyordu, her ikisi de dış görünüşlerinden güç alacak kadar güzeldi. Yanımızdan geçerlerken kız fazlaca yüksek sesle ve dikkat çekecek şekilde güldü. Fısıldayarak oğlana bir şeyler söyledi ve gülüştüler. O zaman Clemens Brandt'ın koluna girdim. Birbirimize bakmadık.

"Bir şeyler" yemek denince benim aklıma ayaküstü atıştırmak gelir, ama Clemens Brandt beni fraklı bir garson tarafından karşılandığımız bir restorana götürdü. Garson, Brandt'a ismiyle hitap ederek bizi selamladı ve paltolarımızı alırken sayın profesörün her zamanki masasında oturmak isteyip istemediğini sordu.

Dışarıda hava aydınlık ve berraktı ama restoranın içinde günün hangi saati olduğunun anlaşılması mümkün değildi. Garson bizi köşedeki bir masaya götürdü ve bir mum yaktı. Zaman duygusunun olmadığı bir yere girmek bana huzur ve mutluluk vermişti. Artık neyle olsa karşılaşabilirdim. Karanlıkta arabada birinin yanında otururken sık sık yaptığım gibi gözlerimi yumma ve daha derinlere dalma isteği duyuyordum. Çünkü o zaman kaçınılmaz olarak gevşek, tembel bir mutluluk duygusuna, zamandan uzaklaşmış ve böylelikle ölüm saatime de kayıtsızlaşmış olma ve eğer gerekiyorsa anında ölmeye hazır olma duygusuna kapılıyordum.

"Burası hoşuna gitti mi?" diye sordu Brandt.

"Evet, çok," dedim ve bu heveskârlığımın konuşmanın akışının değişmesine neden olacağını düşünerek üzüldüm.

"Yaşam güzel," diyerek iç çekti Brandt. "Sana cevap yazmış olduğum ve şimdi burada karşımda oturduğun için hoşnudum. Aslında bu beklenmedik bir karşılaşmaydı, öyle değil mi?"

Evet, bence de öyleydi.

---

* Film Türkiye'de "Güzel ve Çirkin" adıyla gösterildi. (ç.n.)

Hemen hemen her gün orada yemek yiyordu, çoğunlukla yalnız, bazen de bir öğrenciyle ve her zaman saat birle üç arasında. Sabahları yulaf lapası yiyor, akşamları da bir kâse çorba içiyordu. Günde üç öğün sıcak yemek, manastırdan kalan çok az alışkanlıktan biriydi.

"Bu hariç," diyerek elini başının çıplak kısmı üzerinden geçirdi ve öne düşmüş bir saç tutamını kulağının arkasına itti. "Ama bu başka türden bir kalıntı, pek isteyerek değil."

Ben sorduğum için, manastıra girmenin, saçlarını kazıtıp rahip kisvesi giymenin nasıl bir şey olduğunu anlattı.

"Bu tam anlamıyla bir sakatlama yöntemi," dedi. "Bir sürü hayvanın damgalanması gibi. Geride herkesin, kime ya da neye ait olduğunuzu anlayabileceği, silinmez bir iz bırakıyor. Kutsallığın hizmetinde olmanın anlamı soyutlanmak, insan toplumundan kopartılmak demek. Kendi denemeni bana okurken bunlar da aklımdan geçti. Eğer insan manastıra giriyorsa kendini eski yaşamına bağlayan bağların tümünü kesmeli. Tamamen yalıtılırsınız, yeni bir isim alır, yeni giysiler giyer, başka bir dil öğrenir, başka yemekler yer ve bedeninizi yoksunluğa mahkûm edersiniz. Yeni bir insan olarak yeniden doğmak üzere eski kişiliğinizi öldürürsünüz. Temelde bütün bunların hepsi din dışıdır, her bir aşamanın kesin bir sıralamayla izlendiği, arkaik başlangıç ritüelleridir."

Anlatmaktan vazgeçer korkusuyla hemen, "Sana bir çağrıda bulunulduğu duygusu hissettin mi?" diye sordum.

"O zamanlar buna inanmıştım," dedi düşünceli bir ifadeyle. "Evet, o zamanlar, daha sonra psikoloji okudum ve bugün daha çok annemin çağrısını izlediğimi düşünüyorum. Onun en derin arzusunun kutsal bir çocuğa sahip olmak olduğunu hissetmiş olmalıyım ve herhalde onun için öyle bir çocuk olmak istedim. Annem için; Tanrı için değil. Sence bu tuhaf değil mi?"

Bence değildi. Başımı salladım ve konuşmaya devam etmesi için onu cesaretlendirecek biçimde gülümsedim.

"İlk günah öyküsünü nasıl geçersizleştireceğime, zamanın çarkını geri çevirip bu öyküyü yeryüzünden sonsuza kadar nasıl sileceğime dair fantezimi hâlâ çok canlı hatırlarım. Tanrı'ya çok acı-

yordum. O kadar bizim iyiliğimizi istemişti. Cenneti bizim için kurmuştu, her şeyin en iyisi vardı; hiçbir şeyi esirgememişti. Yaşamımız korunmuştu, kollanıyordu ve güvenliydi. İnsanların birbirine kötü söz söylemesine gerek yoktu, çekmek zorunda olduğumuz hiçbir acı yoktu, korku verici hiçbir şeyle karşılaşmıyorduk. Bizi ürkütecek hiçbir şey yoktu ve hiçbir kuşkuya kapılmamıza gerek yoktu, Tanrı'nın bize gösterdiği yollardan gidip onun istediği gibi davranmamız yeterliydi. Ve o da iyiliğimizi istiyordu.

Ve sonra Havva şeytanın kendisini baştan çıkarmasına izin vererek bilgi ağacının meyvesini yedi. Korkunç! Tanrı'nın bunu kendi gözleriyle gördüğünü ve kendi yarattığı canlıların kendilerini nasıl boşluğa ve lanete attıklarını çaresizlik içinde izlediğini gayet iyi hayal edebiliyorum. Bu katlanılmaz bir düşünce. Bununla birlikte bugün bu fanteziden gizli gizli tat almış olduğumu düşünüyorum. Artık ilk günah öyküsünü yeteri sıklıkta hayalimde süsleyemiyorum. Gözümün önüne Havva'nın tereddütle ağacın önünde durduğu sahne geldiğinde korkudan bağıracak gibi oluyorum: 'Bunu yapma! Ne olursun yapma!' Ama o yine de yapıyor. Her seferinde yeniden yapıyor. Ve zavallı Tanrı her seferinde yeni baştan aynı şeyi seyretmek zorunda kalıyor. Bu beni ağlatacak kadar etkiliyor."

Başını kaldırıp bana baktı. Anlattığı öykü onu melankolikleştirmişti.

Beni de.

"İşin tuhaf yanı bu fanteziyi yönlendiremeyişim. Müdahale etmek, olayın akışını değiştirmek ve yılanı elleriyle boğan ya da Tanrı'yı zamanında uyaran parlak bir kahraman rolüne bürünmek için yaptığım her girişim bende sadece bir felç olma duygusu yaratıyor. Kendi fantezimi değiştiremiyorum. Her seferinde aynı akışı gösteriyor."

"Dışında kalamadığın için. Sen de onun içindesin."

"Evet," dedi, "ama kim olarak?"

Beklenti içinde yüzüme dokundu. Söyleyeceğim şeyden, benim yanıtım ve onun kendi kendisine vermiş olduğu yanıt arasında olası bir çakışmadan korkuyordu. Yanıtı biliyordum, ama bunu ona söyleyemezdim, benim için çok zordu.

"Tanrı ya da şeytan," dedim olabildiğince rahat bir tavırla. "Benim için ikisi de fark etmiyor."

Sonra garson, üzerinde buharlar tüten iki tabak getirerek önümüze bıraktı.

Clemens Brandt, önündeki dilimlenmiş domuz bacağının üzerine doğru eğilmişti ve ilk lokmayı büyük bir hızla ağzına tıktı, bir kere için çok fazla almıştı. Dirsekleri dışa dönüktü, kolları iki budanmış kanat gibi görünüyordu. Başı omuzlarının arasına gömülmüştü ve kulaklarının ardında bir noktada kamburu beliriyordu. Çatalını hiç elinden bırakmadan ve yağdan parıldayan ağzını hiç silmeden duruşunu bozmaksızın şarap kadehine uzandı ve ağzındakileri kararlı yudumlarla aşağı yuvarladı. Başını sadece ara sıra benim tabağımdaki kuzu buduna bakmak için kaldırıyordu.

Onu büyüyen bir hayretle seyrediyordum. O izlendiğinin hiç farkında değildi. Bu ya aptallık, ya masumiyetti; uzaklaşma ve duygulanma arasında gidip geliyordum. Onunla tanışmadan önce ne kadar gergin ve heyecanlı olduğumu, Clemens Brandt adının onunla karşılıklı oturmadan önce bende nasıl duygular uyandırmış olduğunu anımsamaya çalışıyordum. Bu, günü daha da gerçek dışı hale getiriyor ve uzaklaşma, merak ve acıma karışımını daha da gerçek kılıyordu.

Midem günün alışılmamış bu saatinde önüme konulan yüklü porsiyon karşısında ürküntüyle tepki veriyor. Ağır ağır yiyorum, midemden yükselen gurultu beni korkutuyor. Clemens konuşmadığı için ona, çocukken bir gün papaza gidişimi ve nasıl rahip olabileceğimi soruşumu anlatıyorum. Konuşurken bir taraftan da onu seyrediyorum, çiğneyişini, dudaklarını, ellerini, yüzünü. Hikâyemden etkilenmiyor, bu yüzden biraz daha süslüyorum. Yüzünde hiçbir tepki yok. İsteksizliği cesaretimi kırıyor ve onu daha da sıkmak korkusuyla hikâyemi hızla bitiriyorum.

Clements Brandt arkasına yaslanıp elleriyle armut biçimli karnını uzun uzun ovuşturduğunda benim tabağımdaki kuzu budu hemen hemen olduğu gibi duruyor. Gözleri durmadan kemiği çev-

releyen yumuşak ete takılıyor. Kendimi birdenbire mücadeleyi kaybetmiş hissediyorum ve her an elini hızla uzatıp tabağımdaki budu kapışını ve muzaffer bir edayla kemirişini görür gibi oluyorum.

Ama kendisine hâkim oluyor.

Çatalı ve bıçağı bıraktığımda, "Bütün bunlar seni niçin ilgilendiriyor?" diye soruyor.

"Neler?"

"Rahipler, Tanrı, kutsama ve bütün bunlar," diyor.

Başkalarından gelen sorular beni çoğunlukla utandırır. O soruları kendime hiç sormamışım gibi gelir ve onlarda algıladığım yabancılık oranında ağırlık kazanırlar. İnsanın başkalarında oluşturduğu soruları kendi kendisine hiç sormamış olmasının bir nedeni olmalı. İnsanın kendisinden sakladığı bir şey, gizli bir sorun, istenmeyen bir karakter özelliği, içimizde soruyu soranın hissettiği gizli bir alan mı söz konusu? Böyle sorulardan hoşlanıyorum ama yalnız kaldığımda doğru bir yanıt bulabilmek için, haklarında, eve gittiğimde düşünmeyi yeğliyorum. Anında verdiğim yanıtlar geçici, yetersiz birer taslak oluyor.

"Çok da iyi bilmiyorum," diyorum. "Belki de rahiplik mutlak bir durum olduğu için. Bu, sonuçta insanın gündelik yaşamda ekmeğini kazandığı ve bunun yanı sıra boş zamanında başka bir yaşam sürebileceği bir meslek değil. İnsanın tüm yaşamını kapsayan bir şey olduğunu düşünüyorum. Yaşam burada yaptığı işle, yani insanın ne olduğuyla bütünleşiyor. Çok iyi ifade edemiyorum bunu. Bu benim gözümde mutlak bir kendini veriş, bütünü kapsayan bir şey ve bu nedenle yüce bir şey, evet. Aynı şey sanatçılar için de geçerli sanıyorum. Karşılaştırılabilir bir durum. Burada da bir yaşam biçimi için karar verme söz konusu."

"Peki ben senin gözünde neyim?" diye soruyor. "Bir sanatçı mı yoksa bir rahip mi?"

Onu hayal kırıklığına uğratacağımı bilsem de, "Rahip," diye yanıtlıyorum hemen. "Sen benim için rahipsin. Niçin bilmiyorum, çünkü tanıdığım hiçbir rahibe benzemiyorsun ve ayrıca bugüne kadar bende oluşan rahip imgesiyle senin şimdiye kadar bende

uyandırdığın izlenim arasında da bir benzerlik yok. Buna rağmen sen benim için rahipsin."

Yanıtım yüzündeki karamsar ifadeyi aydınlatıyor, bu nedenle onun çok daha cismani, dünyevi, normal ve zevke yatkın biri olduğunu sözlerime ekliyorum.

Gülümsüyor.

"Belki de haklısın," diyor alçak sesle, "ama ben kendimi artık rahip hissetmiyorum. Bütün bunlar benim için çok geride kaldı. Yıllardan beri ilk kez birisiyle tekrar bu konuyu konuşuyorum. Rahiplik, Tanrı, bu konularda konuşmak için sen beni tahrik ettin. Niçin kendi dürtülerimle bu konuları düşünmek ya da o zamanları hatırlamak bile istemiyorum, bilmiyorum. Aslında temelde hep aynı şeyi yapıyorum, belki de nedeni bu. Rahiplik bir tür kült meslektir ve aynı manastır ya da kilise gibi üniversite de kendi ritüelleri, kutsamaları, sınavları, öğretenleri, öğrencileri olan kült bir cemaattir. Aslında ben hâlâ sözün hizmetindeyim."

"Bu konuda konuşmak hoşuna gitmiyor mu?"

"Hayır, hayır," diyor yatıştırıcı bir sesle, "bu sadece duygularımda biraz karmaşa yaratıyor. Bir yandan bu hoş bir şey ve seninle esas üzerine konuştuğum duygusunu yaşıyorum, ama diğer yandan da artık inanmadığım, belki de hiçbir zaman inanmamış olduğum şeyler hakkında seninle konuşurken seni birazcık kandırıyormuşum gibi tatsız bir duyguya kapılıyorum. Tanrı; Tanrı bana bir zamanlar savunduğum, ama sonra verimsiz bulup bir yana bıraktığım bir kuram gibi geliyor. Büyük harflerle yazılmış başka sözcüklerin Tanrı'yı yerinden etmesinin üzerinden çok zaman geçti. Bu konuda konuşurken kendi kendime güvenemiyorum. Sanırım onun adını sadece öykümle seni etkilemek için kullanıyorum."

Sesi, suçunu kabul eden ve daha fazla pişmanlık göstermesi gerekip gerekmediğini başkalarına soran bir hükümlünün sesi gibi geliyor. Gözlerinin bazen sesinin tınısıyla uyum içinde olmadığı yeniden dikkatimi çekiyor. Kimi zaman şimdiki gibi araştıran, tahrik eden, inatçı gözlerle bakıyor.

Sese hâlâ güveniyorum.

Öne doğru eğilip elimle eline hafifçe dokunuyorum.

"Fazla büyütme," diyorum, "öykülerin de böyle bir yeri var."

"Nasıl?"

"Etkileyici."

Beni istasyona getirdiğinde saat neredeyse beş olmuş. Şarabın etkisiyle bütün ağırlığımla koluna asılıyorum. Restoranın dışındaki dünya birdenbire görmek istemeyeceğim kadar gerçek geliyor. Gözlerimi yarı kapatıp beni bir kör gibi yürütmesine izin veriyorum.

Salı günü, üzerinde sanatsal bir resmin basılı olduğu bir kart geliyor. Elyazısı çok minik ama iyi okunuyor. Yazdıkları beni şaşırtmıyor. Ertesi gün çok erken bir saatte postacı bana Jacques Derrida'nın kitaplarıyla dolu bir paket getiriyor. Bir de mektup var.

Yanıtlamak saatlerimi alıyor. Aslında bu ilişkiyi olduğu kadarıyla bırakmalıydık. Bundan sonra olabilecek her şeyden belirsiz bir korku duyuyorum ve buna bir açıklama aramaya da cesaret edemiyorum.

Mektubu tekrar tekrar okuyorum. Durmadan seni düşündüm, derinden etkilendim, biraz karışığım, gelecek hafta Amerika, bir hafta yokum, daha önce buluşalım, hafta sonunda, birlikte sohbet, yemek, gecelemek, mümkün mü?

Ama bu Clemens Brandt. Bana güveniyor, çok şey biliyor, onun için anlam taşımak bir onur.

Sonunda yanıtlıyorum, söylediklerinin çoğunu hâlâ düşündüğümü, manastır ve rahiplik hakkında anlattıklarının doktora çalışmamı yazarken bana esin kaynağı olduğunu ve neyi ve nasıl olduğunu henüz tam bilmesem de kendi yaşamım hakkındaki bazı şeyleri de aydınlattığını, onu elbette tekrar görmek isteyeceğimi, o zaman bunları konuşabileceğimizi, kitaplara teşekkür ettiğimi, Amsterdam'a gelmesine sevindiğimi ve gecelemenin sorun olmadığını belirtiyorum.

Sonuçta bu benim elimde, yoksa öyle değil mi?

Clemens Brandt, cumartesi öğleden sonrası parıldayan bir yüzle odama girip, bana beceriksizce büyük bir çiçek demetini uzatarak yanağıma tereddütle ıslak bir öpücük kondurduğunda her şey benim elimde, kendimden başka.

Üzerinde gıcır gıcır bir takım elbise var, mevsime göre fazla hafif, tenine göre fazla solgun ve kamburunu iki kat büyük gösterecek kadar ince. Özel olarak bugün için almış. Kendisini yeni bir insan gibi hissediyor, rahat, mutlu, genç.

Üzülüyorum. Fazla ileri gittim. Bugün gözleri bile daha nemli. Zavallı cüce, budalaca bir istek.

Yanıtımdan hiç kuşku duymadan, "Hoşuna gitti mi?" diye soruyor.

"Evet," diyorum, "güzel bir giysi, Clemens."

"Bana yakışıyor mu?"

"Mükemmel."

"Nasılsın? Gergin görünüyorsun."

Gerçekten öyleyim de. Pişmanlık ve üzüntüyle yüzünün bulutlandığını, heyecanının geçmiş günlerin düşleri gibi zayıfladığını, giysi alırkenki deliliğinin, mektubu postalarken yalnızlığı içinde duyduğu keyfin, Groningen'den Amsterdam'a gelirken yolda duyduğu yeniyetme heyecanının gözlerinden uzaklaştığını görüyorum. Kurgulanmış bir aşkın yitiminin eksiksiz duyulacağı ve kendisini umarsızca kendine gelmiş bir şekilde, bir sirk maymunu gibi giyinmiş ve beyninde gülünç hayaletler dolaşan bir deli gibi Amsterdam'daki harap bir evin içinde bulacağı o anın önüne geçmek için aceleyle bunun nedeninin bizim tanışma tarzımızda, birisiyle bu denli içli dışlı olmaktaki alışılmamışlıkta olduğunu söylüyorum.

Ondan hoşlandığımı söylüyorum.

Onu düş kırıklığına uğratmaktan korktuğumu söylüyorum.

Ona acı vermekten korktuğumu söylüyorum.

Ona güvendiğimi söylüyorum.

Artık burada olduğuna göre sorun olmadığını söylüyorum.

Gözlerime dolan yaşları bastırıyorum.

"Ama Em'ciğim," diyor ve iyice yanıma yaklaşıyor. "Sen gerçekten tatlısın. Korkmana gerek yok. Her şey yolunda, kimse sen-

den bir şey beklemiyor."

"Ciddi misin?"

"Çok ciddiyim," diyor. "Eğer sana verebileceklerimi kabul etmek istersen beni çok mutlu edersin."

Bunlar özgürleştirici sözcükler. Beni rahatlatıyor ve şükranla başımı hafifçe omzuna yaslıyorum.

Fantezilerini rahatlıkla bana yükleyebilir.

Hava karardığında Bickerseiland'a gittik. Clemens, Gouden Reael'de bir masa ayırttığını ve Ij'in sularını seyredebilmemiz için, masanın cam kenarında olmasını rica ettiğini söyledi. Martın son günüydü ve hava, dışarı mantosuz çıkmak için henüz serindi, ama Clemens hiç üşümediğini iddia ederek paltosunu arabada bıraktı. Koluma girmişti, yanımda boyun tüylerini kabartmış ve başını tüylerin içine gömmüş büyük bir beyaz güvercin gibi hopluyordu. Zaman zaman yüzünü bana çevirdiğini fark ediyor ama ona bakmıyordum. Yeterince konuşmuştuk, şimdi susma zamanıydı. Benim için söylediklerinin doğru olup olmadığını düşünüyordum, yani modası geçmiş bir platonik olduğum ve hâlâ inatla sahici olana inandığım; gerçek olmayanın ötesinde bir gerçeğe inandığım ve bunun peşinde olduğum doğru muydu?

"Ruh, gerçeklik, öz, iyi, kötü gibi sözcükleri bir çırpıda sıralıyorsun," demişti ve bu doğruydu.

Ruh, günah, iyi olan ve Tanrı üzerine, bu çok normal bir şeymiş gibi konuşuyorum. Bugün bile. Oysa bunlar artık ruhun yürek bölgesinde bir yerlerdeki lekesiz bir mendil olduğu ve insan yalan söylediğinde, birini aldattığında, kavga ettiğinde, küfür ettiğinde, çaldığında ya da bunları sadece hayal ettiğinde bile bu mendilin hemen lekelendiği zamanlardaki anlamı taşımıyor. İnsan papaza dürüstlükle günah çıkarttığında mendil tekrar arınır, çünkü onda sizde olmayan bir şey vardır: gökyüzündeki o ulu adamla direkt bağlantı.

Piyasaya çıkan yeni bir oyuncak, sürgülü bir mekanizması olan bir yazı tahtası, benim ruh imgemi değiştirdi. Plastik bir yüzey üze-

rine sivri, mürekkepsiz bir kalemle yazılıyordu ve sürgüyü çektiğinizde yazı yine kayboluyordu. Ben de ruhu benzer bir şekilde hayal ediyordum. Eğer papaz rica ederse Tanrı sürgüyü çekiyor ve benim fiili günahlarımı siliyordu (17 kez yalan, kardeşiyle her gün kavga, 1 kez markette silgi hırsızlığı, öğretmen cezalandırdığında pişman olmuş numarası).

Günün birinde ruh bir nesne, günah silinebilir bir sözcük ve Tanrı da gökyüzündeki adam olmaktan çıktı. Daha fazla bir şey düşünmeden sözcüklere tutunup kaldım. Bunlar dinlediğim olabilecek her tür hikâyeden aklımda kalan inatçı metaforlardı. Bunlar, yaşama ve ölüme ilişkin soruların bir başka şeklini değil de rastlantısal olarak bu şekli aldıkları benim ilksel hikâyemdeki topografiyi oluşturuyorlardı.

Onlardan ürkmüyorum.

Onları aynı anlama gelen başka sözcüklerle niçin değiştirmem gerektiğini anlamıyorum.

"Aslında hepsi grotesk bir tiyatro oyunu," demişti Clemens Brandt derin, ama hoşnut bir iç çekişle. İç çekişler gelsin gitsin, Brandt gelsin gitsin, bu bana aptalca bir felsefe gibi geliyordu. İçimde, sakin ama acımasız bir biçimde ona bu düşüncenin anlamsızlığını kaçınılmaz bir şekilde kanıtlayacak gerekçeyi hazırlıyordum.

"*Her şey* boş bir söz, çünkü hiçbir şey söylemiyor. Kullanılması belli bir aptallığa dayanıyor. Sadece niçin burada olduğumuz ve yaşamda ne yapmamız gerektiğine dair belirsizliği gizlemeye yarıyor. Ruhun peşinden gittiğim için modası geçmiş bir platonik olduğumu söylüyorsun, ama senin kendi düşüncen Platon'dan çok önceki bir döneme dayanıyor. Şu senin 'her şey tiyatro' lafınla, olsa olsa, her şeyin hava, ateş ya da su olduğu düşüncesine vardıktan sonra meseleyi hallettiklerini zanneden Heraklit ve yandaşlarıyla buluşursun. Bunun anlamı farklılıkları tanımlayamamaktır..."

Birisinin "Theresa!" diye bağırışı, suyun üzerinde kayan yassı bir taş gibi kulağıma geldiğinde korkarak, düşüncelerimden koptum.

Daniel, rıhtımdaki iskelelerden birinin üzerinde duruyordu.

Bize doğru geldi ve bir anda utanarak kolumdaki adamın bilincine vardım. Ama bu duygu, ikisini tanıştırdığımda, Daniel'in bakışlarına yerleşen şaşkınlıkla tümüyle dengelendi ve yine Clemens Brandt'ın iki ismi olmasının; bunlardan birinin çirkin kamburuna, diğerinin de kitaplarının kapaklarına ait olmasının verdiği hoş duyguyu yaşadım.

Daniel'in ona, yazar Brandt olup olmadığını sorması üzerine, onda alıştığım dostane tona hiç benzemeyen sert bir tepki gösterdi Clemens. Bu bana olan ilgisine birdenbire tekrar özel bir anlam kazandırdı. Daniel Daalmeyer'in sınırsız bir konuşma isteği olduğunu biliyordum, ama onu Clemens'in uzaklaştırıcı tavrı karşısında korumak zorunda olduğum duygusunu yenemediğimden, üniversiteye artık niçin gelmediğini sordum.

"Bir kitap yazıyorum," diye yanıtladı Daniel beni ürküterek. Tümüyle bana doğru dönerek hazır cevap bir tavırla, bir zamanlar, Hegel'deki yaşamın hilesi ve bir hastanın biyografisi arasında yaptığı benzetmeyi hatırlattı.

"O zaman bu aniden aklıma gelmişti ve şimdi kitabımı bunun üzerine yazıyorum. Daha yeni başladım. Dâhiyane bir şey olacak, otobiyografi, felsefe ve tıbbın bir karışımı. Şu anda bir anlamda bir başyapıtın beşiğinde sayılırsın," dedi gülerek.

Kolum, Clemens'in büyüyen huzursuzluğu için iyi bir taşıyıcıydı. Gözucuyla serbest elini uzatıp uzun uzun başını kaşıdığını görünce Daniel'e kendisini daha sonra arayacağımı söyleyerek kitabı için başarılar diledim.

"O kimdi," diye sordu Clemens yolumuza devam ederken.

"Saralı," diye yanıtladım.

"Bu kadar tahammül edilmez biri olabileceğini aklıma getirmezdim," diyorum gizlemediğim bir hayranlıkla Clemens'e ve bir süre pencereden suyu seyrettikten sonra ona bakıyorum.

"Gerçekten de o kadar tahammül edilmez miydim? Ne yapalım ben böyleyim, oldukça aldırışsızım sanırım. Artık kimseye ihtiyacım olmadığı duygusunu kazanmam bir yaşam boyu sürdü. Sen de bu nedenle benim için oldukça tehlikelisin," diye sözlerine ekledi.

Çok huzursuz görünmüş olmalıyım, çünkü açıklamalarındaki tehlikeli olabilecek her şeyi hemen geri almaya çalıştı.

"Sen bana Tanrı'nın bir armağanısın, gerçekten de öyle; ve bu armağandan, uzun süredir başka hiçbir şeyden almadığım kadar keyif alıyorum. Hatta kendi kafa karışıklığımın, şaşkınlığımın bile tadına varıyorum. Belki de insan ancak kendisini bir kez tüm hatalarıyla olduğu gibi kabul ettikten sonra başkalarına karşı da gerçek anlamda açık olabiliyor. Ben, sadece kendi eylemime bağlı olan, kendim için yapabileceğim, dışarıdan, yukarıdan ya da başka herhangi bir yerden kabul etmek zorunda kalmayacağım şeylere değer vermeyi öğrendim. Bu iki dünyayı; şöyle söylersek, düş ve gerçeği, gece ve gündüzü, özel ve toplumsal olanı keskin bir şekilde ayırma sorunu."

Ama şimdi, seni tanıyınca bu özenle kurulmuş izole edici duvarda bir tür çatlama oldu ve şeyler yine biraz birbirine karıştı. Ama zararı yok."

Clemens benimle ciddi ve sabırlı bir tonda konuşmuştu, ama huzursuzluğumu gidermeyi başaramadı. Mönüyü getirdiler. Clemens'in bana bir sırrını açmak istediğine, buna hazırlandığına ve Amerika'ya gitmeden önce bunu yapıp kurtulmak istediğine dair bir duygu, tuhaf bir önsezi, listeyi okumamı ve seçim yapmamı güçleştirdi. Tüm cesaretini toplamak ister gibiydi. Bu sırrın ortaya dökülmesi, ikimiz için bir kapı açma girişimiydi; ve ben onun ikimiz hakkındaki fantezilerini düzelterek iç huzurumu garanti mi etmeliyim; yoksa bana güvendiği için duyduğum gurura boyun mu eğmeliyim, bilemezdim.

Yemeklerimizi hiçbir ayrıntıyı ihmal etmeden ısmarladık.

Şimdilik gecenin devamı üzerine kafa yormam gerekmiyordu.

"Ne kastettiğini anlamıyorum. Oldukça gözler önünde bir yaşam sürüyorsun. Peki, gece hayatın nasıl?" Hiçbir yanıt karşısında irkilmeyecek biri gibi bakmaya çalışıyorum, her şeyi bir kez denemiş biri gibi; herkesin kendine göre bir tarzı var, bu nedenle seninle arkadaşlığımı bozmam diyen bir bakış.

"Bu konuda konuşmak isteyip istemediğimi bilmiyorum," diyor Clemens tereddütle. Bana dikkatle bakıyor ama bakışlarını hemen tekrar kaçırıyor.

"Kadınlar," diyorum.

"Parayla gelen kadınlar," diyor.

Sonradan, aniden ürpermemin ve içimin çekilmesinin nedeninin, ne kullandığı sözcükler ne sesi, aksine gözleri olduğunu düşünüyorum. Bakışlarında utanç, çaresizlik ya da art niyet yok, aksine şehvet var. Ama şehvet, fahişeleri düşünmesinden değil, doğruca bana bakıyor. Şehveti benim tepkime yönelik.

Bunu bir tahrik olarak kabul ediyorum. (Yanlış)

Sorularıma devam ediyorum. (Yanlış)

"Fahişeler mi?" diye soruyorum, garson dana etini önüme bırakırken.

"Alışmışlarından değil," diyor Clemens garson gittikten sonra.

Sonra benden beklediği tepkiyi alıyor, çünkü nasıl devam edeceğimi bilmiyorum. Cinsel sapkınlıklar konusunda bilgim yok.

Clemens ani korkumu çok iyi görüyor. Bu onu daha yumuşak ve dikkatli olmaya sevk ediyor.

"Lezzetli mi, Em?"

"Evet, harika."

"Tadına bakabilir miyim?"

"Elbette, hayır, dur, ben senin için bir parça keseceğim."

Ayda bir kez evine geliyorlar. Kadınları Justine adında biri gönderiyor. Onları bizzat seçiyor Clemens için. Clemens, kadının asıl adının Justine olmadığını biliyor ama sık sık onu düşünüyor. Onu hiç görmemiş, sadece telefon konuşmalarından tanıyor; ama ona bağlılık hissediyor. Kendisi için kızları onun özenle seçtiğini düşünüyor. Bazen kendisini, kadınlardan biriyleyken, onu düşünürken yakaladığı oluyor.

Justine'in bütün kadınları özel. Özel kadınlar gelirken yanlarında bir çanta getirirler. Bazı gerekli şeyler vardır, yoksa olmaz.

Onu bağlıyorlar, asıyorlar, dövüyorlar, bedenini parçalayacak gibi geriyorlar.

"Korkunç bir şey," diyor. Şarap kadehini dudaklarına götürürken elleri titriyor. İçiyor, yutkunuyor ve şiddetli bir öksürük nöbetine tutuluyor. Havlar gibi özür diliyor, ayağa kalkıyor ve tuvalete gidiyor. Tökezliyor ama kendini hemen toparlıyor.

Arkasından bakıyorum ama artık orada değilim.

Gömleğini çekip pantolonunun içinden çıkartırken inliyor.

"Hayır, of, hayır."

Ağır ağır gömleğinin düğmelerini açıyorum. Ellerini kalçalarımın üzerine koyuyor, ama hemen uzaklaştırıyorum ellerini.

"Hayır, Clemens. Bana dokunma."

Öpülmek de istemiyorum.

Gözlüğünü çıkartıyorum, gömleğini kollarından sıyırıp fanilasını çıkartıyorum. Göğsü büyük kahverengi lekelerle dolu, neredeyse ben gibi, kıllı. Sadece kamburunun çevresinde teni pürüzsüz. Onu okşuyorum. Meme uçlarını öpüyorum. İnliyor.

Önünde diz çöküyorum, ayakkabılarının bağlarını çözüyorum. Onu yatağın kenarına oturtup önce ayakkabılarını, sonra çoraplarını çıkartıyorum. Ayaklarını teker teker elime alıp okşuyorum, tabanlarına masaj yapıyorum, dilimi parmaklarının arasında dolaştırıyorum, ayaklarını yalayarak yıkıyorum.

Elini başımın üzerine koyuyor. Hemen çekip kendi kucağına bırakıyorum.

Hâlâ dizlerimin üzerindeyim; kemerini çözüyorum ve pantolonuyla birlikte kilodunu da çıkartıyorum. Yatağın kenarında büzülmüş oturuyor ve her hareketimi izliyor. Ayağa kalkıp üzerini örtmek için ona doğru eğildiğimde hafif hafif hıçkırdığını duyuyorum. Onu seyrediyorum.

"Bu, hayatımın en mutlu günü," diyor.

Bir şey söylemiyorum. Omuzlarından tutup onu yatağa bastırıyorum ve üstünü örtüyorum.

Anlamadığım bir nedenle gecenin ortasında uyandığımda tekrar

kendime geldim. Sırtüstü yatıyor ve tavanı seyrediyorum. Günlerden pazar.

Nefesinin hışırtılı sesine kulağım takıldıkça içinde, soluk verdiğinde yukarı doğru yükselen ama bir türlü atılamayıp soluk borusunun çeperlerine çarparak tekrar geriye düşen, tekrar yükselen ve tekrar düşen bir balgam yumağı olan bir soluk borusu geliyor gözlerimin önüne.

Bir yararı olmuyor.

Hiçbir şey beni etkileyemiyor; tiksinti hariç.

V
Fizikçi

Bir ocak sabahı, Miel van Eysden'i defnediyoruz. Hava durumu da ruh halimize uygun. Rüzgâr bundan daha sert esemezdi. Kapkara fırtına bulutlarını tepemize sürüklüyor, onları birbirinden uzaklaştırıyor, sonra tekrar yaklaştırıyor. Ara sıra bu bulutlardan biri, tabutu izleyen, iliklerine kadar donmuş yabancıların oluşturduğu küçük ayin alayının üzerine buz gibi bir yağmur bırakıyor. Uygun olan da bu zaten.

Miel'in annesi grubun en başında, cenaze arabasının hemen peşinden yürüyor. İri burnu kıpkırmızı, ak saçları keçeleşmiş, samandan yapılma bir peruğa benziyor. Miel'in annesi bir palyaçoyu andırıyor. Tek başına yürüyor, gururlu, bakışları yerde. Ara sıra adımlarını ağırlaştırmak zorunda kalıyor, yoksa siyah arabayı

geçip gidecek. Kimsenin koluna girmesine gerek yok.

Zaman zaman yanımdaki adama bakıyorum. Çok sık değil. Ona her baktığımda, kendimi sakinleştirmem ve karnımda hissettiğim şen uçuşmaları susturmam dakikalar alıyor.

Miel'i ve ölümü düşünmeye çalışıyorum, ama her şey biraz karmaşa içinde ve ben ölümü, aşkı ve yaşamı aynı anda düşünüyorum. Hayal edebileceğim en iyi şey, Miel'in kendisinin hâlâ bu karmaşanın ardında gizleniyor ve böylece ölümünün yine yeni karışıklıkların başlangıcı olmasını ve böylelikle her şeye rağmen bir şeylere iyi gelmesini sağlıyor olması.

Zihnimde hesap işlemleri çözüyorum. Bu güne, bu aya, bu yıla ait olan sayıları topluyorum, çarpıyorum, çıkartıyorum, bölüyorum. Otuz üçe varmak istiyorum. Mektubu aldığımdan bu yana kaç gün geçti? Bugünün tarihi ne?

Posta kutusunun tıkırdaması benim için her zaman, her şeyi olduğu gibi bırakma sinyali olmuştur. Bazen okuduğum cümleyi yarım bırakıp postayı almak için merdivenleri koşarak inerim.

Apartman girişinin zemininde birçok zarf vardı. Son basamaktan, bir metrekarelik girişin tümünü görebiliyordum ve ilginç bir şeyler mi bulacağımı yoksa yine yeşil zarflı resmi yazışmalarla mı yetinmek zorunda kalacağımı önceden tahmin etmeye çalıştım. En iyisi özel mektuplardı ve bugün şansım vardı, çünkü gözüme hemen mavi bir uçak postası zarfı çarptı, zarfların kralı.

Aşağıya vardığımda mektubun M. Lune adına gönderildiğini gördüm. Bu beni şaşırttı, çünkü zarfın üzerindeki el yazısı astroloğa ait değildi. Zarfın arkasında da göndericisi belirtilmemişti.

Mektup almak tuhaf bir gerilim yaratır ve bende de gerilim bağımlılığı vardır. Bu tuhaf bir bağımlılık, çünkü bağımlı olduğunuz gerilime aynı zamanda, gerilimi mümkün olduğu kadar çabuk dağıtma ve böylece alınan keyfi boğazlama ihtiyacı eşlik ediyor ve bu da bir o kadar şiddetli bir duygu.

İnsan mektuplarda oyunu istediği kadar uzatabilir, tek başına bütün oyun alanına hâkimdir. Ortada paketlenmiş bir öykü vardır

ve içinde ne olduğunu bilmezsiniz. Göremediğiniz içeriğin yarattığı gerilimle, ne olduğunu mümkün olduğunca çabuk öğrenme ihtiyacı arasındaki hakem kendinizsinizdir. Yazılmış ve gönderilmiş olan şimdi elinizin altındadır. Artık onu kimse alamaz sizden.

Mektup aldığımda her zaman yaptığım gibi zarfı kapalı olarak masanın üzerine bıraktım. Sonra mutfağa gittim. Olabildiğince rahat olmaya çalışarak, bir dilim kara ekmeğin üzerine tereyağı sürdüm, buzdolabında katık yapacak bir şeyler aradım ve peynirin bitmiş olduğunu fark ettim. Şimdi durum güçleşiyordu. İşi uzatıp köşedeki peynircye kadar giderek kendime özene bezene peynirli, otlu bir omlet pişirebilirdim ya da buzdolabında bulduğum bir salatalıkla yetinebilirdim. İkinci seçenekte karar kıldım. Durum birsıfır mektuptan yanaydı. Sonra salatalıkla oynamaya başladım, incecik dilimler halinde kestim, üzerine tuz, karabiber, kekik serptim, sonra birdenbire aklıma dolapta rendelenmiş turp olduğu geldi. Ekmeğin yanına bundan da az miktarda ilave ettim. Odama gidip masanın bir köşesini boşalttım, bardak almak için bir kez daha mutfağa döndüm ve daha önceden açılmış olan kırmızı şaraptan kendime bir kadeh doldurdum. Şimdi durum bir-birdi. Sağlığa ve mutluluğun tek başınalığı şerefine bir yudum içtim ve zarfı hışırdatarak, bir makasla açtım.

Zarfın içinde iki sayfa vardı. El yazısıyla yazılmış mavi bir sayfa ve ilk bakışta bir teleks veya bilgisayardan alınmış bir çıkış gibi görünen bir sayfa daha. İkinci sayfanın hem ön hem de arka yüzüne tanımadığım bir el yazısıyla şu cümle yazılmıştı: "Önce okumanız iyi olur."

Gerilimi daha da artırmak için kendimi tuttum ve gönderenin kim olduğunu anlamak için mavi yaprağın arkasına bakmadan, öneriye uyarak, önce makineyle yazılmış kâğıdı okudum.

AUVERS – SUR – OİSE – Bir haftadır kayıp olan Amsterdamlı 47 yaşındaki M. van. E.'nin cesedi, dün av köpekleri tarafından bulundu. Ceset 20 metre derinliğinde bir çukurdaydı. Polisin verdiği bilgilere göre, başındaki darbe izleri, hemen ölmüş olduğuna işaret ediyor.

Gözlerim yazıya takılıp kaldı; söz konusu kişinin astroloğun ta kendisi olduğunu ve artık yaşamadığını kendime kabul ettirmeye çalıştım. Bu bir süre devam etti. Sonra kavradım. Ardından hemen keder gelecek diye düşünüyordum, ama keder keskin köşeleriyle soluk borumu acıtan bir yumrunun arkasında hapisti. Ancak aklıma, kendiliğinden, çok eski cümleler geldiğinde –sanki ısmarlanmışçasına her zaman ve sonsuza kadar tekrarlanmak üzere sabırla aklımda beklemişlerdi– nefes alacak bir delik buldum ve acıya da yer açıldı.

"Ruhu şad olsun," diye mırıldandım. "Tanrı onu bağışlasın, huzur içinde uyusun, *ad resurrectionem mortuorum.*"*

Benim zavallı dostum, zavallıcık.

Mavi sayfa artık o kadar gerilim yaşatmıyordu. Kimin yazmış olduğunu tahmin ediyordum.

Paris, Ocak 1984

Sevgili M. Lune,

Sana, belki de şimdi acı veren bir isimle hitap etmek zorunda olduğum için özür dilerim, ama şimdiye kadar Miel'in senden M. Lune dışında başka bir isimle söz ettiğini duymadım. Ve bence bu güzel de. Senin gerçek adını bilmiyorum, Miel'in adres defterinde de Monsieur Lune olarak varsın. Tipik Miel.

İlişikteki haber bugün veya yarın Hollanda gazetelerinde yayınlanacak. Miel'in ölümü hakkında kişisel olarak bilgi alma hakkına sahip olduğunu düşünüyorum.

Bayan Eysden'i doğrudan doğruya Fransız polisi bilgilendirdi ve cesedinin bulunmasının ertesi günü Bayan Eysden, Miel'in kimliğini teşhis etti. Bana Anvers'den telefon etti. Miel'in dudaklarında huzurlu bir gülümseyiş gördüğünü söyledi. Teselli olsun diye herhalde.

Eğer her şey yolunda giderse cenazesi yarın Hollanda'ya gön-

* Lat. Ölüler arasından diriltilene kadar. (ç.n.)

derilecek, ertesi gün de Hengelo'da toprağa verilecek. Van Eysden'lerin orada bir aile mezarlığı var. Babası orada yatıyor.

Yarın trenle Hollanda'ya geliyorum ve pazartesi günü cenazeye gideceğim. Miel senden çok sık söz ederdi. Oraya vardıktan sonra sana telefon edeceğim, belki görüşmek istersin ve buluşabiliriz.

Güçlü olmanı diliyorum –çünkü bu çok keder verici bir şey. Yazımın çirkinliğinin kusuruna bakma.

Hugo Morland

Astroloğun Fransa yolculukları her zaman Paris'te başlar ve orada biterdi. Paris'teyken Hugo Morland ve karısı Sybille'le kalmayı yeğlerdi. Morland Hollandalı, karısı Fransız'dı ve her ikisi de fizikçi olarak Institut d'Astrophysique'de çalışıyorlardı.

Astrolog onları bir keresinde kendi anne ve babasının yansıması olarak tanımlamıştı: Kendi anne ve babasında olumsuz olan her şey Morland'larda tam tersi olarak, olumlu haliyle yeniden ortaya çıkıyordu. Astroloğun Hugo Morland'la nasıl tanıştığını artık hatırlamıyordum, ama Hollanda'daki çocukluk yıllarında başlayan, çok eski bir arkadaşlıkları olduğunu biliyordum.

Astroloğun anlattıkları her zaman Madame ve Monsieur Curie 'yi –onları kendisi de böyle adlandırıyordu zaman zaman– merak etmeme neden olmuştu. Birkaç yıl önce astrologla birlikte Paris'e gittiğimde Morland'ların o sırada bir kongre için Berkeley'de olduklarını öğrenince büyük bir hayal kırıklığına uğramıştım.

Fizik karşısında gizli ve derin bir saygı duyarım. Eğer kafasında formüller dönen, dağınık ve dâhi bilgin imgesinin hâlâ bir yeri varsa, orası da fiziktir bence. Böylesine kesin bir bilimle karşılaştırıldığında felsefe, hemen silikleşerek, filozofların da sürekli kafa patlattığı aynı konularda fizikçilerin söylediklerileyle yarışamayacak kadar elle tutulmaz bir hale geliyor. Kâinatın oluşumunu, hayatın kaynağını, dünyanın sınırlarını, zamanın yapısını ve bütün bunlar arasındaki karşılıklı ilişkiyi keşfetmek, öyle ki her şey tek, basit ve kapsamlı bir düşüncede toplanabilsin –mesele bu, öyle değil mi? O

halde pozitif bilimler ve tin bilimleri arasındaki bu rekabet niçin?

Bence fizikçilerin zihinleri de aydınlık felsefi zihinlerden daha berrak, her türlü romantizmden arınmış, ama böylece oldukça da –nasıl söylemeli– edebiyattan uzak. Filozof, gerçeğe ait bir varlık olmak için gösterdiği tüm çabalara rağmen, küçümsenen bir retoriğin kölesi olmaktan kurtulamıyor.

Astroloğa, onunla birlikte geçirdiğimiz saatlere, sohbetlerimize, kederli gözlerine, eğik bedenine, gözyaşlarına ve deliliğine dair anıların acısına, nihayet gerçek bir fizikçi ve pozitif bilimciyi tanımanın heyecanı karışıyordu. Astrolog, oradan oraya gidip gelişleriyle, bir anlatılar ağıyla bizi çoktan birbirimize bağlamıştı ve tanımlamalarının yerinde olup olmadığını merak ediyordum. Fizikçinin o zamanlar astroloğa niçin bana Foucault getirmesini önerdiğini öğrenmeyi de çok istiyordum.

Günlerden perşembeydi, cenazeden dört gün önce. O akşam telefon etti.

"Monsieur Lune? Ben Morland," dedi ve sonra sustu.

Sanırım bunları hemen hissettim: adını telaffuz edişindeki rehavetin yarattığı bir ürperti, sözcüklerin kulağıma ulaşışındaki o çarpıntılı ritim; her sözcüğün sınırları çekilmiş, sessizliğe yerleştirilmiş, dinginlikte salınmakta. Bunu izleyen sessizlik öylesine tamdı ki, ona uzun uzun hoş geldin diyerek, yolculuğunu ve benzeri şeyleri sorarak hemen dağıtma ihtiyacı hissettiğim bir gerilim yarattı.

Yanıtlarının tümü ondan bekleneceği gibi kısaydı ve ilk sözcükleri gibi aynı ritmi, aynı aşırı uzunluktaki araları içeriyordu.

Balık yemek istiyordu. Otelinin lobisinde buluşacak ve sonra "Lucus"a gidecektik.

"Peki, birbirimizi nasıl tanıyacağız?"

"Biz birbirimizi tanırız," dedi.

Tanıdık da. Kollarını kavuşturmuş, dik ve rahat bir duruşla lobinin ortasındaki mermer sütunlardan birine yaslanmıştı. Sesindeki rehavet, optik olarak hatlarında da devam ediyordu. Yüzünde öncelikle, gözkapakları yarı kapalı, hafif çukurda duran gözleri dikkati çekiyordu. Kırk yaşlarındaydı, saçları seyrekti, geniş bir yüzü, büyük bir ağzı vardı, alt dudağı neredeyse hiç ayrımsız hafif eğimli, çıkık bir tepenin üzerine yaslanıyordu. Üst dudağı farklıydı, daha inceydi ve ortasından uzun bir aşk çizgisiyle bölünüyordu.

Kusursuz güzellikle bir erkek değildi. Onda, o zamana kadar başka hiç kimsede algılamadığım bir şey vardı. Bunu önce konuşmasının ritminde hissetmiştim, sonra yüzünde görmüştüm, daha sonra bedeninin tüm devinimlerinde: rehavetli bir esneklik, belli bir temponun şehveti. Yürüyüşünde, kızgın güneşin altındaki doymuş, tembel bir aslanı andıran bir şeyler vardı. Devinimlerinin hiçbiri kesik kesik ya da sert değildi.

Bana baktı ama kıpırdamadı. Gülümsemedi, kaşlarını kaldırmadı, bu yüzden bilinen selamlama oyunlarından hiçbiri başlamadı. Bu, beni tümüyle altüst etti. Onu dayanılmaz buluyordum.

"Hugo mu?" diye sordum ona doğru yürürken.

"Lune," dedi ve ağır ağır dayandığı sütundan ayrıldı.

Fenerbalığını bekliyoruz. Gerçekten bir kaza mıydı, diye soruyoruz birbirimize. İkimiz de emin değiliz.

Hugo, onu ölümünden üç ay önce Paris'te görmüş.

"Sen onu son kez gördükten sonra Amsterdam'dan döndüğünde kafası çok karışıktı. Sonra bir süre Güney Fransa'da dolaştı, sanırım yine bir yer arıyordu. Aşağı yukarı eylül sonuna doğru bizi aradı ve birkaç gün bizde kalıp kalamayacağını sordu.

Perişan görünüyordu, her zamankinden kötüydü. Anlattıklarını güçlükle izleyebiliyordum. Miel kendi sisteminin tek müridi haline gelmişti. Bütün o bağlantılar –çok fazlaydı. O sıralar Van Gogh'un kendisinde yarattığı iticilikten ve buna rağmen bunun kendisini onun yaşadığı ve çalıştığı yerlere çektiğinden çok sık söz ediyordu. 'Ve yine Arles'deyim', Miel'in bazen böyle şeyler yaptığını bilir-

sin. Oralarda dolaştığını anlattı, aslında neyi aradığını bilmeden tarlalarda dolaştığını. Birdenbire bir karga ya da onun gibi bir şey delirmiş ve ona saldırmış. Kulağını gagaladıktan sonra kaçmış. Bundan sonra ipler kopmuş.

Evet, Miel zaman zaman tuhaf hikâyeler anlatırdı. Onlara hep inandım. Bir hayalperest değildi, en azından gerçekten söz ederken. Ve kulağındaki bir yaranın kabuğunu bana kendisi gösterdi. Tuhaf değil mi? Buna rağmen ilk kez o zaman Miel'in tümüyle çıldırdığını düşündüm. Hayır, aslında böyle değildi. Sanırım, Miel'in kendisi, yaşamında ilk kez, gerçekten, aklını kaçırdığını düşünüyordu."

"Zavallı astrolog."

"*Le besoin de la fatalite** demişti Sybille buna."

"Güzel söylemiş," diye cevabını yapıştırdım ve ölçülü ifade etmenin, şiirsel betimlemenin, yerinde imgenin verdiği teselliye dair bir şeyler daha geveledim. Yararı olmadı. Astroloğun yalnızlığının imgesi, Fransa'da tarlalar üzerinde dolanıp durması ve Hugo'nun bedenine gömülüp, bağıra bağıra ve doyasıya ağlamaya duyduğum boğucu ihtiyaç, o kadar da kolay dağıtılacak gibi değildi.

Gece uzadıkça ve astroloğun hayat hikâyesi bütünlendikçe –ben hiçbir zaman bu kadar bütünüyle görmemiştim– duyduğum pişmanlık daha da büyüyordu. Aklıma durmadan ona sert davrandığım ya da onu hiç eve almadığım utanç verici anlar geliyordu.

Hugo'dan yaşça biraz daha büyük olan astrolog onların komşusunun oğluydu. Hobileri aynıydı: Yıldızlar. Ailesi Hugo'ya on birinci yaş gününde bir teleskop hediye etmişti ve ondan sonra astrolog günlerini onun çatı katındaki odasında geçirmeye başlamıştı. Astrolog, evinde olmaktan hoşlanmıyordu, onlara gitmek Hugo için de tatsızdı. Hugo, yaşlı van Eysden'i kaba, otoriter bir adam olarak betimledi, iyi bir bilim adamı, ama kötü bir baba; karısının mükemmeliyetçiliğine, yeryüzünün çözülemez derinliklerine ve

* Fr. Kadere de inanmadı. (ç.n.)

kendi zekâsına âşıktı o. Bunlarla ilişkisi olmayan şeylere karşı ise soğuk bir kayıtsızlık içindeydi. Miel'inse bunlarla hiçbir ilgisi yoktu. Babasından ölesiye korkuyordu.

"Miel, anne babasının, kendisinde yaşamı boyunca sürecek bir bozulma yarattıklarına inanıyordu. Bu düşünceden hiçbir zaman kurtulamadı. Temelde hep çocuksu bir adam olarak kaldı, kendisi etkin olmaktan ve babasının gözünde iflas etmekten çok korkardı. Onu annesinin kurtarması gerekirdi, ama o da kocasının karşısında ezilmişti ve adama Tanrı gibi tapıyordu.

Bazen Miel, bastırdığı öfkeden titreyerek odama gelirdi, o zaman patlamak üzere olduğunu düşünürdüm. 'Sen de ona patlat bir tane,' derdim ama buna cesaret edemezdi. Ve sonra yine yıldızlara bakardık. Bu onu sakinleştirirdi. Yıldızlara baktığında her şeyi görüp anlayabildiğini söylerdi. 'Böyle de olmalı,' derdi sonra, neredeyse mutluluk duyarak. O gün babasının Mars'ının kendi Güneş'ini kapattığını ya da buna benzer bir şeyler söylerdi. Bütün bu saçmalıklar ona güç verirdi."

İkimiz de hüzünle gülüyoruz. Astrolog da şimdi bizimle masanın başında oturuyor olsaydı ve bizi kaynaştırsaydı! Ama bunu Hugo'ya söylemeye cesaret edemiyorum ve bu yüzden ona aklımdan çıkmayan bir şeyi, astroloğun zihninde gördüğüm çark imgesini ve şimdi bu imgenin nasıl onun beyniyle birlikte parçalandığını anlatıyorum.

"Evet," diyor Hugo, "gökyüzü hep kafasının içindeydi. Yaptığı, bir noktaya kadar benim yaptığımın aynısıydı. Kesin ölçümlerle çalışırdı, yukarısının nasıl göründüğünü bilirdi, gözlemler, hesaplar, gezegenlerin uzaydaki konumunu ve yörüngelerini milimi milimine bilirdi. Ancak sonradan o büyücü oldu, ben olmadım. Gökkubbenin haritasını çıkartır çıkartmaz hemen bundan yararlanarak insan ruhunun coğrafyasını tasarlamak için gökyüzünün topografyasından yararlanmaya başladı. Tabii o zaman mistifikasyon da başladı. Büyücü, yukarıda, yıldızlarda kalmadı, aksine elinde hesaplarıyla aşağı atladı ve sonra insan karakteri ve bunun yıldızlarla ilintisi hakkında varsayımlarda bulunmaya başladı. Bir astronom da ilintileri arar ama o yukarıda, yıldızlarda kalır ve eğer deyiş ye-

rindeyse onların tutumları hakkında bir şeyler bulmaya çalışır."

İçlerinden birisinin astrolog, diğerinin astronom olmasını nasıl açıklıyordu?

"Bir keresinde insanın savunduğu felsefenin sonuçta insanın nasıl bir kişi olduğuyla ilintili olduğunu okumuştum. Doğru mu bu?"

Başımı sallayarak onaylıyorum.

"Farklı kişilerdik, o ve ben. Miel'in bir kadere ihtiyacı vardı, ama bir otoriteye, kabul ya da reddedeceği, ama her halükârda kendisini yargılayan yasaları ona dayatacak birine ihtiyacı vardı. Ben otoritenin hiçbir biçimine katlanamadığım için fizikçi olduğuma inanıyorum. Hâkim yasaları geçersizleştirmek fizikçinin çocukluk rüyasıdır. Fizik, hiçbir şeyi mutlak ya da dokunulmaz görmemeye imkân tanır ve bu tutum bana çok uygun. Mesleğimi buradan çıkarttım."

Az yedik, çok içtik.

Saat ona doğru dışarıya çıktığımızda, "Şanslısın," dedi Hugo. Bir elini omzuma koyup yukarıya, gökyüzüne baktı. Amsterdam'ın üzerinde yusyuvarlak bir tepsi gibi asılı duran Ay'ı kastettiğini anladım.

"Bu hep tuhaf bir duygu olarak kalacak," dedi. "Yıldızlara bakıyoruz ve artık olmayan bir şeyi görüyoruz. Şu anda gördüğümüz şey geçmiş."

Bunu biliyordum. Daha önce bir yerlerde okumuştum.

Omzumun üzerindeki el, bu bilgiden daha ağır basıyordu.

Oteline döndük. Erken uyumak istediğini söylemişti. Yolculuk onu yormuştu ve Sybille'e telefon edeceğine söz vermişti.

Hayal kırıklığı fazlasıyla canımı yakmaya başlamıştı bile ve onu aklımdan uzaklaştırmaya karar verdim, ama başaramadım.

Otel girişinde vedalaştıktan, o başımı tutup, sükûnetle, hiç acele etmeden, beceriksizce davranmadan dudaklarıma bir öpücük kondurup, Miel'in benim için daha iyi bir isim bulmasının mümkün ol-

madığını söyledikten sonra, artık beni göremeyeceğinden emin olana kadar kendimi zorlayarak pedal çevirdim. Sonra bisikletten indim ve köprünün parmaklarına dayanarak hıçkırıklarımı mümkün olduğunca boğmaya çalışarak gözyaşlarımı serbest bıraktım.

Gecenin içine doğru "Aptal!" diye haykırdım, çünkü kırgınlığımı kime yönelteceğimi bilmiyordum, ayrıca böyle bir sözün kimseye yüksek sesle söylenmemesi gerektiğine inanıyordum.

Ona verebileceğim ne var? Kendimi onunla kıyasladığımda bir zavallıdan başka bir şey değilim ve o Fransız'ıyla halinden çok hoşnuttur elbette. Yapabileceğim bir şey yok. Bir Fransız kadın neredeyse mükemmellikle eşanlamlıdır. Güzel kadın, kusursuz sevgili, ince uzun, güzel bacaklı, kendinden emin, şık, kültürlü ve ayrıca akıllı. Hem birlikte çalışıyorlar. İnsan daha ne ister? Monsieur ve Madame Curie –erkek ve kadın arasındaki mükemmel uyum, Platon'dan bu yana bu çiftin adıyla ifade edildiği güçlülükle dile getirilmemiştir. Hugo onu seviyor. Sürekli ondan, Sybille'den söz ediyor. Hugo harika bir adam. Benimkisi saçma, budalaca bir istek.

İç monoloğuma telefonun sesi son verdi.

"Lune," dedi Hugo, "denizi görmek istiyorum. Saat ikiden itibaren kullanabileceğim bir araba gelecek. Sen de benimle gelir misin?"

Deniz kıyısı yürüyüşleri bana göre değildir. Denizde sıkılırım. Hava buz gibi, anında iliklerime kadar donarım. Düz yürüyüş ayakkabıları giymem gerekir. O zaman da onun boyu benimkinin neredeyse iki katı olur. Yüzüm de rüzgârdan kıpkırmızı olur. Ayrıca o evli bir adam.

"Evet, gelirim."

Arabanın içi sıcacıktı ve Hugo arabayı son derece yavaş kullanıyordu. Sol kolunu kapı koluna dayamıştı, sağ eliyle direksiyonu üst kısmından tutuyordu. Diğer bütün arabalar bizi geçiyordu. Onun buna aldırdığı yoktu. Benim için de fark etmiyordu. Konuşmuyor ve etrafı seyrediyordu, bazen de beni. Ben de konuşacak bir şey bulamıyordum ve sık sık ona bakıyordum.

Ona güveniyordum. Hugo'da tuhaf olan şey, bu güveni, tepkilerinin önceden tahmin edilemezliğinin, tiyatro yapmayışının oluşturmasıydı. Klasik surat asmalar ona karşı etkisizdi ve onun sakince reddiyle, bir gülümsemeye bir gülümseme, bir bakışa bir bakış, bir baş hareketine bir baş hareketiyle karşılık verişiyle benim için de hoş bir oyun haline gelmişti.

Diğerlerinin bize karşılık vermesine, bizim davranışlarımıza göre tepki göstermesine, suflörün işaretine uyan oyuncu gibi yüzüne istenen ifadeyi vermesine ve bizi karşılıksız kalan bir jestin yalnızlığı içinde bırakmamasına alışmışızdır. Hugo buna cevap vermiyordu. Beni sürekli gerilimli, sinirli bir ruh haline soktuğunu, gülünçleşecek kadar yalnız bıraktığını hissediyordum, ama aynı zamanda onun alışılmamış tarzına, beklenen tepkilere boş verişine de hayranlık duyuyordum.

On dakikalık bir yürüyüşten sonra iliklerime kadar dondum. Bunu fark etti. Hemen kumullara yakın bir restorana götürdü beni, ama oraya kadar gitmek bile benim için çok uzun sürdü.

"Can sıkıcı kan dolaşımı," diye mırıldandı eldivenlerimin içinden çıkan bembeyaz kesmiş parmaklarımı görünce. Ellerimi ellerine aldı ve dinginlikle kendi sıcak ellerinde tuttu. Ona baktım, gülümsemedim, o da bana baktı ama gülümsemedi.

Hugo'nun gözleri beni yine şaşırttı. Dün yorgunluktan olmalıydı, o uykulu bakış, ama bugün bakışları yine aynıydı, yarı kapalı gözkapaklarının ardına saklanmış gibi.

Bir garson gelip siparişimiz aldı. Bu kadarının yeterli olduğunu düşünerek bu fırsattan yararlanıp ellerimi geri çekmeye çalıştım. Ellerimi bırakmadan önce bir an daha sımsıkı tuttu. Bu beni altüst etti. Ellerim birdenbire fazla geldi, ondayken daha iyi korunuyorlardı.

Kahveyle konyak içtik, ona Paris'te tam olarak ne yaptığını sordum.

"Hesap."

"Peki ne hesaplıyorsun?" diye sorduğumda bana olasılıkları hesaplamanın ne olduğunu, fizikte niçin maddenin değil de eğilimlerin, olguların önemli olduğunu, niçin olasılık kavramına dayanarak çalıştığını açıklamaya çalıştı. Yıldızların ölümünden, çekim kuvvetinin elle tutulamazlığından, imajiner zamandan, kara deliklerden söz etti.

Doğrusunu söylemek gerekirse pek bir şey anlamadım ve tükenmez kalemini çıkartıp bardak altlıklarının arkasına deney çizimleri yaparak tam bir kesinlikle hiçbir şeyi ispat etmenin mümkün olmadığını kanıtlamaya çalışmasının da bir yararı olmadı.

Anlattıklarını yeterince açık ifade ediyordu, sorun burada değildi. Anlamadığımı fark ettiğinde her seferinde yeni baştan anlattı ama söyledikleri benim için fazla yükseklerdeydi. Sözcükleri anlıyordum, çünkü çok nettiler, hem ayrıca okumuş olduğum incelemelerde fiksiyonlar, elipsler, paraboller ve benzerleri hakkında pek çok şeyle karşılaşmış ama kavramamıştım. Şimdi yıllardan beri karşılaştığım şeyler içinde en inanılmazlarını dinliyordum. Heyecanlı ve karmaşıktım, kendim de fizik okumuş olmayı istiyordum.

İlgimdeki ve ona hep aynı şeyleri anlattırışımdaki ateşli merak onu güldürüyordu.

"Seni gördükçe yüzyılın başında yaşayan zavallı bilginlerin nelerle baş etmek zorunda kalmış olabileceklerini daha iyi anlıyorum," dedi. "Dünya bir darbeyle başaşağı geliyor ve her gün, bir bilim adamı olarak yetişirken onlara eşlik etmiş olan yasaları geçersizleştirecek yeni bir kanıt gündeme geliyor. Doğanın yüzyıllara dayanan nesnel ve kapsayıcı tanımının nasıl tümüyle darmadağın olduğunu çaresizlik içinde seyrediyorlar. Kuantum mekaniği onların kutsal, dokunulmamış dünyasını yeniden bölümlemiş olmalı ve aniden fizikçinin kendisinin de oyuna katıldığı ve öznelliğini daha fazla laboratuvar kapısı dışında bırakmasına elvermeyen bir alan boşalıyor. Bunu en iyi, Einstein gibi bir adamda, dağılmış bir dünya imgesini toparlamak için gösterdiği direnç ve tesadüfü fiziğin alanından uzak tutmak için gösterdiği çabada görmek mümkün. Onun ne söylediğini biliyor musun?"

"Hayır."
" 'Tanrı zar atmaz,' demiş."
"Bunu Einstein mı söylemiş?"
"Evet, öyle."
"Yani Einstein Tanrı'ya inanıyor muydu?"
"Her halükârda tesadüfe inanmıyordu, Lune."

Kafamda tam bir karmaşa hâkimdi. Hugo'nun çözülme, yansımalar, serbest parçacıklar, ikili paradoks, kâinatın başı ve sonu, sınırlar, fluluk bağıntısı ve büyüyen kaos yasası hakkında anlattıklarını aklımda tutmaya çalışıyordum, ama yapamıyordum. Tasavvur edilir gibi değildi bunlar benim için. En inanılmazı da bütün bu güzel kavramların fiziğin alanına ait olmalarıydı. Bu kavramlara kulak verirken Hugo'nun bana nötronları, protonları ve fotonları anlaşılır kılmak için onları nasıl kullandığını izlerken, bu kavramlara yakınlaşıyordum da, fiziğin dünyasının bilgisine varmak için onların anlamlarını çalıyordum ve sonra kafamda onları, genel olarak ve bir yazarın dünyasında yaşam hakkında konuşulabilecek sözcükler haline getiriyordum.

"Aslında bütün bunların hepsi matematik konstrüktler," dedi, "ve eğer biz böyle bir kurgu yaptıysak gerçeği bir anlamda kavrayabilmek için sanki bu kurgular gerçekmiş gibi, maddeymiş gibi, zaman ve mekânın içinde bulunan bir şeymiş gibi davranmalıyız. Ama sadece oyun oynadığımız sözcükler, formüllere ve sayılara verdiğimiz isimler olarak kalıyorlar. Bize ilişkin imgen yanlış, Lune. Bizim alanımızda gerçekten de orijinal kafalar var, burada yanılma. Parçacıklara çılgın isimler buluyorlar, benim pek hoşuma gitmese de biraz da mistik isimler."

"Ne gibi isimler?"

"Onları senin için çeviremem. İngilizce kavramlar kullanıyoruz. Örneğin *charme* veya *strangeness*. Sen olsan bunları nasıl çevirirdin?"

"Strangeness? Bir kurgu adı olarak? Tuhaf bir şey olduğunu söyleyebilirim. Ama *Charm, a charm?* Bu bir nazarlık ya da ben-

zeri bir şey değil mi?"

"*Un charmeur* bir büyücü demektir."

"Sen bir büyücü müsün?"

"Kesinlikle değilim," diyor Hugo ve ben ilk kez onun da bocalatılabileceğini fark ediyorum. Alt dudağında hafif bir titreme görüyorum. Bana büyük bir sükûnetle bakıyor ve gülümsüyor. Sonra, o an kendisini daha çok bir büyüye kurban olmuş gibi hissettiğini söylüyor –bunu belli belirsiz söylüyor ama ben duyuyorum.

O an sevişeceğimizi anlıyorum. O da hissetmeye başlıyor bunu.

Gün batımını seyretmek için bir kez daha sahile gitmeye karar verdiğimizde epey zaman geçmişti. Konyak içimi ısıttı ve artık soğuğa aldırmıyorum. Bir süre kumulların içinde yürüyüp sonra bir tepeyi inmemiz gerekiyor. Kendimi rahat ama ürkek hissediyorum. Gelecek olandan, çıplaklık ve aşktan korkuyorum.

Belki bu nedenle tepeyi yürüyerek değil, koşarak iniyorum ve sahile, sudaki kırmızı kora doğru koşmaya devam ediyorum. Kendimi olduğumdan genç ve cesur hissediyorum. Aynı zamanda yüksek sesle ağlamak ve kumlarda yuvarlanmak istiyorum, ama hiçbirini yapmıyorum. Nefes nefese kalıp durduğumda arkamdan gelen ayak seslerini duyuyorum. Arkama dönüyorum. Bir atlet gibi koştuğunu görüyorum. Dizüstü çöküyorum, ellerimi birkaç kez bacaklarıma vurarak kollarımı açıyorum. Benim yuvama gel.

Buna kanmıyor. Koşmayı bırakıyor, yanıma gelip kollarıyla bacaklarımı sarıyor, dizlerimden kendine bastırıyor ve beni havaya kaldırıyor. Başına tutunmak zorunda kalıyorum.

"Sen ne hafif şeysin öyle," diyor.

Bedenine sıkı sıkı sarılarak yüzlerimiz aynı mesafeye gelene kadar aşağıya doğru kayıyorum. Bacaklarımı beline doluyorum. Onun da beni istediğini hissediyorum. Onu öpeceğim. Dudaklarımı uzatıp ona yaklaşıyorum. Dudaklarında hiç kıpırtı yok, ama artık onu tanıyorum, dudaklarımı gülerek onunkilerin üzerine bastırıyorum, içime çekiyorum. Dudakları hayret verici yumuşaklıkta. Tamamen sakinleşiyorum ve yanağımı onunkine dayıyorum.

"Lune?"
"Evet."
"Ben galiba biraz dolunay çılgınlığına kapılıyorum," diyor.
"Yaşasın!" diyorum.

Bir süre daha öyle durup Güneş'e bakarken korkunç bir şey söyledi ve ben hemen eve gitmek istedim. Güneş'in de öldüğünü söyledi.

"Güneş, ağır ağır sönüyor," dedi ve o zaman bizim de varlığımızı sürdüremeyeceğimizi söyledi. Ona, her zamankinden de fazla sonsuzluk ihtiyacı duyduğum şu anda niçin böyle keder verici bir şey anlattığını sordum. Bir adım atmak için bile; herhangi bir şey yapmak için, planlar yapmak için hiçbir isteğim kalmadığını söyledim.

"Ama Güneş'in sönmesinin daha beş milyar yıl süreceği kesin," dedi şaşkınlıkla.

"Bu beni hiç ilgilendirmiyor. Bu bir şeyi değiştirmez. Sonsuzluk sonsuzluktur ve hiç sonu olmamalıdır. Asla."

O korkmuştu, ben kederliydim. Yüzümü tutarak kendi yüzüne çevirdi.

"Bu yüzden ağlamıyorsun değil mi," dedi, "başka bir şey var."

Olabilir.

Dönüş yolunda konuşmuyoruz. Amsterdam'a vardığımızda evimin yolunu tarif ediyorum, çok doğal olarak, tek bir söz bile etmemize gerek yok. Ancak odama girdiğimizde ve ben onun kadar uzun boylu bir adamı, her yanı tıka basa kitaplarla dolu, her yanına kâğıtlar, yığınla kâğıt yayılmış ve bir ilişkiden, bu odayla ve kitaplarla olan ilişkimden, yalnızlaşmamın bu kutsal izleriyle ilişkimden etkilenmeden aslında hiçbir erkeğin giremeyeceği küçücük odamın içinde gördüğümde, ancak o zaman durmadan konuşmak, önce konuşarak başlamak ve bir süre hiç susmamak isteğine kapılıyorum.

Ne denli heyecanlandığımı görüyor. Beni kucaklayarak köşede-

ki yatağa taşıyor. Yatağa bırakıp yanıma oturuyor. Yüzümü okşuyor, alnımı okşuyor. İçimde anlamsız bir şeyler yükseliyor, niçin bilmiyorum, ama bunu ifade etmek zorundayım.

"Hugo," diyorum, gözlerim kapalı.

"Evet."

"Gülünç bir şey söyleyeceğim. Söyleyebilir miyim? Sana bir şey sormak istiyorum. Beni aşkla tanıştırmak ister misin, benim ustam olmak ister misin? Gerçi bu tümüyle yalan, ama sana hâlâ bâkire olduğumu ve sevişmek konusunda hiçbir bilgim olmadığını söylemek istiyorum. Bu elbette doğru değil. Aslında Tanrı'nın yeryüzünde yapılmasını yasakladığı her şeyi yaptım, ama bugün kendimi hâlâ bakireymişim ve hiçbir erkekle yatağa girmemişim gibi hissediyorum. Bana sevişmeyi öğretebilir misin?"

Gözlerimi açıyorum. Bakışları yumuşak ve ciddi.

"Peki," diyor.

"Sevişme üzerine konuşmana gerek yok," diyorum "ama bana kendi bedenin hakkında her şeyi söylemelisin, bana gizini açmalısın. Bilmek istiyorum."

Ertesi sabah o uyanmadan önce bir süre daha yatakta kalıp yüzüne baktım. İstediğim halde gözlerimi ondan ayıramıyorum, kendi kendime ikinci sınıf bir oyuncuymuşum gibi geliyorum, ama durum böyle, onu seyretmek zorundaydım. Aynı yürüdüğü, baktığı, bu gece bana sevişmeyi öğrettiği tarzda uyanıyor, ağır ağır, akıcı, sanki düş ve gerçek arasında hiçbir uçurum yokmuş gibi.

"Lune," diyor yavaşça ve bana sarılıyor.

"Usta," diyorum.

"Kendini nasıl hissediyorsun?" diye soruyor.

"Olgunlaşmış," diyorum.

Kahvaltı ediyoruz. Kitaplarla dolu duvarların arasında masanın başında oturuyoruz. Raflardan birisine Monsieur Foucault'un bir fotoğrafı iliştirilmiş. Onu bir dergiden kestim. Üzerinde basit bir dak-

tilo bulunan bir masanın başında oturuyor. Geri planda evinin duvarları görünüyor, kitaplarla dolu. Ahşap bir iskemlede oturuyor ve kollarını masaya dayamış. Kafası tümüyle çıplak ve dört köşe camlı, metal çerçeveli bir gözlüğü var. Bakışları kendisine bakana çevrili. Ona her gün bakıyorum. Bugün, benzerliğin nerede olduğunu hemen göremesem de, Hugo'yla aralarında bir benzerlik olduğunu düşünüyorum.

"Hâlâ Foucault'yla ilgileniyor musun?" diye soruyor Hugo resmi gördüğünde.

"Ayrıca ona hayranım," diyorum gülerek. "Kendi rakibini kendin yarattın."

"Bundan korkuyordum zaten," diyor.

Hugo niçin felsefe okuduğumu merak ediyor. Cevabı geciktiriyorum. Kararsızım, şunu söylemeli miyim: "Ölmeye deneyim kazanmak için," veya "kişisel bir kaderim olsun istediğim için." Her iki yanıt da aynı güzellikte. Her ikisinin kaynağı da benim fikirlerim değil. Aslında gerçek olamayacak kadar güzeller.

"Yaşamayı öğrenmek için," diyorum sonunda daha önce bunu bir başkasının da söyleyip söylemediğini bilmeden. Bunu daha sonra öğrenirim.

"Bilmiyor musun ki?"

"Neyi?"

"Yaşamayı."

"Hayır," diyorum, "yeterince değil."

Foucault gibi bir adamdan bunu öğrenebileceğimi mi düşündüğümü soruyor.

"Evet, ve senden de."

Başka kimden olacak?

Cenaze sabahına kadar evden tek bir kez, yiyecek bir şeyler almak için çıktık. Onun dışında hep evde kaldık. Isıtma sistemi sonuna kadar açık. Odada dolu bir sıcaklık var.

Saatlerce kıpırdamadan yatakta kalabiliyor, uyuyabiliyor, okuyabiliyor. Ben daha huzursuzum, kalkıp duruyorum, onu görecek şekilde masanın başına oturuyorum, çalışmayı deniyorum.

Bazen beni çağırıyor.

"Lune, gel yanıma yat, sana öğreteceğim şeyler var."

Karısını daha önce de aldatmış olup olmadığını ona sordum elbette. Yapmadığını söyledi. Sybille'nin şimdi ne yapacağını sordum.

"Bütün kemiklerimi kıracak," diye yanıtladı.

"Ona söyleyecek misin?"

"Evet."

Utanç duyuyorum gerçi, ama asla uzun sürmüyor. Bunun ondan kaynaklandığını söylüyorum, sarsılmazlığından ve insanın, içini zor okuyacağı kadar kapalı olan yüzündeki karanlıktan.

"Sana ilişkin kavradığım her şey," diyorum ona, "bedeninde. Hatta biçiminde bile değil, ritminde, devinimlerinin süresinde, her bir jestin arasındaki durgunlukta." Ona beni kendisine en fazla çeken özelliğinin ritmi olduğunu söylüyorum.

"Öylesine yeryüzüne aitsin ki," diyorum, "öylesine çizgisel. Yukarıda, yıldızlarda ne arıyorsun?"

Beni kıskandığını söylüyor.

"Her şey için sözcüklerin var," diyor. "Miel, her zaman bir yazar bileşimine sahip olduğunu ama bu adımı atmaya hiçbir zaman cesaret edemeyeceğini söylerdi."

Bunu duymak benim için can yakıcı. Hugo bunu fark ediyor. Beni okşamaya başlıyor, yavaşça kendini vererek. Ağlamak istiyorum. Ağırlık duygusunun ve şimdi konuşabilmek için gösterdiğim çabanın tadını çıkarıyorum, ama konuşuyorum. Ona dirençten, arayıştan ve bekleyişten, henüz istemediğimden, yapamadığımdan, sanki önce her şeyi öğrenmem, tanışmam, sonra yine unutmam, mümkün olan her şeyi denemem gerektiğinden söz ediyorum. İnsanın öylesine çok şey olabileceğinden, öylesine çok şeyin mümkün olduğundan söz ediyorum. Hiçbir zaman olasılıkların azlığından dolayı yazmak istemediğimden, aksine bolluktan yaratmak istediğimden söz ediyorum. Bilmiyorum. Ben kendim de kavrayamıyorum. Aslında bu delilik.

Bedenin güçsüzlüğüne karşı mümkün olduğunca konuşmayı sürdürmeye çalışıyorum. Hugo dirseğinin üstüne dayandı. Beni okşuyor ve seyrediyor. Beni dinliyor. Ağlayarak, konuşarak ben de onu seyrediyorum. Bu bir kavga. Nefesimi korumaya çalışmalıyım, sesimde, aklımda.

"Bu yüzden öğrenmem gerekiyor," diyorum. "Yanılmamak zorundayım. Her şeyin merkezinde bu var, burada, seninle yaşadıklarımda da. Bunu tam olarak açıklayamıyorum. Yanıta çok yakınım, ama her seferinde elimden kaçırıyorum. Ama mutlaka ulaşacağım, değil mi?"

Sonra bütün nefesimi karnıma göndermek zorunda kalıyorum.

"Olabilecek bütün felaketleri bir kez geçip birlikte acı mı çekmeliyiz?" diye soruyorum ona son gece.

"Bu yaşadığımız bir kısa öykü olarak kalmak zorunda, Lune. Ne yapalım ki böyle."

Ona bir şey hissettirmemeye çalıştım. Sürekli yakınılmaz, can sıkar. Ama kısa öykülere de katlanamıyorum. Bir kısa öykü nedir ki? Bir kerelik bir şey, sıradan, önem ve değer taşımayan bir olay.

"Demek böyle," diyorum öfkeyle. "Önemsiz bir olay."

"Şimdi saçmaladığını kendin de biliyorsun," diyor Hugo her zamanki gibi sükûnetle. "Bunu kastetmediğimi biliyorsun."

"Saçma olan ne, biliyor musun Hugo? Bir kısa öykü, saçma olan bu."

"İyi bir ifade biçimi değildi," diyor. "Sözcüklere saplanıp kalmamalısın. Bana ne istediğini söylemen daha iyi. Haydi, söyle. Lune ne hayal ediyor?"

Yeniden gülüyoruz. Kendimi Shakespeare'in *Hırçın Kız*'ını izlemiş gibi hissediyorum.

"Ne hayal ediyorum biliyor musun? Tekrar. Kısa öykülerin sonsuz tekrarını."

Sabahleyin Hugo ilk kez benden önce uyanıyor. Bana sesleniyor.

Sesi çok uzaklardan geliyor. Uyanmam gerektiğini, doğuya doğru yola çıkacağımızı, cenazeye gitmemiz gerektiğini söylüyor.

Bu öte yandan gelen bir ses. Ama oraya ulaşmak, öte yana; ona varmak için ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Gözkapaklarımı nasıl açacağımı, beynimin sinyali nasıl iletmesi gerektiğini unutmuşum. Yüzüm ve aklım arasındaki bağlantı ölü.

Beni kaldırdığını, kendini bırakmış bedenimi kucağına oturttuğunu ve beni sevgiyle salladığını hissediyorum.

"Ölü gibiydin," diyor daha sonra.

Hesaplamak bugün bana zor geliyor. Bir türlü otuz üçü bulamıyorum ve mezarlığa girdiğimizde pes ediyorum. Zaman, benimle birlikte yanan ve şimdi takvime geri dönmek zorunda olan bir günde yoğunlaştı.

Tarih 30 Ocak 1984. Hugo, 16.45 treniyle Paris'e geri dönüyor ve 21.45'te Gare du Nord'a varıyor, orada onu Sybille bekleyecek. Hengelo'ya doğru yola çıkmadan önce Hugo onu aradı. Sybille çok kaygılanmıştı ve öfkeden deliye dönmüştü. Hugo'yu otelden defalarca boşu boşuna aramıştı.

"*Je te dirai*," diyor Hugo, "yakında".

Daha sonra her şey kavranılır olacak.

Bir insanı gömmek zorunda olmak kötü.

Bayan van Eysden çukurun başında yerini almış bile. Tabut, çukurun üzerine kurulmuş ahşap bir tezgâhın üzerinde duruyor. Bayan van Eysden tabuta değil, altındaki çukura bakıyor. Herkes mezarın çevresinde toplanıncaya kadar bekliyoruz. Cenaze işleri görevlisi her şey hazır olduğunda rahibe işaret ediyor ve rahip bir kitaptan dualar okuyor. Sonra adam, her şeyin bittiğini belirtmek için Bayan van Eysden'e doğru eğiliyor.

O başını sallıyor. Tabutu gösteriyor. Adam ona sorarcasına ba-

kıyor, çünkü ne kastettiğini anlamıyor.

Ben anlıyorum. Hugo da. Hugo koluyla beni sarıyor.

Bayan van Eysden'in şaşkınlıkla bakan adamın yanına gittiğini görüyoruz ve sakin, berrak bir sesle konuştuğunu duyuyoruz:

"Tabutu şimdi indirmelisiniz, benim eşliğimde."

Tabutu yas tutanların yanında indirmek artık yapılan bir şey değil. Adam fısıldayarak ona ritüellerin değiştiğini anlatmaya çalışıyor.

"O, benim tek oğlum ve tabutu şimdi toprağa indirmenizi istiyorum," diyor Bayan van Eysden.

Sonra dönüyor. Onun için sorun halledilmiş bulunuyor ve tekrar çukurun kenarındaki yerine dönüyor. Bir şey hakkında çok derin düşüncelere dalmış gibi görünüyor. Yüzünde yoğunlaşmış bir ifade var.

Tabutu mezarlığa taşımış olan adamlar yaklaşıyorlar ve oradakilerden biraz kenara çekilmelerini rica ediyorlar. Hugo'dan ve benden de. Onun da, her şeyi görmemiz ve sonuna kadar orada kalmamız gerektiğini düşündüğünü biliyorum.

Hamallar tabutun altından geçen kayışların ucundan tutuyorlar ve tabutu sırtlıyorlar. Tören yöneticisi, çiçekleri ve örtüyü tabutun üzerinden alıyor ve bir başka adamdan tezgâhın kaldırılması için kendisine yardım etmesini rica ediyor. Bayan van Eysden eğilip kalaslardan birini tutmuş bile.

Yağmur yeniden yağmaya başlıyor.

Duyduğumuz tek şey astroloğun annesinin oflamaları. Zorlanmaktan ofluyor.

Hamallar kayışları gererek tabutu dengede tutuyorlar. Sonra kayışları gevşetiyorlar ve tabut ağır ağır toprağın içinde kayboluyor. Bayan van Eysden başını kaldırıyor. Bir şeyler arıyor. Grubun biraz uzağında ellerinde küreklerle iki adam duruyor. Onları görüyor ve yanlarına gidiyor. Adamlardan birinden küreğini istiyor. Ne olduğunu adamlar da anlamıyor ve neredeyse aynı anda ikisi de küreğini ona uzatıyor. Elinde kürekle mezarın başına dönüyor ve şevkle taze toprağı küremeye başlıyor.

VI
Sanatçı

Üzerine ne kadar düşünsem de, Lucas Asbeek'in izine beni neyin getirdiğini ve adının aklıma yerleşerek orada nasıl yıllarca kaldığını bulamıyorum.

Bu, Arthur Pasman'ın ona adanmış romanı *Sanatçı* mıydı? Atmışlı yıllarda onca ün kazanmasını sağlayan objelerinden biri miydi? Hollanda gazetelerinden birinde yayınlanan ve benim kesip saklayarak sonra da kaybettiğim onunla yapılmış bir söyleşi miydi? Bir yerlerde sakladığımdan emin olduğum için ara sıra aklıma geldiğinde bütün dosyalarıma yeniden bakıyordum.

Ancak son noktayı koyan, *Nesnelerin İhaneti* adlı belgesel film oldu. Film benim bitirme sınavımdan altı gün önce, 23 Mart 1985 'te gösterildi.

Her şey bir anda bütünleşti.

Başlangıç bu muydu, bilmiyorum. Ekim olmalı, bol rüzgârlı ve yağmurlu bir sonbahar günü. 1982 yılıydı, bundan eminim, çünkü cuma öğleden sonraları çalıştığım kitapçıdaki işimi bırakmaya karar vermiştim.

Yaşamda bazen başlangıçları ve sonları net bir şekilde belirtilmiş olaylar vardır, giriş ve sonuç bölümleri olan olaylar, bir hikâye kurgusuna sahip yumuşatılmış olaylar.

Kitapçıda oturmuş, kapanma saatinin gelmesini beklerken bunları düşünüyordum. Astrologla arkadaşlığım burada başladığı için beni saat altıda almasını söylemiştim. Birlikte şehirde yemeğe gidecek ve De Pijp'deki işimin bitişini kutlayacaktık.

Bu onu sevindirmişti.

Dükkânda son kez oturuyorum; o sırada bu adam içeriye girdi. Üzerinde soluk yeşil bir yağmurluk, elinde yıpranmış bir evrak çantası var. Kırlaşmış, gür saçları yağmurdan ıslanmış. Gözleri açık mavi.

Onu gördüğümde bana bir şeyler oldu, şiddetli, işitilmedik, beni korkudan ve aynı zamanda da istekten donduran bir şeyler. Normal değil bu.

Bir yüzün, olabilecek en kusursuz biçimine sahip.

Onu arıyorum.

Kitapçı dükkânı küçük, neredeyse kitaplarla dolu bir oturma odası gibi. İnsan içinde güçlükle hareket edebiliyor. Burasının boğuntu verecek kadar dar ve sıkışık olduğunu, ancak o içeri girdiğinde fark ediyorum.

Soba yanıyor.

Beni, kısaca başını sallayarak ve buna göre fazla uzun süren bir bakışla selamlıyor. Bu ikili bir bakış; içinde saniyeden daha kısa bir süre için kapalılık ve açıklık mücadele veriyor.

Yerimden kalkmıyorum, kıpırdamaya bile cesaret edemiyorum.

Çevresine bakıyor, çeviri romanlar rafından bir kitap alıyor,

biraz karıştırıyor ve sonra sobanın yanındaki tabureye oturuyor. Bu tabure hep orada durur. Şimdiye kadar birisinin oturduğunu hiç görmedim. Hiçbir şeyden rahatsız olmuyor. Okuyor. Oturduğu yerde çok rahat.

Neredeyse soluğum tıkanıyor. Gerilim nefesimi kesiyor. Mekân ikimiz için çok küçük ve ben kaçınılmaz bir şeylerin olacağından korkuyorum.

Ama bir şey olmuyor.

Bir süre sonra ayağa kalkıyor ve masama geliyor. Okuduğu kitabı önüme bırakıyor. Onu satın almak istiyor. Fiyatını görmek için kitabın arkasına bakıyorum. Sanki körleşmiş gibiyim, gözlerim ilk rakama çakılıp kalıyor, gerisini göremiyorum. Okumayı beceremiyorum artık. Bunun çok uzun sürdüğü ve biraz tuhaf davrandığım duygusuna kapılıyorum.

Mekanik bir şekilde fiyatı söylüyorum ve o parayı veriyor. Ona para üstü vermeliyim ama bunu hesaplayıp hesaplamadığımı hatırlamıyorum. Sanırım rasgele bir miktar para bırakıyorum.

O dışarı çıkıp kapıyı kapattıktan sonra çarpılmış bir şekilde sandalyemde oturuyorum; rahatlamış ve terk edilmiş. Onunla karşılaşmam için henüz çok erken, diye düşünüyorum. Henüz buna hazır değilim.

Aniden kendimi ölü gibi yorgun hissediyorum.

Akşam astroloğa bundan söz ettim, ama o ancak Ay'ımın o gün beni çok hassaslaştırdığını söyleyebildi. Bunun bana bir yararı olmadı.

Ben adamın kim olduğunu bilmek istiyordum.

Astroloğa, onunla mutlaka tekrar karşılaşacağımı söyledim.

"Her şey olacağına varır," dedi.

Çaydanlık ve camekân, Hollanda'nın orta bölgelerindeki bir müzenin sürekli koleksiyonuna aitti. Obje sanatından pek anlamıyordum ve insan iyi bilmediği şeye fazla değer de vermez.

Ama Lucas Asbeek'in işleri için durum farklıydı.

Onlara bakıyor ve o zamana kadar sadece şiirleri anladığım bir biçimde anlıyordum: sezgisel, bütünsel ve hemen her seferinde beni o denli etkileyenin ne olduğunu bir başkasına anlatamayacak şekilde.

Çaydanlıkta da aynı şey oldu. Sanırım bunun nedeni sözcükler ve el yazısıydı. Lucas Asbeek, objelerini yazıyla beziyordu.

Çaydanlık, mavi beyaz kareli bir örtüyle örtülmüş bir kaidenin üzerinde duruyordu. Uzaktan yuvarlak gövdeli normal bir çaydanlık gibi görünüyordu, bir tanıdıklık duygusu yaratıyor ve tek başına neredeyse tam bir aile tablosu oluşturuyordu.

Ancak yanına yaklaştığınızda, Asbeek'in zararsız bir çaydanlığı nasıl bir tür işkence aletine çevirdiğini görebiliyordunuz. Çaydanlığın boynu, açık bir ağızla bitmiyordu, orada çaresizlikle sıkılmış bir çift dudak vardı, kapak da kalın bir çamur tabakasıyla çaydanlığa sabitlenmişti. İçeriden dışarıya bir şeyin çıkabileceği yegâne açıklık sapın hemen üzerindeki minicik, tersine dönük bir delikti. Uzaktan pembe renkli şerit biçimli ince bir desen gibi görünen şeyin de yakından bakıldığında birçok kez tekrarlanan bir cümle olduğu anlaşılıyordu: "Korkma sevgilim, eğer içeri girdiyse dışarı da çıkar."

Bence bu can yakacak kadar güzeldi.

Camekân, müzedeki salonlardan birinde duruyordu. Dikine yerleştirilmiş büyük çerçevedeki her iki cam da sürekli buğuluymuş ve sanki birisi üzerine parmağının ucuyla henüz bir şeyler yazmış gibi görünecek şekilde işlenmişti. Sağdaki cam, soldakinin üzerine kapatıldığında iki metin iç içe geçiyor ve her birinin tek başına ifade ettiğinin tersi oluşuyordu.

Orada yazılı olanları her seferinde unuttum. Zaman zaman o müzeye gittiğimde yazıları kâğıda geçirmeye karar veririm ama oraya vardığımda her seferinde Lucas Asbeek'in el yazısıyla büyülenip sadece metni eve götürmeyi anlamsız bulurum.

Bana şiir okumayı anımsatan Lucas Asbeek'in işleri değildi yalnızca, Asbeek'in kendisinin üzerimdeki etkisi de diğer sanatçıların bıraktığından farklıydı. Her iyi kitap bende sadece hayranlık değil, yazarına karşı da olmayacak, gerçek dışı bir tutku yaratırken hiçbir resim, fotoğraf ya da tablo, hiçbir film ya da müzik, yaratıcısına karşı bir istek uyandırmamıştır. Benim gözümde çaydanlığın ve camekânın arkasında bir şair gizliydi ve herhangi bir zaman, herhangi bir yerde karşılaşmam gereken de o şairdi.

Söyleşiyi bulamıyorum. Hangi gazetede yayımlandığını artık hatırlamıyorum, söyleşiyi kimin yaptığını ve ne zaman yayınlandığını da. O söyleşi beni etkilemişti, ama nedenini bile bilemiyorum. Belli belirsiz Asbeek'in sanat eğilimini hatırlıyorum, bunun nedeni de söyleşiyle birlikte basılmış olan tuhaf fotoğraftı.

Fotoğrafta Asbeek arkadan görülüyor; başı, ensesi, omuzları ve sırtının bir bölümü. Başında bir şapka var ve yukarıya doğru, havaya bakıyor. Resme bakarak tahminde bulunmak gerekirse, oldukça uzun boylu olmalı.

Söyleşide, fotoğrafının çekilmesini istemediğini çünkü kişi olarak sanatçının yapıtla bir ilgisi olmadığını söylüyor. İyi bir sanat yapıtı, gerçeğe temas eden bir sanat yapıtıdır ve gerçek bir kişiye atfedilemez, üzerinde isim etiketi yoktur, diyor. Lucas Asbeek, tüm sanatların da gerçek kadar anonim olması gerektiği kanısında.

Daha o zamanlar aşk yaşamına dair ipuçları aramıştım, kadın isimleri, çocuklar, sevgililer, ama bulamamıştım. Sanat ve diğer önemli şeylerin peşinde dolaşma ve arayıştan başka bir şey yoktu.

Anton Pasman'ın romanında anlatılanlar da bunlar. Romanın adı *Sanatçı* ve bir ressamla (Simon) bir yazar (Philip) arasındaki dostluğu anlatıyor. Ressam, resim üzerine pek fazla düşünüyor ve bu yüzden resim yapamıyor; yazar da yazmak üzerine çok fazla düşünüyor, ama hiç olmazsa bu konuda bir kitap yazıyor.

Sanatçı Lucas Asbeek'e adanmış. Gerçi bir roman figürünün hiçbir zaman gerçek kişiyle tam özdeş olmadığını, ne anlatıcıyla ne de yazarla bir tutulmaması gerektiğini biliyorum, ama romanı,

sanki Lucas Asbeek'in yaşamını anlatıyormuş, Anton Pasman hiçbir şeyi uydurmamış gibi okudum.

Ancak uydurulduğu kesin olan şey Simon'un ölümüydü. Pasman, elli yedinci doğum gününde ona kendini öldürttürüyor. Philip, yazar, onu De Pijp'deki çatı katında, yeryüzü ve gökyüzü arasında cansız buluyor. Ayak parmağına bağlı bir kâğıt var. Simon üzerine şunları yazmış: "Sonunda her şeye rağmen gerçeği buldum. Ben, benim. Dürüst olmak gerekirse bu bilgiyle insan yaşayamaz."

Bende diploma çalışmamın konusuna ilişkin ilk fikri oluşturan, *Sanatçı* romanındaki Simon'un ölümüydü.

Hedefe varmaya bu kadar az kalmışken başka bir felsefeye yönelmek için artık çok geçti, ama aslında "metin" sözcüğünden iyice bıkmıştım. Bana yetmiyordu, fazlası olduğunu biliyordum, ama kendimi verili düşünce kalıplarından kurtaramamıştım. Birbirinin peşi sıra metnin sınayışı üzerine, yazarın ölümü ve yaşamın yazınsallığı üzerine makaleler yazan öğrenci sürüsünün, giderek kalabalıklaşan sıraları arasında yer almak bana göre değildi.

Bunların tümü çoktandır özgün sayılmıyordu ve ben tam zamanında yeni bir şeyler bulmak istiyordum, ama henüz yeni bir şey düşünememiştim. Diğerleri gibi ben de Sartre'ın okunmaz olduğunu düşünüyordum ve Monsieur Derrida'ya hayrandım. Niçin hepimizin aynı düşüncelere saplandığı sorusu beni en çok düşündüren soruydu, ama artık buna yanıt verecek zamanım kalmamıştı. Durumum aniden acilleşmişti. Üniversiteden uzaklaşmak istiyordum, dışarı çıkmanın zamanı gelmişti.

Eğer şimdi buna hazır değilsem hiçbir zaman hazır olamazdım.

Guido de Waeterlinck'e diploma çalışmam için yaptığım planlardan söz etmem gerekiyordu ve böylece ilk kez ona, içimde yıllardan beri büyüyen bu saplantıdan; sadece birkaç objeden, bir gazete söyleşisinden ve bir romandan tanıdığım bir yabancıya duyduğum

tutkudan söz ettim. Guido'ya diploma çalışmamın konusunun bir şekilde bunlar olması gerektiğini söyledim.

Bunun üzerine saygının, aracı olmanın, üçlü ilişkilerin ayırt edici gücünden ve tapınmanın, inançlı insanın gerçek ihtiyacı olduğundan söz etti. Sonra idoller ve starlarla ilgili bir şeyler anlattı. Onlar, rahipler ve azizlerin işlevini üstlenmişlerdi. Onlara tanrısallıkla bir bağlantı atfettiğimizden bugün azizlerle yalnızca idoller üzerinden ilişki kurabiliyorduk.

"Görüyorsunuz," dedi Guido, "Lucas Asbeek'e duyduğunuz ihtiyaç da azizlerle yüzleşmek için duyduğunuz ihtiyacın örtülü bir biçimi yine."

Tatlı adam.

Lucas Asbeek hakkında konuştuğum ikinci ve son kişi Daniel Daalmeyer'di. Bunun nedeni de Daniel'in bana babasının sanat koleksiyonundan söz etmiş olmasıydı. Yapıtların çoğu onun için bir anlam taşımıyordu, ama Lucas Asbeek'in *Melek*'ini yatağının üzerine asmayı isterdi. Bu, hafifçe abartılı barok tarzında ve altın renkli bir kerubi idi. Bu kerubi, bakışlarını alışıldığı gibi acıma duygusuyla yeryüzündeki zavallılığa yöneltmek yerine yakarırcasına gökyüzüne çevirmişti. Elinde tuttuğu yazılı kuşakta ise şunlar okunuyordu: "İçini bir kez olsun aç."

Lucas Asbeek'in adını duyduğumda ürktüm; kendimi ve budalaca saplantımı ortaya döküp dökmemekte tereddüt ettim, ama kendimi tutamadım ve kendimi hazırlayamadan, Daniel'e Lucas Asbeek'i kişisel olarak tanıyıp tanımadığını sordum.

Daniel'in bir karşı soru sormadan cevap verdiği nadirdi ve cevap alabilmek için ona çaydanlıktan, camekândan, gazetedeki yazıdan ve romandan söz etmem gerekti. Coşkuya kapılmamak için kendimi tutmaya çalıştım, ama Daniel'in bakışları keskindi ve gözlerinde, bana bakarken sık sık gördüğüm o alaycı bakış belirdi.

Lucas Asbeek, babasının hastaları arasındaki sayısız sanatçıdan biriydi ve pek çok müteşekkir sanatçı-hasta gibi o da babasına yapıtlarından birini armağan etmişti. Daniel onu şahsen tanımıyordu

ve bu nedenle benim için aracılık yapamayacaktı.

"Artık benim de ünlü olmamın zamanı geldi," demişti Daniel. "Ün erotik bir etki yaratıyor ve kadınların, birini kurtarma fantezilerini karanlık bakışlı bir sanatçıdan daha fazla tahrik edecek bir şey yoktur."

Guido de Waeterlinck'in yorumuna inanabilmeyi yeğlerdim, ama Daniel'inkine daha çok güveniyordum. Daha tatsızdı, demek ki daha geçerliydi.

Bu tuhaf bir çekim.

Aynadaki bir görüntüyle onun bilincine vardım. Kendimi bitkin, ablak, solgun, karamsar ve çirkin gördüğüm ayna, daha önceki görüntülerimin okşayıcı yanılsamalarını bir anda ortaya çıkarttı ve aynadaki en itici yansımı, kendime en yakın görüntü olarak algıladım.

Sanat ve yaşam, görünürde olan ve hakikat, yalan ve doğru, *Sanatçı* adlı roman, bu insanlık tarihi kadar eski ikililer etrafında dönüyordu. Yazar ve ressam arasındaki diyaloglar ve Simon'un dünyayla vadalaştığı sözcükler beni yine bir başka ikililiğe götürdü, Platon ve Sokrates, yazar ve figür.

Uzun zaman beri ilk kez *Sokrates'in Savunması*'nı tekrar okudum ve bir anda yaşamın temelini anladığıma inandım.

Yazmak, diğer bütün devinimlere son verilmesiyle başlıyor, sessiz kalmakla, evde olmakla. Oturdum ve günlerce, haftalarca yazdım. Sokrates ve Platon üzerine yazdım, Meryem ve Teslis üzerine, Anton Pasman ve Lucas Asbeek üzerine, yazarın ve onun figürlerinin kaderi üzerine, özel isimlerin tuhaf anlamları üzerine, bir şeyi yayımlamak, sergilemek veya bir başka şekilde –bir obje üzerinden– özel ve kamusal olan arasındaki sınırı aşmak üzerine yazdım.

Her şeyi başaşağı çevirdim ve yazdığım sürece tek bir kitap bile açmadım.

Bütün bu yazdıklarımın nereden geldiğini bile bilmiyorum.

Bir gece yazmayı bitirdim ve yazdıklarımın iyi mi kötü mü,

edebiyat mı felsefe mi, gerçek mi kurgu mu olduğunu bile bilmiyordum.

Daha o gece içimde aniden doğan bir hevesle Guido de Waeterlinck'e telefon ettim. Telefona uykulu bir sesle çıktı.

"Başardım," dedim ve sonra dakikalarca ağladım. Gözyaşlarımı zorlukla dindirebildim.

"Yazmanın ne olduğunu şimdi biliyorum," dedim Guido'ya.

"Peki, istediğiniz bu muydu?"

"Eğer gerçeği istiyorsanız, istediğim tek şey bu olmalıydı."

Beni anladı.

"Şimdi önce bir güzel uyuyun, çocuğum."

Ertesi gün yazdıklarımı okudu. Yanında oturdum ve onu izledim. Birkaç sayfa sonra benim varlığımı neredeyse unutmuştu. Kendimi bir anda mutlu hissettim.

Öylece oturduk. Törensel bir andı, çünkü vedalaşıyorduk ve bunu biliyorduk. O, okurken anlamıştı; ben, onu yazdıklarımı okurken gördüğümde anlamıştım.

Ara sıra gülümsüyordu ve ben niye gülümsediğini biliyordum.

Bir saat sonra son sayfayı çeviriyor, başını kaldırıp bana bakıyor ve "Marie Deniet," diyor.

"Burada," diyorum.

"Kitabın dünyasına hoş geldin," diyor Guido biraz kederli, şimdi ben de biraz hüzünlüyüm, ama bu böyle olmalı ve böyle güzel.

"Bence artık kendi kendinize karşı böylesine inatla direnmekten vazgeçmenin zamanı geliyor," diyor Guido yavaşça. "Burada yazmış olduklarınız, yazmanın bir savunması. Kararınızı yazmaktan yana vermenizi haklı çıkartacak daha başka neye ihtiyacınız var ki?"

"Henüz tanımadığım şeye," diye yanıtlıyorum, "aşka".

Okuldan sonra çalışmaya başlamak yerine öğrenmeye devam etme kararını vermemdeki en güçlü etken bilgi edinmek değil, erteleme ve böylece zaman kazanmaydı. Ertelenense, bağlanmak ve bağımsız kalmak ihtiyacımıza denk düşen kararlardı.

İlk kez erteleme özgürlüğü içinde; beni bu zamana kadar, henüz kimse olmayan ama sürekli olarak birisi olmakla meşgul birisi yapmış olan bir özgürlük içinde yaşamaktan kendim uzaklaşmıştım. Erteleme süresi dolmuştu. Artık hiç kimse değildim. Önüme koyduğum tek şey, ertelemenin törensel şekilde sona erdirilmesiydi.

Sözlü bitirme sınavım için 29 Mart tarihi saptanmıştı. Guido'nun bitirme çalışmamı okuduğu günle asıl sınav günü arasında üç hafta vardı. Boşluğun, üzerimde egemenlik kurmak için daha fazla zamana da ihtiyacı yoktu zaten. Zaman içimi boşaltıyor ve beni kıpırdayamaz hale getiriyordu. Bulunduğum yerde değildim, gerçekdışıydım, anlamsızdım.

Bir gün, şehirde amaçsızca dolaştıktan sonra kendimi odama kapattım, perdeleri çektim, telefonu ve kapı zilini iptal ettim ve gelen mektupları almadım. Yatağa büzülüp kaldım, pekâlâ ölü de olabilirdim.

Oluyordu ve buna karşı bir şey yapamıyordum.

Ne olduğunu biliyordum: Bu düşüştü. Sinsice başlamıştı ve ben bunu nasıl durduracağımı bilemiyordum.

Sınavdan birkaç gün önce yeniden ayağa kalktım. Bir cumartesi sabahıydı. Az yemiş, az içmiştim ve başım dönüyordu. Yıkandım, giyindim, telefonu ve zili tekrar devreye soktum ve mutfakta bir alışveriş torbası arandım.

Telefonun sesi beni korkuttu. Açmadan önce birkaç kez öksürüp yüksek sesle alo demeyi denedim. Kaygılanmış olan annem arıyordu. Durmadan aradığını söyleyip nerede olduğumu sordu.

"Bir süreliğine yolculuğa çıkmıştım," dedim. "Bir haftalık bir dinlenmeye kesinlikle ihtiyacım vardı."

Neşeli olmaya çalışıyordum, ama konuşmakta zorlanıyordum. Bana, bitirme törenimi renklendirmek için Amsterdam'a gelecekle-rin isimlerini saydı ve bir hafta sonra Paskalya olduğunu söyleye-rek onları ziyaret etmeyi düşünüp düşünmediğimi sordu.

Düşünmemiştim.

"Elbette Paskalya'da geleceğim," dedim.

Telefonu kapattıktan sonra tekrar bir şeyler hissetmeye başla-dım –şükran, kurtuluş. Annem zamana bir isim vermişti ve beni en azından tekrar her zaman olduğum ve hep öyle kalacağım şey hali-ne getirmişti: bir kız çocuk, bir kız kardeş. Bunun için bir şey yap-mam gerekmiyordu. Zaten öyleydim.

Annemi arayıp güzel bir şeyler, duygusal bir şeyler söylemeyi düşündüm, ama yapmadım. Bu onu tedirgin etmekten başka bir şeye yaramazdı. Bizim ailede bu kadar duygusallığa yer yoktu.

Karnım açtı.

Alt katımda oturan kadın bana gelen mektupları düzenli bir tomar halinde alt basamağa bırakmıştı. Hiç dokunmadım. Bu bir sonraki gelecek zamanımdı, çabuk geri dönmek için bir neden.

Dışarıda güneş ışığı gözlerimi acıttı. Hafif bir rüzgâr vardı, göz-lerim yaşardı. Aldırmadım. Nasılsa makyajlı değildim.

Taze ekmek, tereyağı, peynir ve istisnai olarak gazete aldım. Sonra dışarıda yeterince uzun bir süre geçirdiğimi düşünerek geri döndüm. Bu ilk küçük gezinti beni korkunç yormuştu ve boşluğun ne denli güçlü olduğunu hissetmeye başladım.

Televizyon programında "Önerilenler" bölümünde gördüm. *Şeylerin İhaneti* adlı programdan, kısa sürede büyük ün kazanmış, ancak sonradan adları duyulmaz olmuş iki sanatçı üzerine sürükle-yici bir belgesel olarak söz ediliyordu. Şair Nel Vat ve heykeltıraş Lucas Asbeek'ti belgeselin konusu.

Günün geri kalan kısmına nasıl katlanacağımı bilemiyordum.

İlk görüntü çok güzel, yaşlı bir kadının görüntüsüydü. Biblolarla dolu bir odada antika bir yazı masasının başında dimdik oturuyor-du. Duvarlarda yağlıboya natürmortlar vardı. Başının üzerinde

kendi portresi asılıydı. Yazı yazmaktaydı. Gümüş bir zincire tutturulmuş bir gözlüğü vardı. Bir saatin tiktakları duyuluyordu.

Sonraki karede Lucas Asbeek'in sırtı görülüyordu. Onu tanıyordum. Bir nehir kıyısında çimenlikte oturuyor ve sakin bir biçimde suyu seyrediyordu.

Kamera zoom yaparak çevresinde dolaşıp onu profilden görüntüledi. Bu, beni öylesine anlaşılmaz biçimde altüst eden açık mavi gözlü adamın yüzü; erkek yüzünün en kusursuz biçimiydi. Yıllar önce De Pijp'deki kitapçıda gördüğüm adamın yüzü.

Birdenbire, olayların böyle şaşırtıcı biçimde üst üste gelmesi bana çok normal göründü.

Nel Vat duraksamadan konuşuyordu, sürükleyici, esprili, seçilmiş sözcüklerle. İnsanlardan korktuğunu söyledi.

"Lucas Asbeek'in ünlü olmaktan gerçekten de hoşlanmadığına inanıyorum, ama bence sahne ışıkları altında olmak müthiş bir şey, bu bana çok haz verdi. İnsanlar şiirlerim için deli oluyorlardı ve ben de şiirlerimi sevdikleri için onlara minnet duyuyordum. Bugün şiirlerimden hoşlanmıyorlar artık ve benimle de ilgilenmiyorlar. Bazen bir hafta boyunca telefonun çalmadığı oluyor. Bu benim için kavranılabilir bir şey değil, ama yazmak zorundayım, yapacağım başka bir şey kalmadı.

Benim için böylesi iyi gibi görünüyor. Yaşamda niçin böyle kaçınılmaz bir dramatik dönüm noktası geldiğini siz anlayabiliyor musunuz acaba?"

Ne kadar canlı konuşuyordu. Lucas Asbeek'in görüntüleri ise ne kadar suskundu. Lucas hiçbir şey söylemiyordu, bir şey söylediğinde ise, bu, belirsiz ve güvensizlikle dolu bir şey oluyordu.

Asbeek, öylesine gezinirken, yemek yerken, bir şeyler okurken ve bakınırken görülüyordu. Onu ulaşılamaz bir yalnızlık çevrelemişti sanki. İnsan ona bir kameranın eşlik ettiğini ve kamera aracılığıyla göründüğünü unutuyordu ve böylece, sahicilikle poz arasında bir çelişki ortaya çıkıyordu: Lucas Asbeek, kendisinin ne kadar göze batmadan yaşadığını, seyircilere sergilemiş oluyordu.

Program bittiğinde altüst olmuş bir haldeydim ve utanç duyuyordum.

29 Mart sabahı, kendiliğimden uyandım. Önce hiçbir şey düşünmedim ama iki-üç saat sonra öylesine gerginleşmiştim ki, diploma çalışmamın başlığını bile zor hatırlıyordum. Platon kim, Derrida kim? Daha önce hiç duymadım. Sınav saat ikide başlayacaktı ve ben dinleyiciye açık olmasını istemiştim. Şimdi ise kendi kendime niçin böyle bir şey yaptığımı soruyordum. Bu kararımı nasıl geri alabileceğimi düşündüm, herkese telefon açıp bunu bildirmek ve sonra diğer her öğrenci gibi kapalı kapılar ardında, Guido de Waeterlinck ve yardımcısının güven verici varlığını hissederek yazdığım çalışmayı savunmak.

Aslında daha fazlasını da istemiyordum. Filozof değildim sonuçta. Yazma eylemimin beni yönelttiği tek şey yazmanın kendisiydi, üslup gibi tuhaf bir şeydi. En fazla cesaret gerektiren şey üslup olmuştu, ama sadece üsluba dayanarak ilerleseydim, çalışmamı yetersiz bir filozof, bir İncil yorumcusu, bir estetik kölesi, düşünce öğretilerini aktaran bir gazeteci gibi tamamlamış olacaktım. Ve bunu istemiyordum.

Temelde bunu her zaman biliyordum.

Saat bire doğru herkes oradaydı: annem babam, kardeşlerim, Daniel, Clemens, Aaron, Ilda, Kat. Orada olmayan bir bendim. Kendi varlığımı kendi kendime sürekli hatırlatmak zorunda kalıyordum.

Hep birlikte Oudemanhuispoort'a gittik. Bunun bana biraz heyecan vereceğini umut ederek, üniversite binasına son kez adım attığımı, bir dünyayı terk ettiğimi, yaşamımın bir kesitinin sona erdiğini hayal etmeye çalıştım, ama bir yararı olmadı.

Çimenlik alanın kenarında bir grup insan, bir öğrencinin çevresine toplanmıştı. Aşağı yukarı bizimle aynı zamanda birinci katın merdivenlerini onlar da çıktı ve bu öğrencinin konukları sınav salonunun kapısı önünde koridorun sağ tarafında ayakta beklerken

benim konuklarım oradaki sandalyelere yerleştiler.

Guido, sayısız kez amfiye girerken gördüğüm haliyle içeri girdi. Yanıma geldi ve beni öperek selamladı. Annemle babamın ve kardeşlerimin ellerini sıktı. O da gergindi.

Bu beni sakinleştirdi.

Birimizin sakin kalması gerekirdi.

"Hadi artık başlayalım bakalım," dedi Guido ve kapıyı kapattı. Bir saat sonra yine dışarıdaydım, kutlanmış ve övgüler almıştım, tümüyle sakindim, bunların hiçbirinden etkilenmemiştim ve sırılsıklamdım. Aaron bir şişe şampanya açmış ve şampanyanın neredeyse tümü göğsüme dökülmüştü.

Kendimi yorgun ve bomboş hissediyordum. Çevremdeki sesler çok uzaklardan gelir gibiydi ve bana zorlukla ulaşıyorlardı.

Koridorda, diğer öğrencinin konukları içeceklerle dolu bir masanın etrafında toplanmışlardı. Şampanya bardağım boşalmıştı, kendime bir bardak şarap almak için o masaya gittim.

Başımı kaldırdım ve onu gördüm.

Grubun biraz uzağında durmuş, gruptakileri inceliyordu.

Kır saçları çok kısa kesilmişti. Donakaldım ve ona baktım, bu ne kadar sürdü bilmiyorum. Bardağı boşalmıştı, masaya doğru döndü. Beni gördü. Bakışlarımı hapsedenin bir başkası olup olmadığını anlamak için etrafına bakındı, ama kendisinden başka kimse yoktu. Yüzünü hayretle tekrar bana çevirdi. Ona baktım, elimden başka bir şey gelmiyordu. Bana doğru geldi.

"Seni tanıyor muyum?" diye sordu.

"Hayır," dedim, "ben seni tanıyorum".

"Seni uzun zamandan beri arıyordum," dedikten sonra.

Her şeyi söyleyebilirdim, hiç utanç duymadan ve her şeye sahip de olabilirdim. Hiçkimseye ait olmayan bölgedeydim, yasaların geçerli olmadığı ve hiç kimsenin yara almadığı bir ara bölgede. Geçmişten hiçbir şeyi korumak ve yanıma almak istemiyordum. Kaygıyla korumam gereken bir geleceğin başlangıcı ise henüz yapılmamıştı. Yitirecek bir şeyim yoktu.

"Nasıl?"

"Seninle bir öyküm var ama bunu sana şimdi anlatamam."

"Burada mı okuyorsun?"

"Hayır, artık bitti."

Ona az önce bitirme sınavımı vermiş olduğumu söyledim. O da, genç bir dostunun da az önce sınavda olduğunu anlattı, seçtiği sınav konusu çok zormuş, Kant'la ilgili bir şeyler. Benim hangi konuda sınava girdiğimi sordu.

"Sınav konum sendin," dedim. "Senin gibi insanlar."

Başını kaşıdı.

"Bu ne demek?" diye sordu.

"Baştan çıkarma senaryosu," diye yanıtladım, "birinci perde: gizem".

Güldü, ben de güldüm. Gülerken karnımda bir şeyler patladı, taşların altından yukarı doğru; beni birdenbire sınav öncesinden de daha gergin bir hale getiren sevinçli bir coşku. Üniversiteden ayrıldığımı, şimdi onun için, diğer yaşam için, onunla birlikte gerçek yaşam için hazır olduğumu anladım.

Gözlerinde karmaşa gördüm, güvensizlik ve aynı zamanda merak vardı. Gözkapaklarının çevresi kızarmış ve biraz şişmişti.

"Kaygılısın," dedim.

"Şaşkınım," diye yanıtladı hemen. Bunu söyleyip söylememesi gerektiğinden emin değildi. Bakışlarında panik vardı.

"Evet, şaşkınsın," dedim.

"Bir gün buluşabilir miyiz? O zaman bana benim gibi insanlar hakkında her şeyi anlatırsın."

"Olur."

"Ne zaman?"

"Cumartesi."

"Yani yarın mı?"

"Evet, yarın."

"Hayır," dedi, "o zaman bir sonraki cumartesi olmasını tercih ederim."

"Nerede?"

"Arti iyi mi?"

"Tamam, saat dokuzda oradayım."

Elimde kadehimle konuklarımın yanına geri döndüm. Dizleri-

min bağı çözülmüştü ve ellerim titriyordu.

"Herhalde sinirlerinin gerginliği ancak şimdi ortaya çıkıyor," dedi annem. "Çok solgunsun ve titriyorsun. O adamı tanıyor muydun?"

"Evet," dedim ve sustum.

"Kimdi o?" diye sordu benim gözükaralıkta üstüne olmayan annem.

"Bir figür," diye karşılık verdim.

"Ciddi ol lütfen."

"Gelecekteki damadın," dedim ciddiyetle.

"Oradaki adam mı? Çocuğum, ama o senin baban yaşında."

"Babam olabilirdi," dedim ve Paskalya'da onları ziyarete gelemeyeceğimi sözlerime ekledim.

Onu seviyorum, diye düşündüm, onu kurtaracağım. Bu benim belirlememdi belki de. İnsan sonuçta bir şeyler yapmalı. Verimsiz bir varoluşu kim ister ki.

Lucas'ta, ilk ve en önemli Sokratik alan araştırmamı yapacaktım. Ona düşüncelerindeki çelişkileri gösterecektim, eğer en azından *Sanatçı* romanındaki Simon ile özdeşse aslında bir sanatçı olamayacağını ve düşüncelerinin edimine engel oluşturduğunu göstererek onu sanatıyla tekrar barıştıracaktım. Clemens Brandt'ın ilk günah hikâyesinde yer almak istemesi gibi, ben de romanı okurken sık sık yazar ve ressamın yanında olmak ve Simon'a yazarın neyi ihmal ettiğini göstermek istemiştim. Bu mümkün olmadığı için de hepsini diploma çalışmama katmıştım.

Yazdıklarımı bu akşam yanıma almayı unutmamalıydım. Eğer ipin ucunu kaçırırsam kendi eserimden birkaç pasaj okuyabilirdim.

Bazen düşünmüş olduğum şeyleri kendim de tam olarak hatırlamıyorum.

Arti, sadece üye olanların girebildiği bir kulübün adıydı. Lucas Asbeek, beni dışarıda bekleyip konuğu olarak içeri alacağını söylemişti.

Gittiğimde koridorda durmuş duvardaki afişleri seyrediyordu. Geçen cuma üzerinde takım elbiseyle gömlek ve kravat vardı ve çevresine hafif bir naftalin kokusu yayıyordu. Şimdi daha genç görünüyordu, üzerinde blucin ve parlak yeşil, kısa bir ceket vardı.

"Merhaba."

"Ah, merhaba," dedi neredeyse çocuksu bir neşeyle ve düşüncesizce bir şiddetle elimi sıktı, kendimi tutamayıp güldüm. Bana sadece bir an için kısa, inceleyici ve biraz ürkek bir bakışla baktı, döndü ve aralıksız konuşarak kulübün girişine doğru önümden yürüdü.

"İyi ki geldin," dedi. "Bence tuhaf bir randevuydu. Bu hafta boyunca gerçekten randevulaşmış olup olmadığımızdan bir türlü emin olamadım, yani bugün için demek istiyorum. Ama neyse ki şimdi buradasın ve her şey gerçekten doğru."

Hafif eğik ve biraz beceriksizce bir yürüyüşü vardı, sağ omzu biraz yukarıdaydı. Dış görünümünün ve yürüyüşünün hiç farkında olmayan, hiç kimse tarafından uyarılmamış, kendisi hakkında hiçbir şey duymamış biri gibiydi. Jestlerle konuşuyordu, havada, iri ellerini birdenbire çok kadınsı gösteren belirsiz şekiller çiziyordu.

Girişteki bir masanın üzerinde bir konuk kayıt defteri duruyordu. Lucas Asbeek, kendi adını yazdıktan sonra kalemi bana uzattı. Adımı ve adresimi yazmam gerekiyordu. Defterin üzerine eğilerek o kadar iyi tanıdığım elyazısını ve imzasını inceledim. Henüz yazılmış o isme bu kadar yakın olmak beni heyecanlandırdı. Kendimi çatlayacak kadar yabancı ve gerçekdışı hissediyordum. Kendi adımı onunkinin altına yazdığımda gerçekle gerçekdışı sanki iç içe geçti, sanki birbirimize sunulduk, sanki düşlerimdeki, fantezimdeki, görüntüler ve sözcüklerle dolu yapayalnız dünyamdaki bir varlıkla evlendim. Bunun inanılmaz gerçeklikteki bir yanı neredeyse canımı yakıyordu ve bu duyguyu mümkün olduğunca uzun zaman koruyabilmek için, keşke orada öyle eğilmiş olarak donup kalsam diye geçirdim içimden.

Lucas duvar kenarındaki bir masaya gitti. Orta tarafta yuvarlak,

ahşap masalar vardı, duvarlarda enli ve tezyinatlı çerçeveleri olan resimler asılıydı. Masalarda çoğunlukla yaşlıca insanlar oturuyordu. Lucas içecek bir şeyler almak için bara giderken içlerinden bazılarıyla selamlaştı.

Nasıl davranmam gerektiğini bilemiyordum, bu nedenle diploma çalışmamı çantamdan çıkardım. Kapağın iç tarafına dolmakalemimle "Lucas Asbeek için" yazdım ve onun oturacağı yere bıraktım.

Lucas, titreyen ellerle şarap bardaklarını masanın üzerine bıraktı. Cildinde küçük, kırmızı, pulsu lekeler vardı.

Diploma çalışmamı gördüğünde, "Bu benim için mi?" diye sordu. "Hoş bir jest, çok teşekkürler," dedi, "*Bir Figürün Kaderi*, Marie Deniet," diye yüksek sesle okudu. "Bir kez daha şansım yaver gitti, çünkü itiraf etmeliyim ki adını unutmuştum. Bana adını söylemiş miydin? Defterime 'genç bayan N. N.' diye not düşmüştüm. Ama Marie daha güzel. Şerefe."

Çalışmamı karıştırdı ve sonra okumaya başladı. Bakışları satırlara yapışıyordu neredeyse ve bana tekrar baktığında gözlerinde sarsılma gördüm. Ne okuduğunu tahmin edebiliyordum.

"Beni içine çekti," dedi. "Sanırım sürekli kafa yorduğum şeyler hakkında yazmışsın. Bana kurguyu anlatıp sonunda Sokrates'e ne olduğunu söyler misin?"

"Bir figüre dönüşüp bir öykünün içine giriyor."

"Aynı benim gibi," dedi.

"Senin gibi," dedim.

"Burada ne arıyoruz ki?" diye sordu ve ilgiyle bana baktı. "Ben aslında Arti'yi hiç sevmem, ya sen? Benim şu anda asıl istediğim şey eve gitmek. Bunu hemen okumalıyım, mutlaka anlıyorsundur. Gidelim mi?"

Gittik. Hem de en kısa yolu seçtik, yani benim evime gittik. Evde benim masamın başına oturdu, okudu ve kaldı.

Gece beni kollarının arasında tutarak birbirimize uyduğumuzu söyledi. Sevgilim, dedi. Baksana, biz birbirimize uygunuz. Bu sanki kaderin bir kucaklayışı gibiydi ve bu kader aşktı, adı da Lucas Asbeek'ti. Bense gerektiği kadar şaşırmamıştım bile.

Sabah kollarından yavaşça sıyrıldım ve yatağın kenarına bir sandalye çektim. Bütün bedenim titriyordu. *Tremor nervosus*,* diye düşündüm.

Orada genç bir tanrı gibi yatıyordu, öylesine kusursuz, bir elini yanağına dayamış, diğerini göğsünün üzerinde yumruk yapmış. Dudaklarının çevresinde bir gülümseyiş dolaşıyor. Gülüyorsun, demek ki hoşnutsun. Bu iyi böyle, nihayet. Gülümseyişi bana bir uyanış gülümseyişi gibi geldi ve birkaç dakika için uyur gibi yaptığını sandım, ama yüzünün bütün ayrıntılarını inceleyebilmek için ona doğru eğildiğimde hatlarında bir değişiklik olmadı. Derin ve ağır uyuyordu.

Ellerindeki kırmızı lekelerden, bu gece bedeninin başka yerlerinde de görmüştüm.

"Sedef mi?" diye sordum.

"Evet."

"Bölünmüş aşırı bireyciliğin işareti," dedim.

"Olabilir."

Yüzü pürüzsüzdü, benden daha az kırışığı vardı. Yaşı gizlenmişti, kulaklarının arkasına bir yere, yumuşak kulak memesinin ardına, oraya ulaşamayacak insanlardan uzağa gizlenmişti.

Her yanında arandım. Her noktasına ulaşmak istiyordum.

Uyandıktan sonra ona bir yumurta pişirdim ve Paskalya'sını kutladım.

Yaşamımın geri kalan kısmı başlamıştı.

Laszlo'nun haklı olduğunu ve gerçekten de âşık olunca hastalanan biri olduğumu henüz bilmiyordum.

"Sana bizim hikâyemizin ne zaman başladığını söyleyeyim mi?"

---

* Lat. Sinirlilikten ileri geliyor. (ç.n.)

"Hayır, söylemesen daha iyi Marie. Bizim hikâyemiz bugün başlıyor."

"Hikâyeleri sevmez misin?"

"Hayır, severim, ama senin hikâyenin içinde bir figür, bir tasarımın parçası, bir kurgunun düğüm noktası olmak istemiyorum. Benden bir hikâye çıkartamazsın, gerçeklikle asla örtüşmez."

"Hikâyeler zaten gerçekle örtüşmek için var olmazlar."

"Yapay olan her şeyden korkuyorum."

"Sen sanattan korkuyorsun Lucas."

"Sen ve ben, karşılaşmış olmamız bile yeterine tuhaf. Hoşuma gidiyorsun. İlk kez birisiyle anlam ve önem hakkında konuştuğumu ancak şimdi fark ediyorum, ki şimdiye kadar hep bunlarla ilgilenmiştim. Ama bu konuda konuşmak da zor. Seninle birlikteyken ise bundan kaçınmak mümkün değil. En azından seninle diyalog kurabiliyorum."

"Sen ve ben, şeyleri farklı görüyoruz."

"Evet, elbette."

"Sen Sokrates gibisin, bir başkasının hikâyesi içinde bir figür olmayı reddediyorsun. Almayı reddediyorsun, çünkü tek başına, diğerlerinden tamamen kopmuş olarak birey olabileceğini sanıyorsun."

"Evet, çok doğru."

"Ama belki de bu yüzden artık sanatsal bir şey yaratamıyorsun Lucas, aslında en çok yapmayı istediğin şey bu olduğu halde. Nasıl Sokrates kendi felsefesini yazamıyorsa, sen de sanatını yapamıyorsun. İstemediğin bir anlamın sana atfedilmesini engellemeye çalışıyorsun, ama bu kaçınılmaz bir şey, öyle değil mi? Anlam, insanın kendi tekelinde tutamayacağı bir şeydir; ortaya çıkıp da ben Lucas Asbeek, şu anlama gelirim ve yaptığım şeyler de sadece şu anlama gelir, başka hiçbir anlamları yoktur diyemezsin. Anlamı başkasına bırakmak, sanatçı olarak mevcut olmamayı göze almak zorundasındır."

"Zaten bu da benim en çok istediğim şey."

"Eğer *Sanatçı*'da anlatılanlar doğruysa, senin yapamayacağın şey tam da bu: yaptığın şeyleri, sonradan, senden bağımsız olarak onlara bir anlam atfedecek insanlara bırakmak."

"O kitabın kahramanı Simon *kitsch* bir figür. Ben Simon değilim. Anton o figürü uydurdu. Ben başka biriyim."

"Peki o zaman artık niçin sanat üretemiyorsun?"

"Sanat hakikatin kıyısından geçiyor çünkü."

"İnsanlar anlama bağlı hayvancıklar. Sürünerek birbirlerine yaklaştılar, sürekli olarak birbirleriyle konuşmaya başladılar, gereken şekilde kendilerine ve şeylere isimler verdiler ve birine Piet, bir diğerine Jan demek mümkün olduğundan beri bir anlamları var. 'Piet' veya 'Jan' bir gerçek içermiyor; ancak isimler bir ayrım ihtiyacını, Jan ve Piet olmanın gerçekten de bir önem taşımasına duyulan ihtiyacı ortaya koyuyor.

Uzun zamandan beri hayvan değiliz artık ve hâlâ önemi ve anlamı arıyoruz. Bu bir lanet ve işe yaramaz olduğu için de aynı zamanda güzel."

"Ya hayvanların neyi var?"

"Onların karnı aç."

"Benim karnım da aç," dedi ve bir büsküvi aldı. Ağzına attı ve çiğnerken bana gözlerini hiç kırpmadan baktı. Bana bakmaya devam etti ve bisküvileri birbiri ardına ağzına atmayı sürdürdü. Gözleri utanmasızca tahrik edici ve gururla reddedici bir şekilde parlıyordu. Bu tam bir terördü, aşkın çılgınlığı.

Susuyorum. Ona bakıyorum.

"Evet, artık doydum." Bisküviler bitmiş.

"Evet," diyorum, "karnın şimdi kusacak kadar tok, ama ruhun hâlâ anlam açlığı içinde".

Ben çenemi hiçbir bir zaman tutamayacak mıyım?

"Dün öğleden sonra şu eski dostum heykeltıraşla birlikteydim. Beni çok etkileyen bir şey söyledi. İnsanın heykeli kendisi için

yapması gerektiğini, bunun bir edim olarak kendi içinde uyumlu olması gerektiğini söyledi. Ve geri kalanın, bunun çevresindeki patırtının sadece saçmalık ve tiyatro olduğunu, heykeltıraşlıkla ilgisi olmadığını söyledi. Bence haklıydı."

"Ben buna inanmıyorum. İnsan kendisi için yiyip içebilir, bilgi edinebilir, ama bence sanatın kendi içinde bir amacı olamaz. Eğer insanın şansı varsa, sanat aynı zamanda, diğerleriyle, bütün dünyayla bir tür alışveriş içinde olma yolunda karar vermek değil midir?

Dünyaya bir durum üzerinden, bir obje üzerinden, bir kitap üzerinden ulaşabilirsin ve kendin kişi olarak hazır bulunmak zorunda kalmadan dünyaya hitap edebilirsin. Hem oradasındır, hem de aynı zamanda orada değilsindir. Sadece durum oradadır ve onun üzerinden kendi varoluşunla diğerlerinin varoluşu arasında ilişki kurarsın. Kendini, kendinden başka bir şey olan, buna rağmen senin adını taşıyan bir şey vasıtasıyla ifade etme cesaretini göstermen gerekir."

"Söylediklerin yine çok doğru gibi sanki."

"Diyelim ki gerçekten de doğru, Lucas, o zaman bunun anlamı başkalarıyla ilişkiye girmeyi reddettiğin için artık yeni objeler yapamadığındır. Böyle bir ilişki hoşuna gitmedi mi? Ünlü olmak ve beğenilmek seni gerçekten bu denli ürküttü mü?"

"Asla yetmiyor."

"Ne?"

"Beğenilmek asla yetmiyor. Asla yetmediği için ve yoksunluğu, beğenilmenin kendisinden çok daha kötü olduğu için bundan tamamen vazgeçmeyi yeğliyorum sanırım. Mesele herhalde bu. Daha fazlasına ihtiyaç duymanın acısını çekmek istemiyorum."

"Aşkta olduğu gibi."

"Nasıl yani?"

"Aşk da asla yetmez."

"Herkes sanatçıdır aslında. Büyük sanatçılara ilişkin mitler bence hiç hoş değil, bunlar insanları ürkütüyor ve kendilerinin bir şey ya-

ratmaya muktedir olmadıklarını gösteriyor insanlara. Bu çok fazla abartılan bir durum. Sanat ve kişi olarak sanatçılar çevresinde oluşturulan mitler insanların yaratıcılığını köreltiyor ve ben bu duruma daha fazla katılmayı reddediyorum."

"Elbette herkes bir sanatçı, ama herkes sergi açmıyor, kitap yayınlatmıyor ya da sahneye çıkmıyor, fark burada. Bence insan, yaptığını aynı zamanda elden çıkartabiliyorsa sanatçıdır. İnsan hüzünlü şiirlerini, bilgilendirici günlüklerini, yaptığı resimleri ya da kibrit çöpünden değirmenleri çekmecesinde sakladığı sürece diğerleriyle bir ilişkisi yoktur. İnsan ancak sınırı aşar da topluma varan eşiği geçerse sanatçı olur. İnsan dünyayı ancak o zaman, bir duruma anlam verme konumuna getirir."

"Ama insanın dünyaya ihtiyacı yok ki."

"Belki dünyanın sana ihtiyacı var ama."

"Hayır, hayır, gerçekten de dışarıda Lucas Asbeek'i bekleyen kimse yok."

"Bazen bir kâhin gibi konuşuyorsun Marie. Gerçi sonra haklı olduğunu ve iyiliğimi istediğini hissediyorum, ama tek kelime bile anlamıyorum."

"Çok erkeğin olmuş," diyor.

"Her zaman erkeklerim oldu," diyorum.

Bana susmamı, kıskançlıktan tükendiğini söyleyene kadar ona erkeklerden söz ediyorum.

"Sen başkasın," diyorum. "Şimdiye kadar kimseye âşık olmadım, kimseye ait olmadım. Hepsi tuhaf hikâyelerdi ve ben hep gizli tutulan biri oldum. Karşı çıkmadım da. Öyle iyiydi. Ama seninle yaşadığım sahici, reel."

"Yaşamım boyunca bunu hayal ettim, sahici bir şeyi. Gerçek, ürkütücü derecede sahici ve buna rağmen tümüyle ulaşılmaz kalıyor. Her zaman nesnelerin oldukları gibi olmadıkları, bir şeylerin ters olduğu duygusuna kapılmışımdır. Gerçek kendisini her zaman,

geçersizleşmesine neden olan, kendisini gerçekdışılaştıran, sahte, yanlış bir şeyle bir arada gösteriyor. Bu sanat için de geçerli, şeyler sanat düzeyinde ne iseler odurlar, ama aynı zamanda çok başka bir şeydirler de. Fazla karmaşık."

"Senin objelerinde de söz konusu olan bu sanırım."

"Öyle mi?"

"Hayal ettiğin neydi? Yaptıklarını seyreden insanlarda ulaşmak istediğin neydi?"

"Temelde bir gerçeklik duygusu gibi bir şey, ama bu bende yok zaten. Tuhaftır ama, objelerimle, insanların benim yapıtlarımı seyretmekten vazgeçip gerçeğe bakmayı yeğlemelerini sağlamaya çalıştım. Biz gerçeği algılayamayız. Biz dilin ve sanatın gözlüğünün ardından bakarız ve gerçekten var olanı görmeyiz."

Lucas gelip gidiyordu. O gittiğinde ben kalıyordum ve ne yapacağımı bilemiyordum. Onun yokluğunu çekiyordum. Artık onsuzken gözlerimin, kulaklarımın, ağzımın ne işe yaradığını anlayamıyordum. Kendi kendime yetmiyordum. Her seferinde, geri dönmeyeceğini düşünüp korkuyor ve paniğe kapılıyordum.

Ama Lucas her seferinde geri dönüyordu. Bunu biraz da her seferinde geri döneceğinden gerçekte emin olmadığını bana belirtmek için yapıyordu.

"Senin içine girmek istiyorum," diyorum, "bir amip gibi ya da yavaş yavaş sevmeye başlayacağın bir hastalık gibi".

"İnsanın birlikte olması ve sonra yine uzaklaşması gerçek aşkın bir yasası mıdır?" diye soruyorum Lucas'a.

"Bilmiyorum. Belki ben de şimdiye kadar kimseye ait olmadım."

"Aşkın koreografisi acımasız. Hoşlanmıyorum. Önce kendine çekmek ve sonra reddetmek –bunun böyle olması gerektiğini kim söylemiş?"

"Belki başka türlü de olabilir. Belki de hep bir dönüş yolunu

açık tuttuğum için bu benden kaynaklanıyordur."

"O zaman niçin vazgeçmiyorsun? Yani kaçış yolundan demek istiyorum."

"Sana gerçekten âşığım; yoksa başka türlü mü söylenir?"

"Bunu biliyorum."

"Ama yeterince değil belki."

Önce iştahımı yitiriyorum. Zayıflamaya başlıyorum. Yiyecek bir şey gördüğümde, örneğin dükkânlarda ya da pazarda, midem bulanıyor. Bir şeyi çiğnemek, dişlerimle parçalayarak küçültmek düşüncesine katlanamıyorum. Yiyecek kokuları beni tiksindiriyor.

Sıvı alıyorum ve sigara içiyorum. İçimin ne kadar boş olduğunu hissediyorum ve bu bana açlığı hatırlatıyor, ama giderilmek istemeyen bir açlığı. Açlık beni boşaltmalı, temizlemeli, geriye kalan bir şey varsa tüketmeli. Dışarıdan gelen hiçbir şey ağzımdan geçerek içime ulaşamaz, bunu düşünemiyorum bile, ayrıca gereksiz de, Lucas bana yetiyor.

Bana ne olduğu beni ilgilendirmiyor. Bunun üzerinde düşünmek anlamsız. Kendimi anlamama gerek yok. Ben Lucas'ı anlamak istiyorum.

Sonra çantalarımı, para dolu cüzdanlarımı, dolmakalemlerimi, borsalino şapkamı, kitaplarımı, giysilerimi kaybediyorum.

Bundan gurur duyuyorum. Kaybettiğim için gururlanıyorum.

Beni sarsarak uyandırdığında hıçkırıklarım kendiliğinden devam ediyor. Yüzüm gözyaşlarıyla ıslanmış.

"Uykunda ağladın. Yaralı bir köpek gibi inledin, yükses sesle. Sesinle uyandım. Neyin var, sevgilim?"

Herhangi bir düş, bir görüntü, hiçbir şey hatırlamıyorum. Şaşkın ve kederliyim.

"Ne olduğunu bilmiyorum."

"Sana mutluluk vermiyorum," diyor ve beni hemen bırakıyor.

"Aksine," diyorum, "ben çok mutluyum, bu kaygı da beni mutlu ediyor. Bu, seninle, mutlulukla ilişkili bir şey. Ama sen bu kaygıya karşı bir şey yapamazsın. Senin suçun değil ki. Önceden de vardı."

"Sanki seninle bir geçmişimiz olamayacakmış gibi bir duygu bu, Lucas. Birlikteliğimiz çoktan bir yılı buldu, ama çok kısa bir süre için bile olsa, ne zaman ayrılsak, bana, sanki yokluğunda zamanı da yok ediyormuşsun, sanki seni tutacak bir şey olmadığı için gitmeye karar vermişsin gibi geliyor. Sonra yüzünde terk edilmişliğin yine usulca geldiğini görüyorum. O kısa yokluğunda kendini yine yalnızlaştırdığını anlıyorum. Bakışlarında, yansıttıklarında bunu görmek acı veriyor. Durmaksızın geçmişimizi, birlikte olduğumuz günleri yok ediyorsun ve bana benimle mutlu olduğunu söylüyorsun."

"Sanırım senin istediğini ben yapamam Marie. Bu benim için çok yükseklerde, çok mutlak. Bu kadar çok sevgiyi sürekli veremezsin, gerçekten de her zaman olmayacağını düşünüyorum. Şu kapıdan dışarı çıktığımda her defasında, bitti, diye düşünüyorum, bir daha içeriye giremeyeceğim. Seni kaybediyorum bir anlamda."

"Ama ben kendimi sonsuzluğa hazırladım."

"Bana iyi geliyorsun, Marie."

"Sen de bana, Lucas."

"Hayır, ben sana iyi gelmiyorum. Eğer böyle devam ederse, senden geriye bir şey kalmayacak."

Bir akşam ansızın ayağa kalkıyor, davranışlarında öfke var. Hırsla mutfağa gidiyor, tencerelerle tavalarla gürültü patırtı ettiğini duyuyorum. Tavada yağ cızırdıyor. Kısa bir süre sonra yemek dolu bir tabağı buyurgan bir tavırla önüme koyuyor. Et ve sebze.

"Bir şeyler yemelisin," diyor.

Reddetmeye cesaret edemiyorum. Yiyorum. Üzülerek boşluğun kaybolduğunu, dolduğumu ve gücümü yitirdiğimi hissediyorum. Ardından gevşiyorum.

Daha sonra yatakta, "Bunu bir daha asla yapma lütfen," diyorum Lucas'a, "eğer bir şey yemek istemiyorsam önüme yemek getirme bir daha. Bana beni sevdiğini göstermen için başka bir sürü yol var."

"Evinde dönecek yer bile yok. Günün birinde objelerinde kullanabileceğini düşündüğün için her nesneyi ve yaşamındaki belirleyici değişikliği yapacak gerçeği içerdiğini düşündüğün için de her kitabı saklıyorsun. Geleceğine yatırım yapıyorsun ama bugünün boşluğu kalıyor. Sürekli bir erteleme içinde yaşıyorsun. Anlamdan söz ediyorsun, ama anlam vermeyi hep sonraya bırakıyorsun. İkimize ilişkin olarak da.

Sadece olasılıkları biriktiriyorsun ve gerçekleştirilmeyi bekleyen bütün bu olasılıklar seni huzursuz ve mutsuz ediyor. Nesneler ve kitaplar durmadan çoğalıyor. Öylece durup seni bekliyorlar ve onlara dokunmadığın sürece değersiz kalıyorlar."

"Beni değiştirmek istiyorsun."

"Hayır, sevgilim, bana göre yeterince iyisin. Ben seni mutlu etmek istiyorum. Bence değişmek isteyen sen kendinsin."

"Doğru, kendimi hâlâ değiştirmek istiyorum. Ama niçin?"

"Kendi kendini yeterince iyi bulmadığın ve iyi olma ihtiyacı duyduğun için."

İlk kez bayılıp kanama geçirmeye başladığım gün Guido de Waeterlinck telefon ederek Üniversite'de felsefeci olarak çalışacağım bir işi kabul etmemi istiyor.

Sanki aşka karşı yaşamdan yana karar verecekmişim gibi, dramatik bir karar bu benim için. Bir ay zamanım var. Bir ay boyunca kanamam sürüyor ve ikilemde yaşıyorum.

Bir aylık süre bittiğinde Lucas'ı gecenin ortasında uyandırıyorum. Korku içindeyim.

"Ne yapacağımı bilemiyorum," diyorum.

"Nihayet," diyor.

VII
Psikiyatr

Pazartesi, 15 Eylül 1986 – Saat: 14.00

Doktor bey, ben yaşarmış gibi yapıyorum.

Bakın. Sizin mesleğiniz, ben istesem de istemesem de, sözcüklerimden söylemediğim şeyleri de çıkartabilmek, öyle değil mi?

Benim hikâyelerimin ardındaki gerçeği, benim sahip olmadığım gerçeği ortaya çıkartıyorsunuz. Aslında siz bir tür profesyonel okuyucusunuz.

Birbirimize mesafeli kalmak iyi. Eğer sizin için fark etmezse "siz"

diye hitap etmeye devam edeceğim. Eğer isterseniz siz bana ön ismimle ve "sen" diye hitap edebilirsiniz. Siz benden daha güçlü olmalısınız. Ben zor durumdayım.

Durumu biraz daha açıklığa kavuşturmak için sizi önceden de tanıdığımı söylemeliyim. Siz Daniel'in babasısınız ve Lucas Asbeek'i, sevmiş olduğum, sevdiğim adamı tedavi ettiniz. Lucas Asbeek bitişti. Lucas'ta son şansımı kaçırdım.

Ben tahammül edilmez bir insanım. Benimle yaşanmaz.

Her şey iç içe geçiyor. İşaretlerin bu denli birbirine bağlı oluşu beni korkutuyor. Her şey çok fazla, temalar çok fazla, motifler çok fazla, ustalar çok fazla, diller çok fazla, bitmemiş hikâyeler, çelişkiler, hepsinden çok fazla var. Bunların hepsi şimdi benim arkamdan oynanıyor. Nereden başlamalıyım ve bu nereye götürür? Hiçbir yere, bir ruhsal karmaşaya sadece.

Kendimi artık bu rastlantının organizatörü olarak göremiyorum. Herhangi birisi, benden başka birisi benimle oynuyor. Bana bir şey anlatmaya çalışıyor, ama ne Tanrı aşkına?

Bir erkek. Evet *o* bir erkek. Tanrısal bir yanı var ve ürkütecek denli güçlü, yoksa böyle bir şey mümkün değil.

Nereden başlayacağımı bilemiyorum.

Astrologla başlayacağım, ona hep böyle derdim. O öldü. Aslında adı Miel, Miel van Eysden. Bir uçuruma düştü. Benim arkadaşımdı. Böyle söylemek doğru mu? Evet, o bir arkadaştı.

Son zamanlarda elimde olmadan sık sık onu düşünüyorum. İşi sayılarla ve elbette yıldızlarlaydı. Her gün bir yerlerde otuz üç sayısının ortaya çıktığını görüyordu ve olanın niçin o gün olduğunu kitaplarındaki sayılardan her gün kontrol ediyordu. O zaman dünya doğrulanıyor ve o, acısını açıklayabiliyordu. Şimdi onu daha iyi anlıyorum. O zamanlar bazen kafayı tamamen üşüttüğünü düşünür-

düm, ama şimdi benim zihnimde de benzer şeyler oluyor. Her tarafta mesajlar keşfediyorum.

Bugün, Meryem'in yedi acısının günü, buna ek olarak bir de pazartesi ve sizin kapı numaranız bir araya gelince tam da benim doğduğum tarihi oluşturuyor. Bu hep böyle sürüp gidiyor. Bunun anlamı ne?

Niçin şu anda olduğum gibi olduğumu bana sonradan açıklayacak bir kitap var mıdır, bilmiyorum. Aksine hep kendi kitaplarıma, daha önceden kafamda yazdığım kitaplara varacağım gibi bir duygu var içimde. Buradan çıkmak istiyorum. Bu kitabın sınırlarını aşmak istiyorum.

Beni huzursuz eden ve savuran, size mutlaka söylemem gereken şey de bu zaten. Öyle ki, sanki yaşamım edebiyatın özelliklerine sahip. Edebiyata o kadar benziyor ki. Edebiyatta da en küçük sözcüğün bile önemi vardır ve şimdi benim yaşamımda da olduğu gibi her şeyin birbiriyle ilişkisi vardır. Durum benim gücümü aşana kadar, hep birbirinden çok farklı olaylar arasındaki bağlantıyı kendim kurduğumu ve böylece yaşama anlam ve güzellik kattığımı sanırdım. Başka türlü insan yaşamı nasıl anlamlı kılar?

Ancak benden edebiyat çıkmıyor ve sorun şu: yaşamımın bir kitaba benzemesi doğru mu? Aslında romantik bir yaşam ihtiyacı hissetmiyorum, yeter ki bir kitap yazmayı başarabileyim. Bu olmalı. Hemen. Zamanı geldi.

Bazen ancak bir terapiste gittikten sonra kitap yazmaya başlayan yazarlardan söz edildiğini duyuyorum. Ama diğer yandan da yazmakta ya da resim yapmakta olan insanların sonradan terapiste gittikleri ve bir daha tek bir sözcük bile yazamadıkları ya da fırçayı ellerine alamadıkları da oluyor. Eğer bende bu durum söz konusuysa doktor bey, o zaman ruhumu rahat bırakın ve bana bunu şimdi söyleyin. Hemen giderim. Kendi kendime yardım etmeyi becerirm. Sonuçta kendi ayaklarımın üzerinde duruyorum.

Ben bir kişiliğim olsun istiyorum; kendine ait bir yaşamı olan, gözleri bir başkası gibi değil kendince gören biri olmak istiyorum. Ve

içimde sözlerin yükseldiğini, her şeyiyle bana ait olan sözlerin yükseldiğini işitmek istiyorum. Diğerlerinin kiri her yanda, bir kabuk gibi dilin üzerinde, bir peçe gibi gözlerimin önünde ve kirlenmiş bir cam gibi görünüyor. Aslında hiçbir şey görmüyorum. Her şeyi altüst ediyorum, kategorileri birbirine karıştırıyorum, kadın-erkek, edebiyat-gerçeklik, doğru-yanlış ve içimde hakemlik yapıp da şunları söyleyecek biri yok: Sen göründüğün gibi değilsin ya da sen varsın, sensin, gerçeksin, neysen osun ve kararımı senden yana veriyorum.

Bu çiftanlamlı oyuna, bu ikililiğe katlanamıyorum. Aklımı iyice karıştırıyorlar.

Kendimi iyi hissetmiyorum.

Belki bir zamanlar bir kişiliğim vardı. Artık onu hatırlamıyorum bile. Doğarken insanın bir kişiliği var mıdır? İnsan henüz beşikteyken ve kafası bütün bu saçmalıklarla karışmamışken kendi başına bir varlık mıdır?

Saçmalık. Diğerlerinin sözleri, düşünceleri, inanışları, kuralları, ahlâkları, bilgileri zihnimi bulandırdı. Aslında ruhumun ırzına geçildi. Ve buna ben izin verdim, bunu tahrik ettim, şeytanla oynaştım. Astrolog bunu önceden görmüştü. Bana ne derdi? Platonik bir orospu, galiba böyle bir şeydi.

İyinin ve kötünün ne olduğunu bile bilmiyorum artık. Başkalarının düşüncelerinden, başkalarının yaşamlarından arınmak, iyileşmek istiyorum.

İyi olmak istiyorum.

Bir kişilik kazanmak beni öylesine yoruyor ki.

Deliliğin insanı gafil avladığını düşünürdüm hep, ama bu doğru değil. İnsan deliliği arıyor, onu davet ediyor, onu kabul ediyor ve deliliğin insana daha neler yapabileceğini görmek için kendisiyle oynamasına izin verip, olanları büyük bir heyecan içinde izliyor. Bu bir sınama, sahte bir savaş; insan ne kadar ileri gidebileceğini,

hangi ölçüde delirmeye cesaret edebileceğini görmek istiyor. Ama her şeyi denetleyen, gerektiğinde bizi gözeten içimizdeki o diğeri, güçsüz düşse de varlığını sürdürüyor.

Delirmenin aklını tümüyle yitirmek olduğunu sanırdım, ama bu doğru değil. Yeterince akıl oluyor.

Ne durumda olduğumu çok iyi biliyorum.

Bu sahtekârlık. Delirmenin, gerçeğin izini bulmak için bilmem kaçıncı girişimim olduğuna inanıyorum. Ancak bu kez oyuna kendimi sürüyorum.

Bendeki, bilgiye duyulan ansiklopedik bir açlık, her yerde bilgiyi aradım, pek çok öğreticim oldu. Burada olanın, bu monoloğun önemini hissetmenin ustasıydılar.

Aptalca olan yalnızca, söz konusu kendimken, burada gevezelik ederek iyileşmem gerekirken ve sizden olmayacak bir şey beklerken, yani şimdi bile; hikâyemin doğruluğuna ve nihai bir anlama, aslında inanmamam.

Onu *dişil* zamirle anacağım, evet. Delilik bir kadındır.

Sözcüklerin cinsiyetiyle oynamanın bir anlamı olduğuna inanıyor musunuz? Bunun ardında bir şey arıyor musunuz?

Zamanımız sınırlı. Otuz yaşındayım, sadece bir saatimiz var ve üstelik bir de Güneş ölmekte.

Benim Güneş'im birinci evde. Bu bir yasa. Kim olduğumu bilmeliyim. Bu da yasanın yorumu. Aklımda böyle şeyler var, ama bana bir şey katmıyorlar, hem de hiçbir şey. Yalnızca sorun çıkartıyorlar.

Eğer düşersem mutluluktan ağlayacağım, aklıma hep bu geliyor. Beckett. İnsan düşüşü özleyebilir, öğrenmeye son vermeyi, çakılıp kalmayı, artık gelişmemeyi özleyebilir. Musil.

Tek bir saniye bile yalnız değilim.

İki hafta önce bir yabancı sokakta beni yerden kaldırdı. Bisikletimle kanal boyunca Dam yönünde gidiyordum. Kanal evlerini seyredip gittikçe hüzünleniyordum. Onları insanlar yaptı ve insanlar ölüyor, ama onlar kalıyor. Bunu düşünüyordum ve o an bunun her şeyi kapsadığına ve çok trajik olduğuna inanıyordum. Köprülerden birinin üzerinde aniden genç bir punk gördüm. Onları hemen tanırsınız. Saçları diken dikendir, korkunç dar pantolonlar, üzerleri yazılı deri ceketler ve kaba asker postalları giyerler. Oğlan en fazla on dördündeydi. Elindeki fotoğraf makinesine pahalı bir teleobjektif takılıydı ve bir güvercinin peşinde zıplayıp duruyordu. Bu güvercini resmc hapsetmek istiyordu, anlıyor musunuz ve ben bunu gördüğümde punkın kendisi kafamda bir simge halinde dondu. Bu olmayacak ve acı verici bir şeyin görüntüsüydü. Çünkü oğlan da ölecekti elbet, güvercin de, ben de, bütün bunları gören ve üzerinde düşünen ben de. O güvercinin fotoğrafını çekmek tümüyle anlamsız. İnsan ölümden kaçamaz. Belki bu fotoğraf bunu yapabilir. O an bir şeye çarptım ve düştüm. Öylece yatıp kaldım; sonsuza kadar da öyle kalmayı yeğlerdim. Yoldan geçen biri ayağa kalkmama yardım etti, bir adamdı, bir Fransız. Bana destek verirken büyük bir kaygıyla "*Mais petite*,"* dedi. *Mais petite*. O zaman onun boynuna sarıldım ve ona yapıştım. Ona şöyle bir şeyler söyledim: "Bana yardım et, beni sev, beni bir daha bırakma, beni koru, beni kurtar, ölüyorum." Hiç tanımadığım bir insana söyledim bunları.

Söylediklerimin anlamını anlamadı ama çok ihtimamlıydı. Onu da korkuttuğumu fark ettim, burnumu sildim ve ona teşekkür ettim.

Bu olay beni derinden etkiledi. Siz de bir yabancısınız. Bütün bunları size de söylemeyi isterdim.

Yardım istemek böyle bir şey, oldukça tuhaf bir şey –ama bunu bırakalım.

---

* Fr. Ama küçüğüm. (ç.n.)

Böyle darmadağınık konuşup size anlatmam gerekenlere bir yapı kazandıramadığım için üzgünüm. Evde, yalnızken hepsi bana o kadar içbütünlüklü geliyor ki, yüzde yüz mantıklı, net bir başı ve sonu olan, düzgün, anlamlı bir hikâye, sizin ele alabileceğiniz bir hikâye.

Daha ne kadar zamanımız var?

Bir kez daha baştan başlayabilir miyim?

Beni bu denli uzun dinlemek zorunda oluşunuz sizin için çok yorucu olmuyor mu?

Bazen dünyayı tümüyle görebildiğim duygusuna kapılıyorum, her şeyin kendi yeri ve zamanı ve kendi gerekliliği olduğunu ve insanın kendi yaşamının, yaşamında meydana gelen her şeyin düğüm noktası olduğu için insanın sahip olduğu yegâne şey olduğunu ve eğer insanın kendine ait bu düğüm noktası yoksa o zaman hiçbir şeye sahip olmadığını, çünkü o zaman her olayın önemsiz, bütünlüksüz, değer taşımayan öylesine bir olay olduğunu görebildiğim duygusuna kapılıyorum. Ancak kendine ait bir yaşamı olan insanlar, her bir anın tiksinç farklılığında bütünlüğü algılayabilen insanlar, yaşam gerçekten neyse onun içinde bir hikâye görebilirler – ancak böyle insanlar mutlu olabilirler.

Doktor bey, ben aşırı mutluyum, ama artık kendi mutluluğumu taşıyamıyorum.

Dünyaya bir şey açıklamak istiyorum, insanlara, kendi yaşamlarındaki olayların ardına gizlenen o dile kulak vermeyi öğretmek istiyorum. O zaman tekrar dünyayı dilsiz anlamsızlığından, gereksiz, suskun şimdiden kurtarabilecek insanlar haline gelebilirler. Eğer insan yapacak durumda değilse yaşamdan başka ne bekler?

Ben insanlara acıyorum. Nietzsche acımayı reddeder, Schopenhauer için her sevgi acımadır –evet, gerçekten de aslında ne yapmalı? Acımak, şimdi iyi mi, kötü mü?

Kendimi çok yalnız hissediyorum.

Kendimi nasıl anlaşılır kılabileceğimi bilmiyorum.

Nesnelerin özü yok doktor bey, en azından bizsiz yok. Bizim verdiğimizden başka bir öz yok.

Peki ya insanın kendisi için nasıl bu? İnsan insan olarak bir özle mi doğar?

Diyelim ki nesneler için geçerli olan insanlar için de geçerli ve onlar da kendinde hiçbir şey değil, hem de hiçbir şey. Korkunç bir düşünce ve bu nedenle sanırım doğru. O zaman biz insanlar da, nesnelerin bize bağımlı olduğu gibi birbirimize bağımlıyız demektir. O zaman ancak bir başkasının bizden yaptığı şey olabiliriz ve ancak diğerleri bize kendi hikâyeleri içinde bir önem verecek sevgiye, isteğe sahipseler bir önem kazanabiliriz. O zaman ister istemez diğer insanların hikâyelerindeki figürler haline geliyoruz, ama onların dışında, sadece kendimiz için ifade ettiğimiz bir şey yok, önemsiziz, suskun, gereksiz varlıklar. Başkalarının merhametine terk edilmiş bulunuyoruz, onların eseriyiz. Kendimize kalansa hiçlik.

Aşk, bazı insanları yumuşatır, uysallaştırır. Bu benim için geçerli değil. Ben vahşileşiyorum ve saldırıya geçiyorum. Ne kadar şiddetle mücadele ettiysem o an o kadar çok sevdim. Bunu anlamıyorum.

İnsanları yutuyorum, ama diğer yandan onlar tarafından yutuluyorum da. Aşk karşısında ölümcül bir korku duydum.

Bütün bunları birbirinden doğru dürüst ayıramıyorum. Tekrar berrak görmem ve sapı samandan ayırmayı öğrenmem için bana yardım etmelisiniz.

Bununla kastettiğim şu: Eğer yaşamaya değer tek şey kendi hayatımızsa ve hayata anlam kazandırabilecek tek araç buysa ve insan yine de başkalarına teslim edilmiş olduğunu ve kendisini yalnızca onların yaratabileceğini düşünüyorsa bu korkunç bir düşünce değil mi?

Ne söylemek istediğimi anlıyor musunuz?

Niçin buradayım? Niçin buraya geldim? Neyse ki yetenekliyim doktor bey, gerçekten de, her zaman öyleydim, bundan hiç kuşku duymadım. Kendimi hep zengin hissettim, kendimde hayatı nasıl geçerse geçsin güzel bir hayat haline getirme yeteneğini hep hissettim ve hayatımda güzellik her zaman oldu.

Kendimi olaylara karşı korumak için insanlardan uzaklaşmalı ve kendi dört duvarım arasında kalmalıyım, çünkü kapıdan dışarı adımımı atar atmaz dünya azgın bir köpek gibi üstüme geliyor. Ve ben kendimi savunamıyorum. Gördüğüm en önemsiz şey çok önemli bir şeymiş gibi beni etkiliyor, beni kederlendiriyor ya da içimde olmayacak sevinçler uyandırıyor ve aslında bunu korumak istiyorum, olayları, onları kendi hikâyemin içine alıp bir anlam kazandırarak, zamanından ve mekânından çözmeyi, özgürleştirmeyi istiyorum.

Çok fazla kitap okudum. Kafamın içinde çok şey oluyor.

Bazen bakmaktan yorgun düşüyorum. Neredeyse sağlıksız ölçüde mutluyum. Kendimi yıpratıyorum.

Bu normal mi?

Her şey yolunda mı?

Aslında söylemek istediğim şey tek başına olayların mevcut olmadığı. Tek başına ve yalnız olanın ve hiçbir yere uymayanın önemi de yoktur. İnsanları ve nesneleri kurtarmalıyız, onları her seferinde yeniden önemsizliklerinden kurtarmalıyız. Sorun sadece benim kendimi kurtaramayışım. Tek başına olan bir ben varım, ben kendime bir anlam kazandıramıyorum. Böylesine boş ve anlamsız olmak hiç hoşuma gitmiyor.

Lucas'a yardım etmek istedim, onu teselli etmek, kendisiyle kendisi arasında, onun da kendi içinde olan düşmanıyla arasında aracılık yapmak istedim. İçsel olarak o kadar karmaşık, o kadar bölünmüş ki, birde iki bu ve bu da ucu ucuna hesaplanmış. Kuşkuya çok yer veriyor. Hiçbir zaman yeterince sevilmemiş. Eğer onu çok sever-

sem aşağıya, yeryüzüne gelip her iki ayağıyla toprağa basacak cesareti gösterebileceğini düşündüm, tabii o zaman benim yanımda yürüyecekti ve her zaman için yanımda olmasını isterdim. Kendimi onun gelini gibi hissettim.

Bu konuda şunları da mutlaka söylemeliyim: Yaşamımda ilk kez kadının doğasını, kadının ne için belirlenmiş olduğunu anladığıma inandım.

Ondan bir oğlan doğurmak istedim.

Radyoda duyduğum şarkının sözlerini de birden kavradım. *You make me feel like a natural women.** Bu sözleri artık gülünç bulmuyordum, aksine bağıra bağıra kendim de söylüyordum, benim aptal kafam. Ve buna rağmen ilk kez o zaman kadınların çocuk doğurmaları ve bununla yetinmeleri gerektiğini anladım, çünkü diğer her şey ya saçmalıktı, ya da kadınların alanına ait değildi.

Yazan bir kadın erkeklerin alanına girmiş demektir. Başkaları üzerinden önem kazanmada kendi aracından vazgeçmekte ve bunun yerine erkeğin araçlarına, kaleme ve sözcüklere; güçsüzlüğün silahlarına el atmakta demektir.

Erkekler, yalnızca kafalarında da olsa kadınların onları sevmesini sağlamak için kitap yazarlar ve eğer kadın kitap yazıyorsa erkeğin kendisini sevmesi için yazar. Ama erkekler yazan kadınlardan kaçarlar. Bir kadın asla erkeklerin iyi olduğu alanlarda bir şey yapmamalıdır. Bu noktada daha önce yanılmıştım. Oğlanların kendilerine benzeyen kızları sevdiklerini sanırdım ve bu yüzden daha vahşi bir kızılderili, daha sert bir asker, kavgada acımasız, daha katı, daha atılgan oldum.

Ama oğlanlar kendilerine benzeyenlerden hiç hoşlanmazlar. Süslenen, kıkırdayan, kadınca konuşan, benim kendime her zaman yasakladığım şeyleri yapan gerçek kızları severler.

İstekle hırsı karıştırdım, olmakla sahip olmayı karıştırdım. Onun tarafından istenmek için, istediğime benzemeye çalıştım. Mutlaka birisi olmalıydım.

Klişenin gerçekliğini keşfetmek için mi bu kadar uzun süre öğrenmeye devam ettim?

---

* İng. Sizin karşınızdayken doğal bir kadın olduğumu hissediyorum. (ç.n.)

Lucas'ı istiyordum ve onu alabilmek için bir kadın olmalıydım. aşk, katmaktan çok almaktı. Yıkmak, bırakmak, berhava etmek, kaybetmek, ama öncelikle de çok kaybetmek. Su, et, yağ, boş sözler, hileler, alışkanlıklar, denetim, eski kâğıtlar, düşler, saçma hayallerim, tüm bunları kaybetmek. Lucas'layken kendi kendimle barışıktım, hafif ve sadeydim, basit bir olasılıklar bütünüydüm. Bunları bir araya getirmesi gerekiyordu. Durum açıktı: Yaşamımdaki en önemli şey oydu, hiyerarşide en üstteydi, diğer her şeyin üzerinde, kararımı neden yana vermem gerektiğini hep bildim. Ondan yana.

Kuşkuya katlanamıyorum. Kaderle kötü bir takasa giremem; söz konusu olan yaşamımdaki en önemli şeyse uzlaşamam, bununla oynayıp aynı anda birkaç efendiye birden hizmet edemem. Ya biri ya diğeri. Seçmek zorundayım. Bölünmemiş olduğumdan değil, ama bölünmeyi reddediyorum.

Onun yanındayken yazma isteği ağır bastığında bunu bir ihanet gibi algılıyordum ve onu bir an için bile olsa yeterince sevmemiş olmaktan korktuğumdan Lucas için ağlamak istiyordum.

Sonunda benim aşkıma katlanamadı. Hepsi gibi.

Kendine duyduğu nefreti bastırdığını ve beni sevebilmek için kendisini yeterince sevmediğini söylüyordu.

Bu budalaca beylik laflar ne zamandan beri bizi terörize ediyor? Hangi salak, insanları, bir başkasını sevebilmeleri için önce kendilerini sevmeleri gerektiğine inandırmış? Bu bütün zamanların en acımasız, en gülünç, en aptalca yasası ve yirminci yüzyılı idare ediyor. Bu tam bir akılsızlık. Bir başka insanı sevmeliyiz, bir başka insan da bizi sevmeli, tamam da, bir de kendimizi sevmeyelim artık, bu mümkün değil. Bir başkası tarafından sevilmeden kim kendini sevebilir ki? Hiç kimse. Çoktan bir düzine özgüven önlemi almış bir avuç saplantılı kaçık belki.

Kendimi unutmaya, yaşamımda kendimi adayacak biri olmasına, kendimden başka birine öylesine ihtiyacım var ki. Daha yüce ve daha iyi birine.

Üzgünüm. Size her şeyi korkmadan, dürüstçe anlatmaya karar vermiştim, ama size utanmadan her şeyi anlatmak da yalan söylememek kadar imkânsız.

Ve yine de kendime, sanki kendi kendimi uydurmuşum ve fiktif bir karakter yüklemişim gibi sahte geliyorum. Ve günün birinde birisi gelecek ve benden bir şey isteyecek, kendimden bir şeyi. O zaman bende bundan olmadığı, kendimden bir şey bulunmadığı ortaya çıkacak.

Pazartesi, 22 Eylül 1986 – 14.00

Dünya zamanla öylesine önceden görülür ki, hep aynı şarkı. Belki de *benim* dünyam demeliyim, benim dünyam önceden görülür oldu. Bir kere de değişik bir şeyler olsun istedim, örneğin bir rastlantı, ama hep aynı şey oluyor ve yine aynı şeyin olacağını bir iki dakika içinde anlıyorum. Önceden bilinemez olayları, akışlarını önceden kestiremeyeceğim anları, sonunun ne olacağını hemen söyleyemeyeceğim rastlantıları özlüyorum. Diğerlerinin önceden bilinebilirliği beni soğuklaştırıp kayıtsızlaştırıyor. O zaman hiç deneyimim yokmuş gibi oluyor. Tümüyle rastlantısal gelişen şeylerin bile organizatörü ve yönetmeni benmişim gibi geliyor.

Jung bir yerlerde, insanın kendi kaderini kendisinin yaptığını yazmadı mı? Bu aslında bizim içimizde gelişen bir şey, bir çelişki. Ve eğer böyle bir çelişkiyle birlikte var olduğumuzu, bu çelişkinin nasıl göründüğünü, sanki hiç yokmuş gibi yaparsak aslında nelerin birbiriyle savaşacağını ortaya çıkartamazsak, o zaman çelişki dış dünyaya taşar ve orada bir kader biçimini alır.

Benim kaderim ne o halde?

Hep süregiden tekrarlar, kader bu; öyle değil mi?

O zaman kendime, yaşamımda neyin sürekli tekrarlandığını, neyin hep aynı biçimde geri döndüğünü sormalıyım.

Karşılaşmalar, erkekler, diye düşünüyorum, hep aynı hikâye, ama ya Lucas. Lucas başlı başına bir bölüm.

Erkekler yasaları yapar. Yasalarla birbirinden çok uzak olan şeyleri, yeryüzüyle gökyüzünü, ruhu ve bedeni birbirine bağlarlar, çünkü bu karşıtlıkları tanırlar. Ve sonra ellerinde yasalarıyla dünyayı okurlar. Ve seni de. Bu varsa, diğeri de var. Madem öyle, işte böyle. İnsanı bir kitap gibi okurlar. Ben onları dinledim, dünya hakkında, öncelikle de benim hakkımda söyleyeceklerine kulak verdim. Lucas'ı sevdiğim ve hâlâ sevmekte olduğum gibi, bu erkeklerin hiçbirini sevmedim. Bu erkeklerden birinin beni sevdiğine de inanmıyorum, en azından gerçek anlamda.

Bu belki de mümkün değildi. Ben aşkı aramıyordum. Ben yasaları arıyordum.

Ben fazlasıyla hazırdım ve tam da bu yüzden ulaşılmazdım. Ben bir jokerdim, kesin bir yeri olmayan, kesin bir biçimi olmayan, her yere sürülebilir bir joker. Benden, istedikleri her şeyi yapabilirlerdi, kupa kızı, maça oğlan. Hepsi uyardı.

Lucas beni bir şey haline getirmedi. Lucas'ta ben Marie'ydim, kupa kızı. Ben kalbimi oyuna sürdüm ve kaybettim.

Erkekler dünya hakkında çok, kendi haklarında az şey bilirler. En farklı şeyler arasında koskoca ağlar örerler ve bazen bilgilerinin de sadece kendilerini su yüzünde tutmanın bir biçimi olduğunu fark etmezler bile. Ama ben bunu fark ediyorum. Erkeklerin arkasında yine başka erkekler vardı ve bunlar onlara yasaları öğreten erkeklerdi. Onlara kulak verdim ve yuttum. Beni hep beslediler, erkekler.

Bana hikâyelerini anlattıklarında, onlara, sonradan kendi yapabileceklerinden daha yumuşak bir şekilde yargılayabilmek için, kendileri hakkında, çoğunlukla gizli günahları hakkında bir şeyler anlattım. Erkekler hakkında iyi bir söz etmek istiyorum. Eğer insan doğruyu bulmak için yaptığı bütün girişimlerde sürekli hatalar ve falsolar yapıyorsa birisi de onu affetmeli. Bu birisi ancak bir kadın olabilir. Bir kadından bağışlanma beklemeyecek olan var mıdır?

Erkekleri seviyorum. Onlar yalnız.

Aslında hepsi aynı şeyi istiyor: Kutsal, tanrısal olmak istiyorlar. Ama tanrısal olmak insana dair değil. Bir insan, insanidir ve bu zaten yeterince zordur. İnsan Tanrı'yı yeryüzüne alalı ve ona insanların kalbinde bir yer vereli her şey korkunç ters gidiyor. Tanrı yukarı, aşağı, her yere ait, bir insanın içine ait değil. Tanrısal olmak istemek tehlikeli bir girişim. İnsan tanrısal olana hayranlık duyabilir, ona benzemek isteyebilir ve eğer insan işini iyi yaparsa ve bu da ortaya konursa insan biraz kutsallaşabilir.

Erkekler, onları dinlememi ve onları bağışlamamı istediler. Azla yetindiler ve ben de onlara ancak bunu verebilecek durumdaydım.

Psikanalitik bir yorum istemediğimi biliyorsunuz. Sizin hakkınızda; gerçek baba, gerçek anne, gerçek kardeşler hakkında konuşmama izin verdiniz. Bana belirli sözcüklerden kaçınma sözü verdiniz, çünkü bunları hikâyeyi yorumlamakta yetersiz bulduğumu biliyordunuz. Biz o sözcükleri kullanmak istemedik.

Sadece kısa bir süre için birlikte olacağımızı biliyorsunuz. Yanınızda fazla kalmayacağım. Bu hikâyenin gerektirdiğinden daha fazla değil.

Benim için önemli olan niçin olduğum gibi olduğumu anlamak değil. Size yaşarmış gibi yapıyorum dediğimde yalan söylemedim.

Geçmişi hatırlayabildiğim kadarıyla *bunu* olmak istiyorum. Aslında hatırlayabildiklerim, ilk sözcükleri okuyabildiğim dönemle birlikte başlıyor. Bundan önce olanları unuttum, radikal bir biçimde unuttum. Okumayı öğrendim, sözüklerle hatırlamayı öğrendim ve o andan itibaren içinden sözcükler çıkan biri olmak istedim. O zamandan beri yaptığım her şeyden kurtulmak istedim. Yedi yıl boyunca öğrenmeye devam ettim ve şu soruyla uğraştım: Niçin? Niçin bunu istiyorum? Yazmak, edebiyat nedir? Neye yararlar?

Bunun bir yazgı olması gerektiği fikrine katlanamıyorum. Bir

yazgının anlaşılacak bir yanı yoktur, neyse odur. İnsan bir yazgıyı asla haklı gösteremez. Bir kararı gösterebilir.
Gizli gizli hâlâ bir yanıt bulacağımı, dışarıdan bir şeyin; beni, kuşku duymadan bu kararı alacak birisi yapacak bir şeyin geleceğini umuyorum. Bu bir şey, son ivme olacak. Sizden de bunu bekliyorum.

Bu güçsüz ve anlamsız.

Bu olay hiçbir zaman gerçekleşmeyecek.

Benim size anlattığım bir oluşun hikâyesi değil, aksine bir bitişin, bir kişiliksizleşmenin hikâyesi. Böyle bir şey var mı? Sanırım buna, kişisel bir yaşama sahip olmaya katlanamam. Deneyimlerin, olayların, duyguların sadece benim tarafımdan bu şekilde yaşandığı düşüncesiyle yaşayamam. Eğer bir şey yaşıyorsam bu benim gözümde benden öteye gidiyor. Yoksa onu pekala yaşamasam da olurdu ve günüm anlamsızlaşırdı. Her şeyi büyük bağlantılar içinde görmeyi seviyorum.

Yasa kişisel değildir.

Bence yasalar herkes için geçerlidir.

İnsan yazabilmek için kendini öldürmeli. Bence bu, böylesi bir yaşam biçimi. Bence astrolog haklıydı ve ben kendim orada bulunmayarak, ancak benden başka birisi vasıtasıyla topluluk içinde yer alabilirim.

İkilemlerden nefret ediyorum, bu doğru, onlardan tiksiniyorum. Ve buna rağmen aslında bulduğum tek yasa da bu. İkilem yasanın kendisinde var.

Beni kafasız, soyut, örtülü buluyorsunuz.

Bir dahaki sefere size daha düzgün bir hikâye anlatacağım. İçimdeki sesi susturmak bir şekilde mümkün olmalı. Sonu, bir mo-

nolog; ama monoloğun yegâne anlamı kendi kendini susturmak olabilir – dinginlik, sessizlik, suskunluk.

Pazartesi, 29 Eylül 1986 – 14.00

Tanrı'ya inandığım zamanlarda yaşam çok daha kolaydı. Eğer böyle istiyorsanız Tanrı'ya hâlâ inanıyorum, ama Tanrı eski Tanrı değil artık. Tanrı, olabilecek her şey anlamına gelmeye ve satırları artık birbirini tutmayan bir parçada boşlukları doldurmaya katlanamaz. Ama bugünkü yeri bu. Birbirini tutmayan cümlelerde boşluk doldurucu. Ben bunu ona yapamayacağımı biliyorum. Tanrı'nın da gururu var.

Monsieur Jean Paul Sartre'ın varoluşçuluk üzerine konferanslarıyla ilgili kitabı elime aldığımda Tanrı'yla aramız bozuldu.

Yaklaşık on dört yaşındaydım.

Doğduğum köy güzeldir ve insanları Katoliktir. Eğer insan Katolik olarak doğduysa daha çok şey bilmez, en azından bir süre için.

Katolik olmak o kadar da kötü değildir. Pek çok bayramımız ve az kuralımız vardır. Rahibin söylediği birkaç kuralı ezberlersiniz, öğrenmesi kolay ve basittirler. Bu kuralların sadece Katolikler için geçerli olduğunu düşünmek kolay değildir, çünkü eğer bütün dünya bu kurallara uymazsa dünya yüzünde anında kaosun patlayacağı çok açıktır.

İnsan kuralları bir kez öğrenmişse bir daha kolay kolay unutmaz.

Bunun bir zararı olabileceği aklıma gelmezdi.

Ayrıca kurallar olmasa insan ne yapar?

Mukaddes ekmek yortusundaki tören en güzelidir.

Kadınlar çok erkenden köyden çıkıp tarlalara giderler. Yanlarına sazdan örme sepetler alırlar. Bütün çiçekler açmıştır.

Heyecanla, köy kadınlarının her zaman konuştukları şeylerden söz ederek, yere eğilip çıplak elleriyle rengârenk çiçekleri toplarlar. Bu renk hasadını sepetlerine doldururlar, peygamber çiçeğinin mavisi, gelinciğin kırmızısı, yoncanın moru. Eğreltiotunu çıplak elle sökmek mümkün değildir. Yeşili de isteyen kadınların hepsi, yanlarına bir makas alırlar.

İlk kez kadınlarla tarlalara gitmeme izin verildiğinde on bir yaşındaydım. Gerçi çiçek toplayabiliyordum ama bu bir sanat gerektirmiyordu. Sohbete katılmayı beceremiyordum. Kadınların konuştuğu şeyleri anlamıyordum. İsa'nın yeniden dirilme hikâyesini daha iyi anlıyordum.

Çoğunlukla diğer kadınlar hakkında konuşuyorlardı.

Heyecanlıydım ve dini tören için seviniyordum.

Ben umut meleğiydim.

Aslında aşk meleği olmayı yeğlerdim, ama bir tek yeşil elbise benim boyuma uygundu.

Boyum hiçbir zaman çok uzamadı.

Saat onda köye geri döndük ve çiçek yapraklarını yollara serptik. Yerler renkli bir halıyla örtülmüş gibi oldu. Aslında herkesin çiçeklerin üzerine basıp çiğnemesi yazık, ama o zamanlar bunu düşünmüyordum. Güzel olan iyiydi de.

Çiçek yaprakları serperek yollarda yürürken evlerin duvarlarına ve yol kenarlarına sarı-beyaz bayraklar takan erkeklerin önünden geçiyorduk. Aralarında sunaklarını süsleyen başka kadınlar da vardı. Açık bir masanın altında kademeli masalar kuruluyor ve üzerlerine kar beyazı kolalı örtüler örtülüyordu. Zenginlerin örtüleri ketenden, çoğunluğunkiler ise elle küçük figürler işlenmiş basit pamukludandı.

Sunakların üzerine mumları yanan şamdanlar, çiçek dolu vazolar ve azizlerin resimleri yerleştirilmişti. En çok aziz Josef'i sevenler onun resmini; Meryem'i, İsa'yı ya da aziz Franziskus'u sevenler ise onların resimlerini yerleştirmişlerdi. Böylece insanları daha iyi tanımak mümkün oluyordu.

Abim papaz çömeziydi, küçük erkek kardeşim çoban, bense meleklerarasındaydım. Abim kendi yoluna gitti, kilise malzeme odasına girmesine izin vardı. Küçük kardeşimle ben üzerimizi değiştirmek için manastıra gittik. Aslında onun canı istemiyordu. Tanrı'dan dolayı değil. Kılık değiştirmek hoşuna gitmiyordu.

Çobanlar aşağıda papazın yanında oturuyordu. Benim rahibelerin meleklerle ilgilendiği, bir üst kata çıkmam gerekiyordu.

Ortalık balmumu ve tavuk çorbası kokuyordu.

Ben içeri girdiğimde bütün rahibeler başmelekle uğraşıyordu. Başmeleğin diğer bütün meleklerden bir saat önce ortaya çıkması gerekiyordu, çünkü kanatların sabitlenmesi her yıl olay oluyordu. Bir keresinde kanatlar ayin sırasında çözülüp başmeleğe bantlarla bağlı olan daha küçük çocuklardan birinin ayaklarının dibine düşmüştü. Çocuk kanatlara takılarak düşmüş ve sakat kalmıştı.

İnsan böyle bir şeyi duyduğunda inancını yitirebilir.

Meleklerin içinde en güzeli başmelekti. Açık mavi bir elbisesi ve birçok süsü vardı. Bir kutsal halesi, kanatları ve çocukların bağlı olduğu bantlar.

Ama başmelek olmak için en az bir yetmiş boyunda olmak gerekiyordu ve benim boyum o kadar uzun değildi.

Köydeki daha büyük oğlanlardan biri şehirdeki okula gidiyordu. Bana kitap verdi ve anlamayacağımı iddia etti.

Bana böyle bir şeyin söylenmemesi gerekir.

Kitabı geceleri yatakta okudum. Anlaşılmaz olanla yasak olan arasında bir tür bağ olduğunu umut ediyordum. Haklı olarak.

O zamanlar Tanrı'ya hâlâ inanıyor muydum bilmiyorum. Ama şunu biliyorum ki, ona artık inanmamak için elimden geleni yapıyordum.

Anladığım şuydu: Tanrı yoktu ve bu nedenle insan kendisi bir karar vermek ve sorumluluk üstlenmek zorundaydı.

Monsieur Sartre açıkça Tanrı'nın olmadığını yazdığı için bence çok cesaretliydi.

İnsan asla emin olamaz çünkü.
O yıl artık melek rolü üstlenmedim.
Varoluşçu olmuştum.

Ayinin yapıldığı yolu biliyordum. Anıtsal merdivenin en alt basamağında durmaya karar vermiştim. Yol bu noktada biraz aşağı doğru eğimlenir ve merdivenlerle yukarıda, Odilia dağındaki kiliseye ulaşılır. Burada ayini uzaktan izleyip suç edimini yerinde hazırlayabilirdim.

Bu her zaman böyle değildi.

Bütün öğleden öncelerimi kilisede ya da çevresinde geçirdiğim bir dönem oldu. Her ayine katılıyor ve mezarlıktaki ihmal edilmiş mezarlarla ilgileniyordum, aşırı inancım evdekileri kaygılandırıyordu ve beni bundan vazgeçirmek, kiliseden uzak tutmak için her yolu deniyorlardı.

Ben de kiliseye daha sık gidip, daha uzun kalmaya başladım.

Papazda bile gerekli direnci hissediyordum. Merdivende yanımdan geçerken saçlarımı çekiyordu. Sonra "Seni gidi beyaz kafa" diye dişlerinin arasından tıslıyordu, çünkü saçlarımın rengi beyaza yakındı.

Ona, benim de papaz çömezi ve daha sonra kendisi gibi bir papaz olup olamayacağımı sorduktan sonra bana karşı daha da kaba davranmaya başladığı izlenimine kapıldım. Bu bazen acı veriyordu.

Sanırım kızlarla uğraşmak ona göre değildi.

Ben de her pazartesi, onun, bulunduğu yerden beni görebileceği bir yerde oturuyordum.

İnsan gerekeni yapmalı.

Uzaktan müziğin ve kadınlarla erkeklerin ritmik dualarının sesleri geliyordu. Birisi duayı daha yüksek bir sesle okuyor, diğerleri de ona katılıyorlardı. Tınılar üzerime doğru akıyordu. Birdenbire yüreğime acı düştü.

Tanrı'ya bana ne olduğunu sordum ve aynı zamanda suç edimini gerçekleştirebilmek için kuvvet diledim. Ardından bu düşünceden kurtulmayı yeğledim, çünkü şu kadarını ben de anlamıştım ki, Tanrı'ya daha fazla yük olmak, bir varoluşçu için uygun bir davranış değildi.

Ayin alayı yaklaştı. Papaz, elinde havada tuttuğu kutsal kapla önde gidiyordu. Altın ışın demeti sabah güneşinin ışıklarını yakalayıp parıldayarak dört bir yana gönderiyordu. Papazın arkasında ellerinde azize Odilia tasviriyle ruhaniler yürüyordu. O bizim koruyucu azizemizdi. Körlerin görmesini sağlayabilirdi.

Dua edenlerin sesleri giderek yükseldi. Sağımda solumda insanlar diz çöküp baş eğmeye başladılar.

Böyle yapmak gerekiyordu.

Ellerimi gevşek bir şekilde karnımın üzerinde kavuşturmam ilk konsesyondu. Kitaptan birkaç cümle hatırlamaya çalıştım, ama aklıma sadece tek tek sözcükler geliyordu. İnsan, özgürlük, terk edilmişlik, karar, sorumluluk, suç.

Kutsal kap on metre kadar ötemde parıldıyordu ve ayin devam ediyordu. Çevremdeki herkes diz çökmüştü, hâlâ ayakta duran bir ben vardım. Belki de farkına bile varmamışlardır, diye düşündüm, boyum o kadar kısaydı ki.

İkinci konsesyona geçip de gözlerimi yummadan önce tasvirin kaidesinin hemen yanında duran büyükbabamın güzel yüzünü fark ettim. Köyün en yaşlılarından biriydi ve elinde, ucunda yanan bir fenerin sallandığı bir değnek tutuyordu. Aydınlığa erenlerin arasında en ön sıralarda yer alacak bir yaşa varmıştı.

Bana inanın ki, bu sahneyi o yaşamasın isterdim.

Diz çökenler arasında inançlı ama dimdik ayakta durdum, her şeyin bitmesini, mırıltıların hafifleyerek dinmesini ve duaların tınısının benden uzaklaşarak dağdan aşağı inip susmasını bekledim.

Bu bir sonsuzluk kadar sürdü.

Birdenbire ön taraftan gelen sesler sustu. Gözlerim açtım ve papazın öfkeden altüst olmuş yüzünü gördüm. Tüm vücuduyla bana doğru dönerek kutsal kabı başının üzerinde kaldırdı.

"Diz çök," diye tısladı, "azizler azizinin önünde diz çök, seni gidi beyaz kafa!"

Dizlerimi bükmedim, dizlerimin üzerine düştüm.

Af dilemek istiyordum, sanırım, ama kimin beni affetmesi gerektiğini bilmiyordum, Tanrı mı, büyükbabam mı yoksa Monsieur Sartre mı.

Pazartesi, 6 Kasım 1986 – 14.00

Hemen gideceğim doktor bey. Artık size anlatacak bir şeyim yok. Size veda ediyorum. Böylesi iyiydi. Ricanızı yerine getirdim ve hikâyeyi yazdım. Uzun zamandan beri ilk kez bir an büyük mutluluk duydum. Herhalde buydu. Pekâlâ.

Belirleyici ivmeyi yaratan sizin analiziniz bile olmadı, çünkü sizin yorumlarınıza katılıp katılmadığımdan emin değilim. Daha ziyade hikâyenin kendisinin önemini anlayabilmiş olmanız mucizesiydi beni hareket geçiren.

Onu sizin için imzaladım ve buraya bırakıyorum. Bende bir kopyası var.

Aklıma hikâyeye koyacak bir başlık gelmedi. Bir başlık, içeriği asla karşılamaz.

Amsterdam, Haziran 1990

Bu roman, hayatı, hayatın temel yasalarını sorgulayan genç bir kadının, insan ve yazar olma yolundaki serüvenini anlatıyor. Genç kadının, üniversite öğrenimi gördüğü yedi yıl boyunca, yedi ayrı erkekle yaşadığı aşk hikâyelerinin iç içe geçişinde, mükemmel kurgulanmış bir kendi ben'ini ve mutluluğu arayış öyküsü var.

Genç kadın bir yandan bilgiye olan açlığıyla felsefi metinlerin içine dalarken, bir yandan da bu metinlerin temsilcileri gibi görünen erkeklerle aşk ilişkileri yaşar: Astrolog, Saralı, Filozof, Rahip, Fizikçi, Sanatçı ve Psikiyatr. Bu erkeklerin hepsinde, genç kadında olmayan bir şey var gibidir: Dünyayı anlama ve onun hakkında hüküm verme yetisi. Gerçeği yıldızların konumlarında arayan ve bulan Astrolog'a, hastalığından bir kimlik yaratmış olan Saralı'ya, hakikate ve ampirizme titizlikle bağlı Fizikçi'ye, tanrısını yitirmiş ama ruhunu yitirmemiş Rahip'e, hayatını sanatı aracılığıyla icra eden Sanatçı'ya ve "üst okur" diye adlandırdığı Psikiyatr'a duyduğu hayranlığın nedeni de budur.

Ama, kendi ben'ini keşfetmeye çalışan bir insanın bu arayışında, *öteki*, nereye kadar belirleyici olabilir? İnsanın öteki'nden bağımsız bir kişiliği var mıdır, yoksa "kişilik" dediğimiz şey de, özgürlük gibi, sadece bir mitostan mı ibarettir?

AYRINTI • EDEBİYAT
ISBN 975-539-259-9
9 789755 392592